

“Krizlerde öyle bir toplumsal bulaşıcı hastalık ortaya çıkıyor ki, bu hastalık tüm daha önceki dönemler için saçma görünürdü —aşırı üretim denen salgın hastalık. Toplum bir anda kendini barbarlık durumuna düşürülmüş buluyor; bir kıtlık, genel bir yok etme savaşı, tüm yaşamsal maddeleri toplumun elinden almış görünüyor; sanayi, ticaret yok edilmiş görünüyor, niçin? O toplum aşırı uygarlığa, aşırı geçim aracına, aşırı sanayiye, aşırı ticarete sahip diye. Elinin altındaki üretici güçler, burjuva mülkiyet ilişkilerini desteklemeye hizmet etmiyor artık; tam tersine bu güçler, o ilişkilere büyük gelmeye başlamıştır, engellenirler; engellerden kurtuldukları zaman ise tüm burjuva toplum düzenini bozuyorlar, burjuva mülkiyetin varlığını tehlikeye sokuyorlar. Burjuva ilişkiler, kendi ürettiği zenginliği kucaklamaya yetmeyecek kadar daralmış. Burjuvazi, krizleri ne yolla aşıyor? Bir yandan üretici güçlerin büyük bölümünü zorla yok etme, öbür yandan yeni pazarlar fethetme ve mevcut pazarları daha dibine kadar sömürme yollarıyla. Yani? Daha çok yönlü ve daha büyük krizleri hazırlama ve krizleri önleyici araçları daha da azaltma yoluyla.

Burjuvazinin feodalizmi yere sermede kullandığı silahlar şimdi burjuvazinin kendisine yönelmiş durumda.

Böylece burjuvazi, kendi ölümünü getirecek silahları yapmakla kalmayıp, o silahları kullanacak insanları da yaratmıştır —modern işçileri, proleterleri!”

(Karl Marks-Friedrich Engels, Komünist Manifesto)

Komünist Manifesto'nun ilk yayımlanışının 165. yıldönümünde içerdiği görüşler, her gün tekrar tekrar kanıtlanarak geçerliliğini koruyor!

Siyasi Dergi

Sayı: Mart 2013/80

PARTIZAN

Faşizme, emperyalizme, feodalizme ve her türden gericiğe karşı

PARTIZAN

Sayı: Mart 2013/80

Siyasi Dergi

Fiyatı: 7.50 TL

ISSN: 1303-0078

Dünyada ve Türkiye'de Durum

İKTİSADİ KRİZDEN GENEL KRİZE, İSYANLARDAN DEVRİMLERE

Önce bir özür ile başlayalım.

Okurlarımızın da fark ettiği ve olumlu eleştirilerini iletmişti üzere Partizan dergisinin biçim ve içerik formatında önemli bazı değişiklikler yaptık.

Her değişiklik kendi içinde hata yapma payını da koşullar. Nitekim bir önceki sayımızın yayın sırası 79 olacakken, teknik bir hata sonucunda 78 olarak yayınlanmıştır. Dolayısıyla elimizdeki sayının yayın numarası 80'dir. Düzeltir okurlarımızdan özür dileriz.

Bir önceki sayımız (79) kitap boyutunda ve dosya formatında çıkmıştı. Dağıtım noktasında da kimi avantajları içinde barındıran bu değişiklikler, okurlarımızın da genel olarak olumlu eleştirileriyle karşılandı. Bu sayımızda da yapılan eleştirileri de dikkate alarak aynı tarzı devam ettiriyoruz.

Partizan dergisini kitap biçiminde ve dosya formatındaki yayınlamamız, sadece dağıtım açısından değil aynı zamanda hem okuma hem de arşiv kolaylığı sağlamaktadır.

Bu sayımızın dosya konusu "Dünya da ve Türkiye'de Durum" başlığıyla ele alınmıştır.

Dosya konumuz içerisinde dünyadaki ve ülkemizdeki gelişmeleri değerlendiren makaleleri yayınlıyoruz. Ayrıca "dosya dışı"nda da iki makale yayınlıyoruz. Bu makalelerden bir tanesi Osmanlı'dan günümüze ülkemizdeki göç olgusunu çeşitli açılardan inceliyor.

Diğer makalemiz ise Partizan Dergisi'nde yayınlanacak makalelere dair bir açıklamayı içeriyor. Okur yazarlarımızın özellikle dikkat etmelerini istediğimiz husus makalelerinde ki referanslar ve kaynakça yazımıdır.

Bu noktada bir örnek olsun diye, makale yazımında referans ve kaynakça aktarımına dair bir başka kaynakta yayınlanan makaleyi kısmi değişikliklerle yayınlıyor ve okurlarımızın dikkatine sunuyoruz.

Partizan Dergisi'nin 81. sayının dosya konusu olarak İbrahim Kaypakka-ya'nın katledilişinin 40. Yılı vesilesiyle, "Türkiye Devrimi ve İbrahim Kaypak-ka" olarak belirlenmiştir.

Tüm okur ve yazarlarımızın makalelerini bu dosya konularını kapsayacak içerikte ele almaları ve Partizan Dergisi'ne iletmelerinde yarar vardır.

Ayrıca okur ve yazarlarımızın dosya konuları noktasındaki öneri ve eleştirilerini de bekliyoruz.

Yaptığımız değişiklikler Partizan Dergisi'nin maliyetini de arttırmıştır. Dergimizin basım maliyeti arttığından fiyatı 7,5 TL olmuştur. Tüm okurlarımızın anlayışla karşılayacağını umuyoruz.

BÜROLAR

Kartal:

İstasyon Cd. Dörtler Ap. No:
4/2 Tel: (0216) 306 16 02

Ankara:

Sağlık Mh. Sağlık I Sk. Torun
Ap. 19/9 Sıhhiye/Çankaya
Tel: (0312) 433 10 23

İzmir:

1362 Sk. No: 18 Altan İşh.
Kat: 5/509 Çankaya/Konak
Tel: (0232) 445 16 15

Erzincan:

Ordu Cd. Ordu İşhanı Kat: 3
Tel: (0446) 223 67 18

Bursa:

Selçuk Hatun Mh. Ünlü Cd.
Sönmez İşsarayı Kat: 2
No: 185 Heykel
Tel: (0224) 224 09 98

Mersin:

Çankaya Mh. 4716 Sk. Güneş
Çarşısı No: 30 Kat: 2 Akdeniz
Tel: (0324) 232 10 60

Dersim:

Moğultay Mh. Sanat Sk.
Arıkanlar İşhanı Kat: 3 No: 203
Tel: (0428) 212 27 50

Avrupa Büro:

Weseler Str 93 47169 Duis-
burg
Almanya T el: 0049 203 40 85
01 Fax: 0049 203 40 69 16

İÇİNDEKİLER

✓ **Dünyada Durum**

- 1) Kısılan bir ömrün son demleridir krizler
Sayfa: 4
- 2) Emperyalistler arası kutuplaşma
Sayfa: 39
- 3) "Arap Baharı" mı, halkların isyanı mı?
Sayfa: 75

✓ **Türkiye'de Durum**

- 4) Yağma, talan ve peşkeşin ekonomisi
Sayfa: 81
- 5) Restorasyonda yeni devre
Sayfa: 98
- 6) İşçi sınıfına savaş ilanı
Sayfa: 110
- 7) Toplumsal kanser: Kadına şiddet
Sayfa: 121
- 8) Münkire kılıç çalmak ya da...
Sayfa: 126
- 9) Fenomen faşizm
Sayfa: 131
- 10) Kürt sorunu: Çözüm mü, çözüme mi?
Sayfa: 144
- 11) Devrimci "mahalle"de tasfiyecilik, silahlı
reformizm ve şovenizm
Sayfa: 169
- 12) Toplumsal panorama: Artan "suç" ve
şiddet üzerine
Sayfa: 184

✓ **Dosya Dışı**

- 13) Toplumsal bir olgu olarak göç
Sayfa: 227
- 14) Partizan dergisi, makale yazım kuralları
Sayfa: 281

Yaygın süreli Umut Yayımcılık ve Basım Sn. Ltd. Şti.

Yönetim yeri: Gureba Hüseyin Ağa Mh.

İmam Murat Sk. No: 8/1 Aksaray-Fatih/İstanbul Tel: (0212) 521 34 30 Faks:
(0212) 621 61 33 Sahibi ve Yazışmaları Müdürü: Çilem İLASLAN

Baskı: Yön Matbaacılık Davutpaşa Cd. Güven San. Sit. B Blok, No: 366
Topkapı/İstanbul Tel: (0212) 544 66 34 e-posta: umutyayimcilik@ttmail.com

DÜNYADA DURUM

KISALAN BİR ÖMRÜN SON DEMLERİDİR KRİZLER

►► Ekonomik alanda filizlenen krizin sistemin bütün parametrelerini bozması kaçınılmazdır. Bunların başında hiç kuşku yok ki politik alan gelmektedir. Yönetmel yapılanmanın niteliğinden, kullanılan araçlardaki öncelik ve yoğunlaşmaya kadar bir dizi değişimin rahatlıkla gözlemlenebildiği süreç emperyalist devletlerin konumlanışını da etkileyen ve uzun vadede belirleyen sonuçlar üretmektedir. ◀◀

Dünya geneline hatta bölgelere ve ülkelere ilişkin olarak yapılacak ekonomik ya da politik hiçbir değerlendirmenin 2007-2008 döneminde uç veren ve giderek etkisini artıran ekonomik krizden soyutlanarak yapılamayacağı gerçeğiyle karşı karşıyayız. Nitekim beş yıllık süre içerisinde, değil ekonomik, politik bazda da krizin ciddi boyutlarda etkisini göstermediği ülke ve konu kalmamış durumdadır. Marksizme “her şeyi” ekonomik durum ve veriler üzerinden açıklaması nedeniyle eleştiri getirenlerin kulağını çınlatan bu gerçeklik daha uzun bir süre kendini hissettirecek gibi görünmektedir.

Marksizm ekonomik olgulara her şeyi açıklama misyonu yüklemey ama her şeyin başında ve temelinde yer vermekle çıkış noktasının üretime dair ilişki ve sonuçlar üzerinden aranmasına işaret eder. Zira yaşamı var eden ve bütün ilişkilere yön veren maddi gerçeklik bu çerçevede ortaya çıkmaktadır. Yönümüzü ilk çevireceğimiz saha burasıdır ve okumayı başarsak, diğer tüm sorunların şifre çözümünde işimizi kolaylaştıracak veriler de burada “gizlidir”.

Bir süre yalnızca finansal karakter taşıdığı, sonra da kısa sürede kontrol altına alınacağı ve büyütülecek bir ağırlık taşımadığı söylenen kriz, inkâr edilemeyecek bir boyut ve kapsam kazanınca hesaplar ona göre yapılmaya, söylem de o doğrultuda değiştirilmeye başlandı. Resesyonu, depresyonu, enflasyonu ve patlamalarıyla yol alan iktisadi krizden politik ve toplumsal bir krize yani genel manada bir bunalıma doğru geçiş noktasına gelinmiştir. Sürecin başında “devlet”leri devreye sokmak zo-

runda kalan efendiler, çaresiz biçimde süreci politik alana taşımanın biz-zat aracısı da oldular.

Öncelikle şu hatırlatma ve düzeltmeyi yapmaya ihtiyaç var. Bu herkese aitmiş, belli bir ortaklık barındırıyormuş gibi sunulan olay, esas olarak ege-men sınıfların sistemine dair vurgu taşımaktadır. Krizde olan onların yapısı ve bu yapının ihtiyacı doğrultusunda uyguladıkları politikalarıdır. Bu sis-temde yapıtaş olma ve bütün yükü taşımak dışında hiçbir rolü olmayan, bu manada sürekli "edilgen" kılınanlara atfedilebilecek bir kriz yoktur.

Ama durum tam aksiyemiş gibi gösterilmekte ve kaptan köşküdekiler, su alan geminin kürek mahkûmları, zorla ve de boğaz tokluğuna çalıştırılanlar ve tayfalardan "kriz" gerekçesiyle fedakârlık istemektedir. Böyle bir geminin batmasıyla gerçek manada kaybedecek olanlar sahipler, efendilerdir. Sömürü ve zulüm cenderesindekilerin esas olarak nefes almaktan ibaret bir yaşamın sona ermesiyle kaybedecekleri şey sınırlıdır. Bunun gö-rece farklılık arz ettiği sınıflar da vardır ama yine sorumluluk kademelen-mesi asla onlara sunulduğu gibi değildir. Nitekim bedel ödenmesi safhasında kapısı çalınanlar da onlar olmaktadır. Tam da bu nedenle birinci ağızdan yapılan ve artık kanıksanan uyarılar her kriz döneminde olduğu gibi bu kez de boşlukta yankılanmaktadır:

"Dünya, insanların düşen ekonomik gelirleri, çevre tahribatı ve sos-yal çatışmalar nedeniyle üçlü bir kriz riski altındadır. Dünyada 200 mil-yondan fazla işsiz varken ve fakirlik yükselişten, zenginlerin daha fazla kar talebinden feragat etmesi gerekir." (Christine Lagarde, IMF Başkanı, 13.06.12)

Krizle ilgili dikkat çekici ikinci saptırma bunun geçici olmasından hare-ketle söylenen, emperyalist-kapitalist sistemin bu tip bunalımlardan daha da güçlenerek çıktığıdır. Bu söyleme eşlik eden diğer husus ise krizlerin ka-pitalist sistemin doğasından bulunduğu ve bu nedenle kötüye yorulacak bir durumun olmadığı, bunun da atlatılacağına dairdir. Böylelikle bir açmaz ve çözümsüzlük içerisinde görünme halinin üstü örtülmeye çalışılmaktadır. Sonuçları kontrol altına alınıp, varta mümkün olduğu kadar hasarsız atla-tıldığına da "haklılığa" ilişkin en önemli kanıt zaten sunulmuş olacaktır...

Kriz sürecindeki bir başka çarpıtma ve yönlendirme, sorunun sistem içerisindeki bazı unsurların yanlışlıklarından, arızalı ve çürük yanlarından kaynaklandığıdır. Burada, hesapsızlıktan çılgınlığa, sorumsuzluktan dolan-dırıcılığa kadar izahat eşliğinde kişi ve tekil kurumlar üzerinden açıklama ve sistemi aklama çabası görülmektedir:

[*"Bankalar hapı yuttu, biz hapı yuttuk, tüm ülke hapı yuttu"* Bir Britanya Hükümeti Bakanı, The Guardian, 19.01.2009) *"Son krizin Birleşik Krallık üzerindeki etkileri hakkında yapılmış bu feraset sahibi değerlendirme (pek çok başka yer için de geçerli olmak üzere) ana-akım medyada 'serbest piyasa'nın erdemlerini anlata anlata bitiremeyen, suçu da çılgın bankacılar, dalavereci kredi kuruluşları ile yetersiz düzenleyici kurumlar arasındaki şeytani bir ittifaka yükleyen sayısız gazeteci, iktisatçı ve siyasetçinin ortalığa saçtığı zirvalardan çok daha samimi ve gerçekçi"*] (Alfredo Saad-Filho, Neoliberalizm Krizde mi? Yoksa Neoliberalizmin Krizi mi?", Socialist Register 2011- Bu Defaki Kriz, Yordam Kitap, s.268)

Kapitalizmin krizlerle yol aldığı ve bunun yapısal bir durum arz ettiği elbette doğrudur ama adı üstünde bu da bir düzendir ve sorun tam da burada yani kapitalizmin sömürü ve her türlü eşitsizlik, adaletsizlik ve zorbalık üzerine kurulu sisteminin insanlığın yararına değil bir avuç azınlığın, egemenlerin yararına işleyen bir düzen olması gerçekliğindedir. Bunun sürdürülebilirlik şansı sorunludur. Krizlerin ana kaynağı da sistemin bu gerçeklik üzerine kurulu olması ve bu yüzden arzu edilen biçimde işletilme şansının bulunamamış olmasındadır.

Patlak verme ya da ateşlenme sürecinin nasıl olduğu hiç önemli değildir. Hatta hangi sektör ya da ilişki alanı üzerinden gelişme kaydetmesi de belirleyici bir yerde durmamaktadır. Bu anlamda, borç krizi, finansal kriz, parasal kriz, bankacılık krizi gibi adlandırmalar çapını daraltma amaçlıdır. Bir alan üzerinden gelişme göstermesi son derece doğaldır ama burada bloke edilmesi kolay değildir. Nitekim çoğu kez ana zemine inmiş ve reel sektörü/üretimi yani ekonomiyi genel olarak teslim almıştır.

Ateşlenme sürecinin nasıl olmasından önemlisi, krizdeki esas etmenler üzerine de Marks'a kadar götürülen tartışmalar yürütülmektedir. Bunun döneme ait çözümlenmelerde bulunmak, dolayısıyla da sürecin akışını anlamak ve ona göre taktikler belirlemek bakımından elbette önemi vardır. Ancak bunu yaparken de genel bir kuram üzerinden yürümek yanıltıcıdır:

"Kapitalizm içinde bunalım oluşumuna ilişkin tekil bir kuram yoktur, farklı türden bunalımlar için birçok olasılık ortaya çıkaran bir dizi engel vardır. Belirli bir tarihsel andaki koşullar bunalım türlerinden birinin ağırlık taşımaya yol açabilirken, başka koşullarda birkaç bunalım biçimi birleşebilir ve bazı koşullarda da bunalım eğilimleri uzamsal olarak (jeo-politik ve jeo-ekonomik bunalımlar gibi) ya da zamansal olarak (finansal bunalımlar gibi) yerinden sapabilir." (David Harvey, "160 Yıl Sonra Komünist

Manifesto", K. Marks ve F. Engels, Komünist Manifesto ve Hakkında Yazılar, Yordam Kitap, s.254)

İki buçuk asırlık kapitalizmin çevrim dönemleri kısalmakta, başka bir deyişle krizlerinin süresi uzamaktadır. Bunun en açık tercümesi olarak "can çekişme" den söz etmek gerekir ki, yeniden üretim kapasitesinin zorlandığı da not edilmelidir. Emek-sermaye çelişkisi üzerine kurulu olan sistem, emek sürecine sürekli biçimde müdahale etmek zorundadır ve bunun kaçınılmaz sonuçlarından birisini de krizlerin tetiklenmesi ve/veya olgunlaşması oluşturmaktadır.

Krizlerin bağımsızlık kazandırdığı doğru değildir. Zira her krizin üstesinden gelmek için mekanizmanın dişlileri daha acımasızca öğütücü kılınmakta ve sonunu getirecek faktörler güçlenmektedir. Bunun kısır bir döngü olmasını önlemenin sistemi iyileştirici tedbirlerden geçmediği ve bu yönde adım atma kapasitesi bile sınırlı olduğu içindir ki bir kriz ancak başka bir krize evrilerek "aşılabilir". Bunun hep böyle gideceğine inanmak, alternatifin güçlü biçimde kendini gösteremediği koşullarda mümkün olabilemektense de tarih aksi yöndeki işaretleri ortaya çıkarmakta gecikmemiş ve yıkıcı nüvelerin eylemlerini sürekli sahneye sürmesini bilmıştır.

Sistemin sağlıklı bir biçimde işlemesi doğasına aykırıdır. Dengenin baskı, zor ve ideolojik araçlarla kurulmaya çalışılması da nafiledir. Patlayan/yırtılan bir yer yamansa, bir başka yere yetişilse, sigorta niyetine başka tedbirler devreye sokulsa da, düze çıkmak mümkün olamamakta, genel tablo ağırlaşarak kendini hissettirmektedir. IMF Başkanı Lagarde, Dünya Ekonomik Forumu yıllık toplantısında (Ocak 2013), 2013 yılını, "yap-kır yılı" biçiminde tarif etmektedir. Yap-boz tahtasına dönen kapitalist sistem, henüz önünü görececek duruma gelememiştir. Dünya Ekonomik Forumu'nun teması olarak "dinamik dayanıklılık"ın seçilmiş olması da içinde buldukları aczin ilanı olarak okunmalıdır.

Sistemin var gücüyle abanarak ayakta kalmaya çalıştığı emekçiler ve ezilenler cephesinde koyulaşan dünya, doğal yapısında da erozyona uğratılmakta, felaket bütün yönlerden insanlığı kuşatmaktadır. Kendi kurumlarına ait bütün veriler dahi her türlü manipülasyon, küçültme ve örtme çabalarına karşın çıplak gerçeği haykıran sonuçlar vermektedir.

Dünyada 1 doların altında geçinenlerin sayısı 1987'de 1.2 milyar iken bugün 1.5 milyar olmuştur ve 2015'de 2 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir. Oransal açıdan bakacak olursak, yüzde 20'den yüzde 25'e çıkmasından söz edilmektedir. Emperyalist ülkelerde yaşayan en zengin yüzde

20'lik kesimin geliri, yarı-sömürge/sömürge ülkelerdeki yüzde 20'lik dilimden 1960'da 30 kat fazla iken, bu oran 1997'de yüzde 74'e çıkmış, günümüzde ise 100 katına ulaşmış durumdadır.

İngiliz Yardım Kuruluşu Oxfam'ın Ocak 2013'de yayınlanan *"Eşitsizliğin maliyeti: Servet ve gelir ölçüsüzlüğü hepimize nasıl zarar veriyor?"* raporuna göre, 2012'de dünyanın en zengin nüfusunun yüzde 1'inin geliri, finansal krize "karşın" son yirmi yılda yüzde 60 artış göstermiş, en zengin 100 milyarderin toplam geliri 240 milyar dolara ulaşmıştır. ILO verilerine göre, 2012 yılı itibarıyla işsiz sayısı 197 milyonu, güvencesiz koşullarda çalışanların sayısı ise 1 milyar 528 milyonu bulmuş durumdadır.

Bu tabloyu değil tersine çevirmek, iyileştirici adımlar atmak bile sistemin doğasına aykırıdır. Zira ayakta kalmanın yolu bir yandan varlık koşullarını sağlayan sömürü çarklarını işletmekse, diğer yandan kendi aralarındaki pay ve pazar kavgasında başarılı olmaktan geçmektedir. Ellerindeki bütün olanak ve araçlar buna koşullanmıştır. Bir zamanlar ruhuna rahmet okuttukları ve sözde geri plana atılmış gibi göstererek "demokrasi ve özgürlük" balonları uçurdukları devlet, krizin birinci yılı dolmadan açıkça devreye sokulmuş ama bu tarz da yaraya merhem olamamıştır:

"Özüne bakıldığında neoliberalizm, 'müdahale düşmanlığı' şeklini alan ideolojik maske altında, aslında devlet gücünün sistematik bir biçimde kullanımına dayanmaktadır. Hedefse, sermaye iktidarının beş ayrı düzeyde yeniden vücuda getirilmesine yönelik tahakküm projesinin hayata geçirilmesidir. Bu beş düzeyi şöyle sıralayabiliriz: yurtiçi kaynakların tahsisi, uluslararası ekonomiyle bütünleşme, devletin yeniden üretimi, ideolojinin ve ayrıca işçi sınıfının yeniden üretimi." (Alfredo Saad-Filho, age, s.269)

Kurtarma operasyonları ve devasa miktardaki fonlamalar ile son değilse de büyük kozlar oynanmaktadır. Amerikan Merkez Bankası Federal Reserve (FED) 2013 boyunca 1 trilyon dolara yakın bir fonlamayla yetinmeyebileceğini ilan etmiş bulunmaktadır. Buna paralel bir diğer vurgu ise IMF İcra Direktörleri'nin 2012 sonunda yayınladığı rapordaki, *"piyasa ekonomilerine taşıdıkları yüksek riskler nedeniyle kontrol politikası"* önermesidir. Bu, krizin başından itibaren çökmüş bulunan *"sermaye hareketlerinin serbestliği ve dokunulmazlığı"* konusunda durumun aynı hızla devam edeceği anlamına gelmektedir. Krizin ömrüne kısa vade biçenler kayıplara karışmış ya da sözlerini yutmuş, sazi şimdi eline alanlar ise daha "gerçekçi" konuşur olmuştur.

IMF tarafından yayımlanan *"Dünyanın Ekonomik Görünümü"* raporunun tanıtımında konuşan IMF Baş ekonomisti Olivier Blanchard, *"Küresel krizden*

çıkış en az on yıl sürecektir.” (06.11.12) derken; OECD Baş ekonomisti Pier Carlo Padoan, “Krizin başlamasından beş yıl sonra küresel ekonomi yeniden zayıflamaktadır. Bu ortamda hala yeni bir model geliştirebilmek mümkün olamamıştır. Yeni bir büyük daralma riski göz ardı edilemez.”, “Eğer mali uçurumdan kaçınılamaz ise büyük bir negatif şok ABD ve global ekonomiyi resesyona götürür.”, “Avro bölgesi, dünya ekonomisi için en büyük tehdit olmaya devam ediyor.” (27.11.12) sözlerini sarf etmektedir.

BM Ekonomik ve Sosyal İşler Bölümü’nün hazırladığı ve Aralık ayında yayımlanan *“2013 Dünya Ekonomik Durumu ve Beklentiler”* raporunda, krizin zararlarının giderilebilmesi için en az 5 yıldan bahsedilmektedir. Bir yanıyla itirafta bulunanlar bir yandan da hala iyimserlik pompalamaya, gerçekleri karartmaya çalışıyorlar. Emperyalist-kapitalist sistemin temel taşlarını yerinden oynatacak bir kriz devrededir. Bundan kolaylıkla çıkacaklarını sananlar aldandı. Aldanmaya ve aldatmaya devam ediyorlar. Bu bunalımın uzun yılların birikimi olduğu gizlenmeye çalışılıyor. Hiçbir ciddi kriz ve bunalım küçük bir sorundan ve belli bir dalgalanmadan çıkmaz. Ateşleyici rol oynayan, tetikleyici kimi olaylar elbette vardır ama olan biten bunlarla açıklanamaz.

Önce finans piyasasında ateş alan sonra reel ekonomik dengeleri sarıyan ve “durgunluk” tanımıyla anılan bunalım, merkezden çevreye aktarılan kredi ve desteklerin çevrilememesi üzerine son iki yıl içerisinde “borç krizi” şeklinde adlandırılır olmuştur. Bunların tümü, çirpındıkça/debelendikçe ortaya çıkan sorunların, krizin değişik çehre ve veçhelerini göstermesi halidir. Ama dikkatlerin çekilmesi gereken husus, bunların hiçbirisinde rahatlama sağlayamadıkları ve sorunların giderek çeşitlenmesi halidir. Bu nedenle de yeterince büyük ve kritik olduğu görülen krizin “daha da büyüyeceğine” vurgu yapılmaktadır: *“ABD ve Avrupa kaç aydır borçlanma tavanı konusunda anlaşamıyor. Sorunlara çözüm bulunamaz ise bu iki ekonominin büyüklükleri ve diğer ekonomilerle ticaret, yatırım ilişkileri nedeniyle büyük bir kriz olacaktır.”* (Christine Lagarde, IMF Başkanı, 07.01.13)

Kırılğan hale gelmiş, değil kasırğa, herhangi bir yerde gedik açacak rüzgârların bile alt üst olmasına neden olabileceği bir ekonomik tablo ortaya çıkmıştır. Sürmekte olan krizin *“Gelir kayıplarına gelince, IMF’nin 2013 yılına kadar olası büyüme tahminleri ve krizi etkisi ile ilgili istatistikleri ele alacak olursak 2007 yılında 55 trilyon dolar olan dünya GSYH’ndan 2013’e kadar olan kriz nedeniyle doğrudan ve alternatif maliyet olarak kayıpların tutarı 30 trilyon doları bulmakta”*dır. (Cüneyt Akman, Marksist Kriz Teori-

leri ışığında Küresel Kriz, Kalkedon yay. s. 259-260) Durumun ne kadar çaplı ve ciddi olduğu bu maliyet hesabından anlaşılıyor olsa gerektir.

Buna karşı oluşturulan paravanlar hızı bir an için kesebilse de direnç fazla uzun ömürlü olamamaktadır. Nitekim kriz öncesi 2006'da yüzde 10'un üzerinde seyreden büyüme hızı 2009'da yüzde 12 küçülmeye savruldu. Bütün güçleriyle seferber olunarak büyüme 2010'da yeniden yüzde 14'e çıkarılsa da bir yıl geçmeden yüzde 3'ün altına düştü. Bu kırılma ilk önce emperyalist sistemin "küreselleşme" olarak adlandırılan tekelleşme-deki boyutu ile değerlendirilmelidir:

"Kriz'in mutlak biçimde merkezinde yer alan finansal hizmetlerdeki olağanüstü genişlemenin kapitalist üretime ilişkin kurum ve uygulamalardaki önemli değişiklikleri, eşzamanlı olarak gelişen, hem üretimi hem de devletin yapısını ve devletler sistemini etkileyen küresel bütünleşmenin bağlamı içerisine yerleştirmek zorundayız." (Hugo Radice, "Kriz Karşı Durmak: Sınıfsal Bir Bakış", Socialist Register 2011- Bu Defaki Kriz, Yordam Kitap, s.37)

"Süregiden olaylarla paralel bir şekilde, son dönemde ABD'de ve diğer ekonomilerde şu nitelikleri de taşıyan tekelleşme yönünde bir büyüme eğilimi gözlenmektedir: (i) Dünya çapında sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesi; (ii) tekel gücü ve karların büyümesi; (iii) çokuluslu şirketlerin gelişen küresel arz zincirleri; (iv) tekelci finansın yükselişi. Dünyanın en büyük beş yüz şirketinin (Global 500 olarak da bilinen) geliri 2004-2008 arasında dünya gelirinin yaklaşık yüzde kırkına eşit hale gelmiştir ve bu artışın büyük kısmı 1990'larda gözlenmiştir. Bu güçlü tekelleşme eğilimi, bugün genelgeçer bir şekilde firmalar, işçiler ve devletler arasında hep daha çok rekabet olduğu şeklindeki bakış açısı çerçevesinde güçlülük fark edilmektedir." (John Bellamy Foster ve Robert W. McChesney, "Bitmek Bilmeyen Kriz", Monthly Review, sayı 31, Eylül 2012, s.24)

Bu durum ekonominin döndürülmesi bakımından daha elverişli bir yapı yaratıyor gibi görünse de, kutuplaşmanın getirdiği servet uçurumu, üretim araçları üzerinde ağır bir tahribata yol açmakta; reel ekonomi, temellerinden kopuk bir zeminde, büyük karlar denizinde, oradan oraya savrulan bir pozisyon almaktadır. Spekülatif sermaye ve bankacılık sektörü, finans piyasasının girdabında, kendini kurtarabilme kapasitesini bile kullanamaz duruma gelmiştir. 2010 Ocak ayı itibarıyla yapılan hesaplama göre, toplam dünya gayri safi hâsılası 74 trilyon dolar iken, dünya hisse senedi piyasası 95 trilyon dolara ulaşmıştır. Dünya borsalarının toplam değeri 50 trilyon dolarlık büyüklüğe sahipken türevlerinin toplam değeri ise 466 trilyon dolardır.

Federal Rezerv verilerine göre bankacılık sektöründe 1980-2005 arası

dönemde 11 bin 500'e yakın birleşme gerçekleşti. Bu nedenle banka sayısı 7.500'ün altına indi. 2011 yılında beş SIM (Gayrimenkul Aracılık Şirketleri ve bankacılık bölümleri: J.P. Morgan, Bank of America, Citybank, Goldman Sachs, HSBC USA) ve beş banka (Deutsche Bank, UBS, Credit Suisse, Citycorp-Merrill Linch, BNP-Paribas) yüzde 90'dan fazla hisse senedinin kontrolünü ele geçirdiler.

Hisse senedi piyasasında, birleşme ve satın alma (yutma) nedeniyle güç daha az sayıda tekelin elinde toplandı ve şirket sayısı azaldı. Borsa sermayesi en büyük ilk 10 tekel, 7800 kayıtlı şirketin yüzde 0.12'sini temsil etmelerine karşın toplam değer yüzde 41'i, karın yüzde 47'si ve artı değer yüzde 55'ini elde ediyorlar. Bu birleşme süreçlerinde baş rolü kurumsal yatırımcılar oynuyor. Günümüzde, yine Federal Rezerv verilerine göre, kurumsal yatırımcılar nominal değeri 39 trilyon kadar olan senetleri yönetenlerdir ve bu miktar toplamın yüzde 88.4'üdür. Bu durum 20 yıl öncesine göre 20 kat fazlalık bir "gelişme"ye denk geliyor...

Tablo bu halde olunca, bir yerde açılan gedik zincirleme biçimde tüm sistemi etkileyen bir anaför yaratmaktadır. Kurtarma operasyonları ve müdahaleler, bir başka alandan verilen tavizle mümkün olunca, işin ucunu toparlamak mümkün olamamaktadır. Esas yaslanılacak, daha doğru bir deyişle yüklenilecek olan bütün değerlerin reel ekonomideki asıl kaynakları, yani üreticilerdir. Sermayeyi ne spekülâtif alandaki gücü ne de ana kaynak olarak elinde bulundurduğu birikimleri kurtarabilmektedir. Bütün bunlara yön veren irade mekanizmaları olarak devlet ve onların oluşturduğu devletler arası ve üstü yapılar da seferberlik ilanlarına rağmen çözüm gücü olamıyorlar.

Sorunun esas çözüm arayışı zeminine gelince, burada da doğaları gereği hor kullandıkları, iliğine kadar sömürerek kansız ve takatsız bıraktıkları dünyanın ezici çoğunluğu emekçilerin durumu, daha fazla "fedakârlığa" katlanabilecek bir durum arz etmemektedir. Üstelik bu rolü oynamada eskisi kadar "gönüllü" ve gözü kapalı oldukları da söylenemez. Her şeye rağmen, gidilen adres emekçilerdir, faturanın ödettirilmeye çalışılacağı yer onlardır ama bunun için işlerinin giderek zorlaştığı da tespit edilmek zorundadır.

Ekonominin yaşamla doğrudan bağıni kuran alanını tarım/gıda üretimi oluşturuyor. Dünyada 2.6 milyarı aşkın insan geçimini tarımdan sağlıyor. Bunun yüzde 54'ü Çin (828 milyon) ve Hindistan'da (587 milyon) yaşamakta. Bir başka veriye göre özellikle yarı-sömürge ülkelerde insanlar gelirlerinin yüzde 80'ini gıdaya harcamaktadır. BM Gıda ve Tarım Ö-

gütü FAO, dünya gıda fiyat endeksinin 2003-2011 yılları arasında yüzde 109.3 arttığına işaret ediyor.

Buna paralel dünyadaki aç nüfusun 1.02 milyara ulaşması söz konusu ve son saptamalara göre yaklaşık 3 milyar insan yeterli gıdaya erişemiyor. Dünya Bankası (DB) rakamlarına göre ise son 4 yılda gıda fiyatları yüzde 100 artmıştır. Son yirmi yılda gıda üretimi yüzde 2 artarken nüfus artış oranı yüzde 1.4'tür. Bu da açık biçimde gösteriyor ki gıda kıtlığı/krizi üretim yetersizliğinden değil, gelir dağılımındaki eşitsizlikten, yani sistemin kendisinden kaynaklanıyor.

Tarım ve gıda sektöründeki bu tabloya yakından baktığımızda da karşımıza yine bütün ipleri elinde tutan, "tüm sektöre hakim" durumdaki "tekel" olgusu çıkıyor. Tahıl ticaretinin yüzde 80'ini üç tekel; ADM, Cargill ve Bunge; dünya mısır tohumu sektörünün yüzde 65'ini iki tekel Monsanto ve DuPont elinde bulunduruyor. Tohum sektörünün genelinde ise yüzde 50'lik paya sahip olan bu şirketlere, Syngenta ve Bayer gibileri eşlik ediyor. Küresel zirai ilaç piyasasının yüzde 75-80'ine altı şirket, örneğin muz ticaretinin yüzde 80'ine ise beş şirket hükmediyor. Kısacası tarım ve gıdanın kaderine de bir avuç tekel hükmediyor.

İngiliz Küresel Risk ve Stratejik Danışmanlık Şirketi Maplecroft tarafından Ekim 2012'de 197 ülkede yapılan araştırmaya göre gıda krizi (esasen isyanı) henüz patlak vermiş olmasa da en kırılgan bölgelerde gıdaya bağlı ani ve büyük değişikliklerin yaşanma riski artış göstermekte. DB Başkanı Jim Yong Kim ise gıda fiyatlarının yüksek ve istikrarsız olduğunu ve dünyanın zor zamanlardan geçtiğini söyledi. (11.12.12)

Ekonomik alanda filizlenen krizin sistemin bütün parametrelerini bozması kaçınılmazdır. Bunların başında hiç kuşku yok ki politik alan gelmektedir. Yönetimsel yapılanmanın niteliğinden, kullanılan araçlardaki öncelik ve yoğunlaşmaya kadar bir dizi değişimin rahatlıkla gözlemlenebildiği süreç emperyalist devletlerin konumlanışını da etkileyen ve uzun vadede belirleyen sonuçlar üretmektedir. Krize giden dönemden bugünlere yaklaşık yirmi yıllık süreç incelendiğinde görülecektir ki bloklaşma ve çeşitli bölgelere yığılma ve ittifak tercihlerinde "yeni" durumlar ortaya çıkmıştır. Çin ciddi bir yükselişe geçmiş, Rusya toparlanmış ve bu ikisinin ilk etapta bölgesel olarak kurdukları Şanghay grubuna (ŞİÖ), Brezilya, Hindistan ve Güney Afrika gibi devletlerle ekonomik merkezli oluşturdukları BRICS ismi verilen bloklaşma eklenmiştir. Bu durum, krizin ilk dönemlerinde gerilen ilişkilerini yeniden düzeltmeye çalışan ABD ile AB'yi yeni projeler geliştirmeye itmiştir. 13 Şubat 2013'de Obama ile

AB Konsey ve Komisyon Başkanlarının yaptığı ortak açıklamada, yılda yaklaşık 1 trilyon dolarlık mal ve hizmet ticaretini ilgilendiren kapsamlı bir anlaşmanın müzakereleri için onay süreci başlatacakları duyuruldu.

Rusya'da (ve doğu Avrupa'da) 90'lı yıllarda yaşanan kabuk değiştir(t)me süreciyle dünya egemenliği için atağa kalkan ve 11 Eylülle vites büyüten ABD'nin önünü belli ölçüde kesen ve durumu dengelemeye doğru adımlarını sıklaştıran diğer emperyalistlerin ortaklaşa büyüttüğü ilk sektör hiç kuşku yok ki savaş sanayidir. Stockholm Barış Araştırmalar Enstitüsü (SIPRI)'nün rakamlarına göre, dünyada silah satışı 2007-2011 yılları arasında yüzde 25 artış gösterdi.

Bu alanda, yani hem silah üretimi hem de satışı alanında hala başı çeken gücün ABD olması doğaldır. Zira ABD uzun bir süredir yatırım yaptığı ve diğerlerine ambargo koymaya özen gösterdiği alanda önemli bir altyapı kurmuş ve birikim sağlamış durumdadır. Kongre Raporuna göre, ABD 2011'de silah satışını bir önceki yıla göre üçe katlamış ve dünya genelindeki 85.3 milyar dolarlık satışın da 66.3 milyar dolarını gerçekleştirmiştir. (New York Times, 28.08.12). International Institute of Strategic Studies isimli kuruluşun "Askeri Denge 2012" raporuna göre Asya'nın savunma harcamalarının Avrupa'yı geçeceği öngörülmüştü. Nitekim, Çin'in son 10 yıldaki harcamaları yüzde 250 artış göstermiş bulunuyor.

Dünya ölçeğinde emperyalist savaşların tarihe karıştığı safatasına sarılmayı bırakmayanlar, kendileri dışında hiç kimseyi buna inandıramadıklarından olacak, bütün devletler hummalı bir biçimde silah satış ve üretimini sürdürmektedir. Zira gerçeklik, belki daha büyük çapta bir savaşın uzun süredir yaşanmamış olmasına karşın savaş halinin hızından hiçbir şey kaybetmeden sürmekte olduğunu göstermektedir.

Özel olarak iki devletin yürüttüğü ya da bir işgal sonucu açık savaşı içermese bile Heidelberg Çatışmaları Araştırma Enstitüsü tarafından yayınlanan Ağustos 2012 tarihli bir araştırmaya göre, 2011 yılı 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı'ndan bu yana en çok savaşın yaşandığı yıl olarak tarihe geçmiş bulunuyor. Raporda 2011'de süren 40 çatışmadan 38'i "yüksek derece"de kabul edilmektedir.

Politikanın silahlı biçimi olarak savaş, emperyalistlerin başlıca tercihi olageldi. Bunun en önemli nedeni gerek ülkeler özelinde gerekse de dünya çapında egemenliği nihai olarak elde tutma aracının "zor" olması, kendi aralarındaki rekabet, pazar kapma ve alan açma mücadelesinde de başlıca yöntemin bununla hayat bulmasıydı.

Önce daha sınırlı bir alana hitap ediyor mahiyette devreye sokulan ve ihtiyaç doğrultusunda gelişim kaydederek bugünkü şeklini alan NATO, bu konudaki merkez olma işlevine daha fazla oturur hale gelmiştir. Kuzey Amerika ve Avrupalı emperyalistlerce oluşturulan ve hareket alanı bu ülkelerin “toprakları” ile sınırlı sayılan NATO üye sayısı bakımından büyümüş ama daha önemlisi “çıkarların” kıstas alındığı bir konsept değişimiyle, dünya gündemliğinin resmi üniformasını da giymiştir. Artık her yer en azından ABD’nin çıkar alanıdır ve dolayısıyla NATO her yerden sorumlu hale gelmiştir. Nitekim daha yakın zamanda Afganistan ve Irak’a müdahale/işgal sürecindeki tartışmalar ne Libya’da yapılabilmiş ne de Suriye’de yapılmaktadır.

Emperyalist-kapitalist sistemin insanlığa sunduğu felaket tablosunun bir diğer köşesinde ise savaşlarla yarışan bir ölüm, sakatlanma, göç ve yoksulluk üreten çevre sorunları vardır. Dünya her geçen gün ezilenler için daha sağlıksız, daha yoksun ve daha tehlikeli bir hal almaya başlamıştır. Kirlenmenin ve tahribatin boyutları önlenemez bir noktaya doğru gitmektedir. Sistem yine ana gündemi ve ana güdüsüne aykırı olduğu için kendi sonunu da getirecek bir gözü dönmüşlikle bütün dünyayı büyük bir felaket doğru sürüklemektedir. Konunun çeşitli boyutlarına özgülünen bütün toplantı, oturum ve forumlarda havanda su dövülmekte, göstermelik yaınma ve “önlemlerle” yasak savılmaktadır.

2004 yılında küresel karbondioksit salınımı 27 milyar ton iken 2011’de 34 milyar tonu bulmuştur. Bunun 2012’de 40 milyar tonu aşması bekleniyordu. Dünya Meteoroloji Örgütü’nün son raporuna göre sera gazı salınımı 2010’a göre yüzde 40 oranında artmış bulunuyor. 50 yıldır atmosferde kalan karbondioksit oranı yüzde 40’dan 45’e çıktı. Bu rakamlar, nasıl bir dünyada nefes alındığını, doğal dengenin hangi boyutlarda sarsıldığını, bir bütün olarak eko-sistemin ne düzeyde tahrip olduğunu göstermektedir. Dünyada yılda 1.5 milyondan fazla insan hava kirliliğinin yol açtığı hastalıklar nedeniyle ölmektedir.

Yılda 2 milyon ton katı atık dünya su kaynaklarına boşaltılıyor. Her yıl 20 milyon insan pis su ya da su yetmezliğinden ölüyor. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre çoğu Afrika ve Ortadoğu’da 780 milyon insan yeterli suya ulaşamazken, 2.5 milyar insan da temiz su kaynaklarından yoksun durumdadır. Her yıl 5 yaşın altında 1.8 milyon çocuk su ile ilgili hastalıklar nedeni ile ölmektedir. Halklardan esirgenen suyun tüketimi artmakta, kaynaklar insafsızca kurutulmaktadır. BM Gıda ve Tarım örgütünün raporuna göre insanların tüketeceği gıdaların yaklaşık üçte biri israf edilmektedir.

Doğal dokunun acımasızca bozulması, çevrenin talan ve yağmasıyla etki gücü sınırsız hale gelen doğa olayları, korkunç birer kitle kırimına dönüşmüştür. 2010 yılında dünyayı sarsan 950 doğal felaket bir sonraki yıl yüzde 90 artış göstererek 295 bin insanın hayatına mal olmuş, maddi kayıplar ise 97 milyar dolara ulaşmıştır. Ne var ki her zamanki gibi faturayı ödeyecek olan yine felaketi yaşayanlar olmaktadır ve bu doğa(l) katliamların dünya ekonomisine maliyeti ise 380 milyar dolar olarak hesaplanmaktadır.

ABD: “Yeni Dünya”da Eski Kriz

ABD sistemdeki rolü ve kapladığı alan nedeniyle doğal olarak bu ölçekteki krizin üssü olmuş ama sonuçlarından aldığı pay bununla orantılı olmamıştır. İlk manevrası bunu en yakın kontrol ve ilişki alanı Avrupa'ya transfer etmek olmuş, daha sonra da dünyaya yayılış sürecine yönlendirmelerle eşlik etmiştir. Sürece ne ilk etapta ne de sonrasında hâkim olduğu söylenemez. Nitekim bugün de çaresizliğin en çok dillendirildiği yer ABD'dir. Müdahalenin bütün araçları çoğunlukla kontrolünde olduğu halde hiçbir reçete çare getirmemiş, mümkün merteye kendi toprakları üzerindeki tesiri hafifletmeye çalışmıştır.

Bu mucizeler diyarındaki gerçekliği, göz kamaştırıcı hiçbir atraksiyon gizleyememekte, sembol haline gelen borsayı işgal hareketlerinin ateşi söndürülememektedir. ABD'nin 2008 yılında 9.9 trilyon dolar olan borcu 2011'de 15.4 trilyon dolara yükselmiştir. 1981'de yüzde 48 olan hane halkı borcunun GSYH'ya oranı, 2007 itibarıyla yüzde 100'ü bulmuştur. ABD Sayım Bürosu'nun Eylül 2012'de yayımladığı rapora göre, yoksulluk sınırını altında yaşayan nüfus 2011 yılı için 46.2 milyon olarak açıklanmıştır. Açlık sınırı altında ise 17 milyon kişi bulunmaktadır. Rapor bu sayının son 50 yıldaki en büyük oranı oluşturduğuna dikkat çekmektedir.

Bir diğer araştırmaya göre, 2001 yılında yardıma muhtaç kişilerin nüfusa oranı yüzde 12.2 iken bugün yüzde 16.4'e ulaşmıştır. DB, Dünya Kalkınma Göstergeleri (WDI) 2012 raporuna göre, en üst yüzde 20'lik kesim ABD'de yüzde 45.8, İngiltere'de yüzde 44, Almanya'da ise yüzde 36.9'luk bir gelir elde ederken, en düşük yüzde 20'lik grubun payları ise sırasıyla, yüzde 1.9, 6.1 ve 8.5'dir. Bir diğer hesaba göre de ABD'deki yüzde 1'lik nüfusun gelirden aldığı pay yüzde 23'tür.

İçerideki durumun özeti böyleyken, ABD'nin tarihsel misyon bellediği dış politikadaki durum da pek iç açıcı değildir. Dünya kamuoyunda ve medyada Irak işgalinin başarılı biçimde sonuçlandığını iddia edenlerin sayısı

marjinal düzeye inecek kadar azalmıştır. Irak halkına ödetilen çok ağır bedel bir yana ABD istediği kazanımları da elde edememiştir. Bu nedenle de üniformalı birliklerinin büyük bölümünü çekmiş, daha doğrusu Afganistan'a kaydirmiş olmasına karşın, uçak, füze ve tanklara sahip 45 bini özel güvenlikçi 100 bin dolayında personeli bulundurmaya devam etmektedir. ABD, bölgedeki son gelişmelerle beraber, mevcut yönetime istediklerini yaptırma konusunda daha sıkıntılı bir duruma gerilemiştir.

Afganistan'daki durum daha açık bir görüntü vermektedir. İşgali hiçbir zaman istediği boyutta ülkeye yayamayan ve askeri denetimi Kabil dışına taşıyamayan ABD buradan kaçış hesapları yapmaktadır. Financial Times'ın yazarlarından Gideon Rachman'ın sözleri durumu yoruma ihtiyaç duymayacak açıklıkla özetlemektedir: *"Beş yıl önce ABD Taliban'la konuşmayı reddediyordu şimdi Taliban ABD ile görüşmeyi reddediyor. Bu, Afganistan'da güç dengesinin nasıl kaydığıнын bir ölçütü. Batı müdahalesi başarısızlığa uğradı. NATO ülkeden 2014'te çekilmeye hazırlanırken, geriye sadece yenilginin çapının saptanması kalıyor."* (26.03.12)

Ortadoğu için geliştirdiği ve iki kez revize ettiği projeye, Arap isyanları sürecinde bölgedeki sadık uşakları ve vurucu gücü oluşturan devletlerle birlikte bir dizi ülkede örgütlü Müslüman Kardeşler (MK) üzerinden müdahale ile yeni bir ivme kazandırmaya kalkışmakta, diğer yandan hem AB devletleri hem de NATO'yu devreye sokarak etkili olmaya çalışmaktadır. Çok sayıda değişkenin devrede olduğu ve başta Rusya ve Çin olmak üzere diğer emperyalistlerin de rol üstlendiği bölgede, daha da önemlisi başkaldırı potasına giren halklar gerçeği, durumu zorlu kılmaktadır. Nispeten rahat biçimde "halledilen" Libya'nın ardından Suriye'deki süreç hiç de kolay biçimde seyretmemektedir. Sıranın İran'a getirilmesi bir yana Irak'ta da durum karışmış ve güç dengesi istenilen seviyeye çıkarılamamıştır.

ABD'nin "imparatorluk" peleriniyle geliştirdiği hamleler alanındaki son durumu Noam Chomsky şöyle özetlemektedir: *"ABD'nin etkide bulunma gücü 1945'ten beri düşmeye devam etmektedir. Bunun göstergelerinden birisi BM'de veto ettiği kararların sayısıdır. 60'ların ortalarına kadar dünya büyük ölçüde ABD'nin denetimi altındaydı, öyle ki ABD 60'ların ortalarına kadar tek bir kararı veto etmemiştir. O tarihten beri ABD, Güvenlik Konseyi kararlarını veto etmekte açık ara öndedir. İkinciliği bir uydu devlet olan Britanya almıştır. Bunları yakından takip eden başka bir devlet yoktur. Bu, kapasite ve güç açısından, yani etki ve denetim yeteneği açısından bir çöküşe işaret eder."* (Gündem, 09.05.2012)

Çöküş tanımı abartılı olabilir ama Chomsky'nin esas trende ilişkin tespitlerine katılmamak mümkün değildir. Bu durumdan hayli rahatsız olan ABD'nin Obama döneminde geliştirdiği "yumuşak güç" stratejisinden beklenen yararın sağlanamadığı görülmektedir. Kaldı ki daha da gerilere savrulan bir durumdan çıkışın zor ve külfetli olacağı gerçeği, politika tarzının yeniden sertleştirilmesini koşullamaktadır. Tavsiyeler bu yödedir ama daha önemlisi, merkezi strateji kuruluşları da devleti bu yönde teşvik etme yarışına girmişlerdir.

Eğilimin yönüne ışık tutması açısından Afrika kıtasına yönelik yeni askeri-politik plan dikkat çekici olmuştur. Associated Press'in haberine göre (25.12.12) Mart 2013'ten itibaren 35 Afrika ülkesine küçük birlikler halinde asker gönderilmesine karar verilmiştir. Bunların 100 civarında eğitim ve donatım programından sorumlu olmasının tasarlandığı söylenmektedir. Programın hedeflerinden birisi de yerel güçlerin askeri kapasitesini artırmak olarak tanımlanmaktadır.

Bu plan bilindiği gibi, 2007'de sivil ve askeri operasyon düzenlemek amacıyla kurulan Pentagon'un "Birleşik Savaş Komutanlığı" AFRICOM çerçevesinde yürütülmektedir. 2015'e kadar kıtanın ABD petrol ihtiyacının yüzde 25'ini karşılamasına dair hesap, "terörle mücadele" gerekçesiyle karşılanmaya çalışılmaktadır. Bölgede başta Çin olmak üzere diğer emperyalistlerin gelişme gösteren varlığı da süreci daha acil ve zorlu hale getirmiştir.

Kasım ayında yapılan seçimlerle yeniden başkan seçilen Obama'nın ikinci dört yıllık devrede, ilk döneme göre daha farklı bir strateji izleyeceği tartışılmakta, benzer şekilde seçilenlerin ikinci aşamada seçim baskısı olmaksızın daha pervasız ve hesapsız hareket etikleri hatırlatılmaktadır. ABD politikalarının devlet başkanının şahsi tercihleri ve kişisel özellikleriyle belirlenmediği açık bir gerçekse de seçilmesini koşullayan özgünlüklerin de yabana atılmaması gerekir. Bu anlamda, deri değiştirme operasyonunun aktörü olarak Obama'nın yeni süreçte daha fazla beyazlayacağını da öngörmek gerekir. Bu yöndeki işaretler için ikinci yemin törenindeki konuşması yeterince açıklayıcı olmuştur: *"Dünyanın her yerinde demokrasiyi destekleyeceğiz. Zorluklarla mücadele etmeliyiz çünkü biz bunun için yaratıldık."* (21.01.13) Bunun için ateşi eskiye göre daha az kendi elleriyle tutacakları, bu amaçla yedeklerindeki güçleri, uşak ve işbirlikçilerini kullanacaklarına dair vurgularda bulunan Obama'nın 13.02.13 tarihli *"Birliğin Durumu"* konuşması dikkat çekicidir. Nitekim Fransa'nın Libya ve Mali'de öne fırlamasına izin verilmiş, yine Libya ve Suriye'de "dolaylı müdahale" tercih edilmiştir. Ancak Obama'nın bir daha *"kendi çocuklarını göndermeye-*

cekleri”ne dair sözleri inandırıcı değildir ama “gelecek yıl Afganistan’dan tamamen çekilecekleri”yle ilgili sözleri son derece gerçekçi görülmelidir.

Bu arada es geçilmemesi gereken husus, seçildiği zaman yalnızca dersinin rengine ve köklerindeki Müslümanlık olgusuna ve hatta bazı söylemlerine bakarak “umuda” kapılan ve hatta “tebrik” mesajları yağdıran bütün çevrelere, halka karşı özür borcunu ödemeleri için daha ne kadar pratik gerektiğinin de sorulmasıdır. Eğer bilinçli bir saptırma yoksa, sorun burada sistemleri, devletleri ve sınıfları çözümleyememek, gerçekleri kavrayamamakta kendini göstermektedir. Bu koroya ülkemizden katılanlar açısından baktığımızda; benzer biçimde Tayyip (ve AKP) de sivilleşmenin ve demokratikleşmenin temsilcisi olarak gösterilmiş ona da bel bağlanmış ve böylelikle bütün “günahlarına” ortak olunmuştur.

Demokrasinin beşiği olarak gösterilen ABD 11 Eylül’le doruğa çıkan, bütün direniş odaklarına ve dünya halklarına karşı saldırganlığın öncüsü ve pratiğiyle de model olma misyonunu devam ettirmektedir. Sistemi tehdit eden bütün güçler “terör” parantezine alınarak sindirilmeye, yok edilmeye çalışılmaktadır. Nitekim ABD’nin önderliğinde Haziran 2012’nin ikinci haftasında İstanbul’da toplanan “Terörizmle Mücadele Küresel Forumu”nda konuşan ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, temel hareket felsefelerine ilişkin şunları söylemişti: “Terör tehdidini yenmek için muharebe alanındaki teröristleri öldürmekten fazlasına ihtiyaç olduğunu öğrendik. Bu amaçla ideolojilerin de hedef alınması gerekir. İdeolojilerin özellikle gençler üzerindeki etkisinin azaltılması gerekir.”

Seçim sürecinde de Obama’nın dilinden düşürmediği konuların başında “terör ağları” geliyordu. Evindeki denetim ve temizliği ihmal etmeyen ABD’de Mart 2012’de çıkartılan yönetmeliğe göre “terör”le bağlantıları saptanamayan vatandaşların bilgilerinin bile 5 yıl saklanması kararlaştırıldı. Bu süre daha önceki mevzuatta 180 gün olarak düzenlenmişti. Daha da vahimi her köşe başına yerleştirilen kameralar ve yaygın hale getirilen dinleme ve takip sistemlerinin de yetersiz kaldığından hareketle geliştirilen yeni yöntemlerdir. Christian Science Monitor dergisinin haberine göre ABD’de halen 110 adet İHA (İnsansız Hava Aracı) üssü bulunmaktadır. 10 yıl içerisinde ABD içinde faaliyet göstermesi planlanan İHA sayısının 30 bine ulaşacağı ve bunların iç güvenlikte kullanılacağı bildirilmektedir.

Avrupa: “Eski Dünya”da Ağırlaşan Kriz

Krizin çıkış noktası ABD ise, ilk durağının Avrupa olması doğaldır. Bu, emperyalist sistemin ağırlık merkezlerinden birisi olmasından kaynaklıdır. Son-

rasında her ne kadar merkezden çevreye doğru transfer edilmeye çalışılsa da bütün kıta bu süreçten nasibini almaktan kurtulamadı. Öyle ki şu ana kadarki dönemde, özellikle de Avro bölgesinin krizden etkilenme açısından önde geldiği iddia edilmektedir:

“Krizin en sert darbeyi vurduğu yer ABD değil, rezerv para biriminde dolara alternatif sunma çığırkanlığıyla ortaya çıkan Avro Bölgesi ülkeleri oldu. Dolar takas anlaşmalarıyla doğrudan ve IMF yoluyla da dolaylı olarak ABD’nin yardımına muhtaç hale geldiler.” (Leo Panitch ve Sam Gindin, “Kapitalizmde Krizler ve Bu Defaki Kriz”, Socialist Register 2011- Bu Defaki Kriz, Yordam Kitap, s.32)

Ancak yekpare bir Avrupa’dan söz edilemeyeceği, yani euro bölgesinin farklı parçaları olduğu için, kıta genelinde çatlama oldu, farklılıklar derinleşti. Zincirin zayıf halkaları sarsılmaya başladı ve onları kurtarma çabasıyla da merkezi sıkıştıran gelişmeler yaşandı. Borç krizi olarak nitelenen durumda, İspanya, İtalya, Portekiz ve Yunanistan devletlerinin, genel krizin etkilerini hafifletme adına “önlemler” almaya çalışırken ilk büyük sıkıntıyı mevcut borçların artması, süregelenlerin ödenememesiyle yaşadıkları görüldü.

Devlet iflasları diye okunabilecek süreçte bunlara Almanya ve Fransa’dan verilmeye çalışılan destek, borç verenin de sarmala girmesine neden oldu. Durum AB’nin geleceğini ciddi biçimde tehlikeye atacak sorunlar yaratmaktadır. Öyle ki Samir Amin gibi yazarlar AB’nin aniden çökebileceğini savunur oldular. İngiltere Başbakanı David Cameron, 2015 seçimlerini kazanmaları halinde AB’de kalıp kalmamayla ilgili referandum düzenleyeceklerini açıklamakta (23.01.13), Fransa Çalışma Bakanı Michel Sapin, bir radyoya verdiği röportajda, *“bir devlet ki iflas etmiş”* diye konuşmaktadır (29.01.13)

Teknokrat hükümetler modelinin işe yaramadığı, yeni seçim süreçleri ve arayışlarla ortaya çıktı. Bunlardan İtalya’nın başına atanan Mario Monti tasarruf (yıkım) paketleri bütünüyle devreye sokulamadığı için istifa etti. İlk programı yeterli görmeyip daha çaplı adımlar atılmasını istedi, büyük bir kitle direnişi ve eylemler dizisiyle karşılaştı, çareyi istifada buldu.

Euro bölgesi ile Avrupa’nın diğer alanları arasındaki sorunun büyümesi krizin bir başka etkisi olarak değerlendiriliyor. Krizin bellerini büktüğü Avrupa devletlerinin önemli bir bölümü yardım ve dayanışma yerine kendini kurtarma derdine düştüler. AB’nin kriterlerine göre yoksul kabul edilen nüfus -Eurostat Şubat 2012 verilerine göre- 27 ülkede 115 milyonu aşmış durumdaydı. Son 4 yılda 4 milyon kişi işsiz kaldı.

AB ülkelerinde kriz öncesinde yüzde 8 dolayında olan işsizlik, 2012'de yüzde 12'ye (genç nüfusta iki katı) çıkmıştır. Avro bölgesinde iş aramaktan umudunu kesen 10 milyondan fazla kişiyi de eklediğimizde, gerçek oran yüzde 16'yı bulmaktadır. Almanya'da yoksulluk oranı ilk kez yüzde 15 oranını geçti. Bu, yaklaşık 12.4 milyon kişinin yoksul kabul edilmesi anlamına geliyor. Emperyalist finans kuruluşları sözcülerinin tespitlerini tekrarlayan Merkel, çözümsüzlüğe de dikkat çekti: *"Kriz en az 5 yıl daha devam edebilir. Daha ciddi yaklaşmanın zamanı geldi."* (04.11.12)

Ciddi yaklaşımın ne olduğu, birçok ekonomi uzmanı tarafından ABD'ye de önerilen bir Alman modelinde kendisini buluyordu. Bütün krizden çıkış modelleri gibi bunun da esasını *"emekçiye fatura etme"* oluşturmaktadır. Bunun çerçevesi de çalışma düzeniyle çizilmiş durumdadır. Belli bir süredir yerleştirilmeye çalışılan esnek çalışma düzeni nedeniyle Almanya'daki part-time işler toplamda yüzde 25'lik bir orana yükselmiş bulunuyor. Bunun AB çapında yaygınlık kazanması hedeflenmekte, birçok ABD'li ekonomi uzmanı bile Almanya'yı ABD'ye örnek göstermektedir.

Uygulanmaya çalışılan krizden çıkış programı, ekonomik bazı oyunlar ve karmaşık gibi görünen ve de aynı kapıya çıkan formüllerden öte *"kamu"* adı altında emekçilere yüklenilmesini gerekli kılmaktadır. Örneğin bu bağlamda, büyümenin artırılması için yapılması gereken ilk işin emek gücünün değersizleştirilmesi olduğu, gizlemeye gerek duyulamayacak kadar açık biçimde gündemleştirilmektedir. Bunun somutlanması; ücretlerin düşürülmesi ya da reel kayba uğratılması, eğitim, sağlık, ulaşım gibi kamu hizmetlerinin daraltılması ve çalışma yaşamına ilişkin sosyal hakların budanmasında kendini göstermektedir.

Kemer sıkma politikasının getirdiği durgunluğun genel olarak aşılamadığı ve ekonomik krizin ciddi bir sarsıntı yarattığı Avrupa'da bunun kaçınılmaz sonucu, emekçilerin öfkesi, direniş ve mücadele olurken, bu durum yanılısamalı yönelimle de olsa seçimlerde *"sol"* geçinenlerin hanesine katkı olarak yazılırken, diğer yandan ırkçı ve faşist oluşumlar da güç kazanmaktadır. Mayıs başında yapılan seçimlerde Fransa'da 17 yıl sonra *"sol"* etiketli aday (Hollande) devlet başkanlığını kazanırken, Yunanistan'da *"radikal solcu"* görünümlü Syriza ile diğer sosyalist-komünist etiketliler yüzde 31.4 gibi bir toplama ulaştılar. Yunanistan'daki seçimlerde merkezde görünen Yeni Demokrasi ve PASOK'un 2009'da toplam yüzde 80 olan oylarının yüzde 30'lara gerilemiş olduğunu da not etmek gerekir.

Bunlar yakın yıllarda tıpkı Güney Amerika'da eş zamanlı yaşanan ör-

neklere olduğu gibi kalıcı ve niteliksel boyutlarda bir ileri gidişe işaret etmemesine karşın, hem egemen sınıfların yönetememe hem de emekçi kitlelerin eskisi gibi yönetilmek istememelerine pekâlâ gösterge kabul edilebilir. Giderek keskinleşen bir çatışmanın, keskinleşen ve derinleşen ilişkilerin, yozlaşma ve otoriterleşmenin sonucu olarak gündemleşen süreçler, çok sayıda direniş, grev, eylem ve gösteriyi beraberinde getirmekte, bu durum önderlik sorunundan ve bilinç seviyesinden kaynaklı egemen sınıflar ya da küçük burjuva oluşumların potasına akıtılabilmektedir.

Yukarıda andığımız gibi, bu tip dönemlerin bir başka yükselen akımı ise tam aksi yöndeki ırkçı ve faşist hareketlerdir. Yoksullaşmanın faturasını göçmenler, azınlıklar, ötekileştirilen bütün kesimlere fatura etmeye çalışanların sesini yükselttiği süreç bütünüyle sistem desteklidir. Yalnızca uyguladıkları politikalarla buna yol açmaları değil, bu akımlardan çok yönlü faydalanabilmelerinden kaynaklı egemenlerin özel bir desteğine vurgu yapmak önemlidir. Vurucu güç olmak, tehdit unsuru olarak kullanılmak ve nihayet dolaylı söylem aracı olmak gibi işlevler sistemin sigortası gibidir.

90'lı yıllardan sonra gelişme göstermeye başlayan ırkçı neo-faşist yapılanma 11 Eylül'ün faşist terör rüzgârını da alarak ilerledi, krizin getirdiği işsizlik ve yoksulluğu yine göçmen nüfusa nefret söylemiyle birleştirerek büyüttü. Öyle ki geçtiğimiz dönemde kıta genelinde oy potansiyeli iki üç kat artış sağlayan faşist partiler oldu. Avusturya'da Özgürlük Partisi, Belçika'da Vlams Belang, İtalya'da Allianza National, Danimarka'da Halk Partisi, Hollanda'da Özgürlük Partisi, Macaristan'da Jobbik, Bulgaristan'da ATAKA, Litvanya'da TT partisi yüzde 10'ları aşan, yüzde 15'ere ulaşan oylar aldılar. Fransa'da Front National yüzde 18'e yükselirken, Finlandiya'da Perussuomalaiset yüzde 19, Norveç'teki FP yüzde 23, İsviçre'deki SVP yüzde 26 oranında oy alıyordu. Benzer yükselişin Almanya'da da görülüp görülmeyeceği açısından 2013 seçimleri merakla bekleniyor.

Bu partilerin semirmesi için iklimi sürekli uygun bir halde tutan egemen sınıfların "sağ" ve "sol" etiketli partileri, önceki yıllarda defalarca itiraf edildiği gibi, ırkçı, ayrımcı ve faşist politikalardan esas olarak sapmayan bir çizgi izliyorlar. Daha fazlasını istemekten ya da sıtma için ölümü göstermekten gayri vasıfları olmayanların kullanılması, mevcut durumun meşrulaştırılmasına yaramaktadır. Yoksa sermayenin yüksek çıkarlarına aykırı bir yönetim ve politika tarzının olmadığını söylemek, olan biteni hiç anlamamak olacaktır.

AB'yi ileri medeniyet seviyesi olarak gösterenlerin, biçimsel bazı kararlar yerine esasa ilişkin noktalara gözlerini çevirmesi gerekir. Bu esaslardan

birisini, "terörle mücadele" konusundaki yaklaşım oluşturuyor. Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM) ABD'nin izinden giderek 3 Ekim 2012'de kabul ettiği 1900 sayılı karara göre, "*Ulusal mevzuat ve AİHS uyarınca terör suçlarından kovuşturulan ve mahkûm edilenler siyasi mahpus sayılmazlar*" dedi. Bu şemsiye altında gerici ve faşist yönetimlerin uygulamaları üst bir güvenceye kavuşturulmuş oldu. Savaş politikaları üst düzeyde seyreden AB'ye tıpkı üç yıl önce Obama'ya verildiği gibi Nobel barış ödülünün verilmesi de tesadüf olmasa gerek!

Asya'dan Dünyaya, Yükselen Çin Gerçeği

Krizden ABD ve Avrupa kadar etkilenmeyeceği ileri sürülen Çin ve Rusya emperyalistlerinin de bu girdaptan kurtulması mümkün olamadı. Ülkedeki ekonomik tabloda son yılların trendini bozan gelişmeler oldu. Gelir dağılımındaki uçurum derinleşti. Rusya Federal İstatistik Servisi'nin verilerine göre 2012'nin üçüncü çeyreği itibarıyla açlık sınırı altında yaşayan vatandaşların oranı yüzde 11.6 (16.4 milyon kişi)'ya yükseldi. Çok uzun bir süredir sürekli çift haneli rakamlarda büyüme gerçekleştiren Çin'in büyüme oranı yüzde 7'lere geriledi. Kendisine en önemli hareket üstünlüğü sağlayan cari hesap fazlası da yüzde 10 düzeyinden yüzde 2.5'a geriledi.

Buna karşın her iki devletin krizden daha çok etkilenen batı metropollerine yönelik atağı sürmektedir. Uluslararası Araştırmalar ve Strateji Merkezi'nin raporuna göre (Ekim 2012), AB toplamında Çin ile yapılan dış ticaretin toplamdaki payı yüzde 10'u, Rusya'nınki ise yüzde 8'i buldu. Buna karşılık ABD'nin mevcut payı ise yüzde 12 düzeyinde seyretmektedir. Çin ve Rusya'nın önderliğindeki ŞİÖ etkinliğini artırarak sürdürüyor. Yukarıda da değindiğimiz gibi, buna ekonomik güç birliği ittifakı olarak Brezilya, Hindistan ve Güney Afrika'nın da dahil edildiği BRICS eklendi. Bu ülkeler dünya nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturuyor ve ekonominin yüzde 30'una hükmediyorlar.

Krizde tümü belli oranda gerileme ve duraklama göstermiş olsa da 80'li ve 90'li yıllara kıyasla özellikle kriz öncesi dönemde ciddi bir artış sağlamışlardı. Büyüme hızında; eksi 4'lerdeki Rusya artı 5.5'a tırmanmış, Brezilya 1.7'den 3.3'e, Hindistan ise 5.6'dan 7'ye çıkmıştır. Çin ise tek hanelerden çift haneli rakamlara ulaşmıştır. Durum kişi başına milli gelir açısından da benzer bir seyir izlemektedir. Bazı farklılıklara karşın, tasarruf ve yatırım oranlarında da dünya çapında gelişme gösteren ülkelerin oluşturduğu BRICS; Kuzey Amerika dışındaki bütün kıtaları kapsayan bir özellik taşımaktadır ve kısa sürede yalnız ekonomik değil politik alanda da boy göstermeye başlamıştır.

Bu durum karşısında ABD'nin Asya ve Pasifik bölgelerine, sonra da Afrika'ya yönelimi dikkat çekici bir boyut aldı. Belli bir süredir ABD ve Avrupalı stratejistler Çin'in yakında ABD'yi yakalayıp geçeceğine dair senaryolar yazıyorlar. Son olarak ABD'de Ulusal İstihbarat Direktörlüğü'nün hazırladığı rapora göre Çin'den, 17 yıl sonra dünyanın ABD'yle beraber önde gelen gücü olarak söz edilmektedir. (11.12.12) Nitekim, toplam ticaret hacminde ABD'nin 2. Dünya savaşından bu yana süren egemenliğine, 2012'de 3.87 trilyon dolar ile Çin son vermiş oldu. ABD ise 3.82 trilyon dolarda kaldı. Geçen sene ABD 2.28 trilyon dolar hacme sahipken Çin'in toplam hacmi 1.82 trilyon dolardı. Ancak bundan da önemlisi, Çin 231.1 milyar dolarlık ticaret fazlası verirken ABD'nin 727.9 milyar dolarlık açığı bulunmaktadır.

Çin'le ilgili bu görüşlerin, istatistiklerle de kanıtlandığı üzere elbette ki belli bir gerçekliği bulunuyor. Ne var ki ABD'nin "tehdit ve düşman" algısı üzerinden beslenen politikalarına meşruiyet kazandırma amaçlı manipülasyon taktiklerini de unutmamak gerek. Çin sosyal-emperyalizmi ekonomik olarak yükselişine ve hatta askeri olarak gelişme çabalarına karşın henüz ABD emperyalizmi ile boy ölçüşecek bir alt yapı ve uluslararası konjonktürde etkinlik kuracak bir konum elde edememiş durumdadır. Bu konudaki öngörülere kuşkuyla yaklaşılması gerektiğini savunan Chomsky şunları söylüyor:

"Çin, ABD ile karşılaştırılmayacak kadar fakirdir. Büyük bir imalat üssü olarak büyümüştür, ancak büyük ölçüde montaj sanayine dayanmaktadır. Çeperlerinde bulunan daha sofistike, daha gelişmiş ülkeler ve Apple gibi batılı çokuluslu şirketler için bir imalat üssüdür temelde. Bu zamanla değişebilir, ancak çok uzun vadede, Çin ekolojik sorunlar, demografik sorunlar vb. gibi gerçek sorunlarla yüz yüzedir. Önemli bir gelişme göstermiştir, ancak çok abartılı bir gürültü patırtı var ve bence biraz kuşkuyla yaklaşmak lazım." (Gündem, 09.05.12) Onun gibi düşünenler somut veriler üzerinden konuşmaktadır:

"Daha 2007'de Çin Başbakanı Wen Jiabao, Çin'in uyguladığı modelin 'istikrarsız, dengesiz, koordinasyondan uzak ve neticede sürdürülemez' olduğunu söylemişti. Beş yıl sonra bu durum her zamankinden çok daha fazla geçerlidir. En zorlu, istikrarsızlığın kökünde yatan sorun hanehalkı tüketimine milli gelirden ayrılan payın düşük olması ve azalmasıdır. Hanehalkı tüketiminin milli gelir içindeki payı on yıl içinde 11 puan düşerek 2001'deki yüzde 45.3 seviyesinden 2010'da yüzde 33.8'e gerilemiştir." (John Bellamy Foster ve Robert W. McChesney, "Küresel Ekonomik Durgunluk ve Çin", Monthly Review, sayı 31, Eylül 2012, s.121)

Nitekim resmi rakamlara göre ilk yüzde 10'luk kesim ile son yüzde 10'luk bölüm arasındaki gelir farkı 23 kata yükselmiştir. BM İnsani Gelişme Endeksi verileri, bu farkın 65 kat olduğunu göstermektedir. Asya Kalkınma Bankası'nın 22 ülkeyi kapsayan "*Doğu Asya Raporu*"nda gelir eşitsizliği bakımından Nepal'in ardından ikinci durumdadır. Boston Consulting Group'un araştırmasına göre 2005'de ülke zenginliğinin yüzde 75'ini elinde bulunduran aile sayısı 250 bin olarak hesaplanmaktadır. (Aynı yerde, s.123)

Bu tablonun pek doğal sonucu sınıf mücadelesinin artan ivmesidir. Yüzbinlerin katıldığı gösteriler gerçekleştirilmekte, grev ve direnişler sergilenmektedir. Yine resmi kaynaklara göre bu eylemlerin sayısı 2005'de 87 bin iken 2010'da 280 bine yükselmiştir. Burada işçi direnişleri kadar toprak sorunundan kaynaklı köylü direnişleri de dikkat çekicidir. Toprak sorunu demokratik devrimin ardından sosyalizmin inşası sürecinde tamamen çözülmüş olan Çin'de, sosyal-emperyalist devlet uzun yıllardır büyük bir gasp furyası gerçekleştirilmektedir:

"Mao Zedung, toprakları zengin ağaların elinden alıp fakir köylülere dağıtarak kitlelerin gönlünü fethetmişti. Bugün, güç sahibi yerel yöneticiler bu toprakları, büyük miktarda borçlanarak, bazen şiddet yolu ile lüks apartmanlar, alışveriş merkezleri, spor kompleksleri yapmak için söküp geri alıyor." (Bloomberg Businessweek, 27.01.11)

Çin ve Rusya'nın başını çektiği gruba karşı Obama tarafından yılbaşında açıklanan ABD'nin "*Yeni Asya Pasifik Stratejisi*" bu devletlerin gelişim seyirine ilk egemenlik alanlarında müdahaleyi içeriyor. Nitekim Çin ile Japonya arasında Doğu Çin Denizi'ndeki (hem jeo-stratejik konumu kritik hem de zengin petrol ve doğalgaz kaynaklarına sahip) Diaoyu (Senkaku) isimli takımadalar nedeniyle Eylül 2012'den itibaren tırmanan gerilim tam da bu hesap ve planların sonucu olarak ciddi bir boyut aldı. Avrupadaki güçlerinin önemli bir kısmını Pasifik bölgesine kaydıracağını çok önceden açıklamış bulunan ABD'nin Japonya üzerindeki etkisi de bilindiğinden, sorunun esas muhataplarının kimler olduğunu anlamak zor olmamaktadır.

Eklenmesi gereken önemli hususlardan birisi de AB'li emperyalistlerin ABD ile Çin ve Rusya arasındaki rekabet, kapaşma ve cepheleşmede açık bir tutum takınmaktan çekiniyor olmalarıdır. ABD'nin Avrupa devletleri üzerindeki etkisi belli farklılıklar olmasına karşın genel olarak çok güçlüdür. Sürekli aynı kampta yer alan ve birbirinden ciddi olarak beslenen bu devletler ekonomik olarak entegre bir pozisyon almış durumdadır. Ne var ki yukarıda da değindiğimiz gibi AB devletlerinin Çin ve Rusya ile sürdürdüğü ticari

ilişkilerin hacmi eskiye göre çok daha geniş bir alan kapsamakta ve bu bağımlılık, dengeleri etkileyen bir gelişime yol açmaktadır.

Afrika: Yeni Kapışma Alanı

Afrika son yıllarda bütün emperyalist ve gerici devletlerin özel strateji ve projelerle daha yoğun biçimde karşı karşıya geldiği bir konum almıştır. Bunlardan Çin sosyal-emperyalizminin kıta ülkeleriyle ticaret hacmi 166 milyar doları aşmış durumdadır. Afrika'nın 50 devleti geçtiğimiz yıl Çin'de düzenlenen "*Çin-Afrika İşbirliği Forumu*" (FOCAC) zirvesine katılmış ve burada milyarlarca dolarlık anlaşmalar imzalanmıştır. Kıtada faaliyet gösteren Çin şirketlerinin sayısı 2 bine, kalifiye eleman sayısı onbinlere, Çinli nüfus sayısı da 1 milyona yükselmiştir.

Kıta TC'nin bile ilgisi çektilererek hamle yaptırılmasına neden olacak derecede önem arz eder hale gelmiş durumdadır. ABD'nin yukarıda aktardığımız çıkarma planı bunun bir göstergesidir. Nitekim Ocak ayının son haftasından göreve başlayan yeni Dışişleri Bakanı John Kerry, senato komisyonunda, Çin'in Afrika'nın her yerinde olduğunu belirttikten sonra, açıkça Çin ile ABD'nin Afrika'da etki alanı oluşturma yarışında olduğundan söz etmiştir.

Gelişmeler Sarkozy tarafından Ocak 2007'de şu şekilde anlatılıyordu: "*Amerika ile Çin çoktan Afrika'nın fethine giriştiler. Avrupa, yarının Afrika'sını inşa etmek için daha ne kadar bekleyecek? Avrupa düşünürken, diğerleri yol alıyor.*"

Nitekim Fransa'nın çok beklemesi gerekmemiş önce Libya'da öne fırlamış ardından da yeni yılın işgalini Mali'de gerçekleştirmiş ve 16 Ocak'ta kara harekâtına başlamıştır. Fransa'nın işgali Avrupa'nın 15 devletin fiili yardım görmektedir. İngiltere Başbakanı 11 Eylül'ün kavramlaştırdığı "*terörizmle karşı savaş*" üzerinden tanımladığı Kuzey Afrika süreci için, "*onlarca yıl sürebilir*" (20.01.13) açıklamasında bulunmaktadır.

Mali, işgale uğrayan ülke gerçeklerinden kolayca tahmin edilebileceği gibi, jeo-politik ve ekonomik nedenlerle önem arz eden bir konuma sahiptir ve bu yarı-sömürgede "olağan" yollarla çıkarları korumak sıkıntılı hale gelince efendilerin açık zoru devreye girmiştir. Sürecin, "iç savaş" bahanesiyle yol aldığına dair anlatım, emperyalistlerin her zamanki taktiği olarak okunmalıdır. Kaldı ki bu "iç savaş" süreçlerinin çoğu kez emperyalistler tarafından tetiklendiğini de unutmamak gerekir.

Batı Afrika'nın "Altın Kuşağı" olarak bilinen bölgesinin tam göbeğinde

bulunan Mali 90'lı yıllarda başlayan altın üretiminde Afrika üçüncüsü durumundadır. Kaldı ki ülkedeki zenginlik altından ibaret değildir ve ülke topraklarında uranyum, petrol ve doğalgaz başta olmak üzere birçok madene ait zengin yataklar bulunmaktadır. Ama Mali'yi son dönemde politik açıdan çatışma alanı haline getiren politik nedenler de vardır ve bunda Arap İsyanlarının devamında mobilize olan etnik grupların dengeleri değiştiren durumunun rol oynadığı görülmektedir.

Arap Âleminde Köstebek

Son yılların dünya ölçeğinde üzerinde en çok tartışılan konularından birisi, belki de birincisini Arap isyanları oluşturmaktadır. Turnusol işlevi görecekt denli önem arz eden bu tartışma, bölgedeki cereyanın hiç dinmemesi nedeniyle güncelliğini korumaktadır. Zira ilk çatışmalar ve halk hareketlerinin yaşandığı mekânlardaki gelişmelerin yanı sıra farklı ülkelerle açılan yeni sayfalar, tartışmanın izini süren veriler sunmaktadır. Bu durumun bir diğer sebebi ise konu edilen bölgenin, dünyanın belli başlı devletlerini içine çeken bir özellik taşımasıdır. Kısacası, yakın geleceğe yön verecek derecede kritik bir alandan söz ediyoruz.

En etkili sonuçlarını Tunus ve Mısır'da üreten halk hareketleri, buralarda meydana gelen biçimsel değişimlerin farklı senaryo ve okumalara kurban edilmesi suretiyle yok sayılmaya, küçümsenmeye ve değersizleştirilmeye çalışılmaktadır. Bunlara Libya ve bir süredir de Suriye'deki gelişmelerin eklenmesiyle kendi senaryolarına pay çıkartanlar, tarihi bambaşka biçimde yazma konusunda emperyalistlerin ekmeğine yağ sürmektedir. Tarihi sınıf mücadelelerinin perspektifiyle okumayanlar için, egemenlerin bütün tasarrufları tayin edici olabilmektedir. Daha önemlisi, sınıfsal bakış açısından uzaklaştıkça, kendi geleceğine müdahale etme yeteneği el çabukluğuyla halkların defterinden silinmektedir.

O durumda, belirsizliğe terk edilen ve karartılan bir geleceksizlik, kitlelere hangi koşullarda ve nasıl hareket edecekleri doğrultusunda öğüt verme densizliğini yaratmaktadır. Nesnel şartları kendi kalıplarına uygun olma ile sınıyan ya da ancak muktedirlerin insafıyla yoğrulan bir olgular yığını biçiminde algılayanların, kendi kaderine hükmetme adına ortaya çıkan bütün yıkıcı unsurları yok sayması da kaçınılmaz olmaktadır. Bu durumdan kazançlı çıkanların yalnızca karşı-devrimciler olması da şaşırtıcı değildir.

Konuyu defalarca işledik ve inatla işlemeye devam edeceğiz. Tarihi yanlış okumanın, sınıf mücadelesi ve devrimler gerçeğini masa başında yaz-

maya çalışanların, müdahil olma adına kendini tatminden öte bir şey üremeyeceklerini görmek durumundayız. Bu sorun kendisini pek doğal olarak ülkemiz devriminde de gösteriyor ve Kürt sorununa ait dinamikleri değerlendirirken de karşımıza dikiliyor. Bölgedeki sürece ilişkin yanlış çizgide ısrar edenlerin Kürt sorunu ve ülkemizdeki sınıf mücadelesinin seyrine dair yaklaşımlarındaki uyuşma, önemli bir bütünlük arz etmektedir.

Ezilen halk ve ulus hareketleri, özellikle de sarsıcı-yıpratıcı bir boyut almışsa, burada her zaman devrim için filizlenen unsurlar vardır ve işe bu halkanın kavranması, açığa çıkan enerjinin doğru tespit edilmesi ile başlanmalıdır. Bu kavrayış, ileriye yönelik her birikimin önemli ve değerli olduğu, yıkıcı karakterin bu nüve güçlendirilmek suretiyle oluşturulacağını bilince çıkarma yoluyla derinleştirilebilir. Devrimlerin iç dinamiği eylemsel bir süreçle gelişecektir. Ona hükmedecek bilincin ortaya çıkma ve gelişmesinin yegane yolu da budur. Bilinç dışarıdan taşınacaktır ama bilincin oluşumu ancak içsel olgulara bağlı olacaktır...

Bireylerin ya da bir avuç öncünün değil, kitlelerin yaratacağı devinimle taşınacak olan devrim, iç içe geçmiş eylemlerin toplamıdır. Çelişki süreçlerinin yön değiştirme ile sonuçlanabilmesi için bunun varlığını da kanıtlayan bir biçimde gerilme ve çatışma haline ilişkin verilerin ortaya çıkması gerekir. Bu, suni bir biçimde yaratılacak bir olgu değildir. İşte tam da o yüzden Tunus'ta bir gencin kendini yakmasına tayin edici bir misyon biçmek aldatıcı olmaktadır. Tarihin metafizik yorumunda hep kişiler ve olaylarla açıklanan bir "gelişme" ya da "ilerleme" den söz edilmesi boşuna değildir. Kahramanlar ve "mucize" kabilinden olaylarla yapılan izahın üstünü örtmeye çalıştığı en önemli olgu, yığınların rolüdür. Kitlelerin sahne aldığı çelişki süreçlerinin, yani sınıf mücadelesinin kendisi karartılmaya, tarih ondan soyutlanan varlıkların aksiyonu ile yazılmaya çalışılmaktadır.

Egemen sınıflar katındaki/arasındaki el değiştirmeler, darbeler bile aklına bunu yapmak esen bir takım kişilerin tamamen keyfi eylemlerinin eseri değildir. Tarihte elbette ki böylesi olaylar da vardır ama bunların istisnai olduğu bilinmektedir. Kaldı ki devrim gibi alt üst oluşlar, olgunlaşmanın, gelişkiadaki aşamanın ürünüdür ve eylemin eğiticiliğiyle donanan kitlelerin hareketi olarak meydana gelirler. Devrimlerin pek çoğu nice hamleler, nice zikzaklar, nice geri dönüşlerin/yenilgilerin ardından gelmiştir. İlk hamlelerin sonuç verip vermemesi üzerinden yapılan değerlendirmeler afakidir, tarihsel gerçeklerle örtüşmez:

"Devrimlerin belirlenmiş bir takvimi yoktur. Karl Marks, devrimlerin

büyük çaba isteyen ama güvenilmez mahiyetini anlatmak için köstebek imgesini kullanırdı. Köstebek zamanını yerin altında tüneller kazmakla geçirir ve sonra, hiç beklenmedik bir anda soluk almak için yüzeye çıkıverir. 'İyi kazmışsın, ihtiyar köstebek' diye yazıyordu Marks; yüzeye çıkıp serbest kalmak devrimin görünen kısmıdır, ama en önemli kısmı tünel kazmadır, yani hazırlıktır.

Köstebek ne kadar az hazırlık yapmışsa, alt edilmesi de o kadar kolay olur, çünkü toprak altındaki mekânına yeterince etkili biçimde çeki düzen verememiştir. Devrim için de bu doğrudur: Halkın yakınmalarını kavramamışsa ve karşı-devrime dayanabilecek örgütlenmeler yaratamamışsa; bu yakınmaları devrimci gücün disiplini altına alamamışsa o zaman kolaylıkla yenilgiye uğrar. Esas olan tünel kazmaktır, salt tarih sahnesine çıkmak değil.” (Vijay Prashad, Arap Baharı, Libya Kışı, Yordam yay. s.17)

Kitle hareketleri popülist bir anlayışla, fetişleştirme zaafıyla yorumlanamaz ama nihayetinde esas taşıyıcı gücün kitleler olduğu gerçeği de karartılmaz. Önderlik ve örgütlülük sorununun olduğu hemen bütün ülkelerin pratiğinde yaşanan sorun benzerlik arz eder. Öncelikle bu sorunu çözmek adına da bu eylemlere ihtiyaç vardır. Dolayısıyla ana gövde bileşeni, talepleri, yönelimi, kaynağı ve hareket tarzı ile tahlil edildiğinde rejime yönelen, onun parametrelerini bozan, iradesini etkisiz kılan bütün ezilen kitle hareketleri, saygın bir yer kazanmak, önemle değerlendirilmek ve ciddiye alınmak zorundadır. Devrimlerin hareket zemini ve motor gücüyle ilgili kayıtsızlık, küçümseme, kara çalma yönlü bütün tutumlar, işçi sınıfı ideolojisine yabancıdır. Halkların ilelebet uykuda kalacağı, harekete geçmeyeceği, isyan etmeyeceğine inananların mayasında devrimcilik yoktur...

Son yıllarda Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da çeşitli çap ve büyüklükte patlayan ve domino etkisiyle gelişen hareketlerin ortak paydasına dikkat etmek gerekir. Nitekim isyanın boy verdiği coğrafyada, dünyanın benzer pek çok yöresinde olduğu gibi, büyük bir sömürü ve zulüm hüküm sürmekte, her türlü adaletsizlik ve baskı kol gezmektedir. Çok doğal ki, buna karşı sadece dipte kalmayan, pek çok eylem ve direnişle yüzeye vuran bir direniş ve eylemlilik süreci de vardır. Özel bir neden ve komplo senaryoları çizilmesine gerek yoktur. Her hareketin bir başlama anı, bir çıkış noktası vardır ve her şey bir zaman dâhilinde hareket eder.

Bunun arzu edilen sonuçları elde edip edememesi için tarihsel koşullar içerisinde gerekli bir dizi faktör vardır ve bunların eksikliği oranında da bambaşka sonuçların yaşanması ve farklı yollara sapılma riski her zaman var-

dır. Nitekim Tunus ve Mısır'da böyle olmuş pek doğallıkla emperyalistler ile yerli gericiilerin müdahalesiyle rejim ayakta kalmayı başarmıştır. Bu geçici bir durumdur. Bu ne yenilgiye mahkum olunduğu ve zaferin imkansızlığını ne de eylemin farklı bir yönlendirme altında geliştiğini gösterir. Tarih, kendi eyleminden öğrenen kitlelerin mücadeleyi bırakmadığını ispatlayan hareketlenmesiyle bunun böyle olduğunu bir kere daha ispat etmiştir.

Tunus'ta İslamcı En-Nahda Partisi 23 Ekim seçimlerinde oyların yüzde 41'ini aldı. Ne var ki protesto ve eylemler durdurulamadı. Bin Ali'den sonra kurulan iki hükümet de kitlelerin asgari düzeydeki taleplerini bile yerine getirmek istemedikleri için düşürülmekten kurtulamadılar. "Devrimin çalınması"na engel olma parolasıyla mücadeleyi sürdüren demokratik muhalefet güçleri, Demokratik Yurtseverler Partisi Genel Sekreteri Şükrü Belayd'ın öldürülmesinin (06.02.13) ardından yeniden sokaklar dökülüp polisle çatıştılar. Devamında genel grev de devreye sokulunca El Nahda'nın Başbakanı Hamadi Cibali, çareyi hükümeti feshedip seçimlere gitmekte buldu ama El Nahda buna karşı çıkarak "ulusal birlik" hükümeti çağırısı yaptı.

7 Ekim'de 12 parti ve bağımsız dernekten oluşan Halk Cephesi, halkın ilerici ve yurtsever güçlerini bir araya getirmeye çalışıyor. Bu cephenin içinde Nasırcılar, Baasçılar olduğu gibi kendisine komünist diyen grup ve partiler de var. Tunus bir devrimi değil ama o yola doğru giden önemli bir aşamayı yaşamaktadır. Bu sürecin paha biçilmez kazanımlarının Tunus emekçilerini nereye taşıyacağını tarih herkese gösterecektir.

Dünyanın en yüksek işsizlik (özellikle genç nüfus) oranlarına sahip olan bu bölgedeki işçi hareketleri hem Tunus hem de Mısır'da önemli rol oynadı. Tunus'taki Genel Emek Sendikası eylemlerde başı çekerken Mısır'da on yıllara yayılan işçi direnişi, Mübarek'in devrilmesinde (ve şimdi de Mursi'ye karşı eylemlerde) vurucu gücü oluşturan ve 1.5 milyon kişiyi saflarına çeken Bağımsız Sendikalar Federasyonu'nu yarattı.

Mısır'da Mübarek'in ardından yönetimi devralan YAK (Yüksek Askeri Konsey) MK ile rejimin bekası için işbirliğine girmiş ve Mursi'nin seçilmesi sağlanmıştır ama diğer yandan iktidar kavgası karşılıklı hamleler ile sürmektedir. Mursi 3 ay içerisinde ücretlerin yükseltileceği, yoksul köylülerin borçlarının iptal edileceği, çevre ve ulaşım sorunlarının çözüleceği vadedinde bulunmuştu. Ama bütün bunların ucuz birer yalan olduğu açığa çıktı ve eylemler başladı. 12 ve 19 Ekim'de yapılan büyük Tahrir mitingleri "devrim geri dönüyor" manşetlerine neden olmuştur.

Bunun tansiyonu daha geçmemişti ki Mursi yeni bir hamle yaptı ve 22 Kasım'da kendisine sınırsız yetkiler veren bir kararname çıkarttı. Onbinlerin eylemiyle Tahrir yine devredeydi ve onlarca F-16 alçaktan uçurulmasına, saldırı ve baskılara karşın geri adım atmadı ve iki hafta içinde kararname geri çekildi. Oryantalizmin esiri olarak Arap halklarına dudak bükten, karalayan ve küçümseyen bütün kesimlerin tokat yediği süreç daha büyük şoklarla devam edeceğini gösteren örnekleri peş peşe sıralamaktadır. Nüfusunun yüzde 48'i yoksulluk sınırının altında olan Mısır'daki anayasa referandumuna her iki turda da yüzde 30 dolayında katılım olmuş, katılanların yüzde 60 civarındaki oyuyla, yani gerçekte yüzde 20'lik bir oy oranıyla "evet" çıkmıştır.

MK'in başta Mübarek olmak üzere önceki dönemin mensuplarına af çıkarma girişimi de eylemlerle yanıtlandı. Ama daha büyük gösteriler Mübarek yönetiminin devrilmesinin ikinci yıldönümünde yaşandı ve Mursi aleyhindeki protestolarda 48 kişi öldü ve bini aşkın kişi yaralandı. Tahrir yine devredeydi. Devlet binalarına yürüyen, MK binalarını ateşe veren, tren yollarını söken halk, yasağa rağmen sokağa çıktı, asker ve polisle çatıştı. Mursi yönetimi, 30 yıl süren ve 2012 Mayıs'ında kaldırılan olağanüstü hali 3 şehirde 28 Ocak 2013'ten itibaren tekrar devreye sokmak zorunda kaldı.

Tıpkı Tunus'ta olduğu gibi Mısır'daki direniş güçleri de örgütlenme ve güç birliği arayışlarına girmiş durumdadır. 19 Eylül 2012'de Mısır'da Devrimci Demokratik Platform kuruldu. Kendisini solcu, ilerici, sosyalist olarak tanımlayan güç ve partiler bir araya geldi. Bu platform daha sonra oluşturulan ve Nisan 2013'de yapılacak seçimlere blok olarak katılacak UKC (Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin de parçasını oluşturuyor.

Platform, tüm yurtsever güçleri bir araya getiremediği gibi henüz böyle bir birliği etkin kılma konusunda da yolun başındadır. Ama bu da bir deneyim olarak, bir adım olarak asıl önderlikleri yaratacak koşulları olgunlaştıracaktır. Hiçbir komünist partisinin kendilerine vahiy gelerek harekete geçen birileri tarafından bir gecede kurulduğu sanısına kapılınmasın. Her şeyin bir olgunlaşma süreci, oluşma evreleri vardır...

Bir paragrafta özetleyecek olursak; Yemen, sürecin en ciddi eylem ve direnişlerine sahne olmuştu. Ali Abdullah Salih bütün çabalarına karşın iktidarda kalmayı başaramadı ve Suudi Arabistan'a sığındı. Ancak Şubat 2012'de yapılan seçimleri yardımcısı El Hadi kazandı. El Kaide'nin önemli bir güç barındırdığı ülkede çatışmalar yer yer alevleniyor. Bahreyn'deki gösterilere karşı ise kamuoyuna pek yansımayan biçimde Suudi Arabis-

tan'ın fiili müdahalesi oldu. Libya seçimlere ve ondan ancak 4 ay sonra kurulabilen hükümete rağmen kaosun önüne geçebilmiş değil. Önceki yönetsel yapının özgün durumu nedeniyle de bunun uzun bir süre gerçekleşme şansı bulunmuyor.

Adı geçen bölge ülkelerinde özellikle de son bir yıldaki süreçte daha da açığa vuran bir Müslüman Kardeşler olgusundan söz etmek gerekir. Bir ucu Vahabilere diğer ucu Selefilere uzanan ama bu ikisinden de bağımsız biçimde örgütlenen, bir dönem İran'la da yakın ilişkilere girmekle beraber nihayetinde ABD emperyalizmiyle sıkı bir kontak kuran (üst düzey toplantılarını bu ülkede yapacak kadar) akımın her bir ülkedeki temsilcileri/uzantıları karşı-devrimin koçbaşı haline gelmiş ve birçoğunda iktidara ortak olmuşlardır:

"ABD MK'lerle birlikte yaşayabilir. Liderlikleri neo-liberaldir. Temelde ABD'nin küresel politikalarının oturduğu çerçeveyi kabul ederler. ABD'nin İslami bir yönetime itirazı olmaz. ABD'nin başlıca müttefiki olan Suudi Arabistan dünyadaki en fundamentalist devlettir. En baskıcı devletlerden biridir. ABD'nin bununla bir sorunu yok. ABD'nin küresel gücünün oluşturduğu yapıyı kabul ettikleri sürece İslamcı da olabilirler başka şey de." (Noam Chomsky, Gündem, 09.05.12)

MK'in faaliyetlerinde dikkat çekici bir devlet olarak Katar öne çıkmaktadır. Uzun bir dönemdir MK'in sesi olarak iş gören El Cezire'ye ev sahipliği yapan Katar topraklarının üçte bire yakınının ABD üslerinden oluşmasını da hatırlatmak gerekir. İsrail bir yana, ABD'nin üs devleti olarak Katar, Hamas'ın yeni karargâhı (2007'den beri Gazze'ye giden ilk devlet başkanı Katar emiri oldu 23.10.12)

haline geldiği gibi Suriye Ulusal Konseyi liderliğinin de yeni ev sahibi olmuştur. Bu toplanma halinin yeni konukları ise Lübnan'daki Hizbullah ve 16 Ocak'ta ofis açacağını duyuran Taliban'dır.

Katar, Tunus ve Mısır'a ekonomik destekte ön sıralarda bulunmaktadır. Bu konuda kamuoyuna kendilerince açıklanan son icraatları, 9 Ocak 2013'de Mısır'a 5 milyar dolar (4 milyar doları kredi, 1 milyar doları bağış) yardımda bulunmaları olmuştur. En-Nahda'nın lideri Rached Ghannouchi'nin Tunus'a geri dönmeden önce Katar'a uğraması da kayda değer olaylardan biridir. 2013'de Türkiye'deki bankacılık sektörüne el atmaya hazırlandığı açığa vurulan Katar, Fransa'nın Mali işgalinde de ortaya çıkmış ve sahil bölgelerindeki petrole ilgilenmesi kapsamında, bölgedeki İslamcı örgütlenmelerin baş finansörü olarak isminden söz ettirmeye başlamıştır.

MK, Tunus ve Mısır'daki isyan süreçlerinde adeta "pusuya yattı". Ortalıkta görünmedi. Bin Ali ve Mübarek'in devrileceğine kanaat getirince ortaya çıktı ve öteden beri örgütlü tek güç olduğu için de yeterli bir kitle desteği olmadığı halde hükümete geldi. Öykünün görünen yüzünde bu var ama durum MK'in ABD emperyalizmiyle ilişkisinden soyutlanırsa gerçeğin tam olarak kavranabilmesi mümkün değildir. Emperyalistler, moda deyimle sürekli b hatta c ve d planlarıyla hareket etmektedir. Egemen sınıfların farklı kliklerini alternatif olarak yedeklemek, sistemin bir sigortası olarak el altında tutmak stratejik bir hesap olagelmıştır.

İlimli İslamın temsilcisi olarak üzerine son yıllarda ciddi bir yatırım yapılan MK'in isyan rüzgârını dindirmek ve açığa çıkan potansiyeli kendi potansında eritmek amaçlı hamleleri hem emperyalistler hem de rejimin ayakta kalan güçlerinden önemli destekler de görmektedir. Bunun şeklen ve belki esasen başarılı olduğu ama kontrolü bütünüyle sağlayamadığını kabul etmek gerekir. Tunus ve Mısır'daki örgütlenme süreci ve bir tür demokratik denetim mekanizması haline gelmiş eylemli protesto tarzı (Tahrir gibi meydanları) işlemeye devam ettiği sürece rejim hiçbir zaman ayakları üzerinde sağlam duramayacaktır.

"Gıda fiyatlarındaki artışın yarattığı sosyal bunalım, ulusal güvenlik devletine ve neo-liberal ekonomi politikası kurumlarına karşı uzun zamandan beri duyulan yakınmaları tetikledi. Yürekli eylemciler ve işçi hareketleri tarafından siyasal bir kültürün geliştirildiği Tunus ve Mısır gibi yerler en hızlı ileri dinamiğe sahipti. Yaşını başını almış liderler çekildi, ABD'nin ve Basra Körfezi'ndeki müttefiklerinin geçiş sürecini yönetme girişimlerine rağmen, halk kendi gündemini izlemeyi sürdürüyor. Tahrir meydanı nadiren sessiz kalıyor. Özgürlük yönündeki süreç savsaklandığı zaman, meydan yeniden dolar. Yönetim çelişkileri ivmeyi biraz yavaşlatacaktır, ama çok değil. Bu ülkelerde devrimci yazgı zincirlerinden boşanmıştır." (Vijay Prashad, age, s.98)

Ve yine "hep Ortadoğu": Suriye, Irak, Filistin

Ortadoğu'daki isyan dalgasının son uğrağı Suriye'ye müdahalede işler Libya'daki kadar kolay olmamıştır. Bunda ülkedeki yapısal özellikler kadar stratejik konum da önemliydi. Nitekim başından beri hevesli Türk devleti gibi bir faktör olmasına karşın ABD, Suriye'ye Libya tarzı bir müdahaleden yana olmadı. Esad'ın direnme gücünün daha fazla olduğu biliniyordu ama esas neden, Irak'taki durum, İran'ın rolü ve Kürt sorunu gibi bağlantılı diğer ko-

nuların nazik özellikler taşımasıydı. Dolayısıyla her türlü desteklenen ve beslenen “muhalafet”in kendi göbeğini kesmesi tercih edilmiş oldu.

Bu tercih, ABD ve diğerlerinin bundan sonraki süreçte de müdahil olma şeklini değiştirmeyeceği anlamına gelmiyor. Zira savaşın sonraki safhalarında birincisi bölgedeki diğer sorunlarla ilgili gelişmeler, ikincisi çok daha ağır tablolar ve çok daha vahşi yöntemlerin devreye girmesine paralel her türlü müdahale gündeme gelebilecektir. Nitekim “askeri bir araştırma merkezini hedef alma” gerekçesiyle İsrail, 30 Ocak’ta Suriye’yi bombalama adını da atmış oldu.

Çin ve Rus emperyalistlerinin “manevi”, İran ve Irak’ın daha yakın desteğiyle ama daha çok elinde bulundurduğu mekanizmanın bütün olanaklarıyla yüklenen Esad’ın hayli darbe almasına karşın direniyor olmasında şaşılacak bir durum yoktur. Bunun en önemli nedeni de karşısına dikilmiş olan güçlerin durumudur. Bölgede ve hatta dünyada bilinen İslamcı grupların önemli bir bölümünü başına üşüştüren muhalifler cephesi, demokratik, yurtsever kimliğe hiçbir zaman kavuşmamış ve kısa bir süre içinde de emperyalistlerin himaye ve yönlendirmesi altına girmiştir.

Umduğunu bulamasa ve iştahı biraz kesilse de, TC devleti, Suudi Arabistan ve Katar’ın verdiği yoğun desteğe karşın, halk muhalafetinden beslenmekte sorun yaşayan muhalif güçlerin parlayıp sönen durumdan daha kalıcı ve ciddi bir aşamaya sıçrayamadığı görülmektedir. Kendi bölgeleri dışında, örneğin Irak ve Türkiye kadar ağırlıkları olmadığı halde Kürtlerin Suriye denklemine etkin kılınması ya da devre dışı bırakılması için yapılan hamleler, durumun ne kadar nazik olduğuna kanıt oluşturmaktadır.

ABD ve diğerlerinin Esad’ın ömrünü uzatmasına daha fazla katlanamayacakları, bu durumdan yıpranarak zarar gördükleri ve İran’la ilgili hesapların devreye girmemesine izin veremeyecekleri anlaşılmalıdır. Suriye, Filistin sorunu ve İsrail’in güvenliği açısından birinci derecede stratejik öneme sahip ülkelerden biridir ve yalnızca bu nedenle bile mevcut durumdan çıkarılması ve “huzura” kavuşturulması gerekir. Mısır’la ilgili sürecin nazik yanlarından birisini de bu sorunun oluşturduğu unutulmamalıdır.

Çeşitli ittifaklarla kendini “yenileyen” muhalifler cephesinin Katar’da son şekli verilen örgütü Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu, 12 Aralık 2012’deki açıklamayla (*“Yeteri kadar kapsayıcı olduğu, halkı yeteri oranda yansıttığına karar verdik.”*) ABD Başkanı tarafından resmen tanındı. Bunu pek doğallıkla 113 devlet tarafından tanınmak izledi. Koalisyona dahil olmak isteyen radikal İslamcı El Nusra gibi örgüt-

leri veto eden ABD'nin PYD'ye yeşil ışık yakmak zorunda kalması da doğal olarak en çok TC'yi üzmüş bulunmaktadır. Obama'nın açık desteği ve bu "tanıma" kampanyasıyla beraber askeri destek artırılmış (30'a yakın devlet silah gönderiyor), alternatif meclis ve hükümet gibi oluşumlar için çalışma başlatılmıştır.

Bunların yanıtı, yaklaşık 7 aydır kamuoyuna, kitle önüne çıkmayan Esad'ın gövde gösterisi niteliği taşıyan 6 Ocak 2013 tarihli salon/basın toplantısı düzenlemesi olmuştur. Rus basınına göre istifasını ya da çekilme takvimini sunacağı iddia edilen Esad meydan okumakla kalmadı, 2014 seçimlerinde aday olacağını da açıkladı. Bu durumun benzerlerinin yaptığı gibi nafile bir çabanın ürünü olup olmadığını zaman açığa çıkaracaktır ama bu savaşta 15 Mart 2011'den bu yana 45 bine yakın ölü (31 bini sivil) yüzünü aşkın yaralı ve on binlerce kayıp veren Suriye halkının daha büyük zararlar göreceği kesin görünmektedir.

Muhallifler Koalisyonu, işgalci bir müdahalenin olmayacağı ve kendisinin de güç yetiremeyeceğini görmesi üzerine 30 Ocak 2013'te Esad yönetimiyle görüşme kararı aldığını açıklamış ve bu yüzden kendi içindeki ayrılık da derinleşmiştir. Cilvegözü sınır kapısında 14 kişinin ölümüne neden olan bombalama eylemi TC'yi daha aktif bir müdahillğe teşvik ya da "bahane" hanesini güçlendirme amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bölge denetimi göz önüne alındığında bunun Esad güçlerince gerçekleştirilme olasılığı düşük görünmektedir.

Suriye'deki duruma ilgili tavrımızı daha önce açıklamış ve bu konuda özellikle de Esad diktatörlüğünden yana tutum belirleyenleri eleştirmiştik. Suriye Kürtlerinin PYD önderliğinde geliştirdiği "özerklik" hamlesinin (mahalle, köy, şehir meclisleri kuruldu, yasalar çıkarıldı, okullar açıldı) ülkemiz ve bölgemizdeki Kürt sorunun "demokratik" çözüm süreci bakımından katkı oluşturacağı gerçeğinin altını çizmek ve bu soruna yoğunlaşarak hesaplar yapan Türk devleti ve emperyalistlerin işgal planına karşı aktif tutum takınmanın gereğine vurgu yapmalıyız.

Bu süreçte bölgedeki gelişmelerin de tetiklemesiyle çatışma sürecinin eşiğine gelen Irak'taki gelişmeleri de ihmal etmemek gerekir. ABD'nin belli oranda geri çekilmesiyle iktidarda söz sahibi olma kavgasının hızlanması, Sünni, Şii ve Kürt kesimlerini açıktan karşı karşıya getirmiş bulunmaktadır. 2014 yılında seçimlerin yapılacağı Irak'taki Şii Maliki yönetimi İran ve Rusya-Çin ilişkilerini kullanarak ipleri elinde bulundurmanın avantajlarını sonuna kadar değerlendirmek ve yeni güç dengeleri üzerinden ik-

tidarda söz sahibi olmak istemektedir. Haşimi'yle ilgili mahkeme kararından sonra Sünni Maliye Bakanı Rafi İsavî'nin korumalarının tutuklanmasıyla, eylemler, protestolar ve çatışmalar yine hız kazanmış durumdadır.

Bir denge unsuru olarak görülen Talabani'nin fiilen devre dışı kaldığı koşullarda, kazılmakta olan siperlerden hücumla hazırlanan güçlerin kanlı bir iç savaş yürütme olasılığı artmış durumdadır. KDP, peşmerge güçlerinin Kerük ve Musul'dan -Irak ordusu çekilse bile- çekilmeyeceğini duyurmuştur.

Başta petrol olmak üzere ülke kaynakları ve stratejik hesapların ABD ve diğer güçler açısından taşıdığı önem, etnik ve mezhepsel çıkarlarla beraber Irak topraklarını yeniden çaplı bir çatışmanın eşiğine taşımıştır.

Bölgenin anahtar sorunu kabul edilen Filistin ile ilgili gelişmeler, BM'de gözlemci kuruluştan gözlemci devlete terfi ettirilme kararı ve Hamas ile El-Fetih arasındaki buzların eritilmesiyle yeni bir sayfaya ulaşmıştır. Her ikisi de işbirlikçi nitelikteki Filistin önderlikleri arasındaki kah çatışmalı kah uzlaşmalı süreç, oyalama ve gerçek çözümden uzak tutmaktan başka hiçbir anlam ifade etmeyen BM kararıyla beraber danışıklı dövüşü aleni kılan veriler sunmaktadır. Ocak 2013'ün son haftasına girilirken imzalanan 6 maddeli uzlaşma anlaşması, yakınlaşmanın derecesini göstermektedir.

Filistin sorununun yeni döneminde; Gazze'deki son İsrail saldırılarının (13 Kasım'da başladı ve 8 gün içinde 27'si çocuk 109 kişi öldü, 900 kişi yaralandı) ardından sağlanan ateşkes sürecinde yıldızı parlatılan bir Mursi'li Mısır faktörü ve Katar'ın himayesinde yeni bir sayfa açan Hamas gerçeği vardır. Bölgenin öne çıkan aktörü MK, Filistin'deki sürecin de merkezindedir ve bundan sonraki aşamada daha rahat at oynatma şansını yakalamış bulunmaktadır. Bu manada, Meşal'in Gazze'ye gidişine izin verilmesi ve İsrail'in Batı Şeria ve Gazze'de yeni yerleşim birimleri için düğmeye basmış olması (19.12.12) hiç de uyumsuz bir görüntü vermemektedir.

Görüldüğü üzere Ortadoğu'nun hemen her köşesi savaş, çatışma ve yüksek gerilimle doludur; patlamaya hazır bir barut fıçısını andırmaktadır. Bu, bölgenin dünya çapında oluşturduğu hayatiyetten kaynaklı alışılmadık bir durum değildir ama var olanlardan daha büyük çapta savaş ve çatışmaların yaşanacağına muhakkak gözle bakmak da yanlış değildir. Daha önemlisi, bu sürecin bölgesel nitelikle sınırlı kalmayan çatışmalara yol açma olasılığının büyüyor olması gerçeğidir. Emperyalist projeler, patlayan isyanlar, yılların biriktirdiği sorunlarla yol alan bölgenin Türkiye'yi de barındıran niteliği, durumu bizim açımızdan da yamsal bir seviyede tutmaktadır...

Direnif Cephesi

Öteden beri öngörölendi. Her kriz dönemindeki egemen sözcülerinin beyanlarına, isyanlara dair endişe vurguları ekleniyordu. Bunun bir bölgeyle ilgili ciddi karşılığı son yıllardaki Arap isyanlarıyla görüldü. Ama bölge son derece önemli sinir uçlarını topladığı için yankısı doğallıkla farklı olacaktı ve yalnızca dünyanın diğer yörelerini değil metropollerini de sarsan bir dalga oluştu. Bu rüzgarda etkileşimin, esinlenmenin payı var ama, duman elbette ki ateş olan yerden çıkıyor...

Son krizin en önemli sonuçlarından birisi de sınıf mücadelesine kattığı ivmedir. Yoksulluğun derinleştirildiği, faturanın emekçilere ödettilirmeye çalışıldığı durumların tabii sonucudur bu. Fatura her zaman ezilenlerin önüne konur ama, derece ve miktardaki oynamaların doğurduğu sonuçlar doğallıkla farklılaşmaktadır. Kaldırma gücü, dayanma kapasitesi ve patlama sınırı vardır. Egemenlerin krizi sistemlerini sarsmakta, onları zor ve riskli durumlara sürüklemektedir. Bu risklerin başında, elbette ki işçi sınıfının mezar kazma misyonuna sevk olması vardır:

“Neoliberal finansallaşma, kilit toplumsal aktörlerin her birine özel disiplin biçimleri dayatıyor. Bu aktörler arasında devlet (kendini hep hissettiren mali kriz, döviz kuru krizi ve ya ödemeler dengesi krizi tehditleri altında, kısıtlı refah politikaları ve daraltıcı para politikaları uygulama zorunluluğu üzerinden), sanayi sermayesi (devletin desteklediği ve finansın olanaklı kıldığı küresel rekabet üzerinden) ve finans sektörünün bizzat kendisi (Amerika'nın düzenleyici liderliği altında, rekabetçi bir uluslararası bütünleşme üzerinden) de bulunmakla birlikte, disiplinin en zorlu biçimleri hiç kuşkusuz emekçi sınıflar üzerinde uygulanmaktadır.” (Alfredo Saad-Filho, age, s.271)

Sınıf mücadelesinin olağan sayılabilecek akışının kendisi bile şiddetlidir, yıkıcıdır, sarsıcıdır. Bu çatışmadan doğan enerji birikerek yeni kanallara, yeni mecalara akmaktadır. Daha farklı koordinatlarda, daha büyük bir basınçla gerçekleşen patlamalar işte bu birikimin eseridir. İşte tam da bu nedenle, ne yalnızca krize bağlanabilecek bir isyan dalgasından söz edilmeli ne de tekil olay ve olgulara dayanılmalıdır. ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü)'nun Nisan 2012'de yayımlanan Dünya Çalışma Raporu (World Work Report 2012)'nda *“Hemen her yerde toplumsal huzursuzluklar artıyor: özellikle Avrupa ve periferisinde (Ortadoğu ve Kuzey Afrika) daha da artacak”* denilmiştir.

Bunun sonuçları bölgede hiç dinmeyen bir eylem ve direniş çizgisinin oluşmasına sebebiyet vermiş, yukarıda da aktardığımız gibi çevre bölge-

leri de etkileyecek düzeyde sonuçlar doğurmaya başlamıştır. İşçi ve emekçi kitlelerin, ekonomik bunalımın da tetiklediği koşullarda öfkelerini yansıtan pratikleri aktarmak için artık tek tek bütün dünya ülkelerini saymak gerekecektir. Önceki yıllarda en çok bir düzine ülkeden etkili ve çaplı eylem örnekleri verilebilirken bu durumun ciddi bir yaygınlık kazandığından söz etmek gerekir.

ABD Şikago'da 25 bin öğretmen Eylül ayında 9 gün süreyle eğitim sektöründeki özelleştirmeleri protesto grevine başvurdu. Meksika'da 150 bin öğretmen benzer şekilde grev yaparken, Kanada ve Şili'de de eğitim sektörünün emekçileri eylemdeydi. Latin Amerika'da uluslararası maden ttekellerinin yağmasına karşı işçi ve emekçi direnişleri gerçekleşti. Paraguay'da köylülerin, Şili'de öğrencilerin büyük gösterileri yaşandı. Arjantin'de 8 Ekim'deki tencere tava eylemlerinde 2 milyon kişi sokaktaydı, 20 Kasım'da büyük genel grev örgütlendi.

Güney Afrika'da 34 madencinin katledilmesini protesto eden yüzbinlerce maden işçisi greve gitti. Bu sırada 80 bin kamu çalışanı da grev yaptı. 2012 Ocak ayında Nijerya'da milyonlarca kişinin katılımıyla bir hafta süren genel grev yapılırken, direniş dalgası İran'da da kendini gösterdi. Bangladeş, Kamboçya ve Pakistan'da tekstil işçilerinin eylemleri seneye damgasını vurdu. 2012'nin son çeyreğinde Hindistan tarihinin en büyük genel grevlerinden biri yapılırken 50 milyon işçi sokaklardaydı. Endonezya'da 2 milyonu aşkın işçi genel greve gitti.

Diğer kıtalarda olduğu gibi Asya'daki eylem ve direniş pratiklerinin 2013'e de damga vuracağına şüphe yoktur. Ocak ayının ortalarında (16.01.13) Bangladeş'te benzin zamlarından dolayı grev ve gösteriler yapılmış, Pakistan'da ise aylardır yoğunlaşan ve 14 Ocak'tan itibaren "Büyük Yürüyüş"le taçlanan ve başkent İslamabad'da çatışmalara yol açan eylemler; Anayasa Mahkemesi kararıyla hükümetin düşmesine ve başta başbakan olmak üzere aralarında bakanlarında bulunduğu 16 kişinin yolsuzluk nedeniyle tutuklanmasına yol açtı. "Pasifik Baharı" çağrısını da içeren kitle hareketinin bölgede nasıl sonuçlar doğuracağı pek yakında görülecektir.

Durum elbette ki yarı-sömürgelerle sınırlı değil. Yunanistan'da son üç yıl içinde 23'ü genel nitelikte olmak üzere 53 büyük grev gerçekleşti. Portekiz, İspanya ve İtalya'da ağırlıklı olmakla beraber bütün Avrupa'da işçi emekçi eylemleri yaşandı. 29 Ocak 2013'de Belçika'da son 20 yılın en büyük grevi örgütlendi. 2012'de Londra'da emeklilik yasasını protesto eylemleri yapıldı. Zirve oluşturan eylemler ise tasarruf tedbirleri, sosyal hak-

ların gaspı ve işsizliğe karşı 14 Kasım'da 23 ülkede eşzamanlı biçimde gerçekleştirildi. ABD'deki Yüzde 99'ların İşgal Hareketi (Occupy Wall Street) etkisini sürdürüyor. Bunu geçici bir parlama gibi niteleyen ve küçümseyenleri aksine, kurumsallaşma ve süreklilik kazanma konusunda dikkate değer adımların atıldığı görüldü:

"İş dünyasının arzuladığı toplumsal birim siz ve televizyonunuz ya da siz ve bilgisayar ekranınız türünden çiftlerden oluşur. Bu dünya çok ciddi bir şekilde İşgal Hareketi tarafından yıkıldı. İşbirliği, dayanışma, karşılıklı destek, kamusal tartışma, demokratik katılım gibi olasılıkların belirmesi bile insanlara esin kaynağı olması gereken bir model oluşturdu. Pek çok insan, en azından çeperlerinde yer alarak bile olsa harekete katıldı." (Noam Chomsky, 08.05.12, Gündem)

Direnişin halk savaşları cephesinde, en güçlü ve aktif mevziyi oluşturan Hindistan'da, HKP (Maoist) önderliğinde yürütülen gerilla savaşı birçok eyalette iktidar alanları da oluşturarak ilerleme kaydetmektedir. Bu ilerlemenin önünü kesmek için Maoistlerin orta bölgedeki denetim alanlarına karşı büyük bir ordu seferberliğiyle 2009 yılında başlatılan Yeşil Av Operasyonu, 3 yıl içinde komünist güçlerin imhasını hedefliyordu. ABD ve İngiliz devleti ile Siyonist güçlerin desteğiyle büyük bir saldırı başlatan Hindistan devletin katliam ve cinayetleri sürmektedir.

Yoldaşların "halk güç merkezleri" ya da "kızıl alanlar", devlet ve burjuva medyanın "kurtarılmış alan" olarak nitelediği bu bölgelerdeki örgütlenme ve inisiyatif nitel ve nicel olarak daha da güçlenmiş durumdadır. Amacına ulaşamayan Hindistan devletinin şu andaki askeri stratejisi, kızıl alanlar içerisinde koridorlar açmak, bölgeyi parçalara ayırarak yok etmek planına göre işlemektedir. Bunu engellemenin ötesinde, bu bölgeyi genişletmek ve yeni alanlar kurmak için savaşan komünistler savaşı başarıyla sürdürmektedir.

Bölgeye gönderilen 250 bin askerlik ordu gücüne karşı büyük bir savaş yürüten HKP (M) gerillaları faşist ordu güçlerine büyük darbeler indirdi ve gelişme göstererek kazanımlar elde etti ve etmeye devam ediyor. Ancak parti bu süreçte ciddi kadro kayıpları da verdi. Son üç yıl içerisinde Merkez Komitesi'nin üçte biri ya katledildi ya da tutsak düştü. Dördü savaş alanı, beşi de şehirlerde olmak üzere ölümsüzleşen MK üyelerinin sayısı dokuzdur, 20'si de hapiste bulunmaktadır. Bunların dışında 100'e yakın ikinci derecede parti sorumlusu düşmanın eline geçmiştir. HKP (M)'nin yarısı parti üyesi olmak üzere hapisanede bulunan tutsaklarının sayısı 10 bini geçmektedir.

EMPERYALİSTLER ARASI KUTUPLAŞMA

►► Tüm bu gelişmeler tarihsel olarak emperyalistler arası saflaşmada dünya çapında yeni bir sürece girildiğinin göstergeleridir. ABD ve önderliğindeki batılı devletlerin bugünkü durumu, 2. Paylaşım Savaşı sonrasında oluşturdukları ekonomik, siyasi, askeri vb. kurumların giderek aşındığı bir dönemece tekabül etmektedir. ◀◀

Uluslararası pazarların paylaşımını önceki yüzyılın başlarında tamamlayan emperyalist devletler ve uluslararası finans kapitalin rekabeti günümüze değin varlığını devam ettirmiştir. Paylaşılan pazarların sabit olması, emperyalistler arası rekabet unsurunu ortadan kaldırmamıştır. Tersine uluslararası teknelci sermayenin ulaştığı yoğunlaşma düzeyi ve aşırı kar dürtüsü, rekabeti ve pazar kavgasını sürekli kılmıştır.

Bunun sonucu günümüzde de teknelci finans-kapitalin bu yapısı, bir önceki süreçte paylaşılan sabit pazarların yeniden paylaşımını gündeme getirmiştir. Bu da kutuplaşmaya yol açmaktadır. Uluslararası emperyalist tekeller bu kutuplaşmayla, birbirlerine karşı ekonomik, mali, askeri, siyasi kurumlar oluşturdukları yeni bir sürece girmişlerdir.

İçinde bulunduğumuz koşulların finans-kapitalin daha hızla yoğunlaştığı ve daha merkezileştiği bir döneme tekabül etmesi, beraberinde rekabetin şartlarını daha uç boyutlara tırmandırmaktadır. Bunun sonucu mevcut süreç emperyalistler arası pazarların yeniden paylaşımına tekabül eden saflaşmaları gündeme getirmiştir.

Nitekim emperyalist sistemin uluslararası alanda girdiği hegemonya mücadelesinde oluşan bloklardan birini, ABD'nin başını çektiği - Avrupalı emperyalistler ile Japonya, Kanada vb. gibi ülkelerin de yer aldığı- devletler oluştururken; diğer emperyalist blokun başını Çin ve Rusya çekmektedir. ABD ve Avrupalı devletler, emperyalizmin tarihsel sürecinde rakiplerine kıyasla daha önce yer aldıklarından, günümüz saflaşmasında "yaşlı" kutbu oluşturmaktadır.

Sosyalizmin geriye dönüşleri sonucu tarihsel olarak kapitalist-emperyalist yapıya, onlara kıyasla daha yeni bürünen günümüzün, Çin ve Rus devletleri onların “genç” rakiplerini oluşturmaktadır. Tüm dünya pazarlarını yaptıkları sermaye ihracıyla, yüz yıldan fazla bir süre sömüren ve kendilerine bağımlı kılan “eski” emperyalistlerin, bu “yeni” rakiplerinin tarihine bakıldığında, mevcut bugünkü yapılarından evvel sosyalizmin yer aldığı görülür.

Bir yerde bugünkü potansiyele, kapitalizme alternatif bir sistem olan sosyalizm süreciyle ulaşılabilmiştir. Yapılan devrimlerle gerçekleştirilen sosyalist sistemde yaratılan mevziler, geriye dönüşler sonucu iktidara gelen “yeni-burjuvazinin” çıkarları doğrultusunda kullanılagelmiştir. Tekrar iktidara gelen sömürücü sınıflar sosyalizmin yarattığı olanakları kendi çıkarları ve emellerine dönüştürmüşlerdir.

Elbette ki bu iyi bir şey değildir. Ama bu ülkelerde geçmişte sosyalist sistem uygulanmasaydı bugünkü kapasitelerine ulaşamazlardı ve özellikle Çin geri ve bağımlı bir ülke olmaktan öteye gidemezdi. Bu durum bile sosyalizmin tarihsel olarak bir toplumda nasıl ileri bir işlev oynadığının göstergesidir. Dolayısıyla sosyalizmin bu ülkelerde devam etmesi durumunda çok daha ilerilere yol alınacaktı.

Konumuzun dışında olduğu için bu soruna teğet geçerken, dikkat çekmek istediğimiz nokta, bu ülkelerdeki tarihsel sıçramalar proletarya önderliğindeki devrimlerle mümkün olmuştur. Bunu günümüz burjuvazisi yaratmamıştır. Bunu sınıf bilinçli proletarya yaratmıştır. Sosyalizm yaşanmasıydı bu ülkelerde bu tarihsel sıçrama da yaşanmazdı...

Ancak iktidarın el değiştirmesiyle, sosyalizmde acı olan geriye dönüşler olmuş ve proletaryanın yarattığı potansiyel değerler yeni-burjuvazi tarafından gasp edilmiştir. Öyle ki artık tarihsel olarak, kapitalizmin temellerini atan ve tüm dünya pazarlarını ilhak eden, klasik emperyalistlerin de karşısına yeni emperyalist rakipler olarak çıktılar... Çin ve Rus emperyalizmine “yeni”, “genç” sıfatı eklerken vurgulamak istediğimiz bu noktadır...

Yazıda esas alacağımız konu, emperyalistler arası saflaşma ve pazar kavgasının giderek gelişmesidir. Bunun sonucu girilen süreçle bu devletler ve tekeller arası çelişkilerin oluşmasıdır. ABD, Almanya, Fransa, İngiltere gibi devletler ile Çin ve Rusya gibi devletlerin gerici emeller doğrultusunda birbirlerine karşı oluşturdukları kamplaşma sürecini ele alacağız.

Sorunun daha iyi kavranılabilmesi için konuya, bir önceki “Soğuk Savaş Süreci”nin hemen akabinde gelişen uluslararası süreç üzerinden gireceğiz.

O dönem Amerikan burjuvazisi ve ideologları tarafından piyasaya sürülen “Yeni Dünya Düzeni,” “küreselleşme,” “Tek Kutuplu Dünya” gibi yaftalarla, uluslararası toplum nezdinde gerçekler çarpıtılmış ve kamufle edilmiştir.

“Tek kutuplu dünya düzeni” ilanı ve iflası...

Bilindiği gibi geçen yüzyılın sonlarına kadar süren emperyalistler arası pazar kavgası ve politik, askeri sürtüşme, ABD ile Rus Sosyal Emperyalizmi arasında olagelmişti. Bu güçler arasındaki çelişkilerin ve çıkar kavgasının en üst düzeylere tırmanması, beraberinde dünya halklarını da aynı mertebede tehdit etmişti. Birbirlerine karşı uluslararası düzeylerde oluşturulan NATO ve Varşova Paktı askeri kampları çeşitli kıtalara yaygınlaşmış ve silahlanma nükleer boyutlara ulaşmıştı.

Böylece bu silahlanma tüm dünya halkları açısından ciddi bir tehdit unsuru oluşturmuştu. Amerika ve Avrupa devletleri ile Rusya ve Doğu-Avrupa devletleri arasında oluşan blokların bu boyutlara tırmanmasına paralel 1970’li yıllarla beraber “soğuk savaş” ilan edilmişti. Soğuk savaş dünyayı her an nükleer sıcak savaş tehlikesiyle karşı karşıya bırakmıştır. Ta ki 1989-1992 dönemine kadar.

Artık bu tarihlerde, kendi iç yapısında bürokrat devlet-kapitalizmini uygulayan Rus-Sosyal Emperyalizmi, ABD liderliğindeki batılı emperyalistler karşısında havlu atmıştır. İç yapısındaki çatırdama Rusya’yı içten çökertmiş, öne çıkan bürokrat yapı klasik özel sektörü dayatmış ve uluslararası mevcut sürecin de zorlamasıyla, bağımlı kıldığı pazarları başta ABD ve Avrupa devletlerine terk etmiştir.

Rusya’nın bu durumu onunla ilişki içerisinde olan ülkeleri boşlukta bırakmıştır. Bunun sonucu Doğu-Avrupa ülkeleri Avrupa ve ABD’nin man-yetik alanına girmişlerdir. Ayrıca AB’ne giren bu ülkeler, askeri olarak NATO’ya dâhil olmuşlar, ekonomik, siyasi ve askeri olarak batılı emperyalistlerin kulvarında yer almışlardır. Akabinde ABD ve Avrupa devletleri Balkanlar’a yönelmişlerdir. Yugoslavya sınırı içerisindeki Slav toplumlarını Yugoslavya’dan kopararak kendi saflarına çekmek istemişlerdir.

Sırpların karşı koyuşuna rağmen Yugoslavya’nın parçalanmasıyla Avrupa’dan çok, ABD’nin aktif desteğini alan Slav toplumlar kurdukları görelî “bağımsız” devletlerle ABD ve Almanya, Fransa, İngiltere gibi ülkelere bağımlı duruma dönüşmüşlerdir. Balkanlardaki bu iktidarın el değiştirme mücadelesinde, iktidarı ellerinde tutan eski sistemin, daha çok bürokrat Sırp ve Romen burjuvazisinin direnişiyle karşılaşılırsa da, özellikle ABD’nin

aktif desteğiyle hareket eden burjuva katmanlar üzerinden yenilgiye uğratılmışlardır. Böylece Balkanların Güney Slav halkları ve ülkeleri, Batı yanlısı burjuva katmanlar üzerinden vassal (dağılmış) duruma getirilerek ABD ve Avrupalı devletlerin hükmü altına sokulmuşlardır.

ABD, rakipleri olan Rusya'nın çöküşü sonucu, boşlukta kalan pazarları kendisine bağımlı kılarak, dünyanın girdiği bu politik atmosferden tek başına kendisi yararlanmak istemiştir. Tüm dünyayı salt kendisine bağımlı kılmayı hedeflemiştir. Çöküntüye uğrayan Rusya'nın durumuyla birlikte, Avrupalı devletlerin de kendi gerisinde olması sonucu, zafer sarhoşluğuna kapılan ABD, pazarların yeniden paylaşımında "Tek Kutuplu Dünya Düzeni" ilan etmiş ve tüm dünyayı salt kendi hükmü altında görmüştür.

Diğer emperyalist rakiplerine kendi sınırlarının dışına çıkmaması ve kendisine tabi hareket etmelerini dayatmıştır. Girdikleri hayal dünyasıyla "sosyalizmin iflas ettiğini", "tarihin sona erdiğini" ve bunun sonucu olarak kapitalizmin "alternatifi olmayan sonsuz sürece girdiğini" ilan etmiştir. Bilimsiz bu tespitlerin kurgucuları ABD'yi bu sürecin imparatoru ilan etmişlerdir. Buradan yola çıkarak tüm dünyayı ABD'ye tabi kılan bir misyon yüklemişlerdir. Bu doktrinle kapitalizmin ABD liderliğinde "tek kutuplu" temelde yer aldığına dair teoriler geliştirmişlerdir.

ABD burjuvazisi, siyasetçileri ve danışmanları bu doktrinlerini "Yeni Dünya Düzeni", "Küreselleşme" formülasyonlarıyla piyasaya sürmüşler ve topluma angaje etmeye çalışmışlardır. Lanse ettikleri ABD fetişizmiyle uluslararası kapitalizmin gerçek yüzünü kamufle etmeye çalışmışlardır. Bunu yaparken havlu atan modern-revizyonizmin yarattığı tahribatı çarpıtarak bilimsel-sosyalizme mal etmişler ve kendi çıkarları doğrultusunda kullanmışlardır. Anti-Sosyalist propaganda furyası estirmişlerdir. Modern-revizyonizmin ve klasik-burjuvazinin saldırıları sonucu oluşan uluslararası tahribat, kitlelerin önemli bir bölümünü boşluğa itmiştir.

Bu arada, Amerikan mali sermayesinin kalemşorluğunu yapan burjuva doktrinler boş durmayarak, yaptıkları fantastik tahlillerle sistemin gerçek yüzünü gizlemişlerdir. Hizmet ettikleri tekellerin ve finans kapitalin çıkarları doğrultusunda yazdıkları uyduruk senaryolarla kamuoyunu yanıltmaya çalışmışlardır. ABD'nin, uluslararası işçi sınıfının ve dünya halklarının daha üst boyutlarda sömürsünü ve pazar alanlarının daha genişletilmesini hedefleyen yayılcı ve saldırgan emelleri, bu kalemler üzerinden düzmece tezlerle çarpıtılarak tüm dünya çapında piyasaya sürülmüştür. ABD bankalarının, tekellerinin, spekülâtorlerin dünyaya hükmetme emellerinin

teorileri yapılmış ve önleri açılmıştır. Dolayısıyla o kalemler üzerinden piyasaya sürülen görüşler ABD'nin resmi politikalarıdır.

Emperyalizmin kalemşorluğunu yapanlardan biri olan Francis Fukuyama bu görüşlerini *"Tarihin Sonu ve Son İnsan"* başlığıyla 1992 yılında kaleme almıştır. "Sovyetler Birliği" kisvesindeki Rusya'da ve Doğu-Avrupa'da bürokrat devlet-kapitalizminin yıkıma uğrayarak klasik kapitalizme dönüşmesi sonucu, yazdığı yazıyla girilen süreci *"tarihin sonu ve liberalizmin dünya çapında zaferi"* olarak değerlendirmiştir. Liberalizmin dünya çapında egemen olduğunu ve bu egemenliğin artık süresiz varlığını devam ettireceğini belirtmiştir.

Burjuvazinin ilan ettiği neo-liberalizmi "süresiz kılarak" bu durumun artık "tarihin sonunu" oluşturduğu tespitini yapmıştır. "Tarihin Sonu" tahliliyle "sonsuz kapitalizmin" tarihin "son toplumu"nu oluşturması belirlemesinden yola çıkarak, bu durumun tarihin son insan karakterini oluşturduğu tahliline kadar götürür. Onun tezine göre artık mevcut sistemden bir başka sisteme geçilemeyeceğinden, insan kapitalizmin karakterini sonsuza dek taşıyacaktır. Hiç de bilimsel temeli olmayan ipe sapa gelmeyen bu sav, fazla zaman geçmeden günümüz gerçekliğince tarihin çöplüğüne atılmıştır.

Fukuyama tarihin son evresinde medeniyetler -yani kültürler- arası uyumu da reddetmiş ve ABD önderliğindeki batının "liberalizm"le hep ileride olacağı tahlili yapmıştır. Amerikan tekelci burjuvazisinin ekonomi-politikada "İthal İkameci Modeli" terkedip, "Neo-Liberalizm"e geçmeleri sonucu, o da liberalizmin keskin savunuculuğunu yapmıştır. O "üçüncü dünya ülkeleri"nin devamlı batının gerisinde kalacağını belirtmesine karşın, kendi içlerinde istikrarlı hale gelmelerinin koşulu olarak da "liberal demokrasiyi" göstermiştir.

ABD "imparatorluğunu" savunan ve tasavvur eden yazarlar içerisinde öne çıkanlardan biri de Zbigniew Brezinski'dir. Bu yazar da Rusya ve Doğu Avrupa ülkelerinin topyekun "sosyalizm" kılıfını atmaları üzerine, mevcut süreçte ABD liderliğinde ütöpik tahliller yapmıştır. Girilen süreçle birlikte ABD'ye tüm dünyaya hükmetmesi ve tahakküm kurması rolü yükler. Asya ile Avrupa kıtalarının bileşimini oluşturan Avrasya'yı dünyanın en zengin kıtası olarak görür.

Dünya hammadde ve enerji kaynaklarının yüzde 70'i Avrasya'dadır. Bundan dolayı ABD'nin önüne koyduğu en büyük hedef -diğer kıtalarla birlikte- Avrasya'yı ekonomik olarak ilhak etmek ve siyasi olarak bağımlı kılmaktır. Brezinski, *"Büyük Satranç Tahtası"* adlı kitabında Avrasya'nın

liderliği için verilen mücadeleyi, satranç tahtasına benzetir. Kıtayı tüm denetimlerine geçirebilmeleri için kitabında Avrasya'yı, Batı Avrupa, Merkez Rusya, Güney Asya, Doğu Asya olarak dört kritik bölgeye ayırır. Kitabında ileri sürdüğü tez, Almanya, Fransa, İngiltere gibi Avrupalı emperyalistlerle, Rusya, Çin gibi Asyalı emperyalistlerin ekonomik, siyasi, askeri vb. alanlarda kendi denetimlerinde tutulmasıdır. "Tek Kutuplu dünya" tezi ile ABD ve diğer devletlere yüklenen rol budur.

Yazara göre AB ülkeleri ABD'ye muhtaçtır. Dolayısıyla ABD'den bağımsız hareket edemezler. Bunun sonucu Avrupa'nın ABD öncülüğünde doğuya açılacağını savunur. Bu açılma politikasında, AB ile NATO'nun birbirini tamamlayan kurumlar olduğundan yola çıkarak birlikte hareket etmelerini ileri sürer. Brezinski'ye göre Avrupa, Amerika'nın doğal müttefikidir. Yazar açısından Avrupa, Amerikalıların ilk vatanını oluşturduğu için, günümüz koşullarında aynı değer yargılarını ve dini paylaşırlar. Kültürel olarak birbirlerine en yakın ülkelerdir. Buradan yola çıkan yazar, Amerika'nın Avrasya'ya açılımlında, Avrupa'nın köprübaşı oluşturduğunu belirtir. Yazara göre ABD, Avrupa'ya tutunarak açılacağı Avrasya'yı kendi tahakkümü altına alabilir.

ABD'nin bir diğer amacı Merkez Rusya'yı da mevcut sınırları içerisinde tutabilmektir. Amacı Asya ve Avrupa'da toprakları bulunan Rusya'nın olası "Avrasya İmparatorluğu"na imkân vermeden, kendi sınırları içine hapsetmektir. Rusya'nın da içinde yer alabileceği geniş bir Avrupa-Atlantik sistemine karşın oluşabilecek olası bir Avrasya İmparatorluğu'nu yeniden engellemektir. ABD, Rusya'nın çöküş sonrası tahrip olmuş durumundan yararlanmak ister. Aksi takdirde Rusya'nın Çin ile işbirliğine gitme olasılığı vardır.

Brezinski böyle bir durumun ABD için tehdit unsuru oluşturacağını belirtir. Hızla gelişen Çin'in geniş alanlara açılması ve Rusya ile ilişki geliştirmesi, yazara göre ABD'nin Avrasya emelleri açısından engel teşkil edecektir. Bu nedenle Avrasya emelleri açısından Çin'le kurulacak ilişki ABD'nin inisiyatifinde olmalıdır. Daha 1993'te ileri sürdüğü tezlerde Avrasya'daki egemenliğin, bir taraftan batıda AB ve NATO üzerinden sağlanabileceğini belirten yazar; diğer taraftan Uzakdoğu'da da ABD, Japonya ve Çin üzerinden oluşacak işbirliğiyle mümkün olacağını belirtmiştir. Böylelikle Avrasya ABD'nin denetimi altında tutulabilecekti...

ABD'nin inisiyatifinde Avrasya'da ilişkilerin oluşturulmasında buldukları konum, inisiyatif ve ülke dışında hareket edebilecek ulusal kapasiteye sahip Almanya, Fransa, Rusya, Çin ve Hindistan ile kurulacak ilişkiler,

Brezinski tarafından *"aktif jeo-stratejik oyuncu"* statüsüyle değerlendirilir. İkinci grupta yer alan ülkelerle kurulacak bağı *"Jeopolitik Eksenler"* olarak belirtir. Ukrayna, Azerbaycan, Güney Kore, Türkiye ve İran bu gruba girer.

Ayrıca *"Trans-Avrasya güvenlik sistemi"* adıyla genişletilmiş NATO düzeyinde Çin ve Japonya'nın da içinde yer alacağı askeri örgütlenmeye gidilmesini savunur. Böylece diğer emperyalist devletler kendi sınır alanları, en fazla kıta alanları dışına çıkarılmadan, kurulacak "jeostratejik" ilişkiler üzerinden ABD denetimi altında hareket edeceklerdir. Ayrıca bölgenin önemli bazı ülkeleri üzerinden kurulacak jeopolitik ilişkilerle de, ABD'nin inisiyatifi ve otoritesi geliştirilecektir. Böylece "şah" ABD, rakiplerini "mat" ederek hedefine ulaşacaktır!..

Brezinski çakırkeyif Avrasya rüyasıyla ABD'ye bu misyonu yüklemiştir. Lakin ileri sürdüğü bu tezler nesnel gerçeklikten kopuktur. Daha ileride göreceğimiz gibi sosyal pratik tarihsel olarak Amerikan emperyalizmini çok daha farklı bir sürece doğru sürüklemiştir.

ABD o süreçte izleyeceği hattın teorisini kendi kulvarında hareket eden yazarlar üzerinden topluma yansıtmıştır. Dünyayı tek başına gözüne kestiren ve bu dürtüyle dünya halklarını tehdit eden ABD'nin, saldırı girişiminin kalemşorluğunu yapan yazarlardan biri de Samuel Huntington'dur. Harvard Üniversitesi, Stratejik Araştırmalar Enstitüsü'nde öğretim görevlisi olan ve ABD Savunma Bakanlığı'na danışmanlık yapan yazarın konuya ilişkin en tanınmış kitabı *"Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması"* başlıklı kitabıdır. 1996 yılında yayınlanan bu kitabında görüşlerini dile getiren Huntington'a göre, girilen süreçte artık *"mücadelelerin esas kaynağını ideoloji ve ekonomi oluşturmayacak"*, *"medeniyetler arası kültürel mücadeleler olacaktır."*

Çünkü yazara göre *"beşeriyet (insanlık) arasında oluşan büyük bölünmelerin temelini kültürel farklılıklar oluşturmaktadır."* Yaptığı doktrine göre, *"medeniyetler arası kurgusal fay hatları geleceğin çatışma alanlarını oluşturacak"* ve bu mücadele de süresiz olacaktır. Çünkü Batı ve Doğu medeniyetleri arası kültürel farklılıklar devamlı kendisini koruyacaktır. Medeniyetler arası farklılaşma geçmişte olduğu gibi bundan sonra da dini motiflerle gündeme gelecektir. Amerikan burjuvazisinin kalemşorluğunu yapan yazar, uluslararası saflaşmada, Hıristiyanlığa dayalı batı medeniyetinin karşısına, İslamcılık/Konfüçyüs ittifakına dayalı doğu medeniyetini yerleştirir.

Rus sosyal emperyalizminin pazar kavgasında secde etmesi sonucu yeni sürece girilmiştir. Bu süreç ABD'yi öne çıkarır. Öyle ki girilen yeni kon-

jonktür Amerikan tekellerinin dünyaya tek başına sahip olma dürtülerini körüklemiştir. Bunun için yeni politikalar üretmek emellerine ulaşmak isterler. Diğer emsalleri gibi Huntington'un, ABD'nin yayılmacı ve saldırgan emellerine akıldanelik yapması bunun sonucudur.

Dünyanın merkezine "batı medeniyetleri" kisvesiyle ABD ve Avrupa emperyalistlerini koyar. Yaptığı tahlille, benmerkezci bir rol yüklediği bu devletleri dünyaya hükmeden bir mevzide gösterir. Diğer medeniyetleri ise batı medeniyetinin karşısına koyarken, onları kültürel fay hatlarıyla birbirlerinden ayırır... Aralarındaki farklılaşmayı sürekli gösterir. Ve yine Huntington'un tasarılarına göre, benmerkezci (egosantrizm) zemine yerleştirdiği Hıristiyan Batı Medeniyeti, diğer dünya medeniyetlerini ekonomik, siyasi, askeri, boyutlarda kendi tahakkümü altında tutacaktır. Diğerleri ise İslam, Çin Konfüçyüs, Japon, Hint, Slav Ortodoks, Latin Amerika ve Afrika medeniyetleridir.

Bunlar içerisinde Japon, Doğu Avrupa ve Slav-Ortodoks medeniyetlerini, batı medeniyetinin alt katmanında görür ve bunlarla işbirliği yapmayı hedef olarak gösterir. Bir yerde bunlar arada yer alan medeniyetlerdir, çünkü son tahlilde ABD onların merkezinde olacaktır. Yazara göre asıl hedefleri, Batı medeniyetinin açıktan cephe aldığı uygarlıklar olan İslam uygarlığı ve Çin Konfüçyüs uygarlığıdır... Yazar kendi kurgularına göre, Konfüçyüs-İslami medeniyetini küçümseyici edayla aynı kategoriye koyarak öne çıkarırken, bunun batı medeniyetine karşı tehdit unsuru oluşturduğunu ileri sürer. Dolayısıyla yazarın sofistike tezlerine göre medeniyetler arası çatışmanın merkezini onlar oluşturacaktır...

Huntington kafasında tasarladığı konjonktürde Türkiye'ye de roller yükler. Ancak Türkiye'yi "bölünük" ülke kategorisine sokar. Bir taraftan Türkiye'yi İslam Medeniyeti içerisinde görür. Tarihsel geçmişine ve kültürel yapısına İslam dininin damgasını vurduğunu belirtir. Diğer taraftan NATO içerisinde yer aldığı ve müttefiki olduğu ABD'nin çıkarları doğrultusunda, Ortadoğu'da İslam dünyasının liderliğine oynaması rolünü yükler. Nitekim günümüzde ABD'nin Türk devletine yüklediği misyon sonucudur ki, İsrail devletine "kafa tutarak," "İslami liderliğe" soyunmuştur. Böylece İsrail'in yarattığı tahribat ve giderek teşhir olan ABD'nin bölgede yarattığı boşluğu, "İslami Lider" kisvesiyle TC üzerinden giderilmesi hedeflenmiştir.

ABD'nin resmi politikasının kaleşşoru Huntington'un kitabında TC'ye yüklediği rol budur. Bu rol, ABD'nin günümüz Ortadoğu'daki "İlimli İslam Politikası"nın bir sonucudur. Nitekim TC devleti bu yönde hareket etmiştir.

Bunun sonucudur ki Irak işgalinde -açıktan yer almasa da- ABD'nin Türkiye'deki askeri üsleri kullanmasına imkân tanınmış, Afganistan'ı işgal eden NATO bünyesinde Türk askeri yer almış, Somali'ye savaş gemileri gönderilmiş, Suriye iç çatışmasında "muhaliflere" aktif destek sağlanmış, Kürecik'te Radar Üssü kurulması kararına amenna denilmiştir...

ABD'nin başını çektiği batılı emperyalistlerin, Müslüman nüfusun yoğun olduğu günümüzün kaynayan Ortadoğu'sunda ve Kuzey Afrika'da, en fazla rol yükledikleri ülke "İslami lider" misyonunu üstlenen TC devletidir. Osmanlı İmparatorluğu'nun çağdışı geçmişine nostaljik ruh haletiyle özenen TC devleti, onların kumandasında hareket etmektedir.

Huntington'un tezlerinde, ABD'nin benmerkezciliğinde, batı emperyalistleri adına getirilen ırkçı-dinci fanatizm ve kültürel şovenizm vardır. Dünyanın pazarlarının yeniden paylaşımında batının tek yanlı tahakkümünü öne çıkarmaktadır. Bunu yaparken gerçeği çarpıtmakta ve batılı emperyalistlerin dünya halklarına yönelik katmerli saldırılarını "*medeniyetler çatışması*" kisvesiyle "haklı" boyutlarda göstermektedir. Nitekim "Batı uygarlığı"nın ardında Hıristiyanlık ile beyaz insan ırkçılığı yatmaktadır. Dolayısıyla bunun özünü, beyaz ve ari insan tipi ile beraber, onunla "yücelmiş" Hıristiyan dininin bileşimi oluşturmaktadır. Dünyanın en "üstün" insanı bu kategoride olandır... Böylece şovenizm din misyonuyla kamufle edilmeye çalışılmıştır.

ABD, soğuk savaş sürecinin sona ermesiyle Rusya'nın Doğu-Avrupa pazarlarını kendi etki alanına çekmiştir. Dolayısıyla yeni bir süreç girilmiştir. "Küreselleşme" ve "Yeni Dünya Düzeni" yaftasıyla girilen yeni sürecin yarattığı boşluğa ABD, tek başına müdahale etmek ister. Bu doğrultuda kendi egemenliğini ilan eder. Emperyalist emellerini bu yolda yerine getirmeyi hedefler. İşçi sınıfını ve dünya halklarını yanıltmak ve kendi etki alanlarında tutabilmek için, bağınaz milliyetçilikle iç içe giren dini saflaşma yaratma girişiminde bulunulur.

Amaç sömürülen ve ezilen emekçi sınıfları sanal aleme çekerek, kendi kontrollerinde tutabilmektir. Gerici sınıfların geçmişlerinden beri mayalarında, din unsurunu öne çıkartarak, halkları birbirleriyle karşı karşıya getirme girişimleri vardır. Halkların hedef alınması ve sömürülmesinde emperyalistler hemfikirdirler. Onları birbirlerinden ayırıştırıran ve karşı karşıya getiren sömürüden alınan payın bölüşümüdür. Daha açık deyimle pazar kavgasıdır.

Nitekim "tek kutuplu dünya" tahliliyle dünya sömürüsünde ABD'nin kendisini merkeze koyması ve rakiplerini kendisine tabi kılmak istemesi,

İngiltere dışında kendisine en yakın olan diğer Avrupalı emperyalistler tarafından bile kabul edilmez. Zafer sarhoşluğu edasıyla kendisini "dünya imparatoru," "tek süper güç" olarak gören ve gösteren ABD, o dönemler Rusya ve Çin'i hiç dikkate almamış, Fransa ve Almanya'yı ise takmamıştır.

ABD'nin hedefi başta BM ve diğer kurumlarda tartışılmıştır. Diğer emperyalistler "tek kutuplu dünya" tahliliyle pazarların yeniden paylaşımında kendilerinin dışlanmasına itiraz etmişlerdir. Ancak ABD, diğer devletlerin itirazına karşın tüm dünyaya tek başına hükmetme dürtüsü ile hareket etmektedir. Sorun ABD ile diğer devletler arasında hararetli tartışmalarla gündeme gelir. BM'de tartışılmasına karşın onların onayını alamayan ABD, kendi çıkarları doğrultusunda İngiltere'nin desteğiyle azınlıkta hareket etme kararı alır.

Bunun için saldırıların gerekçelerini yaratmaya başladılar. Haçlı seferlerinde olduğu gibi Müslümanlık-Hıristiyanlık kisvesiyle uluslararası alanda dini saflaşmalar oluşturulmaya başlandı. Böylece dünya çapında "İslamofobi" havası geliştiriliyor, dünya halkları tehdit ediliyor ve emperyalist saldırıların gerekçeleri oluşturuluyordu. ABD tarafından uluslararası "terörizme" karşı savaş ilan edildi. Dünyanın çeşitli kıtalarında 800'ü aşkın askeri üsler açıldı.

Tüm bunlar "İslam Medeniyeti" tehdit unsuru gösterilerek yapıyordu. Böylesi bir atmosfer yaratan ABD, Afganistan, Irak, İran, Suriye, Libya, Lübnan, Kuzey Kore vb. ülkeleri işgal etmekle tehdit ediyor, yapılacak olan saldırı ve işgalin gerekçelerini oluşturuyordu. Nitekim 11 Eylül saldırıları, ABD tarafından planlanan Afganistan ve Irak saldırılarını meşrulaştırmak amacıyla kullanıldı. Bu saldırı sonrası ABD Afganistan ve Irak'ı işgal etmiş, dünya çapında tehditkâr bir hava yaratmıştı.

Ama önceleri edilgen olan ve uzlaşmacı bir hatta bulunan diğer emperyalist devletlerin bir bölümü işgalle birlikte ABD'nin karşısında yer almışlardır. Salt ABD'nin tahakkümüne rıza göstermediler. Emperyalist karakterleri gereği pazarların yeniden paylaşımında aktif yer almakta diretmışlerdir. ABD'ye göre geri olmalarına karşın, sermaye ihracından men edilmeleri doğalarına ters düşmüştür. Bunun sonucu kendilerini dışlayan "tek kutuplu dünya" statükosunu reddetmişlerdir.

Emperyalistler arası ilişkilerde esas olan uzlaşma değil, pazar rekabeti ve pazar kavgasıdır. Pazar rekabeti, yerel ve emperyalistler arası savaşların maddi temelini oluşturur. Bu Leninist tahlil kendisini bir kez daha doğrulamıştır. Çünkü çağımızın kendi içindeki tüm gelişmelere karşın,

emperyalist sistemin bu muhtevası varlığını devam ettirmiştir. Rakiplerinin mevcut durumunu Afganistan işgali öncesinde ciddiye almayan Amerika, işgal sonrasında Avrupa devletlerine ihtiyaç duymuştur. Nitekim işgal sonrası 2004 yılında ABD ile Almanya ve Fransa yaptıkları görüşmelerle, giderek aynı kulvarda yer almışlardır. Irak işgalinde ise "Koalisyon Güçleri" olarak hareket etmişlerdir.

Hatta Rusya'yı da kendi saflarına çekmek istemiştir. Ama Rusya Boris Yeltsin döneminde uzlaşmacı hatta girmişse de, Putin döneminde hızla Çin ile birlikte hareket etmeye başlamıştır. ABD'nin esas hedef aldığı rakip Çin olmuştur. Çin'in diğerlerine kıyasla hızla gelişmesi ve pazarlara çok daha rahat girmesi ABD emperyalizmini rahatsız etmiştir. Bunun sonucu ABD'nin Avrasya doktrininde, en büyük rakibi yeni emperyalist Çin devleti olmuştur. Çin, ABD ve Avrupa devletlerine rağmen, yeni açıldığı pazarlarla ilişkilerini geliştirmiştir. Ayrıca Çin ve Rusya'nın birlik oluşturması ve aynı kulvarda yer alması, ABD'nin Avrasya projesinden çark etmesini beraberinde getirmiştir.

Böylece ABD'nin salt kendi tahakkümünü hedeflediği ve süresiz kılmak istediği "Tek Kutuplu Dünya" konjonktürü, 10 yıllık bir süre sonrasında yerini emperyalistler arası çok kutuplu dünya konjonktürüne terk etmiştir. Bunun sonucu Lenin'in emperyalistler arası ilişkilerde uzlaşmanın tali olduğu, pazarların yeniden paylaşımı kavgasının ve bu yöndeki saflaşmanın esas olduğu tahlili, sosyal pratik tarafından bir kez daha doğrulanmıştır.

Dolayısıyla uluslararası tekeller ve bankaların ideologları tarafından "nitel olarak çok farklı başka bir sisteme girildiği" yönünde piyasaya sürülen "yeni dünya düzeni", "küreselleşme" gibi fanteziler iflas etmiştir. Öyle ki burjuvazi tarafından yakın döneme dek bolca tekrarlanan bu terimler artık pek kullanılmıyor. Elbette ki tarihsel süreç içerisinde emperyalizmin kendi iç yapısında ciddi gelişmeler yaşanmıştır. Sistem var olduğu müddetçe de yaşanacaktır.

Ancak bu gelişmeler sistemi yok etmemiştir. Emperyalist sistemin özü değişmemiştir. Tarih sahnesine ilk çıktığından beri, asalak ve çürüme karakterini günümüze değin bağrında barındırmıştır. 20. yüzyılın başlarında Lenin'in tabiriyle öne çıkan sermaye ihracı ve kupon kırpması işlemi mevcut süreçte çok daha üst boyutlara tırmanmıştır. Uluslararası finans kapitalin içinde bulunduğu durumu kamufle etmek isteyen burjuvazinin aksine, sistemin içinde bulunduğu kriz yapısal kriz halini almıştır.

Pazarların yeniden paylaşıldığı sürece girilmiştir. Mevcut süreç ABD'nin

benmerkezciliğini mahkûm etmiştir. Avrupa ile ittifak kuran ABD'nin karşısına rakip olarak Çin ve Rusya emperyalistleri çıkmıştır. Bir önceki konjonktürde paylaşılmış pazarlar, bu devletler tarafından yeniden paylaşılmaktadır.

Dünyanın yeniden paylaşım süreci yeni kurumların oluşmasını beraberinde getirmektedir. Birbirlerine rakip olan devletler doğal olarak birbirlerine karşı kurumlar oluşturmaktadır. Bu kurumlaşma ekonomik, siyasi, askeri, kültürel vb. alanlarda olmaktadır. Amaç bu örgütlenme üzerinden sahip oldukları pazarları birbirlerinden koparmak ve kendi pazar alanlarına dâhil etmektir.

Pazarların Yeniden Paylaşımı

Emperyalistler arası görelî uzlaşma döneminin yerini alan rekabetin giderek öne çıkması, ABD'nin karşısına Çin'i ve Rusya'yı çıkarır. Bunun sonucu Amerikan tekellerinin planladığı Avrasya hâkimiyeti gerçekleşmez. Bir önceki konjonktürde Rusya'ya havlu attıran ABD, bu sefer kendisi havlu atar. Bunun sonucu, ikinci paylaşım savaşı sonrası ABD'nin önderliğinde kurulan kurumların geçmişe kıyasla etkinliğini yitirmesi ve rakipleri tarafından yeni kurumların oluşmasını beraberinde getirmiştir.

ABD'nin yıprandığı bir sürece girmesi beraberinde, geçmişte çıkarları doğrultusunda oluşturulan kurumların ve mevzilerin yıpranmasını da getirir. 1990'lı yıllarla birlikte o günün koşullarında dünyada egemen güç olan Amerikan devleti üstünlüğünü, oluşturmuş olduğu kuruluşlar ve örgütler üzerinden yürütmüştür. Emperyalist devletlere özgü mevcut kuruluşlar Amerika devleti inisiyatifinde öne çıkmıştır.

ABD salt üstünlüğünü 2000'li yılların başlarına ve ortalarına kadar devam ettirmiştir. Dolayısıyla kendi egemenliğinde oluşmuş olan ekonomik, mali, askeri, politik, kültürel vb. kurumların, bu tarihten sonra dünya çapındaki etkinliğinin giderek aşındığı sürece girilmiştir. Elbette ki bu durum etkinliğini ve gücünü tümünden yitirdiği anlamında değildir. Tersine Amerika hala ekonomik, askeri, siyasi vb. alanlarda en etkili güçtür. Diğer emperyalistlere kıyasla bu potansiyele en fazla sahip olan devlettir. Lakin, tek kutuplu süreçteki ve rakipsiz olduğu dönemdeki ABD de değildir.

Devletin kendi tarihi içinde kıyaslama yapıldığında bu gerçek görülür. Ve en önemlisi mevcut güzergâhta artık kendisine rakip emperyalist devletler oluşmuş ve onlar da kendi doğrultularında rakip kuruluşlar ve örgütler oluşturmaya başlamışlardır. Daha net bir ifadeyle Çin ve Rusya denetiminde ekonomik, askeri, siyasi güçler oluşturulmaya başlanmıştır. Dünyanın yeniden paylaşımı güzergâhına girilmesi sonucu bir emperyalist kampta yeni

kurumların oluşması, diğer kamptaki kurumların varlığını yadsımaz, ama onların etki alanını daraltır.

Nitekim İkinci Paylaşım Savaşı sonrası emperyalist kamp içinde en güçlü ve en karlı çıkan devlet Amerika olmuştur. Elbette ki bu savaş içerisinde yer alan Sovyetler Birliği'ni bu kıyaslama içerisine sokmuyoruz. Konumuz gereği Sosyalist ülke dışındaki emperyalist ülkeleri kastediyoruz. Dolayısıyla sistemin yeniden yapılanması ve kurulan mali, askeri, siyasi yapılar Amerikan devleti denetiminde kurulur.

Paylaşım Savaşının paramparça ettiği uluslararası kapitalizmin para sistemi, bizzat Amerikan dolarına göre oluşturulur. 1944 yılında 2. Dünya Savaşının sonlarında, -Sovyetler Birliği dışındaki savaşın belli olan diğer galibi-Amerika'nın denetiminde yapılan Birleşmiş Milletler Para ve Finans Konferansı akabinde, Bretton Woods'taki anlaşmayla uluslararası para birimleri dolara endekslenir. O döneme kadar ülke paralarının değerini belirleyen altının yerini Amerikan Doları alır. Bunun sonucu o tarihten sonra çevrilgenlik (konvertibilite) rolünü, altının yerini alan Amerikan Dolar'ı oynar. Bunu Amerikan Merkez Bankası yürütür. Bu durum Amerikan Doları ile diğer ülkelerin para değerleri arasında sabit döviz kuru uygulamasına geçiştir.

Böylece Bretton-Woods sistemiyle, emperyalist ülkelerde ve pazarlarında Amerikan doları anahtar (rezerv) para olarak alınır ve bu temelde işlerliğe konulur. Çünkü diğer devletler savaştan aldıkları darbe sonucu altın rezervlerini Amerika'ya gönderirler. Böylece dolar altına endeks para olarak öne çıkar. Altının oynadığı rolü oynayarak diğer ülkelerin paraları dolara göre belirlenir. Ayrıca Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (DB) kurulur. Kurulan bu bankaların üzerinden pazar durumundaki bağımlı ülkelere sermaye ihracı yapılır ve bundan en fazla payı Amerika alır.

Emperyalistler içerisinde ABD'nin öne çıkmasının nedeni diğer emperyalistlerin savaştan ciddi darbeler almasıdır. Almanya, İtalya, Japonya gibi askeri ve siyasi olarak doğrudan yenilgi alan emperyalistlerle beraber; siyasi ve hukuki olarak savaştan galip çıkan İngiltere, Fransa gibi diğer Avrupa devletleri de askeri olarak iyice tahrip olmuşlardır. Dolayısıyla savaş nedeniyle tahrip olan ve yıkıma uğrayan emperyalist sistemin yeniden onarımı, savaştan en diri ve en karlı çıkan emperyalist devlet olan Amerika'yı öne çıkarır. Hatta sosyalist sistemin karşıt kampının lideri olur.

Ancak 1960'ların sonlarında ABD açık vermeye başlar. Ve 1970'lerin başlarındaki petrol kriziyle birlikte ABD'nin verdiği açık artar. Giderek artan açık Bretton Woods sisteminin yıkımında önemli bir neden oluşturur. Bu-

nunla beraber o tarihlere kadar Avrupalı devletlerle beraber Japonya toparlanmış ve IMF ve DB'daki hisselerini artırmışlardır. Ayrıca kurdukları bankalar üzerinden sermaye ihracını onlar da yoğunlaştırmışlardır. Beraberinde ABD'ye gönderdikleri altınları satın almaya başlarlar. Amerikan Merkez Bankası'nda (FED) biriktirilen dolar, Avrupa ve Japonya tarafından altına çevrilir. Bu durum altına olan talebin artışını beraberinde getirir ve doların altın karşısında değerini düşürür.

Böylelikle bu gelişmeler sonucu altın rezervleri tekrar artmaya, dolar rezervleri düşmeye başlar. Öyle ki 1971 yılında dolar altın karşısında devalüe olur. Altın değeri 35 dolardan, 38 dolara çıkar. Ayrıca 1973 yılında krizle birlikte doların dış ödemeler açığı bir kez daha artmış ve altının fiyatı 42-43'e kadar çıkmıştır. IMF ve DB üzerinden ihraç edilen sermayeden, Amerika'nın aldığı pay yine en yüksek oranı oluştursa da 1973 petrol kriziyle birlikte, Bretton Woods sistemi çöker ve altın karşısında dolar rezervi giderek zayıflar. Ama dolar yine de en fazla ihraç edilen ve en fazla talep edilen para olmuştur. İki binli yıllara kadar dünya piyasalarında doların bu üstünlüğü devam etmiştir. Dolaşımda en fazla yer alan durumunu sürdürmüştür.

Ancak daha 90'lı yıllara kadar küresel piyasalardaki sermayenin yüzde 85'ini oluşturan dolar, günümüz koşullarında yüzde 65'e düşmüştür. Euro ise ilk çıktığı dönemdeki talebi kaybetmeye başlamıştır. AB'nin kendi içinde Almanya dışında euronun tutarlı savunucusu kalmamıştır. Birçok banka euroyu, dolara çevirmektedir. Buna rağmen dolara olan talepte düşüş vardır. Buna karşın uluslararası piyasalarda Çin parası yuan giderek yayılmaktadır. Yuan da artık uluslararası para olmaya başlamıştır. Çin üzerinden verilen kredilerin önemli bir bölümünü yuan oluşturmaktadır. Görüldüğü gibi önce Bretton Woods sisteminin çökmesi, daha sonra tek başına rezerv para olmaktan çıkması ve günümüz koşullarında küresel piyasalardaki hacminde daralma, doların geçmişe kıyasla bir aşınma içerisinde olduğunun göstergesidir.

Ayrıca DB ve IMF artık eski konumlarında değildir. Bugünün mevcut konjonktüründe sermaye ihracında eskisi gibi aktif bir rol oynamıyorlar. Artık modası geçmiş kurumlar halini almışlardır. İthal İkameci Model'in uygulandığı istikrarlı koşullarda kurulan IMF ve DB günümüzün yapısal kriz koşullarında fonksiyonunu yitirmiştir. Sermayenin iyice spekülatif piyasalara yöneldiği günümüz koşulları, bu bankaların rolünü işlevsiz kılmaya başlamıştır. IMF'nin yakın dönemlerdeki başkanı Strauss Kahn bile henüz görevi başındayken, burjuva bakış açısıyla da olsa "*Global Finansal Sistem erimeye başlamıştır*" derken, mevcut duruma ilişkin endişelerini dile getirmiş ve itirafta bulunmuştur.

Yapısal boyutlara tırmanmış mali ve ekonomik kriz sürecinde, artık bu bankalar eski fonksiyonlarını oynamaktan uzaktır. Çünkü sermaye üretim süreci dışına çıktıkça, bu bankalar ekonomik istikrarı ve kur istikrarı sağlamaktan uzak kalıyorlar. Emperyalistler arası kur savaşlarının tırmandığı günümüz koşullarında, ihraç edilen tefeci sermayenin iyice kısa vadeli ve spekülâtif piyasalara yoğunlaşması, beraberinde sıcak parayı öne çıkarmıştır. Bu durum IMF'nin ve DB'nin rolünü iyice zayıflatmıştır. Çünkü sıcak para, spekülâtif koşulların çok daha öne çıktığı, kısa dönemci, aşırı dalgalanma ve giriş çıkışların daha sık yaşandığı dönemin rantıye sermayesidir.

Ayrıca başını ABD'nin çektiği klasik emperyalistler tarafından oluşturulan G-7 zirvesi günümüz koşullarında eskisi gibi aktif değildir. G-7 zirvesinde belli periyotlarla bir araya gelen emperyalistler, uluslararası sistemi değerlendirir ve kendi çıkarlarına hizmet eden kararlar alır ve sosyal pratiğe yansıtırlardı. Son yıllardaki toplantılar, Rusya'nın da zirve içine alınarak denetimleri altına alınmak istenmesi sonucu G-8 olarak adlandırılıyor.

Mümkün merteye Rusya, Çin'den uzaklaştırılarak kendi manyetik alanlarında tutulmak istenmiştir. Lakin Rusya, Çin'e daha yakınlaşmış ve giderek Çin-Rusya ilişkileri öne çıkmıştır. Bu durum giderek G-7 zirvesinin oynadığı fonksiyonu işlevsiz kılmaya başlamıştır. Onun yerini G-20 zirvesi almıştır. Bu zirve G-7'ye kıyasla uyumlu olmaktan ziyade, birbirleriyle çıkar çatışması içerisinde olan devletlerin yer aldığı bir zirvedir. Dünyanın yeniden paylaşımı içerisinde girildiği süreç, mevcut çelişkiyi G-20'ye yansıtmıştır. G-7 içerisinde yer alan devletlerle beraber, Çin ve Rus emperyalistleri yer almaktadır.

Ancak toplanan bu zirve onlar arasındaki çelişkileri gündeme getirir. Ayrıca bu zirve içerisinde emperyalist devletler dışında, Türkiye, Hindistan, Brezilya, Arjantin, Suudi Arabistan, Güney Kore, Endonezya, gibi yarı-sömürge devletler de yer almaktadır. İlk defa 25 Eylül 1999'da alt düzeylerdeki görevlilerin katılımıyla toplanan bu zirve belli aralıklarla devam ettirilmişdir. Bu zirve 2008'den itibaren, devlet başkanı veya başbakan düzeyinde üst düzey katılımlarla toplanmıştır. Son G-20 zirve toplantıları, krizin tahribatının gündeme lanse edildiği ve devletlerin, krizin nedenlerini ve külfetlerini birbirlerine yükledikleri ve suçladıkları olaylara sahne olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan ve günümüze değin varlığını devam ettiren diğer bir kurum ise NATO'dur. ABD'nin önderliğinde kurulan NATO emperyalist emeller doğrultusunda hareket etmektedir. Oluşumunun esas nedeni Sovyetler Birliği'nin varlığıdır. Sovyetler Birliği bürokrat

kapitalist bir sisteme döndükten sonra, ABD'nin ve Avrupa devletlerinin emperyalist rakibi olması sonucu NATO varlığını devam ettirmiştir. Rusya'nın 1990'ın başında pes etmesi ve soğuk savaşın sona ermesi sonucu, NATO'yu oluşturan koşullar görece olarak ortadan kalkmışsa da, NATO varlığını devam ettirmiştir.

Ama 1990'lı yıllarda komuta yapısı iyice daralmıştır. Nitekim daha önce NATO'nun toplam karargâh sayısı 65 iken, 1990'lı yılların ikinci yarısında 20'ye düşmüştür. Ancak iki binli yıllarda Irak, Afganistan savaşları ve sonrasında Çin ve Rusya'nın giderek gelişmesi ve ABD'nin karşısına rakip olarak çıkması, NATO'yu tekrar öne çıkarmıştır. Bu süreçte emperyalist ülkeler geçmişe kıyasla düzenli ordu oluşturmakta zorlanmaktadırlar. Teknolojik üstünlüklerine karşın istikrarlı düzenli ordu sorunu, son dönemlerde NATO'nun askeri ilhakını güçleştirmektedir.

Tüm bu gelişmeler tarihsel olarak emperyalistler arası saflaşmada dünya çapında yeni bir sürece girildiğinin göstergeleridir. ABD ve önderliğindeki batılı devletlerin bugünkü durumu, 2. Paylaşım Savaşı sonrasında oluşturdukları ekonomik, siyasi, askeri vb. kurumların giderek aşındığı bir dönemece tekabül etmektedir. ABD ve müttefikleri aşınan kurumlarını onarmaya çalışacaklardır. Kendilerini yenileyerek rakiplerine karşı tavır alacaklardır. Bu devletler iyice yıpranmalarına karşın açıktır ki, emperyalist karakterlerini devam ettiriyorlar. Hatta ABD gerilemesine rağmen hala mevcut süreçte dünya halklarını en fazla sömüren ve en fazla tehdit eden devlettir.

ABD, 2. Paylaşım Savaşı'ndan günümüze değin, kapitalizmin ilk çıktığı Avrupa emperyalistlerine öncülük yapmış ve üstlendiği bu gerici rolü günümüz konjonktürüne kadar taşımıştır. Ancak görece tek kutuplu süreç yerini, çift kutuplu bir sürece devretmiştir. Bunun sonucu dünya pazarları uluslararası tekeller ve devletleri tarafından yeniden paylaşılıyor. Bunun kavgasını veriyorlar. Bu devletler ve tekeller, dünyadaki sabit olan pazarlara sahip olma dürtüsüyle birbirlerine karşın örgütleniyorlar. ABD, Almanya, Fransa, İngiltere, Japonya gibi devletler aynı kulvarda yer alıyorlar.

Onların rakibi ise Çin ve Rus emperyalistleridir. Bu mevcut durum keskin boyutlar doğrultusunda giderek uç boyutlara doğru tırmanıyor. Bunun sonucu özellikle Çin'in önderliğinde yeni emperyalist kurumlar oluşturuluyor. Açıktır ki, gerici emeller doğrultusunda oluşturulan bu ekonomik, askeri, siyasi, kültürel vb. kuruluşlar dünya halklarını hedef alan ve tehdit eden kuruluşlardır. Ancak biz sorunu konumuz gereği daha çok emperyalistler arası ilişkiler ve çelişkiler bağlamında ele alıyoruz.

Çin ve Rus Emperyalizminin Oluşturduğu Kurumlar ve Asya'da Gelişen Pazar Dalaşı

Avrupa, Japonya, Kanada gibi emperyalistlerin başını çeken ABD, nasıl ki tüm pazarlara sahip olma hırsıyla hareket etmiş ve bu doğrultuda ürettiği politikalarla, gerici kurumlar ve yapılar oluşturmuşsa, karşısındaki yeni rakipler de aynı hırs ve emellerle hareket etmişlerdir. Bunun sonucu onlar da yeniden piyasaya çıktıklarında mevcut alanlara açılarak, buraları ele geçirme sürecindeki yerlerini almışlardır. Bu emellerle hareket eden Çin ve Rusya, girilen yeni süreçte kendilerinden önce tarih sahnesinde yer alan ABD, Almanya, Fransa, İngiltere, Japonya gibi emperyalistlerin hükmettikleri bu pazarlara yönelmişlerdir. Emperyalistler arası pazar rekabeti mevcut sistemin yarattığı nesnel bir olgudur.

Bu pazar rekabeti beraberinde kuruluşların oluşturulmasını gündeme getirmektedir. ABD önderliğinde geçmişte nasıl ki emperyalist örgütlenmeler oluşturulmuşsa, içinde bulunduğumuz mevcut süreçte Çin ve Rusya önderliğinde aynı nitelikte örgütlenmelere gidilmektedir. Pazar kavgası giderek gelişmektedir. ABD ve Avrupalı emperyalistler kendi pazar alanlarını geliştirmek isterken; Çin ve Rus emperyalistleri de aynı dürtülerle pazarlara açılmayı önlerine koymuşlardır. Böylesi gerici emeller, beraberinde gerici yapıların oluşturulmasını gündeme getirmektedir.

Oluşturulan kuruluşlar ve ittifaklar üzerinden, ABD ve diğer emperyalist devletlerin karşısında yer almaktadırlar. Bu kurumlar daha çok Çin'in inisiyatifini ve ağırlığını öne çıkarmaktadır. Rusya'nın da ağırlığına karşın, Çin bu emperyalist blokun başını çeken devlet konumundadır. Ekonomik ve mali yatırımlar bakımından en istikrarlı devlet Çin'dir. Çin bu istikrarı nedeniyle sermaye ihracı üzerinden mevcut pazarlara en rahat giren devlettir. Girdiği ülkelerin egemenlerine ve devletlerine rakip emperyalistlerden daha fazla pay vermesi sonucu, bu ülkeleri ekonomik olarak kendisine daha kolay bağımlı kılmaktadır. Eski emperyalistler, artık günümüz konjonktüründe pazarlara ekonomik olarak Çin gibi rahat girememektedir. Bunun sonucu Çin batılı emperyalistlerin merkezi hedefini oluşturmaktadır.

Bu çerçevede günümüzün ekonomik şartlarındaki sermaye ihracında Çin'e kıyasla zorlanan ABD, bu açığı askeri alandaki üstünlüğüyle gidermeye çalışmaktadır. Çin'in ekonomik olarak girip boy gösterdiği ülkelere ve kıtalara, ABD üstün olduğu askeri yollardan girerek yanıt vermektedir. Girdiği bölge ülkeleriyle askeri kurumlar oluşturmakta, tatbikatlar yapmakta ve Çin'i bu girişimleriyle dar alanlarda kuşatmayı hedeflemektedir. Böylece

Çin'in daha geniş pazar alanlarına açılması ve yayılmasını askeri yollardan engellemeye çalışmaktadır. ABD'nin askeri üstünlüğünü göz önünde bulunduran Çin ve Rusya bu alandaki mesafeyi kapatmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda askeri güçlerini geliştirmeyi ve ABD'nin bu üstünlüğüne son vermeyi amaçlıyorlar.

Nitekim Çin ve Rusya ilişkileri sonucu ilk oluşturulan kuruluş Şanghay Zirvesidir. 1996 yılında daha çok Çin'in inisiyatifiyle oluşturulan Şanghay Zirvesi'nde Çin, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan yer almışlardır. Önceleri daha çok ekonomik ağırlıklı olan Şanghay Zirvesi'ne son dönemlerde Hindistan, İran, Pakistan, Moğolistan, Belarusya, Singapur gibi devletlerin gözlemci üye ülke olarak kabul edilmeleri, örgütün sınırlarını genişlettiği gibi, askeri yönünü giderek daha öne çıkarmıştır.

Öyle ki sık sık bu örgüt adına askeri tatbikatlar yapılmaktadır. Şanghay Zirvesi, daha sonra Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) adını almıştır. Bu örgüt artık NATO'ya karşı, diğer emperyalist kampın askeri gücünü oluşturmuştur. Çin ve Rusya, ŞİÖ adına silahlanmaya ağırlık vermiştir. Türkiye'de tasarlanan füze kalkanı vb. askeri projelere karşı, ŞİÖ daha işlevsel kılınmıştır.

Nitekim Şanghay İşbirliği Örgütü adına hızla askeri yatırımlar yapılmaktadır. Çin ve Rusya tarafından yeni uçak gemilerinin yapımına gidilmiştir. Ayrıca anti-balistik füzeleri, S-20 Hayalet Uçağı ve hayalet helikopteri üretimine başlanmıştır. Ayrıca denizde kullanılan silah üretimine önem veren bu ülkeler derin deniz donanması, gemi savar füze cephaneliği gibi silahların yapımına da gitmişlerdir. Sadece Çin'in savunma bütçesi 107 milyar dolardır. 20 yıl önce ABD'nin savunma bütçesi Çin'in 30 katı iken, 2011'de bu fark beş kata düşmüştür.

Görüldüğü gibi bu ülkelerin silahlanmaya verdiği önem hızla artmaktadır. Bunun sonucu Çin ve Rusya, ABD'nin silahlanmadaki üstünlüğünü önemli boyutlarda kapatmışlardır. Ama ABD'nin askeri gücündeki teknolojik kapasitesinde rakiplerine kıyasla belli noktalarda üstünlüğü vardır. Ama 10 yıl öncesinin farkı da iyice kapanmıştır. Gelişen pazar kavgası açıktır ki, emperyalist emellere dayalı silahlanma yarışına daha hız kazandıracaktır. Çünkü pazarların ele geçirilmesi için başlatılan ekonomik ve siyasi rekabet sonucu girilen çok kutuplu dünya düzeni, beraberinde askeri örgütlenmeyi uç boyutlara tırmandırır. Nitekim olan da bu safhadadır.

Emperyalistler arası çelişkilerin ana kaynağını oluşturan pazar kavgası giderek hız kazanmaktadır. Bu rekabet sonucu, ABD'nin tek kutuplu dünya düzeni hedefinin iflas etmesi ve yerini çok kutuplu dünya düzeninin alması,

Çin'i yakın zamanda Asya'da epeyi öne çıkarmıştır. Oysa bu kıtada yer alan Asya-Pasifik bölgesi, geçen yüzyılın ikinci yarısından itibaren Amerika'nın manyetik alanına girmişti. Bu bölgedeki Vietnam, Kamboçya, Laos ülkelerinde, ABD'nin işgaline karşı yürütülen ulusal kurtuluş mücadelelerine karşı, 1967 yılında ABD tarafından ASEAN askeri birliği oluşturulmuştur.

ABD tarafından "komünizme karşı mücadele" hedefiyle oluşturulan bu birlik içerisinde Endonezya, Filipinler, Malezya, Singapur ve Tayland devletleri yer almıştır. Bu askeri birlik zamanla ekonomik birliğe dönüşmüştür. Ancak yakın geçmişe kadar ABD'nin yörüngesinde olan Asya-Pasifik bölgesi, giderek Çin'in de yörüngesine doğru kaymaya başlamıştır. Çin bu bölgede yaptığı ekonomik yatırımlar ile bölgeyi kendine bağımlı kılmıştır. Beraberinde Amerika'ya bağımlı ASEAN ülkeleri giderek ekonomik bakımdan Çin'e bağlanmıştır. Çin'le ilişkilerin geliştirilmesiyle beraber ASEAN +1 (Çin ve Güney Doğu Asya Ülkeler Birliği) adını alan bu ekonomik kuruluşta yer alan ülke sayısı artarak 10'a çıkmıştır.

Bu birlik içerisinde yer alan Güneydoğu Asya Ülkeleri Brunei, Endonezya, Filipinler, Kamboçya, Laos, Malezya, Myanmar, Singapur, Tayland ve Vietnam ülkelerinden oluşmaktadır. Çin 2010 yılında bu Güneydoğu ülkeleri ile ticaret anlaşması imzalamıştır. Çin bu ülkelerle yaptığı ekonomik ve ticari işbirliği anlaşması sonucu 2015 yılına kadar sıfır gümrük vergisi uygulayacak. Serbest Ticaret Bölgesi olarak değerlendirilen ASEAN+1 topraklarının genişliği 4,5 milyon kilometrekaredir. 10 ülkenin toplam nüfusu 600 milyon ve toplam ulusal geliri ise 1,5 trilyon dolardır.

Çin ASEAN+1'in üyesi olmadığı halde kendine bağladığı bu kuruluşun lideridir. Böylece Çin yakın zamanların "süper devleti" ABD'nin, Güneydoğu Asya'daki pazarlarının önemli bölümünü ekonomik bakımdan -tümünden olmasa da- etkisi altına almıştır. Ekonomik ilişkilerde herkesle bağ kurabilen Çin emperyalizmi, rakip kutupta yer alan Japonya ve Güney Kore ile de ASEAN+3 kuruluşunda yer almıştır. Çin'in ASEAN+3 ilişkisi, ASEAN+1 gibi bağımlılığı içermiyor. Ama karası ve deniziyle Asya-Pasifik bölgesinde etkinliğini artırmak isteyen Çin, bu çerçevede onlarla ilişki kurmayı hedefliyor.

Ayrıca ABD ve Japonya'nın öncülüğünde kurulan ve Büyük Okyanus kıyısında yer alan ülkelerin birliğini içeren APEC (Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği) adlı örgütlenme içinde de, benzeri gelişmeler vardır. 1998 yılında kurulan bu kuruma daha sonra Çin ve Rusya da dâhil olmuşlardır. Bugün bu kuruma dâhil olan toplam 21 ülkenin ekonomik gücü, dünya ekonomisinin yüzde 54'ünü, dünya ticaretinin yüzde 44'nü barındırmaktadır. Asya-

Pasifik bölgesinde ekonomik, işbirliği ve ticaret üzerine kurulan bu örgütün gündeminde, zamanla siyasi konular da yer almaya başlamıştır.

Gündeme gelen konular büyük devletlerin uluslararası çelişkileridir. "Ortak" hareket eden devletlerin topluluğu olmaktan çıkıp, kendi aralarında oluşan çelişkilerin yansıdığı örgüte dönüşmüştür. Bunun sonucu gündeme gelen çelişkiler bu kurumun son toplantı gündemlerinde yer almıştır. En son 2-9 Eylül 2012 tarihinde Rusya'nın Vladivostok şehrinde yapılan APEC Toplantısında ekonomik sorunlarla birlikte, Suriye sorunu, Güney Çin Denizi'nde Çin-Japonya arasındaki adalar sorunu, füze kalkanı sorunu, gibi siyasi sorunlar da gündeme gelmiştir. Görüldüğü gibi emperyalistler arası siyasi sorunlar ve çelişkiler giderek geliştikçe, içinde yer aldıkları ekonomik ve ticari kurumların gündemlerinde yer almaktadır.

ABD, önderliğinde kurulan Asya-Pasifik bölgesinin ekonomik ve yatırım örgütüne artık eski inisiyatifini ve ağırlığını koymakta zorlanmaktadır. Bu kuruluşu eskisi gibi sevk ve idare edememektedir. Hatta bazı burjuva yorumculara göre bile bu tartışmaların gündeme gelmesi sonucu, ABD artık APEC üzerindeki eski dominant gücünü kaybetmiştir.

Bu gelişmeler üzerine Çin emperyalizminin Asya-Pasifik bölgesinde etkinliğini artırma çabası ABD'nin işine gelmemiştir. Çin sermaye ihracı üzerinden diğer emperyalistlerden daha kolay pazarlara açılmıştır. Girdiği pazarlarla kalıcı ilişkiler geliştirmekte ve kendine bağımlı kılmaya çalışmaktadır. Çin Asya üzerinde birçok ülkeyle ekonomik ve ticari ilişkiler geliştirmiştir. Bununla yetinmediği gibi zamanında Amerika önderliğinde kurulan ekonomik ve ticari yapılar içerisinde yer almış ve giderek öne çıkmıştır. Tüm bunların sonucu Çin'in ASEAN+1 ve ASEAN+3 ilişkileri ve Rusya ile beraber APEC içindeki etkileri ve önlerine koydukları hedefler, ABD'nin emellerine artık iyice ters düşmektedir.

Nitekim mevcut konjonktürde Amerika açısından Avrasya kıtası içerisinde Asya-Pasifik alanı önem kazanmıştır. ABD, Çin devletinin bulunduğu alandan başka alanlara açılmasını ve yoğunlaşmasını istememektedir. Artık onun en büyük rakibi olan Çin emperyalizminin bu gelişiminden rahatsızlık duymaktadır. Bundan dolayı Amerikan devleti Uzakdoğu ve Pasifik bölgesinde Çin'i, okyanus üzerinden kuşatmak ve kendi sınırları içerisinde dar bir alana kilitlemeyi planlamaktadır.

Bu doğrultuda hareket eden ABD, bölgedeki eski gücüyle yetinmemektedir. Irak'tan, Afganistan'dan kısmen askeri güçlerini çeken ABD, Pasifik Okyanusu üzerinden Çin'i abluka altına almanın hesaplarını yapıyor.

Bunun sonucu kara ve hava güçleriyle birlikte deniz kuvvetlerinin önemli bölümünü bu bölgeye yerleştirmeyi önüne hedef koymuştur. ABD'nin resmi ağızları 2020 yılına kadar savaş gemilerinin yüzde 60'ını bu bölgeye taşıyacaklarını söylüyorlar.

Avustralya'dan Uzak Doğu'ya kadar deniz kuvvetlerini Asya-Pasifik'e yerleştirmeyi düşünen ABD bu doğrultuda adım atmaya başlamıştır. Denizdeki üstünlüğüyle rakibi Çin devletini sınırları içerisinde tutmak ve bölgede inisiyatifi ele geçirmenin planlarını yapıyor. Bunun için bir dönemler bir bütün olarak Avrasya'yı tümünden hedef alan ABD, artık iyice öne çıkan Çin'in olduğu alana yoğunlaşma ve yerleşme ihtiyacını duyar olmuştur. Böylece Amerikan emperyalizmi, Çin emperyalizmine karşı merkezine Asya-Pasifik'i koymuştur.

Görüldüğü gibi Çin ile Amerika arasındaki çelişki bu boyutlara tırmanmıştır. Asya-Pasifik'e egemen olma kavgası artık bölgede soğuk savaş atmosferi yaratmıştır. Çin, istikrarlı ekonomik yapısıyla pazar durumunda olan ülkeleri kendine bağımlı kılmayı hedeflemektedir. ABD'nin Avrasya emellerini boşa çıkartan Çin ve Rusya bu konumlarıyla bu kavgayı üst boyutlara tırmandırmışlardır.

Lakin ABD, Çin'le ekonomik arenada baş etmekte zorlanmaktadır. Rakibine karşı ekonomik ve ticari alanda üstünlük sağlayamayan ABD, askeri üstünlüğünü öne çıkartmaktadır. Bunun için ABD donanmaları Pasifik'e açılarak stratejik alanları kontrollerinde tutmayı ve Çin'i edilgen kılmayı hedeflemektedir. Kısacası emperyalistler arası pazar kavgasında Çin ekonomik, mali ve ticari alanlarda gelişme gösterirken, ABD daha çok askeri gücüyle öne çıkmaktadır.

Günümüz konjonktüründe bölge devletleri birbirlerine rakip olan iki emperyalist devletin kulvarında hareket eder hale gelmiştir. Yöredekiler ekonomik, ticari ve mali alanda Çin'in etki sahasına girerken, diğer taraftan ise geçmişten beri yer aldıkları askeri alanda ABD'nin etkisinde yer almışlardır. Çin nasıl ki, bölgede daha etkin olmak istiyorsa, Amerika da bölgedeki etkinliğini geliştirmek istiyor. Nitekim ABD önderliğinde Japonya, Güney Kore, Filipinler, Malezya, Tayland, Endonezya, Singapur devletleriyle bölgede "Altın Gözlü Yılan 2012 Tatbikatı" yapılmıştır.

Hemen ardından Çin, Kuzey Kore, Myanmar ve Çin-Rusya askeri tatbikatları yapılmıştır. Akabinde ABD'nin desteğiyle Japonya, Çin sınırlarına dâhil olan ıssız Diaoyu adalarını, parayla Çinli işadamlarından satın aldığı gerekçesiyle kendi sınırlarına dâhil etmek istemiştir. Bunun üzerine Çin böl-

geye devriye gemilerini göndermiştir. Tüm bunlar bölge içerisinde politik ve askeri atmosferi iyice kızıştırmıştır. Yapılan karşılıklı tatbikatlarla birbirlerine gözdağı vermişlerdir.

Görüldüğü gibi pazarların yeniden paylaşımı kavgasının yapıldığı mevcut süreçte, Filipinler, Tayland, Endonezya, Malezya, Singapur gibi bazı devletler ekonomik olarak Çin ile ilişki kurmuşken, askeri olarak da Çin'e karşı ABD ile aynı çerçevede hareket etmişlerdir. Daha açık bir deyimle bağımlı ülkeler günümüz konjonktüründe iki emperyalist kutup arasında sıkışmışlardır. İki devletin etkisi altına girmişlerdir. İleride pazar kavgası sonucu daha öne çıkan emperyalist devlet bu ülkeler üzerinde daha etkin rol oynayacaktır.

ABD'nin nasıl ki Çin'i dar bir alana hapsedmek gibi neo-stratejik hedefi varsa, Çin'in de kendi çıkarları doğrultusunda neo-stratejik ve neo-politik hedefleri vardır. Çin'in hedefleri uzmanlar tarafından genel olarak şöyle belirlenir: 1) Batı-Pasifik'te ABD'yi yerinden ederek alana rakipsiz hâkim olmak. 2) Kendi ekonomik-politik çıkarlarına bağlı olarak Asya'yı birleştirmek. Bunun sonucu Asya'nın çeşitli alanlarındaki ülkelere ihraç ettiği sermaye ve yaptığı yatırımlar ile ilişkiler geliştirmiştir. Giderek bazı ülkelerle kurduğu bağları siyasi ve askeri alana taşımıştır. Çin'in bu tutumu ABD'nin tek başına rakipsiz Asya'ya sahip olmak hedefi önünde engel teşkil etmiştir. Bu durum ABD ile Çin'i karşı karşıya getirmektedir.

Bunun sonucu Çin, Rusya'yla birlikte askeri alanda yaptıkları örgütlenme ile bu doğrultuda adımlar atmaktadırlar. Nitekim Rusya'da yapılan son APEC Zirvesi, burjuva yazarlar tarafından "*Pekin-Moskova ortaklığının dünyada ağırlığını artırması*" ve "*Rusya'nın ekonomik programlarının Asya'ya entegrasyonu*" olarak yorumlanmıştır. Putin yaptığı değerlendirmede Çin ve Rusya'yı Avrupalı rakipleriyle *kıyaslarken "Avro bölgesinde sıfır büyüme ya da resesyon var, Asya-Pasifik bölgesinde ise büyüme oldukça pozitif"* diyerek "*çözümün Avrasya'da*" olduğunu belirtmiştir.

Rusya da ABD'nin rakibidir. ABD-Rusya çelişkileri daha çok Orta-Asya, Kafkasya, İran, Suriye hattı üzerinde oluşmaktadır. ABD'nin bu bölgeleri kendi tahakkümü altına alma girişimleri toparlanan Rusya'yı giderek öne çıkarmıştır. Özellikle 2008 yılından itibaren Rusya Çin ile beraber piyasaya daha net bir şekilde hamle yapmıştır. ABD ve Avrupa'yla Rusya arasında oluşan ihtilafli konular giderek daha derinleşmiştir. Enerji nakil hatları ve bölgenin arz ettiği ehemmiyet bu devletleri giderek daha çok karşı karşıya getirmiştir.

Bunun sonucu Rusya ile yakın ilişkiler içinde bulunan İran ve Suriye, ABD ve Avrupalı devletler tarafından devamlı zorlanarak yaptırıma tabi tu-

tulmak istenmiştir. Ancak Rusya ve Çin'in, İran ve Suriye'nin arkasında olması tasarlanan askeri müdahaleleri şimdilik ertelemiştir. Bir dönemler Avrupa devletlerinin ticaretlerini iyice geliştirdikleri İran'a mevcut durumda ambargo ilan etmişlerdir. Bu ambargo İran'ı kısmen etkilese de Rusya ve Çin üzerinden yürüttüğü ekonomik ilişkiler sonucu Avrupalıların ambargosunun tahribatını telafi etmeye çalışmaktadır. Ayrıca ABD, Türk ve bir kısım Arap devleti tarafından oluşturulan "Özgür Suriye Ordusu" üzerinden Beşar Esad yönetimi içten devirmek istenmişse de başarılı olamamıştır.

Ayrıca Balkanlar ve Kafkasya'da ABD'nin yayılmacı çabalarına karşın, Rusya tepkilerini giderek artırmıştır. Kosova'nın "bağımsızlığı"nın ilanı ve NATO'ya alınması, Rusya'yı da harekete geçirmiştir. Bunun sonucu Rusya yaptığı askeri müdahale sonucu Gürcistan sınırlarındaki Abhazya ve Güney Osetya'yı işgal ederek "bağımsız"lıklarını ilan etmiştir. Ayrıca 1990'lardan beri var olan Karabağ sorunu ile son yıllarda oluşan Abhazya ve Osetya sorunları Rusya için kırmızı çizgidir. Nitekim son yıllarda ABD'nin Kafkasya hamlesinde zayıflama görülmüştür.

Öte yandan 1950'lerden beri ABD'nin yarı-sömürgesi olagelen Türkiye'de; Rus emperyalizminin, nükleer santral kurma ihaleleri kazanmasının yanında, Çin'in bilhassa 19. yüzyılın son dönemlerini hatırlatırcasına, Türkiye'de "Hızlı Tren" ihalelerini, oldukça cazip fiyatlarla kazanması, Türkiye'de de Rus ve Çin emperyalistlerinin etkisini artırdığını göstermektedir. Bu durum, Türk TV'lerinde Çin kaynaklı haberlerin artışıyla da desteklenebilir.

Sonuç olarak ABD, Almanya, Fransa, Japonya devletleri ile Çin ve Rusya arasındaki çelişkiler giderek uç boyutlara tırmanmıştır. Pazar kavgasının en çok yoğunlaştığı alan olan Asya kıtasının uzakdoğusundaki ABD-Çin çelişkisi, görüldüğü kadarıyla bu bölgede daha gelişecektir. Emperyalist emeller, emperyalistler arası oluşan çelişkileri daha kızıştırmış ve doğaları sonucu keskin bir hatta sokmuştur.

Afrika Kıtasındaki Mevcut Durum

Afrika, Amerika ve Çin arasındaki rekabetin giderek geliştiği ve kızıştığı bir başka kıtadır. Dünyanın en geri bırakılmış kıtasında, bu devletler arasındaki çıkar kavgası gittikçe tırmanmaktadır. Onlar arasındaki pazar ihtirasi, kendilerine bağımlı kıldıkları Afrika'nın arkaik devletlerini birbirleriyle çatıştıracak boyutlara getirmiştir. Öyle ki Afrika, yarı-sömürge devletler içinde ve arasında yerel savaşların ve çatışmaların en fazla olduğu kıtadır.

Devletler arasındaki bu bölgenin savaşları, gerçekte ABD ve Çin ara-

sındaki pazar kavgasının tezahürüdür. Bu çatışmaları daha çok kışkırtan ve çıkartan emperyalistler olduğu için dünya medyasının gündeminden kopuk tutulmaktadır. ABD Afrika'ya geçmiş yüzyılın başlarından itibaren sermayesini sokmuştur. Buna karşın Çin, ABD ve Avrupa devletlerine kıyasla bu kıtaya çok sonraları girmiştir.

Çin 1980 yılında Afrika'ya 1 milyar dolar ticaret yaparak girmiştir. Hızla artan Çin'in ticaret hacmi 2010'da 114 milyar dolara, 2012'de ise 166 milyar dolara kadar çıkmıştır. Ticaretin dışında Çin'in borçlandırma ve yatırıma dayalı ihraç ettiği sermaye giderek artmıştır. Dünya petrol rezervinin yüzde 10'na sahip olan Afrika ülkeleriyle ekonomik ve mali alanda ilişkilerini hızla geliştirmiştir. Ticaretin dışında Afrika ülkelerine borç para verilerek yatırımlar yapılmıştır. Hem ticaret, hem yatırım, hem verilen borç üzerinden Afrika'nın çeşitli ülkeleriyle uzun süreli ilişkiler geliştirmiştir.

En son 2012'de Pekin'de yapılan ekonomik zirveye 50 Afrika ülkesi katılmıştır. Zirveye katılan ülkelere 20 milyar dolar kredi verilmiştir. Ayrıca Afrika'ya her yıl 55 milyar dolar yatırım yapılmış, bunun yarısı Afrika ülkelerinin yerli üretimine aktarılmıştır. Bu yatırımlar altyapı tesisleri inşası, telekomünikasyon ve teknik donanım ihracatı, doğal kaynakların geliştirilmesi ve finansal sigorta sektörlerine yapılmıştır. İki bin Çin şirketi ve 1 milyon civarında Çinli vatandaş doğrudan Afrika'da yer almışlardır. Onbinlerce kalifiye eleman da Çinli şirketler tarafından kıtaya götürülmüştür.

Tüm bu yatırımlar "*Çin-Afrika İşbirliği Forumu*" (FOCAC) adıyla yapıyor. Çin'in bu kurum adına yaptığı sermaye ihracı, başta ABD olmak üzere diğer klasik emperyalist devletleri rahatsız etmiştir. Yakın zamanda Afrika'ya gelen Çin onların asırlar öncesi sömürdüğü pazara giderek hâkim olmaya başlamıştır. Çin'in ekonomik ve mali piyasalardaki bu nüfuzu siyasi ve askeri alana da yansımıştır. Bunun sonucu Çin'in Afrika'da siyasi etkinliği de artmıştır. Geçen yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünyaya hükmeden ABD'nin devleti, günümüzün koşullarında ekonomik ve mali piyasalarda aynı performansı göstermekten uzaktır.

Bu piyasalarda Çin giderek öne çıkmaktadır. Çin yaptığı sermaye ihracında Afrika'nın burjuvazisine ve bürokratlarına daha fazla pay vermektedir. Dolayısıyla ekonomik alanda daha fazla rağbet görmektedir. Bu durum Amerikan tekellerinin işine gelmemektedir. Amerika, Çin'e karşı ekonomik arenada mücadele etmekten uzaktır. Çin'in ihraç ettiği sermayeyi engellemek için mücadeleyi daha çok askeri zemine kaydırmaktadır. Çin'in gelişmesini engellemek için üstün olduğu askeri yöntemlere başvurmaktadır.

Dolayısıyla Afrika devletleri arasında yerel savaşlar olmakta, onbinler, yüzbinler katledilmekte ve yığınlar göçe zorlanmaktadır.

Bundan dolayı Amerika, Afrika kıtasında da Çin'in karşısına askeri yollarla çıkabiliyor. Çin'in petrol alanları için asker çıkartması sonucu ABD de aynı doğrultuda hareket etmiştir. Bu nedenle mevcut askeri gücüyle yetinmeyen ABD, Bush döneminde Çin'e karşı "Afrika Birliği Savaş Komutanlığı"(AFRICOM) adıyla askeri güç oluşturmuştur. Afrika'da gelişimini engelleyemeyen Amerika askeri gücünü öne çıkarırken halkları da hedef almaktadır. Pentagon'a bağlı 2008'de kurulan bu askeri gücün kuruluş gerekçesi *"petrol, gaz vb. doğal kaynaklara ulaşımı sağlamak, ekonomik ve siyasi çıkarları tehlikeye sokacak şiddet gruplarını etkisiz hale getirmek"* tir. Tüm bu gelişmeler Amerika-Çin ilişkilerini had safhaya çıkarmıştır.

Oluşturulan AFRICOM güçleri ve silahları ABD tarafından etkin olduğu Afrika'nın çeşitli ülkelerine sevk edilmiştir. Afrika kıtasında 2000'li yıllardan sonra kızışan emperyalistler arası çıkar saflaşması giderek uç boyutlara tırmanmıştır. Ekonomik rekabet ve siyasi çelişkiler askeri zemine de yansmıştır. Bunun sonucu Çin'in çıkartma yaptığı askeri güce karşın, ABD askeri potansiyele daha fazla ihtiyaç duymuştur.

Askeri saflaşma salt emperyalistlerin birbirlerini hedef almasıyla sınırlı değildir. Yeri geldi mi kıtanın çeşitli yörelerindeki halklar hedef alınmıştır. Nitekim daha yakın bir sürece tekabül eden Ruanda soykırımı dünya kamuoyundan bihaber tutulmuştur. Soykırım yapıldığında halklardan mümkün mertebe gizlenmiş ve hemen geçiştirilmiştir. Bu soykırımın ardında birinci derecede emperyalistler vardır.

1994'ün Nisan ayında Ruanda'da başlatılan ve 100 gün süren saldırı sonucu emperyalistler ve Hutu kabilesi tarafından hedef alınan azınlık-taki Tutsi kabilesi büyük ölçüde yok edilmiştir. Soykırım öncesi nüfusu 9 milyon civarında olan Ruanda'da nüfusun çoğunluğunu oluşturan Hutu kabilesi, nüfusun yüzde 15'ni oluşturan Tutsilerden 800 bin kişiyi katletmiştir. Soykırım öncesi Tutsilerin sosyal yapıları ve ulusal duyguları daha gelişmiş olduğu için, Belçika ve Fransa desteğiyle kurdurulmuş Hutu devletine karşı mücadele yürütmüşlerdir.

Bu mücadele sonucu "Ruanda Yurtseverler Birliği"(RYB) adlı örgütlenmeye de gitmişlerdir. Bunun üzerine Fransa, Belçika ve Amerika tarafından Hutu kabilesi Tutsilere karşı kışkırtılmıştır. Hutu asıllı Ruanda devlet başkanının uçağı 6 Nisan 1994 tarihinde düşürülmüştür. Daha sonra uçağın CIA tarafından düşürüldüğü açığa çıkmıştır. Radyodan ya-

pılan anonslarla kışkırtılan Hutu kabileleri ve saldırıya karşı çıkan ılımlı Hutulara karşı topyekun saldırıya geçmişlerdir.

Berberinde ABD bölgedeki "Barış Gücü Askerleri"ni geri çekerek Tutsileri yalnız bırakmıştır. Ayrıca Afrika'ya yeni gelen Çin tarafından Hutu kabilesine palalar verilmiş ve Tutsileri hedef alan saldırıda kullanılmıştır. Tutsilerin oluşturduğu RYB örgütlenmesine karşı, Hutuların zorlandığı başkent Kigali'den Kongo sınırlarına kadar Fransız ve Belçika askerleri de saldırıya geçerek bölge yönetimini ele geçirmişlerdir.

Kısacası emperyalistlerin açıktan örgütlediği ve bizzat topyekûn içinde yer aldıkları bu saldırıda, toplam 800 bin kişi katledilmiştir. Hatta bu katliam azınlıktaki Tutsilerin nüfusuna göre soykırım hanesine yazılmıştır. Lakin bu soykırım hep gizlenmiş ve gündeme geldiğinde "doğal" karşılanmıştır. Nitekim soykırım sonrasında Fransa Cumhurbaşkanı François Mitterand'ın 12 Ocak 1998 tarihinde, Afrika'ya ilişkin "*o ülkelerde bir soykırım yaşanması o kadar da önemli bir şey değil*" söylemi bunun bir göstergesidir.

Ayrıca Çin ile ABD ve kısmen de Fransa'nın içinde yer aldığı Afrika'daki emperyalistler arası rekabetin ve pazar kavgasının giderek tırmanması, sorunu uç boyutlara kadar tırmandırmıştır. Nitekim Libya'ya yönelik saldırı bunun sonucudur. Giderek Çin'e ve Rusya'ya bağlanan Libya, Fransa'nın başını çektiği emperyalistler tarafından örgütlenen saldırı sonucu, Çin'den koparılmış ve Fransa, ABD gibi batılı emperyalistlerin manyetik alanına çekilmiştir.

Çin ile ABD arasındaki en azgın pazar kavgalarından birine sahne olan ülkelerden bir diğeri Sudan'dır. Bu ülkenin geçen yüzyıla tekabül eden tarihi hep iç ve dış çatışmalara sahne olmuş, bazen duraklamış, bazen tekrar hız kazanmış ve günümüze değin gelinmiştir. Bu ülkenin kuzeyi geçen yüzyılın başlarında Araplar tarafından işgal edilmiştir. Daha sonra İngiltere tarafından işgal edilen Sudan topraklarının kuzey bölgesine Araplar iyice yerleşmişlerdir. Tüm bu süre içerisinde yerli Sudan halkı onlarla çatışmıştır.

İngiltere'nin desteğiyle 1956 tarihinde Arapların egemenliğinde Sudan devleti kurulmuştur. Arapların egemen olduğu bölge Hartum bölgesidir. Yerli Sudan halkının çoğunlukta olduğu ülkenin güney tarafı ise Darfur bölgesidir. İngiliz emperyalizminin sömürsü ve desteğiyle Arap asıllı işbirlikçi sınıfın denetimindeki devlet, güneydeki Darfur bölgesinin halkını sömürdüğü gibi, ulusal baskı da oluşturmuştur. Darfur'daki Sudanlılar Hıristiyan ve Animist olduğundan dolayı ayrıca dini baskıya tabi tutulmuşlardır.

Yakın dönemlerde Afrika'ya giren Çin'in ekonomik olarak ilhak ettiği ve

siyasi olarak kendine bağımlı kıldığı ülkelerden biri Sudan olmuştur. Çin hem kuzey bölgesinde, hem de Güney bölgesinde ekonomik yatırımlar yapmıştır. Bu yatırımlar ABD'nin ekonomik etkinliğini olumsuz etkilemiştir. Ama Çin'le baş edememiştir. Petrolün yüzde 80'inin bulunduğu Güney Sudan'a da yerleşen Çin'in Ulusal Petrol Şirketi (CNPC) petrol egemenliğini ele geçirmiştir. ABD ve Çin emperyalizmi arasındaki rekabetin kızışması sonucu, ABD tekrar askeri unsurları öne çıkarmıştır. Darfur'daki (Güney Sudan) silahlı güçleri desteklemiş ve askeri olarak eğitmiştir. Ayrıca ABD'nin denetimindeki Eritre ve Çad ülkelerinin Güney Sudan'ı desteklemesi, Kuzey ve Güney Sudan güçlerini iyice karşı karşıya getirmiştir.

Bu çatışmaların sonucu ABD'nin dayatmasıyla, geçen yıl yapılan referandumla Darfur Kuzey-Sudan'dan ayrılmıştır. Bu ayrılığa kadar iç savaşta 2 milyon kişi ölmüştür. 22 yıllık iç savaşta ölenlerin çoğunluğunu Darfur halkı oluşturmuştur. Sudan'daki bu savaşın perde arkasında petrol kavgası yatmaktadır. Güney Sudan'ın ayrılması Çin'in petrol şirketini iyice zarara uğratmıştır. Güney Sudan'daki petrol rafinelerinin yarısını satın alan Çin petrol şirketi, Darfur'un ayrılması üzerine petrol üretimini aksatmıştır. Ve bu durum Çin için büyük bir kayıp oluşturmuştur.

Ancak Çin Güney Sudan'la diplomatik ve siyasi ilişkileri tekrar geliştirmiştir. Çin'in amacı iki ayrı devletin kurulduğu süreçte sekteye uğrayan ilişkilerini yeniden tesis etmektir. Bunun sonucu yapılan anlaşmayla Güney Sudan daha bağımsızlığını ilan etmeden evvel petrol aranması, altyapı inşası, otelcilik vb. alanlarda bölgeye 1700 Çinli eleman gönderilmiştir. Ayrıca 200 Darfurluya Çin'de çeşitli alanlarda eğitim verilmeye başlanmıştır. Darfur'un bağımsızlığını ilan etmesinden sonra ilk petrol ithal eden devlet de Çin olmuştur. Kısacası Çin Güney Sudan'ı batılı ABD'ye terk etme niyetinde değildir.

ABD ile Çin arasında rekabetin en çok yaşandığı bir diğer ülke Kongo olmuştur. Bir Orta Afrika ülkesi olan Kongo trilyonlarca dolar değerinde maden rezervlerini barındıran ülkedir. 24 trilyon dolar değerinde maden rezervlerine sahip bu ülke bu zenginliği tek başına işletmekten yoksundur. Bundan dolayı emperyalistlerin Afrika'da en fazla hedefi haline gelen ülkelerden birini oluşturmuştur. Ancak son dönemlerde Çin, Kongo ile ilişkileri giderek geliştirmiştir. Bu ülkenin zengin maden ocaklarını işleterek kendi ekonomisinde kullanmaktadır. Nitekim bunun sonucu 2010 yılında Çin'in bu ülkeden ithal ettiği ve kendi ekonomisinde kullandığı hammadde miktarı 6 milyar doları bulmuştur. Bugün bu miktar daha artmıştır.

Giderek Çin'in manyetik alanına giren Kongo'nun, ABD'ye bağımlı komşuları olan Ruanda ve Uganda ile araları açılmıştır. ABD'nin silahlandığı Ruanda ve Uganda ile Çin'e bağımlı Kongo arasındaki savaş günümüze değin belli aralıklarla sürdürülmüştür. ABD silahlı gücü olan AFRICOM'u burada da devreye sürmüştür. AFRICOM üzerinden Çin'e bağımlı devletlere saldırılar örgütleyerek rakiplerinin pazarlarını ele geçirme girişiminde bulunan ABD, Kongo'ya karşı da aynı biçimde saldırılar örgütlemiştir.

Kongo'da 2012 yılında da yeni saldırı ve çatışmalar yaşanmıştır. M 23 isyan hareketi Nisan ve Mayıs aylarında devlet güçlerine karşı saldırıya geçmiştir. Bu hareketin bileşeni daha çok Kongo ordusundan ayrılan asker ve subaylardır. M 23 isyan hareketinin Ruanda ve Uganda hükümetleri tarafından güçlü bir şekilde desteklendiği iddia edilmiştir. Bu yönde BM'nin hazırladığı rapor vardır. BM'nin bu kararına karşın Ruanda ve Uganda'nın ABD'ye bağlı hareket eden ülkeler olduğu bilinen bir gerçektir. Öyle ki Ruanda ve Uganda askeri olarak AFRICOM tarafından eğitilen ülkelerdir. Dolayısıyla siyasi olarak batılı devletlerin hükmü altında yer almaktadır. Ekonomik ilişkileri Amerika ve Avrupa ülkeleri üzerinden yürümektedir. Ayrıca bu ülkeler Kongo'dan çalınan değerli madenleri ABD ve Avrupa'ya ihraç etmektedir.

Ayrıca emperyalistler arası rekabetin giderek kızışması sonucu, bağların gergin olduğu diğer ülkeler Etiyopya ve Eritre'dir. Çin ile ilişkileri gelişmiş olan Etiyopya ile ABD'yle ilişkileri gelişmiş olan Eritre arasındaki ilişkilerde gerilim uç boyutlara tırmanmıştır. Dahası, dönem dönem sıcak çatışmalara dönüşmektedir. Etiyopya ve Eritre arasında ulusal baskıya tekbül eden çelişki tarihsel bir sürecin ürünüdür.

14 Kasım 1962'de Haile Selasiye'nin başını çektiği Etiyopya egemenleri Eritre'yi kendi tahakkümleri altına alırlar. Bu çatışma 2000 başlarına kadar devam etmiştir. Bu tarihte BM nezdinde ayrı Eritre devleti kurulur. Ancak bu ülkeler gerçek anlamda özgürlüğe ve sosyal kurtuluşlarına kavuşmazlar. Etiyopya Çin'in, Eritre Amerika'nın pazarı olarak varlıklarını günümüze değin devam ettirirler. ABD'nin ve Avrupalı devletlerin iktisadi, sosyal ve siyasi olarak etkisi altında kalan devletler onların tahakkümü altındadırlar. Ayrıca Batı emperyalizmine bağımlı öne çıkan Kuzey Afrika ülkeleri, Fildişi Sahilleri, Çad, Mali gibi ülkelere karşın, Somali, Nijerya, Güney Afrika gibi ülkeler de Çin'e bağımlı durumdadırlar.

Tüm bu durum Afrika'da ABD ile Çin arasındaki pazarlara hâkim olma mücadelesinin nasıl keskin bir hatta tırmandığının göstergesi olsa gerektir.

Asya'da olduğu gibi, Afrika kıtasında da Amerikan emperyalizmi ile Çin emperyalizmi arasındaki bu dalaş, bunların liderliğinde mevcut konjonktürün yeni bir "soğuk savaş" güzergâhına doğru yol aldığıının göstergesidir. İçinde bulunduğumuz konjonktürün emperyalistlere yüklediği neo-stratejik hedef, pazarlara hâkim olmaktır.

Önümüzdeki dönemin keskin dalaşı onlar arasındaki çıkar çatışmasının Asya ve Latin Amerika'da olduğu gibi, Afrika'da da giderek tırmanacağını gösteriyor. ABD'nin Libya Bingazi Büyükelçisi ve üç elçilik görevlisinin 11 Eylül 2012'de öldürülmesi, Amerika'nın askeri hamlelerini yine hızlandırmıştır. Asya ile birlikte Afrika'daki askeri yığınaklarını artıracığını beyan etmiş ve bunun emarelerini göstererek halkları tehdit etmiştir.

Olayın hemen akabinde ABD savaş gemilerini ve piyadeleri bölgeye göndermiştir. İnsansız hava araçları büyükelçilik görevlilerinin öldürülmesi sonrası tekrar saldırıya geçmiştir. İsrail ABD'nin onayıyla Gazze'ye yönelik hava saldırısı yapmış ve yüzlerce kişi öldürülmüştür. Filistin halkı her zamanki gibi doğrudan hedef alınmışsa da, ABD'nin resmi ağızlarının verdiği demeçler beraberinde dünya halklarına ve rakiplerine karşı tehdit içermektedir.

Çin ve Rusya'nın Latin-Amerika İlişkileri

Çin ve Rusya yeni kıtalara açılıp iktisadi, siyasi, askeri alanda bağlarını geliştirdiler. Bu merkezde hızla yeni bağlar kurdukları diğer kıta Güney Amerika'dır. Bu kıtaya da yönelerek kalıcı ilişkiler kurmuşlardır. Ve bunun sonucu yaptıkları yatırımlar, ihraç ettikleri sermaye ve kurdukları siyasi ilişkiler ile bu yörenin ülkelerine iyice yerleşmişlerdir. Kendileriyle işbirliğine giden yönetici kesimleri belki de en kolay bu kıtada bulmuşlardır...

Bu kıta ülkeleri daha yakın zamana kadar ABD'nin rakipsiz pazarlarıydı. ABD bu bölgeyi ikinci paylaşım savaşı sonrası tahakkümü altına almıştır. ABD dışında müttefiki durumunda olan diğer emperyalist devletlerin bile o ülkelerle pek bağları olmamıştır. Ancak ABD, Latin Amerika kıtasında - diğer emperyalistlere kıyasla- kitleler nezdinde daha fazla teşhir olmuştur. Klasik cunta yönetimlerini bizzat iktidara getiren ve tüm gerici yönetimleri bizzat açıktan destekleyen ABD emperyalizmidir.

"İthal İkameci Model"ın yerini "Neo-Liberalizm"e devrettiği döneme kadar darbeler Latin-Amerika kıtasında hayli yoğundur. Bu süreç içerisinde Arjantin'de, Brezilya'da, Şili'de, Peru'da, Uruguay'da, Meksika'da, El Salvador'da, Venezuela'da ve diğer Latin-Amerika ülkelerinde gerçekleştir-

len bu darbeler sonucu ABD'nin yeni ekonomi-politikaları uygulanabilmiştir. ABD'yi ve işbirliği yapan komprador sınıfı temsil eden askeri cuntalar işçilerin, köylülerin, memurların, öğrencilerin mücadelesine ve yer aldıkları devrimci hareketlere karşı azgınca saldırmışlardır.

Bu saldırılar sonucu yüzbinler tutuklanmış, onbinler katledilmiştir. Onbinlerce insan ise kayıptır. Tüm bunlar cunta yönetimleriyle birlikte onlara kumanda eden ABD'den bağımsız gerçekleşmemiştir. Öyle ki o dönemin cunta diktatörlüğü mensupları ABD'nin Georgia Eyaleti Fort Renning kenti askeri okulunda eğitilmişlerdir.

1973-74 kriziyle uluslararası ekonomi-politikasını değiştiren ABD'nin piyasaya sürdüğü neo-liberalizmin, en katmerli sonuçlarının yaşandığı alanlardan biri Güney-Amerika olmuştur. ABD'nin tahakkümünde uygulanan bu ekonomik politika sonucu kıta halkı iyice yoksullaşmış, işsizlik giderek artmış ve borçlanma katbekat tırmanmıştır. Öyle ki, 1975'de 80 milyar dolar olan Latin-Amerika ülkelerinin dış borç tutarı, 2002'de 900 milyar doları bulmuştur.

Bu kıtada 2000 yılında 224 milyon insan günde 2 doların altında gelikle yaşamak zorunda bırakılmıştır. Bu süreç içerisinde iyice yoksullaşan Latin-Amerika ülkelerinden biri olan Meksika'da, 1991-92'de NAFTA'nın (Kuzey Amerika Serbest Ticaret Sözleşmesi) uygulamaya konduğu 10 yıl içinde, 28 bin küçük işletme iflas etmiş, tarım ve çevre felaketinde 200 bin kişi işsiz kalmış, 6 yıl sonra dış ticarete 2 milyar 148 milyon dolar açık verilmiştir.

ABD emperyalizminin ve işbirlikçilerinin katmerli sömürüsü iyice artmıştır. IMF, DB, DTÖ (Dünya Ticaret Örgütü) hakimiyetinde uygulanan NAFTA sömürüsü, FTA (Serbest Ticaret Bölgesi) tarzıyla daha derinleştirilerek tüm Latin-Amerika'ya yayılmak istenmiştir. Dönemin Amerika dışişleri bakanı Collin Powel hedeflerini şöyle dile getirmiştir: *"FTA ile amacımız Kuzey Kutbu'ndan Antartika'ya kadar, ABD şirketlerinin ürünleri, hizmetleri, teknolojisi ve sermayesinin engelsiz olarak ve hiçbir zorlukla karşılaşmadan tüm kıtada serbest dolaşımını garanti altına almaktır."*

Ancak Latin Amerika halkının iyice artan bu sömürü ve baskılar karşısında gösterdiği direniş ABD'nin bu politikaları önünde set oluşturmuştur. Bunun sonucu 1990'ların ikinci yarısından itibaren başlayan grevler, top- rak işgalleri, öğrenci eylemleri, giderek "anti-Amerikancı" liderleri öne çıkarmış ve onların kumandasına girmiştir. Bunun sonucu Brezilya Başkanı seçilen Lula de Silva ve Venezuela Devlet Başkanı seçilen Hugo Chavez liderliğinde gelişen bu hareketler, ABD'nin FTA Projesini daha sosyal pratiğe yansıtılmadan ortadan kaldırmasına neden olmuştur.

Güney-Amerika'nın ortak pazarı MERCOSUR'u ellerine geçiren bu yeni yönetimler, beraberinde 2004 yılında ALBA (Amerikalılar İçin Bolivarcı İttifak) kurumunu oluştururlar. Bunun sonucu 4-6 Kasım 2005 tarihinde Bush'un katıldığı Arjantin'deki toplantıda FTAA, MERCOSUR üyesi ülkelerce reddedilmiştir. Bunun üzerine Bush toplantı sonuçlanmadan toplantıyı terk etmiştir.

Aynı zamanda kendilerini ALBA ülkeleri olarak adlandıran ülkelerin bu tavırlarıyla, ABD için bozgun olan bu toplantı, ABD yönetimlerinin zayıfladığının göstergesini oluşturmuştur. Dolayısıyla bu tutum siyasi arenada ve sosyal-pratikte ABD'yi de hedef almıştır. Artık bu bölgede yer alan ülke halklarının halet-i ruhiyesinde anti-Amerikancı bir atmosfer oluşmuştur. Bunun sonucudur ki, Amerikancı yönetimlerin partileri kitleler nezdinde pek tutunamamaktadır.

Dolayısıyla bölgenin bu sosyolojik gelişmesi sonucu günümüz konjonktüründe Rusya ve Çin yanlısı parti ve kurumlar öne çıkmıştır. Latin-Amerika'nın parti ve devlet kurumları dünya pazarlarına yeni açılan Rusya ve Çin ile sıcak ilişkiler kurmuşlardır. Bu devletler ABD'ye kıyasla daha fazla pay vermişlerdir. Verdikleri kredilerin faiz hadleri daha düşük olmuştur. Bunun sonucu ALBA üyeleri ABD'nin finans kuruluşları ve IMF, DB gibi dev mali kurumlarıyla bağlarını koparmışlar ve doların egemenliğine son vermişlerdir.

Yerini Çin parası Yuan almıştır. Tüm bunlar Çin ve Rusya'nın önünü açmıştır. Komprador ve bürokrat burjuvazi açısından onları daha cazip kılmıştır. Diğer taraftan devlet kademelerinde önemli mevzileri denetimleri altına alan bürokrat kesim, Çin ve Rusya'nın nostaljik geçmişleriyle kitleleri daha kolay kontrollerinde tutabilmişlerdir. Emekçi sınıflar nezdinde ABD'nin tek yanlı teşhiri, bu kıtada Çin ve Rusya'nın önünü açan bir başka faktör olmuştur. Pazarların yeniden paylaşıldığı bu süreçte bu yeni emperyalistler giderek öne çıkmıştır. Bunun sonucu iki binli yıllarda Çin ve Rusya hızla Latin-Amerika ülkelerine girmeye başlamışlardır.

Ancak kendilerini "anti-Amerikancı" gösteren bürokrat burjuvazinin Çin ve Rusya ilişkileri bağımsız devletler kategorisinde değildir. Dolayısıyla pazarların yeniden paylaşıldığı mevcut konjonktürde, ABD'nin bu pazarlarına artık Çin ve Rus emperyalizmi de girmiştir. ABD'ye "karşı" gözükken ama diğer emperyalistlerin kulvarında yer alan bir yönetim anti-emperyalist değildir. Latin-Amerika'nın yönetimleri bir bütün olarak anti-emperyalist karakter taşıyorlar. Bir emperyalist yapıya karşı alınan tavır, diğer emperyalist devletlere alınmıyorsa ve onların kulvarında hareket ediliyorsa, bu tavır

emperyalizmin güdümünde yer alan tavidir. Yönetime gelen kesim kitleler nezdinde teşhir olan ABD emperyalizmine karşı "tavır takınırken," Rus ve Çin emperyalizmiyle uzlaşmış ve onların hatlarında yer almışlardır.

Rusya Latin-Amerika'da diplomatik ve ticari ilişkileri geliştirmiş ve önemli yatırımlar yapmıştır. Askeri ilişkiler kurulmuştur. Bunun sonucu Medvedev döneminde 2008'in Aralık ayında Rusya ile Venezüella arasında Karayip Denizi'nde ortak askeri tatbikat yapılmıştır. Ayrıca 2010'da Nikaragua'da yine Rusya tarafından askeri tatbikat düzenlenmiştir. ABD'nin Doğu-Avrupa, Ortadoğu, Uzakdoğu gibi Rusya ve Çin'e yakın alanlarda askeri tatbikatlar yapması, Çin ve Rusya'yı da "Şanghay İşbirliği Örgütü" adına askeri tatbikatlara sevk etmiştir.

Ancak hiç beklemediği Latin-Amerika tatbikatları açıktır ki ABD'yi rahatsız etmiştir. Ayrıca Rusya başta Venezüella olmak üzere diğer Latin-Amerika ülkeleriyle askeri ilişkilerini geliştirmiştir. Arjantin, Nikaragua, Peru'nun ordularını modernleştirmeyi üstlenmiştir. Giderek askeri piyasalara kayması ekonomik olarak belli gelir kaynakları yarattığı gibi, siyasi ve askeri otoriteler de oluşturmuştur. Nitekim Venezüella Devlet Başkanı Hugo Chavez'in "*Sadece Venezüella değil, tüm Latin Amerika'nın ABD egemenliğine son vermek için Rusya'ya ihtiyacı var*" demeci, Latin Amerika'nın kimlere yöneldiğinin açık bir ifadesidir.

Rusya askeri alanla birlikte Latin-Amerika'nın diğer ülkeleriyle diğer ekonomik ilişkilerini de geliştirmiştir. Yapılan en önemli yatırımlardan biri Güney Amerika Doğal Gaz Boru Hattı'dır.

Rusya dışında Çin'in de Latin-Amerika ile ekonomik ve mali ilişkileri üst boyutlara tırmanmıştır. Son on yılda ABD'nin Latin-Amerika ülkeleriyle ticareti 2 kat artarken, Çin'in 17 kat artmıştır. 2004'te Çin'in Arjantin ile olan ticaret hacmi 700 milyon dolarken, bu miktar 2011'de 15 milyar dolara çıkmıştır. Latin-Amerika ülkelerinin Çin'den aldıkları kredi daha kolaylaşmıştır. Çin İhracat-İthalat Bankası ve Çin Kalkınma Bankası üzerinden bu ülkelere kredi verilmiştir.

Çin-Brezilya "Stratejik Ortaklık Düzeyi" adı altında anlaşmalar imzalanmış ve pratikte yatırımlar yapılmıştır. Akabinde Çin, Şili, Arjantin, Uruguay ile de 10 yıllık işbirliği anlaşmaları imzalanmıştır. Çin tarafından Latin-Amerika ülkeleriyle ticaret, yatırım, enerji, madencilik başta olmak üzere sanayi ve ticaret üzerine 40'tan fazla işbirliği yapılmıştır. Ayrıca tarım, ormancılık, hayvancılık, balıkçılık üzerine de yatırıma gidilmiştir.

Çin tarafından MERCOSUR (Güney Amerika Ortak Pazar) üzerinden

ilişkiler geliştirilmiştir. 1 trilyon doları aşan para hacmi ile dünyanın üçüncü ortak pazarı durumuna gelen MERCOSUR'un üyeleri olan Brezilya, Arjantin, Uruguay, Venezuela, Paraguay arasındaki telekonferansa Çin başkanlık etmiştir. Çin ile bu ülkeler arasında eşgüdümün sağlanması, BM ve benzeri uluslararası örgütler içerisinde Çin'in siyasal etkinliğini güçlendirmiştir.

Tüm bu gelişmeler ABD'nin eski etkinliğini zayıflatsa da, Güney-Amerika kıtasını tümünden rakiplerine terk ettiği anlamına gelmemelidir. Tersine ABD 150 yıl öncesinde girdiği alanda varlığını devam ettirmektedir. Emperyalizmin pazar kavgası bu kıtada da giderek kızışmaktadır. Bunun sonucu ABD Latin-Amerika'da askeri konsey oluşturmuştur. Güney Amerika ülkeleri üzerinden 13 Nisan 2010 tarihinde Savunma İşbirliği Paketi kurulmuş ve Güney Amerika Savunma Bakanları Birliği (UNASUL) askeri konseyi devreye sokulmuştur.

Bu kurum üzerinden AR-GE (araştırma-geliştirme) adı altında işbirliği, lojistik destek, ortak tatbikat, hizmet, silahlanma vb. askeri alanlarda faaliyetlere gidilmiştir. Ayrıca bu faaliyet ABD'nin askeri birimlerinin denetimi altında yürütülmektedir. Görüldüğü gibi Latin Amerika'da da Çin'in ekonomik ve mali piyasalardaki hamlesine karşın, ABD de karşıt bir hamle yapmaktadır. Bu kıtada da ABD'nin neo-con politik hattı, askeri kapasitesi üzerinden oluşmaktadır.

BRICS

Ekonomik, siyasi, askeri alanlarda ABD güdümündeki kurumlara karşı, Çin ve Rusya tarafından oluşturulan uluslararası kurumlardan biri BRICS'dir. Bu yapının kısaltılmış ismi, içinde yer alan Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika Cumhuriyeti devletlerinin İngilizce isimlerinin (Brasil, Russia, India, China, South Africa) baş harflerinin bileşiminden oluşmuştur.

Emperyalistler arası oluşan saflaşma beraberinde yeni oluşumları gündeme getirmiştir. ABD ve Avrupa devletleri geçmişte oluşturdukları, G7, IMF, DB, BM, DTÖ (Dünya Ticaret Örgütü), NATO gibi yapılar üzerinden ekonomik, mali, ticari, siyasi, askeri alanlarda belirledikleri kararları dünya çapında yürürlüğe koyarlar. Bu kurumlar içerisinde ABD ve Avrupa emperyalistleri etkindir. Dolayısıyla çıkarları doğrultusunda alınan kararlar onlar denetiminde işlerliğe konur ve halkların sömürsünden aslan payını onlar alır.

Çin, Rusya gibi devletlerin bu kurumlar içerisinde fazla söz hakkı yoktur ve aldıkları pay cüzidir. Örneğin IMF içinde Çin ve Rusya'nın payı % 10'u geçmemiştir. Diğer kurumlar içerisinde de etkinliklerini yansıtmamaları süreç içerisinde onları ayrışmaya itmiştir. Bunun sonucu giderek kendilerine alternatif kurumlar oluşturmuşlardır. İçinde bulunduğumuz süreçte oluşan emperyalistler arası kutuplaşma, ABD güdümünde oluşturulmuş olan kuruluşlara karşın, Çin ve Rusya güdümünde yeni kuruluşların oluşturulmasını beraberinde getirmektedir.

BRICS üzerinden siyasi, ekonomik ve mali alanlarda söz sahibi olmak hedeflenmiştir. Giderek kendi etkilerini hissettirmek ve uluslararası kararlar alarak bunun sosyal pratiğe yansıtılmasını sağlamak amacı güdülmüştür. Bunun için bu doğrultuda yapılanmaya gidilmiştir.

Çin ve Rusya açısından BRICS, G-7'ye alternatif teşkil etmektedir. Nitekim ABD, Avrupa ve Japon emperyalistleri uluslararası kararları G-7 üzerinden alırken, Çin ve Rusya bloku da kendi çıkarları doğrultusunda ayrı bir yapılanmaya ihtiyaç duymuşlardır. Gerçi son dönemlerde eski vasfını iyice kaybeden G-7'nin yerine, Çin ve Rusya ile bazı bölgesel devletlerin de yer aldığı G 20 öne çıkmışsa da; bu kurum uyumun yerine çıkar çatışmasının öne çıkmasını da beraberinde getirmiştir.

BRICS bunun üzerine oluşmuştur. Artık Batılı emperyalistlere karşın, doğulu emperyalistler kendi hatlarında örgütlenmeye gitmektedir. Son dönemlerde G-7'nin zayıflamasına karşın, yeni oluşan BRICS daha öne çıkmıştır. Kendi inisiyatifini artırmak istemektedir. Öyle ki BRICS ülkeleri mevcut dünya konjonktürünün artık sürdürülemez olduğunu öne sürerek G-7, IMF, DB, DTÖ, BM gibi yapıların yeniden düzenlenmesini gündeme getirmişlerdir. Bunu da oluşturdukları BRICS'i öne sürerek yapmışlardır. Böylece rakiplerine karşı ağırlıklarını ortaya koymaya çalışmaktadırlar.

Son BRICS Toplantısı 28 Mart 2012'de Hindistan'da yapılmış ve yeni kararlar alınmıştır. Bu toplantıda yeni ticaret platformu kurularak ticaretin daha ileriye taşınmasını önlerine konulmuştur. Beraberinde KOBİ'ler (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler) ile ilişkilerin giderek geliştirilmesi, IMF'ye ve DB'na paralel uluslararası yatırım bankasının kurulması ve borçların bu banka üzerinden verilmesi, kendi para birimleri üzerinden ticaret yapmak ya da ortak para birimine geçilmesi gibi kararlar alınır.

BRICS'in aldığı bir diğer karar IMF'yi hedef alır. Alınan karar IMF'deki oy oranlarının yeniden düzenlenmesini içerir. Aksi takdirde istenen borcun ve-

rilmemesi kararı alınır. Böylece amaçları IMF ve DB'nın yıpratılması ve onların boşaldığı alanlara açılmalarıdır. BRICS'in aldığı kararlar yapısı sonucu Amerikan ekonomisine, parasına karşıtlık içerir. Batı devletlerinin inovasyon (yenilik) ve teknoloji alanındaki üstünlüğünü kaybetme sürecine girmesi, oluşan rakiplerin bu alanlarda hamleler yapmasını beraberinde getirir.

Ayrıca BRICS siyasi roller de üstlenir. BM'de Batılı Daimi Üyelerle Libya saldırısına onay veren Çin ve Rusya bundan dolayı pişman olmuşlardır. Bunun sonucu BRICS devletleri Libya saldırısını kınamışlardır. BRICS üzerinden politik arenadaki nüfuzlarını artırmayı önlerine koymuşlardır. Bunun sonucu BRICS'e yüklenen diğer bir rol BM'de daha etkili olmalarıdır. Rakiplerine karşı ekonomik alanda olduğu gibi, siyasi, askeri alanlarda da hamle yaparak emperyalist alanda daha etkili olmalarını sağlamaktır.

Sonuç

Günümüz burjuvazisi din ve ırkçılığın iç içe geçtiği doktrinlere ihtiyaç duymuştur. Bunun için sanal âlemlere açılarak ürettikleri kurguları piyasalara sürmüşlerdir. Bağınaz milliyetçilikle beraber Hıristiyan dinine dayalı imgeleri iç içe geçirerek, oryantal tarzda doğu medeniyeti aleyhtarını hasmane nutuklara sarılmıştır. Sınıf mücadelesine dayalı insanlık tarihinin akışını inkâr etme ve çarpıtma çabasına giren günümüz burjuvazisi, bu tarzda içine girdiği sürecin önünü açamamaktadır.

Açamadığı gibi, şizofrenik tutkuların giderek kabardığı bir hattın dışına çıkamıyor. Bunun sonucu mevcut yapının ürettiği çelişkilerin önünü kesemiyor. Kesemediği gibi sebep teşkil ediyor. Bu durum, sistemin yarattığı tahribatın külfetini dünya çapında kol ve kafa emekçilerine ve dünya halklarına çıkarmasına yol açıyor. Beraberinde uluslararası burjuvazi ve pazarlardaki uşakları, halklar üzerlerindeki baskı ve katliamlarını daha katmerli boyutlara tırmandırıyorlar. Bu da sınıf mücadelesinin nesnel koşullarını daha geliştiriyor.

Dünya emekçilerinin ortak düşmanları doğaları gereği emekçi sınıfların mücadelesini bastırmakta hemfikirdirler. Onların ayrıştıkları kendi aralarındaki çıkar kavgasıdır. Günümüz koşullarında emperyalistler hızla yeni bir sürece girmektedirler. ABD ve Çin kutuplaşması tüm dünya çapında varlığını yansıtmıştır. Ama bu kutuplaşmanın merkezi Uzakdoğu ve Asya-Pasifik alanına kaymaktadır. ABD merkezi olarak Çin'in bulunduğu bu alana yönelerek rakiplerinden birini kuşatma ve etkisiz hale getirmeyi önüne koymuştur. Elbette ki Çin'in de rakibine karşıt hamleleri

vardır. Bölgedeki etkinliğini sürdürmeye çalışmaktadır. Bunun sonucu ekonomik etkinliğiyle beraber, politik ve askeri etkinliğini daha geliştirmeyi önüne koymuştur.

Rakibini askeri olarak kuşatmak ve bölgedeki boğazları, kanalları ve her türlü alanı Çin'e kapatarak, pazar kavgasında Çin emperyalizmini tecrit etmeyi planlayan ABD, bu nedenle diğer bölgelerdeki askeri gücünün önemli bölümünü Asya-Pasifik'e taşımak zorundadır. Bunu tasarlaması diğer bölgeleri terk ettiği anlamına gelmez. Tersine o alanları NATO ve müttefikleri bünyesinde ve bağımlı devletler üzerinden kendi inisiyatifinde tutmayı planlamıştır.

Yeri geldiğinde rakip pazarların içten ayarlanan güçler üzerinden ele geçirilmesi askeri stratejik-taktiği uygulanmaktadır. Nitekim son dönemlerdeki Libya'nın ele geçirilmesi, Sudan'ın içten bölünmesi, Suriye'de iç çatışmanın çıkarılması, ABD'nin ve müttefiklerinin yakın dönemde izledikleri askeri ve siyasi hattın göstergesidir.

ABD ve müttefiklerinin bu saldırganlığı Çin ve Rusya'yı birbirine daha yakınlaştırmıştır. Girilen bu durum dünyayı yeni bir "soğuk savaş" sürecine sokmaktadır. Batılı rakiplerine kıyasla sonradan oluşan Çin ve Rus emperyalizmi, rakiplerinin saldırganlığı karşısında uluslararası alanda yeni kurumlar oluşturmuşlardır.

Açıktır ki, dünya halkları gerçek kurtuluşlarına tüm emperyalist devletleri hedef alarak ulaşabilirler. Önümüzdeki süreç bunun koşullarını daha olgunlaştıracak ve iyice pörsüyen emperyalist sistem tarihin çöplüğündeki yerini işçi sınıfı ve halkların mücadelesi sonucu alacaktır.

“ARAP BAHARI” MI, HALKLARIN İSYANI EMPERYALİSTLERİN KORKUSU MU?

►► Kuzey Afrika ve ardından da Ortadoğu’yu içine alan bir şekilde gelişen isyan dalgası birer halk hareketidir. Üstelik bu isyan hareketlerinin ön plana çıkan simaları, en öne çıkan kahramanları işsiz gençler ve kadınlardı. Diktatörlere karşı dövüşürken en fazla toprağa düşenler, bayrağı en önce göğüsleyen onlardı. ◀◀

Yaklaşık beş yıl önce, gelecek 30 yıl içindeki küresel eğilimleri değerlendiren ve halen o eski halkların sömürüsüne dayanan ihtişamını “üzeyinde güneş batmayan imparatorlukla” tanımlayan emperyalizmin köklü temsilcilerinden İngiliz Savunma Bakanlığı’nın bir raporunda şu analiz yapılmıştı: “...*Mutlak yoksulluk ve göreceli dezavantajlı olanlar, beklentileri yerine gelmeyenler arasında haksızlık olduğu görüşünü körükleyecek... ve ayaklanma şeklinde sonuçlanacak biçimde kendini gösterecek, gerginliği ve kararsızlığı arttıracaklardır. Bunlar kapitalizm karşıtı fikirlerin yeniden çıkmasına neden olmakla kalmayacak, aynı zamanda popülizmin ve Marksizm’in dirilişine neden olacaktır.*”¹

Aralık 2008’de ise IMF, hükümetleri “*sokakta şiddetli huzursuzluklar*” olabileceği hakkında uyarılmıştı. IMF başkanının uyarısı, “*malî sistemde küçük seçkin bir kesimin çıkarı yerine herkesin çıkarını gözeten bir yeniden yapılanma olmadıkça dünya çapında ülkelerde şiddet içeren protestolar olabilir*” şeklindeydi.² Bu örnekler çoğaltılabilir. Ancak bizim için önemli olan emperyalistlerin ve onların yerli uşaklarının bu türden tespitlerinden çok-kuşkusuz bu ifadeler önemlidir ve onların korkularını gösterir- halkların gözlerimizin önünde cereyan eden devinimleridir.

Son iki yıldır özellikle Kuzey Afrika ve Ortadoğu’daki gelişmeler, dünya halklarının gündemini -kâh artarak kâh azalarak da olsa- meşgul etti. Bu bölgedeki halkların isyan ve mücadele pratikleri dünyanın diğer ezilen halklarının bilincinde yer aldı. Bu bir tesadüf değildi. Kendileriyle benzer bir kaderi paylaşan ezilen sömürülen halkların en ufak bir silkinışı doğallığında diğer halklar tarafından da ilgi gördü.

Aynı düşman tarafından baskı altına alınıp en demokratik haklardan mahrum bırakılmanın, sömürülen ve en asgari yaşam şartlarından uzak, her geçen gün bir lokma yiyeceğe ve içeceğe muhtaç hale düşürülmenin haklı ve meşru ifadesi olan bu kalkışmalar, bu yönleriyle emperyalizme ve onun yerli uşaklarına karşı bir sınıf tavrının somutlanmasıdır. Ortak sınıf çıkarlarının aynı zeminde buluşturduğu halklar, emperyalizme ve onun yerli uşaklarına karşı enternasyonalizmin somut karşılığını da gösterdiler. Halklar birbirlerini harekete geçirdi, pratiklerden ve deneyimlerden yararlandı.

Bölge halklarının, azgın bir sömürüye, sosyal eşitsizliğe ve baskılara karşı göndere çektiği direniş; dünyanın dört bir yanında ezilenler, yoksullar ve yoksun bırakılanlar tarafından büyük bir heyecanla karşılanmış ve yanıtız bırakılmamıştır. Son yıllarda Kuzey Afrika ve Ortadoğu halkları gösterdikleri direnişlerle artlarında, gücünü ve etkisini sokaktan alan zengin bir deneyim bıraktılar.

Kimi çevrelerce "Arap Baharı" olarak adlandırılan bu halk hareketleri süreci, bu anlamıyla sadece bölgedeki diğer ulus ve milliyetlerin katılımının göz ardı edilmesi anlamına gelmiyor, aynı zamanda bu bölgelerdeki çeşitli ulus ve milliyetlerin ortaya koydukları mücadele deneyimlerinin, ortaya çıkardıkları ders ve birikimlerin de yok sayılması tehlikesini barındırıyor. Yine bu tanımlama, bölgedeki isyanların sınıfsal karakterin ve içinde barındırdığı halkçı-ilerici özün flulaşmasına açık kapı bırakıyor. Dolayısıyla bölgedeki direniş bu içerikteki bir tanımlama eksik olacaktır.

Öncelikle şu gerçeği vurgulayalım. Kuzey Afrika ve ardından da Ortadoğu'yu içine alan bir şekilde gelişen isyan dalgası birer halk hareketidir. Üstelik bu isyan hareketlerinin ön plana çıkan simaları, en öne çıkan kahramanları işsiz gençler ve kadınlardı. Diktatörlere karşı dövüşürken en fazla toprağa düşenler, bayrağı en önce göğüsleyen onlardı.

Dünya, isyanı onların dilinden duydu, onların ezgileriyle dinledi ve çoğu zamanda onların gözüyle gördü. İsyandar bir tesadüf olmadığı gibi kuşkusuz onların bu çıkışının da nedenleri vardı. Böyle bir vurgu yapmamızın nedeni, bu hareketlerin "emperyalizmin güdümünde olduğu" iddiasıyla birer halk hareketi olmadığı, bu nedenle de desteklenmemesi gerektiğini ileri süren tezlerinin varlığıdır.

Bu isyanların nedenlerine dair şu kısacık bilgiler yeterlidir sanırım. Kuzey Afrika ve Ortadoğu'da gençler arasındaki (15-24 yaş) işsizlik % 30 veya daha fazla düzeyde seyretmektedir. Arap Çalışma Örgütü'nün (ALO) rakamları Arap Ülkeleri'nin dünyada işsizlik oranlarının en yüksek olduğu -yüzde 5,7

olan dünya ortalamasıyla kıyaslanırsa yüzde 14,5'lük- ülkelerden olduğuna dikkat çekmektedir. Nüfusunun yüzde 65'inin 30 yaşın altında olduğu Arap ülkelerinde, gençler arasındaki işsizlik oranları korkunç düzeydedir.³

Hatta Cezayir gibi bazı ülkelerde oran, yüzde 75'e kadar çıkmaktadır. Hatırlatmak gerekir mi? "Her şeyin" başlamasına "neden" olan Moham-med Bouazizi, üniversite mezunu olmasına karşın iş bulamadığı için sey-yar satıcılık yaparken görevlilerin baskılarına daha fazla dayanamayarak bedenini ateşe vermişti. "*Tunuslular ve Cezayirliiler açlar. Mısırlılar ve Yemenliler de onları yakından takip ediyor*" diye yazıyordu Birleşik Arap Emirlikleri'nden yorumcu Mishaal al Gergawi Dubai'de çıkan Gulf News gazetesinde.⁴

Kuzey Afrika ve Ortadoğu'daki halk hareketlerinde en önde yer alanların gençler olması da bu yüzdendir. Örneğin Mısır'da Mübarek rejimine ve devrilmesinin ardından da Askeri Konseye ilk tepkiyi gösterip sokağa çıkan; Müslüman Kardeşlerin adayı olarak Cumhurbaşkanı olan ve "yeni firavunluk" için hamle yapan Mursi'ye tavır alan yine gençliktir.

Öte yandan Tunus'tan Kahire'ye, Manama'dan San'a'ya kadınlar da, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da isyanların en önünde aktif olarak yer almış, birçok yerde fitili ateşleyen olmuştur. Örneğin Mısır'da, Mübarek'in devrildiği gün Tahrir Meydanı'ndaki kalabalıkların içinde yer alan Soheir Sadi; yanında kızıyla birlikte neden meydanda olduğunu şöyle anlatacaaktı: "*Bu-raya, tıpkı diğer Mısırlıların yaptığı gibi hakkımı aramaya geldim. Evim kira. Karnım doğru dürüst doymuyor. Çocuğumun geleceği ne olacak? ... Burada hepimiz, küçükük kız çocukları bile, hakları için isyan ediyor.*"

Bu örnekler bize bölgede yaşanan isyanları neden halk hareketi olarak değerlendirmemiz gerektiğini gösterir. Kuzey Afrika ve Ortadoğu'da yaşanan gelişmeleri birer halk hareketi olarak tanımlamayanlardan bir kısmı, doğrudan doğruya gericilerdir. Ancak bir kısmı ise kendisine "ilerici" adını verenlerden oluşuyor. Bu "ilerici"lerin en önemli dayanağı (!) ise ABD emperyalizminin bölgeye ilişkin politikalarıdır.

"*Büyük Ortadoğu Projesi*" ya da "*Genişletilmiş Ortadoğu İnisiyatifi*" (*Greater Middle East Initiative*) olarak tanımlanan ve 11 Eylül saldırılarından sonra ABD emperyalizmin "terörü önlemek" bahanesiyle; gerçekte gerek silah (zor) ve gerekse de mali-ekonomik yaptırımlarla bölge üzerindeki hâkimiyetini tahkim etmek ve emperyalist sömürü ve çıkarlarını yeniden üretmek için geliştirdiği politikanın sonuçları da bölgede yaşanan hareketlerde etkili olmuştur.

Ancak bu durum bölgedeki isyanların emperyalist politikanın doğrudan birer ürünü olarak değerlendirilip “mahkûm edilmesini” haklı çıkarmaz. Doğrudur başta ABD emperyalizmi olmak üzere emperyalistler, kendi sınıfsal çıkarları için bir dizi politikaya başvurmuşlardır/başvurmaktadırlar. Öyle ki bu politikalar, bölge halkları açısından adeta “bıçağın kemiğe dayanması” misali bir tablo yaratmıştır. Halklar uzun yıllardır kendilerine her türlü zulmü, baskıyı uygulayan emperyalist uşığı komprador rejimlere isyan etmiştir. Bu isyanlar sırasında şu veya bu emperyalist gücün kendi çıkarını düşünmesi, bu yönlü bir karşı devrimci saldırı olması, halkların isyanının haklılığını, meşruluğunu ve ileriye sürülen taleplerin ilericiliğini gölgelemez.

Kuzey Afrika ve Ortadoğu bölgesinin başta ABD emperyalizminin BOP olarak formüle edilen politikası olmak üzere emperyalist devletlerce tanzim etmek amacıyla açık ya da örtülü dış saldırılara maruz kalması, hiç kuşkusuz tüm demokrat, ilerici ve yurtseverlerin açık ve net karşı duruşunu gerektirmektedir. Çünkü bu türden müdahalelerin hiç bir haklı nedeni olmaz. Hele hele emperyalizmin bu türden müdahalelerine gerekçe olarak propaganda ettiği “demokrasi-özgürlük-refah götürmek” vb. söylemleri kesinlikle inandırıcı, ikna edici kabul edilemez.

Ancak burada karşımıza şöyle bir sorun çıkıyor. Başta ABD emperyalizminin BOP’u olmak üzere, bölge üzerinde birlikte hareket eden emperyalist güçlerin uygulamaya koyduğu politikalar beraberinde, hedefte bulunan ülkelerdeki halk hareketlerinin, kitle mücadelelerinin küçümsemesine ya da bunların emperyalizmin güdümünde geliştiği iddialarına neden oluyor. Kendilerine ilerici, demokrat ve hatta devrimci diyenler “anti-emperyalizm” savunuculuğu altında halkların zorba iktidarlara karşı isyanlarını küçümsemenin ya da yok sayılmasının gerekçesi yapıyor.

Başta BOP olmak üzere emperyalizmin kendi çıkarlarına uygun biçimde bölgeyi tanzim etme projelerine karşıyız! Peki bu ülkedeki devrimci, demokratik mücadeleye yaklaşımımız ne olmalıdır? Milliyetçiliğe, şovenizme, işbirlikçilerle uzlaşmaya düşmeden, halkın içinden çıkan harekete dair düşüncemiz, dolayısıyla buna uygun eylemimiz ne olmalıdır?

Tunus’ta, Bahreyn’de, İran’da, Yemen’de, Mısır’da ya da Suriye’deki Esad diktatörlüğüne karşı gelişen halk hareketinin doğrudan doğruya emperyalizmin ürünü olduğunu ileriye sürüp desteklememek ve hatta ilerilik adına bu hareketlere karşı durmak son derece yanlıştır. Her şey bir yana bu ülke iktidarları kendi halklarının en demokratik taleplerini bastırırken, ileriye sürdükleri bildik kanıt, bu gösterilerin yabancı güçle-

rin (“dış mihrak”) parmağı olduğudur. Bu bile bize bu hareketlerin niteliğine dair bir şey ifade etmelidir.

İlericiler, demokratlar, ezilen ulusun isyanının demokratik içeriğini desteklerken emperyalizme yedeklenmesine de karşı bir politika izlemek zorundadırlar. Sonuçta esas görev ulusal isyanın, gelişen halk hareketlerinin zorla bastırılmasına karşı tavır koyup, mücadele etmektir. Emperyalizmin oyunlarını teşhir edip onu saf dışı bırakmak bunun devamındaki bir görevdir.

Sonuçta demokratik devrimci karaktere sahip olduğu tartışmasız olan hareket birçok ülkedeki dinamikleri ciddi biçimde etkilemiştir. Halkların Tunus ve Mısır’daki halk isyanlarından etkilenecek kendi yaşam koşullarına yönelik memnuniyetsizliklerini iktidarlara karşı öfkeye dönüştürmeleri birçok Afrika ve Ortadoğu ülkesindeki hâkim sınıfları zorunlu tercihlere yöneltmiştir. Elbette bu devletlerin tercihleri uşağı oldukları emperyalist güçlerin çıkarlarından bağımsız olamazdı.

Halk isyanlarının aynı zamanda bu zorunlu tercihlerin etkisiyle başarılı olamamaları, rejimlerini temelden değiştirememeleri ve hatta bilinçli yönlendirmelerle yeni işbirlikçi güçlere hâlihazırda yenilmiş olmaları, en başta kendini apaçık göstermiş ve büyük kitlesel eylemlerle, bu eylemlerdeki sloganlarla, öne sürülen taleplerle dile gelmiş haklı, devrimci-demokratik taleplerin varlığını görmezden gelmemize neden olamaz.

Halklar, netleşmemiş, örgütlenmemiş, birçok özelliğiyle zafere odaklanamayan, buna hazırlanmamış isyan anlayışlarıyla da olsa değişimi arzulamış, onun için harekete geçmişlerdir. Tarihsel tecrübeyle sabittir ki halklar yeterince ağır koşullara isyan halindeyseler olanak bulduklarında ayaklanabilirler. Bu durum ayaklanmaların devrimci karakterine gölge düşürmez ama onun başarısını ve sürdürülebilirliğini olumsuz etkileyebilir.

Böyle bir durumda olsa olsa Kuzey Afrika ve Ortadoğu bölgesinde bu hareketlere önderlik eden, yön vermeye çalışanların sınıfsal kimliğinin tartışılması söz konusu olabilir. Bu durum ise hareketin kendisiyle değil, önderliğiyle ilgilidir ve esas olarak kendisine ilericiyim, devrimciyim diyenlerin sorumluluklarını yerine getirmesiyle çözüme kavuşacaktır.

Nitekim bu isyanların geldiği aşama ve ona önderlik edenlerin evrildiği süreç büyük oranda yeniden emperyalizme yedeklenme olmuş, hâkim sınıflar kitlelerin “değişim” taleplerini de arkalarına alarak büyük oranda kendilerini tahkim etmişlerdir. Kendisi de Mısırlı olan iktisatçı Samir Amin;

“Mao, gerçekte var olan (yani doğallığında emperyalist) kapitalizmin üç kıtanın (Asya, Afrika ve Latin Amerika’dan oluşan çeper-dünya nüfu-

sunun yüzde 85'ini oluşturan bir azınlık!) halklarına sunacak hiçbir şeyi olmadığını ve Güney'in bir 'fırtına bölgesi', kapitalizmi aşacak sosyalizme doğru devrimci gelişmeler doğurma potansiyeline (ancak yalnızca potansiyeline) sahip bir sürekli başkaldırı bölgesi olduğunu söylerken hatalı değildir"⁵ derken bir gerçeğe işaret etmektedir.

Dünyanın "fırtına bölgesi" alanlarından birisindeki isyan hareketleri, bu potansiyelin büyütülmesi adına atılmış önemli bir adımdı. Halklar, yaşadıkları korkunç yaşamdan kurtulmak adına ayağa kalkmış ve tüm bu süre boyunca kapitalizmi aşacak devrimci gelişmeler için önemli bir güç biriktirmişti. Kuşkusuz nihai zaferi getirecek olan özne bu savaşın içinden doğacak, hareket kendi önderlerini yaratacaktır.

Bu hareketlerin ilerici devrimci ve hatta komünist bir önderlikten mahrum olması, hareketin "sorunu" değildir! Bu hareketlerin geriliğine kanıt olarak sunulamaz. Olsa olsa bölgedeki ilericilerin, demokratların ve komünistlerin önüne çalışma sorumluluğu koyar. Halklar ilerici devrimci ve komünist çizgi var ya da yok diye hareket etmezler. İsyan ederler. Ve zaten bu isyan da kendi önderliğini yaratacaktır. Ki bu potansiyeli zafere ulaştıracak kumandaya onlar geçecektir.

Kuzey Afrika ve Ortadoğu halk hareketlerinin şiarı haline gelmiş onur, özgürlük, demokrasi haykırışlarına karşı, dünya çapında her türden gerici saldırıya karşı tavır içinde olmak esastır. Bütün diğer unsurlar ancak buna bağlı olarak ele alınabilir. Tabi bir de uluslararası alanda bu bölgedeki isyanlar başta olmak üzere bütün halk hareketleriyle dayanışma içinde olmak gerekir.

¹ DCDC, The DCDC Global Strategic Trends Programme, 2007-2036, 3rd ed. The Ministry of Defence, January 2007: page 3; Andrew Gavin Marshall.

² Angela Balakrishnan, IMF chief issues stark warning on economic crisis. The Guardian: December 18, 2008

³ Rakamlar için bakınız: [Leading Indicators of Revolt in the Middle East and Northern Africa: Corruption, Unemployment and Percentage of Household Money Spent on Food](#)

⁴ Adgm: <http://www.tlaxcala-int.org/article.asp?reference=4000>.net/index.php/duenya/1130-kuzey-afrika-ve-ortadou-syanlarnn-anlatt-tekgercek-kahraman-kitlelerdir

⁵(Samir Amin;Monthly Rewiev <http://monthlyreview.org/commentary/2011-an-arab-springtime>

TÜRKİYE'DE DURUM

YAĞMA, TALAN VE PEŞKEŞİN EKONOMİSİ

►► Dünya ekonomisini incelerken olduğu gibi Türkiye ekonomisine de bu şekilde göz atmaya, ana hatlarıyla da olsa gidişatın fotoğrafını çekmeye ihtiyaç var. Zira bu durum, yani ekonomik tablo, sınıfların hareket tarzını ve politikalarını analiz edebilmede en önemli anahtarları oluşturuyor. Dolayısıyla yaşam sinyalleri buradan alınıyor. Ayakta kalmak için atılacak adım ve tasarrufları bu realitenin içerisinde okumak mümkün hale geliyor. ◀◀

Dünyada beşinci yılını geride bırakan ekonomik krizin Türkiye'yi etkilemediği tartışmaları da "sermayeden" yeme sayesinde bir ölçüde idare edilebilen üç yılın ardından geride kalınca, ağırlık çökmeye ve durum giderek zorlaşmaya başlamıştır. Her ne kadar aksini iddia etme komedisini sürdürenler olsa da, artık kendi verileri de bütün çarpıtmalara rağmen "bozuk" bir tablo sergilemektedir. Yine de durumu daha iyi gösterme gayretleri vardır. Çünkü dünya sistemiyle entegrasyon bu gerçekler üzerinden yürümektedir.

Durumun tartışma dışı görünen konularından birisi olarak, "büyüme" ismi verilen endeks ön plana çıkmaktadır. Zira büyüme denilen olgu, kabaca ekonominin döndürülebilmesine dair dolaysız bir veri sunmakta, kapasite ve birikim hakkında fikir vermektedir. Üretim kapasitesi, yeterlilik derecesi ya da uluslararası ölçekte değer üretme yeteneğiyle ekonominin güvenilirliğine dair gösterge kabul edilmektedir. Kredibilite gücü buna bağlı olarak şekillenmekte, borçlanabilme, yabancı sermayeyi çekme ve yatırım düzeyini asgari ölçüde tutma gibi, mutlak gerekli unsurlar yerinde/dozunda tutulabilmektedir.

2012 yılının ilk 9 ayına ilişkin büyüme oranı yüzde 2.6 olarak açıklandı. Bunun, ihracat kaleminde yapılan ucuz bir sahtekârlıkla şişirilmiş olduğu açığa çıkınca asıl rakamın yüzde 1 civarında olduğu anlaşıldı. Toplam enerjinin yüzde 40'ının ithal edildiği İran'a yapılan altınla ödeme, ekstra bir ihracat işlemi olarak gösterilince bu basit ayak oyunu gerçekleşmiş oluyordu. Böylece sıcak para da azalmadı ve bir taşla iki kuş vurulmuş oldu.

Bu durum, yüzde 7-10 bandında ilerleyen ve daha fazla takati kalmayan bir ekonominin hazin sonunu yansıtmaktadır. AKP hükümetlerinin çok ciddi rakamlara ulaşan özelleştirmeler, halkın sırtına vantuz gibi yapıştırılan ve benzerine az rastlanan orandaki dolaylı vergiler ve sosyal harcamalardaki kısıntılar üzerinden sağladığı birikim büyük bir katkı sunmuştu. Halen sürmekte olsa da krizin yeni dalgalarına karşı barikat olma şansının kalmadığı görülmektedir.

Zaten bu nedenle de ekonominin kumanda mevkiine oturtulanların arasında, açıktan tartışma ve atışmalar patlak vermeye başlamıştır. Ekim 2012'de ekonomiden sorumlu bakanların ikisi (Zafer Çağlayan ile Ali Babacan) *"frene basılması"*, *"frenin balataları sıyırması nedeniyle gaza basılması"* sözleriyle kamuoyunun gündemine geldiler. Üstelik bu atışma tali bir noktaya değil, gidişata müdahale bakımından esaslı konulara ilişkindir. Aralarındaki köklü farklılık ise düştükleri durumun nasıl bir savrulma içerdiği ve yönün şaşıtmasına kanıt oluşturmaktadır.

Kendisinden önceki süreçte yalnızca 8 milyar dolar özelleştirme yapılmışken AKP dönemindekiler 48.7 milyar doları buldu. 2012'de bile 10 milyar dolarlık özelleştirme geliri (satış ve devir işlemi tamamlanan tesis ve varlıkların sayısı 118) elde edilmiş bulunuyor. Kaldı ki özelleştirmeler önümüzdeki dönemin de en büyük güvenceleri arasında görülmektedir: *"Önümüzdeki yılın bütçe açığını aşıya çekmek için en önemli güvencemiz özelleştirmelerdir. 2B arazilerinin satışından da 4.8 milyar TL gelir bekliyoruz."* (Mehmet Şimşek, Maliye Bakanı, 15.01.13)

Türkiye'deki vergi sisteminde dolaylı vergiler yüzde 70'lik bir ağırlığa sahip ve bunlar bütünüyle temel giderlerden alınmaktadır. Kaldı ki doğrudan vergilerin de yüzde 65'i yine emekçilere ödetiliyor. Kısacası, halktan alınan vergilerin oranı yüzde 50'lerden yüzde 90'lara çıkmış durumdadır. Sermayenin ödediği vergi oranı gerçekte yüzde 10 bile değil.

Sosyal harcama olarak bilinen kalemlerin tümünde kısıtlamaya gidildi. Ayrıca bu alana özgülenen bütün fonlar da bütçe geliri olarak işlem görür oldu. Örneğin işsizlik ödeneği vermekle görevli olan İşsizlik Sigortası Fonu'ndan şu ana kadar 11 milyar 223 milyon TL'ye el konuldu.

Önceki yıllarda kaydedilen büyümenin reel sektörler üzerinden olmadığına vurgu yaptık. Ancak son yıllardaki düşüş başta sanayi olmak üzere genel olarak bir gerilemeye de işaret ediyor. O nedenle Türkiye ekonomisini çok daha ciddi bir süreç bekliyor. İSO Başkanı Tanıl Küçük, *"Rakamlar Türkiye sanayisinin kan kaybettiğini gösteriyor. Sanayimizin GSMH için-*

deki yeri cari fiyatlarla 1998’de yüzde 23.9 iken 2011’de yüzde 16.2’ye, 2012 üçüncü çeyrekte yüzde 14.4’e geriledi” şeklinde açıklama yaptı. 2009’da toparlandığından söz edilen imalat sanayinin 2010’da yüzde 14.5 ve 2011’de yüzde 11.2 olarak belirlenen büyüme oranları 2012’de yüzde 2.8’e düştü.

Duruma ilişkin büyümeyle beraber dikkat çekilecek ikinci husus, cari açığı tablodur. IMF verilerine göre Türkiye 2011 yılında 77 milyar 89 milyon dolar cari açıkla ABD’nin ardından ikinci sırada yer almaktadır. Bu, büyümenin daha makul görüldüğü geçmiş yıllarda da benzer bir görüntüye sahipti. Esasen Türkiye ekonomisinin hiç değişmeyen istatistiklerinden birisini oluşturan, ithalat-ihracat verileri, üretimin niteliği ve ekonominin gerçek (kim için, kime yönelik işlemesi) yapısına dair güçlü bir işaret göndermektedir. Nitekim bir türlü baş edilemeyen bu açık nedeniyle 2012 için yüzde 4 olarak belirlenen büyüme oranı az önce aktardığımız gibi yüzde 1’e dahi ulaşamadı.

Şaka yapar gibi *“IMF’den borç alan değil borç veren”* konumuna gelmekten söz eden Tayyip’in hükümetleri döneminde hem de TCMB, Hazine Müsteşarlığı ve TÜİK’in kesinleşen rakamlarına göre 2011 sonunda dış borçlar yüzde 136.6, iç borçlar ise yüzde 202 oranında artmış durumdaydı. 2012’nin istatistikleri henüz açıklanmadı ama durumun benzer oranda sürdüğü (dış borç stokunun 340 milyar doları geçtiği ifade ediliyor) şimdiden söylenmektedir.

Burada dikkat çekmemiz gereken bir diğer nokta borçlar içerisinde *“kısa vadeli”* oranının son 10 yılda yüzde 13’ten yüzde 30.5’e çıkmış olmasıdır. IMF’nin her ülkeyle borç ilişkisi olmadığı gibi, tek borç veren kuruluş konumunda da değildir. Borç alınan kurumun adresi ve borç ilişkisinin şekli değişince, düze çıkma ve *“IMF’ye borç veren”* konum alma gibi ucuz bir sahtekârlığa başvurulabilmekte, durumun farkında olmayanlar nezdinde kafa karışıklığı yaratılmaktadır.

Dünya ekonomisini incelerken olduğu gibi Türkiye ekonomisine de bu şekilde göz atmaya, ana hatlarıyla da olsa gidişatın fotoğrafını çekmeye ihtiyaç var. Zira bu durum, yani ekonomik tablo, sınıfların hareket tarzını ve politikalarını analiz edebilmede en önemli anahtar oluşturuyor. Belirleyici bir yerde durma gerçeği burada da kendini gösteriyor ve yönü tayin ediyor. Ekonomi, yaşamın kendisi demek. Dolayısıyla yaşam sinyalleri buradan alınıyor. Ayakta kalmak için atılacak adım ve tasarrufları bu realitenin içerisinde okumak mümkün hale geliyor.

Meselenin egemenlerden çok emekçi sınıfları ilgilendiren boyutu da bu

olgular içerisinde gizli. Zira, üretim tek başına sermayenin harcı değil. Aksine esas olarak emekçilerin gerçekleştirdiği bir iş. Dolayısıyla buna ilişkin gidişat, egemenlerden çok ezilenleri ilgilendiriyor. Ancak sorun bu tabloyu saptamak ve hatta anlamakla da bitmiyor, bunun sınıf mücadelesindeki karşılıkları üzerinden yapılacak belirlemeler sayesinde, mücadele hattına doğru politikalarla müdahale şansı yaratılmış oluyor.

Ekonominin genel olarak döndürülmesinden öte, bir de gündemin ihtiyaçlarının kendini dayattığı anlar var ve kimi adımlar buna göre atılıyor. Yani ekonominin sıradan akışında çıkıntı yapan durumlar yaşanabiliyor. Durumun politikayla ilişkisi böyle bir doğrudanlığa sahip. Örnek verecek olursak; 2012 Ocak-Haziran döneminde *“güvenlik ve savunmaya yönelik mal, malzeme ve hizmet alımları”*nın tutarı 732.7 milyon TL iken Temmuz-Ağustos aylarının toplamı 846 milyon TL oldu. Bunu karşılamak için, benzinden, elektrik ve doğalgaza her şeye yüzde 18'lere varan zamlar yapıldı. Bu süreçteki ani yoğunlaşmanın hangi çatışma/savaş dönemine denk düştüğü hatırlardadır...

Ekonomide dolayısıyla da politik alanda, egemen sınıfların yol haritasının bir ölçüde okunabileceği bir diğer veri tablosu için yeni hazırlanan bütçelere göz atmak yararlıdır. Egemen sınıfların bütçeleri kabaca klasik tercih ve önceliklerini yansıtmaktadır. Gelir esas olarak emekçilerden temin edilmekte gider ise hem emperyalist sermaye hem de yerli uşaklarına aktarılanlardan oluşmaktadır.

Uzun bir dönemdir Türk devletinin bütçesi tipik bir savaşa endekslenmenin ürünüdür. Eğitim, sağlık vd. sosyal kalemlerde sürekli kısıtlamaya gidilmekte, sermayeye transferin yani soygunun bir diğer adı olan vergilerin payı büyütülmektedir. Nitekim 2013 bütçesinde dolaylı vergi gelirlerinde yüzde 15 artış öngörülmüş bulunuyor. 317.9 milyar TL'lik vergi gelirlerinin 218.1 milyar TL'sini dolaylı vergiler oluşturmaktadır.

Bütün kalemler içerisinde maliyeden sonra ikinci büyüklüğü oluşturan savaş ve güvenliğe ayrılan doğrudan payın yüzde 13'ü aşması durumu açıklamaktadır. Ancak bu paya devasa bir parasal hacme sahip (bütçe dışı tutulan) ve birçok önemli tüketim kaleminden beslenen Savunma Sanayini Destekleme Fonu dâhil değil. Genel devlet harcamalarının milli gelire oranı yüzde 36 dolaylarındadır ve 250-300 milyar dolarlık bu miktar hem yağmanın boyutunu hem de mekanizmayı güçlendirmeye ne kadar ihtiyaç duyulduğunu gösteriyor. Ekleyelim ki bütçe yine zamlar üzerine oturmak; gelir cetveli, soygunun en yalın hesaplarından birisi ola-

rak, iğneden ipliğe her şeye yapılacak olan yüksek orandaki zamlarla doldurulmak durumundadır. Zaten bırakalım 2012'deki zam oranı yüzde 50'lere varan doğalgaz vb. temel kalemleri, tüm maddeler için ÖTV'de yüzde 17, KDV'de ise yüzde 18 oranında artış öngörülmektedir.

Bütçe bütün kalem oynatmalara karşın öyle açıklar veriyor ki kendi kontrollerindeki organların kâğıt üzerindeki denetimlerinden bile muaf tutulmaya çalışılıyor. Esas olarak bu konuya özgülünen Sayıştay'ın devre dışı bırakılmasına duyulan ihtiyaç, iflasa eşdeğer bir gerçekliği ortaya seriyor. 6085 sayılı Sayıştay kanununda yapılan değişim 29 Haziran 2012 tarihinde budandığı halde, 2012 bütçesinin denetimden kaçırılması yoluna gidilerek 2013 bütçesini görüşmeye açan AKP'nin nasıl bir açmazda olduğu açığa çıkmış durumdadır.

Türkiye ekonomisine ayna tutan bir diğer önemli gösterge, bankacılık sektörünün durumudur. Sermayenin hareketini gözlemlemek için finans piyasasının durumuna bakmak da yeterli bir fikir vermektedir. Bankacılık sektörünün merkezinde yer aldığı 2001 krizinden sonra tedbirlerin önemli bir kısmı da bu sektörü sağlama almaya yönelikti. Nitekim bu alanda sağlanan "huzur" hem önemli bir propaganda vesilesi kılındı hem de ekonominin döndürülmesinde bu durumdan hatırı sayılır oranda yararlanmış oldu.

Ancak burada da gerçeklerin üstü örtülmekte ve ucuz bir yalan dolaşımında tutulmaktadır. İlk önce vurgulamamız gereken husus Türkiye'deki bankacılık sisteminin "yerli" karakterini görüntüde bile yitirmiş olduğu gerçeğidir. Ayakları üzerinde durur hale gelmesi ve ekonomiye kan pompalayan bir işlev görmesinin esas sebebi de budur. Sektörün bataklıktan çıkması yabancı sermayenin devreye sokulması sayesinde olmuştur. Bunun için son derece cazip bir sistem kurulmuş, mevzuat ona göre düzenlenmiştir. Kredi derecelendirme kuruluşu Fitch'in saptamasına göre, *"bankacılık konsantrasyonu yüksek Türkiye'de en büyük yedi banka, mevduatın yüzde 80'ini kontrol etmektedir."*

Bankaların toplam aktifleri içerisinde öz kaynakların oranı yüzde 13'e düşmüştür. Diğer ifadeyle yüzde 87'sini yabancı kaynaklar oluşturmaktadır. Şu anda faaliyet yürüten 48 banka vardır ve bunların 23'ü tamamıyla yabancı sermayenin elindedir. Geride kalanların 12'sinde de yabancı sermaye payı ağırlık taşımaktadır. Yüzde 87'lik yabancı sermaye payı da yeterli olmamıştır. Türkiye'deki bankacılık öylesine karlı görünmektedir ki, Fitch, 2013'de yabancı bankaların Türkiyeli bankaları satın alma girişimlerinin yüksek olduğunu bildirmektedir. (15.01.13)

2012 yılında bankaların net karı 23 milyar 649 milyon TL'ye ulaşmıştır. Bu, 19 milyar 844 milyon TL karın gerçekleştiği 2011'e göre yüzde 19.2'lik bir artış anlamına gelmektedir. Krize önlem olarak ABD ve AB devletleri tarafından bankalara verilen büyük miktartlı krediler, Türkiye'deki sektöre de hâkim olan bankaları ayakta tutmaktadır. Yoksa, imtiyazlı olduğu halde ülkedeki sektörün kendi dinamiklerinden yeterince beslenmesi mümkün değildir.

Bankaların durumu üzerinden ekonomiye dair çarpıcı ve gerçekçi okuma yapma şansımız vardır. Zira sermayenin yönlendirmesi ve buna hizmet eden biçimde teknolojinin devreye girmesiyle para hareketini büyük oranda bankalardaki duruma bakarak tespit etme imkânı olağanüstü artmıştır. Bankalararası Kart Merkezi Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre (23.11.12) dolaşımda 144 milyon kart bulunmaktadır. Bunların sayısı 2008 yılında 104 milyon idi. 2008'de 330 bin sorunlu ödemesi olan kart varken bugün sayı 850 bine çıkmıştır. Yani kartlardaki artış yüzde 40 dolaylarındayken, sorunlu olanlarındaki artış oranı yüzde 165'dir.

Türkiye Bankalar Birliği'nin 2012 Eylül verilerine göre tüketici kredisi borçlu sayısı 13 milyon kişiye ulaşmıştır. Buna elbette 25 milyon kişilik kredi kartlılardan, borçlu olanlar dâhil değildir. Ekim 2012 sonu itibarıyla batık kredi tutarı 24.2 milyar TL'dir ve bunların yüzde 36'sı tüketici batağı olarak ifade edilmektedir. Tüketicilerin 2011 sonunda 162 milyar 11 milyon TL olan bankalara tüketici kredisi borcu, 2012 sonunda 23 milyar artarak 185 milyar 905 milyon TL'ye çıktı.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK)'nun Ağustos 2012 verilerine göre bankalardaki toplam hesap sayısı 52 milyon 643 bin 612'dir. Bu hesaplardaki toplam mevduat, önceki yıla göre 44.7 milyar artışla 725 milyar 193 milyon TL'ye ulaşmıştır. Bunun yüzde 47.2'si 1 milyon TL üzerindeki 52 bin hesaba aittir. 51.5 milyon adetlik 10 bin TL'ye kadar olan toplam 34 milyar 114 milyon TL'lik hesaplar ise mevduatın ancak yüzde 4.7'sine karşılık geliyor. Milyoner hesaplarının sayısı 2011 yılının aynı dönemine göre yüzde 15.3 artış gösterdi. Bu milyonerlerin mevduat toplamındaki artış miktarı ise yüzde 7.2'dir.

Bankaların hem sermaye yapısı, hem tüketicilerle kurduğu ilişki hem de mevduat hesaplarına ilişkin veriler, gerek sömürü mekanizmasındaki rollerini gerekse de sermayeye nasıl hizmet ettiklerini göstermektedir. Bütününü teslim alınan halkın bu bağımlılık zincirinden çıkış şansı bırakılmamış, bu sektör yoluyla katmerli bir sömürü sistemi doludizgin işletilir olmuştur. Gelir

dağılımı tablosu başka hiçbir veriye ihtiyaç duymayacak biçimde hesap tip-leri ve mevduat miktarlarının tasnifinden anlaşılabilir.

Bankaların kapı komşusu borsada da durum farklı değildir. Kapı komşusu derken elbette ki sermayenin bloklarını kast ediyoruz. Borsaya halkın ilgisi bütün yönlendirme çabalarına karşın mevcut ekonomik tabloda bankalara göre daha sınırlı. Buna karşın egemen sınıfların kendi kademelenmesine de vurgu bakımından dikkat çekici bir oran borsadan da yansıyor. SPK verilerine göre 1 milyonu aşan yatırımcının yüzde birini oluşturan, 3 bini yerli 7 bini yabancı yaklaşık on bin “yatırımcı”, 140 milyar TL ile toplam portföyün yüzde 90’ına sahip durumda.

Gelir dağılımına ilişkin diğer kayıtlara da yer vererek tabloyu tamamla-yalım. TÜİK’in Eylül 2012 verilerine göre, 2011’de en zengin yüzde 10 ile en yoksul yüzde 10 arasında hane halkı geliri (33 bin 685 TL ile 2.337 TL) ba-kımından 14.4 kat fark bulunmaktadır. Bu fark, bir önceki yıl, 2010’da 13.9 kat idi. Yine bu resmi kurumun verilerine göre, en zengin yüzde 20’lik gru-bun payı yüzde 46.7 iken en düşük yüzde 20’lik kesimin payı ise yüzde 5.8 olarak tespit edilmektedir.

DB verilerine göre ise Türkiye’deki nüfusun yüzde 18.1’i yoksulluk sını-rının altında bulunuyor. Bunu tamamlayıcı bir kayıt olarak; mahkeme kara-ryıla başlatılan icra takibi sayısı, AKP’nin iktidara geldiği 2002’de 611 bin 335 olarak hesaplanırken 10 yılda ikiye katlanarak 1 milyon 275 bin 810’a çıktı. Mahkeme kararı olmaksızın başlatılan icra takibi sayısı ise 8 milyondan 17 milyona yükseldi. Singapur’lu araştırma şirketi Wealth-X’in 23.09.12’de yayınladığı raporda serveti 30 milyon doların üzerindeki 187 bin 380 kişinin 830’unun Türkiye’den olduğu açıklandı.

Ekonomideki genel manasıyla gerileme ve kötüleşme, sermayenin bütün sorunlarına karşın büyümediği anlamına gelmiyor. Bu durum kendi içinde farklılık yaratsa da esasta değişmemektedir. Zira hükümete yakın olmak, de-ğişik emperyalist tekellerin uzantısı olmak gibi faktörlere karşın, yani reka-bet faktörüne rağmen, nihayetinde bir “birlik”, “ortaklaşma” halinden söz etmek gerekir. Zira aynı sürecin parçası olarak egemen sınıfların ortak çıkar-larına hizmet söz konusudur. Durumun emperyalist tekeller arasındaki ilişkiye göre değişiklik arz etmesinin nedeni de devletin oluşturduğu çerçevedir.

Bundan ötürüdür ki sermayenin el değiştirmesinden anlaşılması gere-ken, bu gruplar arasında ilerleme ve gerilemeden daha ötesi değildir. Buna hem asıl yönetim odakları konumundaki emperyalist tekeller izin verme-mekte hem de rejimin yüksek çıkarları engel oluşturmaktadır. Her ne kadar

TÜSİAD, TUSKON, MÜSİAD vd. örgütler etrafında gruplaşmalar ve bunların kendi çapında oluşturduğu özel çıkar ağları yaratılabilmişse de tıpkı egemen sınıf kliklerinin aralarındaki ilişkiler gibi aynı zeminde bağlaşıklık yaratmak kaçınılmaz olmaktadır. Buradaki esas, hepsinin birlikte kazanması yani geminin yüzdürülmesidir.

Borsanın yüzde 55 yükseliş gösterdiği 25 Mayıs 2012'den bu yana sermaye şirketlerinin değeri 189 milyar TL artışla 411 milyar TL'den 600 milyar TL'ye yükselmiştir. Bu artışın 135 milyar TL'si büyük holdinglerin kasasına gitmiştir. Koç grubu AKP döneminde konsolide satışlarını yüzde 372 artırarak 11 milyar dolardan 52 milyar dolara, işletme karını da yüzde 470 artışla 600 milyon dolardan 3.4 milyar dolara çıkarmıştır. Koç bu dönemde Tüpraş'ı ve Yapı Krediyi almış ve enerji piyasasının yüzde 63'ü, otomotiv'in yüzde 14'ü, beyaz eşyanın yüzde 11'i ve finansın yüzde 8'ini elinde bulundur duruma gelmiştir.

Durum yalnız Koç için değil, Sabancı, Eczacıbaşı, Boyner, Dinçkök, Yaşar, Doğuş, Tekfen, AEH, Borusan gibi önde gelen diğerleri için de benzer bir şekil arz etmektedir. Dahası, birbirine "düşman" gibi gösterilen sermaye grupları arasında, büyük vurgunlarda görülen ve hiç şüphesiz devletin "hakemliğinde" gerçekleşen işbirlikleridir.

Daha çok kısa bir zaman önce Koç ile Ülker'in bir Malezya firmasıyla oluşturdukları konsorsiyuma, 5.7 milyar dolara, köprü-otoyol özelleştirme ihalesi kazandırılmıştır. Yıllık yarım milyar dolar geliri olan köprü ve otoyolların 25 yıllığına işletilmesi söz konusudur. Olası zamlarla birlikte değerlendirildiğinde, en çok 5-6 yılda kendini amorti edecek bu büyük peşkeş projesinin, yaklaşık 20 yıl nasıl bir vurgun sağlayacağı ortadadır. Bu satıştan iki gün önce Rahmi Koç'un TV'de Tayyip'e övgüler düzmesi hiç de rastlantı değildi. Ancak beklenen gelir elde edilemediği gerekçesiyle bu satış ihalesinin iptal edildiğini ifade edelim. Vurgunun miktarının oldukça fazla olması yeni bir düzenleme ihtiyacını doğurmuş görünüyor...

Türkiye Şantiyesinde Rantsal Bölüşüm

Burada değinmemiz gereken bir başka nokta da ekonominin son yıllarda esas yükünü çeken inşaat sektöründeki gelişmelerdir. Dünyanın en büyük 225 inşaat firması içinde 2012 yılı itibarıyla 33 Türk firması bulunmaktadır. Bu alanda 2009'da yaşanan düşüş aşılmış ve son iki senede yüzde 18.2 ve yüzde 12.8 büyüme sağlanmıştı ama 2012'nin ilk 9 ayında büyüme oranının yüzde 1'e düşmesiyle sektör yeniden sıkıntıya girdi. Daha

önemlisi bu sektöre daha çaplı bir misyon biçilmesi söz konusuydu ve bu gerileme kabul edilemez bir yerde duruyordu.

İşte bu nedenle çaplı bir “Kentsel Dönüşüm” projesi ile atağa kalkan ege- men sınıflar yine bu sektöre yaslanarak bel veren ekonomiyi ayağa kaldır- maya çalışıyor. İnşaat, bakanlık düzeyinde yapılandırılan bir sistem dâhilinde yönetilmektedir. Kamu arsaları üzerinde söz sahibi olan Arsa Ofisi de TOKİ bünyesine katılarak sınırsız bir yağma tekelini yaratıldı. Yıllardır hesabı yapı- lan ve 2-B olarak bilinen orman vasfını yitirmiş alanlar da satışa çıktı. Satış baş- layan 260 bin futbol sahası büyüklüğündeki alan için ilk bir haftada 400 bin kişi başvurdu.

5 Ekim 2012’de 33 ildeki 150 kamu binasının yıkılması ile start alan ve bir ayda 3 bin 164 yıkıma ulaşan “Kentsel Dönüşüm” projesi kapsamında, boş- altılan ve yeni kullanılacak alanlara bunlar da eklendiğinde devasa bir par- selleme operasyonunun ardından bütün ülke dev bir şantiyeye dönüşmüş olacak. Bunun nasıl yeni bir esaret düzeni oluşturacağı ve bu arenada kim- lerin ezileceği, sömürüleceği ve kimlerin semireceği “sır” olmaktan çıkmış durumda. Sayıları 30’a yaklaşan Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları, başta TO- Kİ’nin kendi kuruluşu Emlak Konut olmak üzere sermayenin diğer güçle- rine bu pazarı açıyor. İşin içinde bütün holding ve bankalar var. Zira “Kentsel Dönüşüm” saldırısı/operasyonu inşaat sektörünü de aşan boyutlarıyla iştah açıcı bir sofraya kurmuş durumdadır:

“1960’lı yıllarda Türkiye planlı ekonomiye girdiğinde, konut harcamaları bir yatırım konusu olarak ele alınıyordu. (...) Günümüzde ise konuta bir yatırım olmaktan çok tüketimi çoğaltılarak ekonomiyi canlandırmakta yararlanılabilecek bir dayanıklı tüketim malı olarak yaklaşıyor. Genellikle konutun 135 farklı sektörle ilişkisi olduğu söylenerek ekonominin krize düş- tüğü dönemlerde ekonomiyi canlandırmak için konut harcamalarının artırı- lması teşvik edilmektedir.” (İlhan Tekeli, 15.10.12), İKSV Tasarım Bienali)

Ekim’de start verildi ama kademeli bir program uygulanıyor. Pilot böl- geler hatta buralarda bile pilot sokaklar ve binalar saptanmış durumda. İn- şaat ve yatırım firmaları avları için pusuya yatmış, ağlarını bu bölgelere atmış durumdadır. Çekici, aldatıcı tekliflerle tuzaklar işletilmeye başlamış bulunuyor. Ancak daha işin başında, hazırladıkları yönetmelikle yol alma konusunda aksaklıklar çıktı. Ama daha önemlisi, toplumsal reaksiyon ses vermeye emekçilerin tepkileri etkili olmaya başladı. Yerel inisiyatifler hare- ket geçmiş durumda. Egemenlerin bu durum karşısındaki konumlanışlarını ifade etmeleri için fazla beklemek gerekmedi: *“Bu gecekondular bölge de*

terörü besliyor.”, “İlk etapta rıza gösterilmeyen yerlerden başlamayacağız.” “Bu kanun çıktıktan sonra ikincil mevzuatları yani yönetmelikleri tam oturtamadık.” (Erdoğan Bayraktar, Çevre ve Şehircilik Bakanı, 29.11.12)

Zamansız ve Samansız Bir Tarım

Bir zamanlar kendi kendine yetebilen tek dünya ülkesi olarak propaganda edilen Türkiye’de tarım büyük bir gerileme içerisinde ve bu durum artan bir hızla sürmektedir. Bu gerileme hatta kimi uzmanlara göre çöküş ve tasfiyenin ekonomideki genel gerilemeden daha büyük oranlara sahip olması, emperyalist politikaların “tercihine” bağlı olarak gerçeklik kazanmıştır. Ülke ekonomileri arasındaki işbölümüne dair düzenlemeler neticesinde, birçok ürünün üretim merkezi farklı alanlara kaydırılmış, “ihtiyaç”, yeni planlamalara bağlı olarak karşılanır olmuştur.

Tarımın 2003’teki payı yüzde 11 iken 2012’de yüzde 9’lara inen, dış açığı 1.3 milyar dolardan 3.4 milyar dolara (ihracat 15.3, ithalat 17.7 milyar dolar) çıkan Türkiye; Çin’den fasulye, kayısı ve kuru sarımsak, İtalya’dan ıspanak, ABD’den fındık, Güney Afrika’dan satsuma mandalini, Şili’den sofralık üzüm, İran’dan karpuz, İtalya ve Şili’den elma, Kosta Rika’dan kavun, İtalya’dan kuru üzüm, İran’dan kuru kayısı ile lahana ve İspanya’dan marul ithal eder duruma gelmiştir. Bitkisel yağ imalatı ve yem sektörünün ihtiyaçları nedeniyle ithal ettiği mısır miktarı 1 milyon tona yükselmiştir. Yıllık soya tüketimi ise 2 milyon tondur ve ancak 50 bin tonluk üretim olduğu için 1 milyon 950 bin tonluk açık ithalat yoluyla kapatılmaktadır.

Üretimdeki bu gerilemenin bir diğer boyutunu ise tarımdaki girdi fiyatları oluşturuyor. Mazot 2007-2012 döneminde iki kat arttı. Gübrenin fiyatı yalnızca son yıl içinde yüzde 15.4 pahalandı. Elektrığe son beş yıl içinde yüzde 124.4 zam geldi. Tohumluk fiyatı ise 2012 yılında yüzde 22-29 arasında artış gösterdi. Hayvancılık da aynı kadere mahkûm edilmiş durumda. Yem açığı 13-14 milyon tonluk bir hacme ulaştı. 1980’de 84 milyon 300 bin hayvanına saman bulabilirken, şimdi 37 milyona düşen hayvanına saman bulamayan, yani aç bırakan bir Türkiye gerçeği var. Son yılların en pahalı ve gözde ithalat kaleminin saman olması şaşırtıcı değil. Üreticiden tüketiciye giden yolda, birçok ürün için yüzde 100’lerden 400’lere varan bir katmerli sömürü çarkı dönüyor...

TZOB Genel Başkanı Şemsi Bayraktar’ın 24.09.12 tarihli açıklamasına göre, 1999-2001 ortalamasına göre Türkiye’deki tarım nüfusu 17 milyon 728 bin idi. Buna göre, nüfusun yüzde 26.7’si tarımda istihdam ediliyordu.

Bu sayı 2010'da 14 milyon 994 bine indi. Tarımdaki nüfus oranı da böylelikle yüzde 20'nin altına düştü. TÜİK'e göre tarım sektöründe çalışıyor görünen 6.5 milyon kişiden yüzde 40'ı yoksulluk sınırı altında yaşıyor. Türkiye Ziraatçılar Derneği'nin Kasım 2012 raporuna göre, üretici köylülerin elektrik borcu 2.1 milyar TL'dir. Ziraat Bankası ve tarım kredi kooperatiflerine borcu 22 milyar 300 bin TL olarak kaydedilmektedir. Bankalara kredi borcu ise 2011 sonu itibarıyla 32 milyar TL idi. BDDK verileri, tarım üreticisinin borcunun 5 yılda 3 kat artış gösterdiğini ortaya koyuyor.

Türkiye Ziraatçılar Odası'nın raporuna (Aralık 2012) bakılacak olursa, son 10 yılda tarım dışı kalan arazi büyüklüğü 3.5 milyon hektardır. (27 milyon 856 bin hektardan 24 milyon 294 bin hektara). Ekili topraklar ise 2.6 milyonluk düşüşle 18.8'den 16.2 milyon hektara inmiştir. Bu duruma "çare" olarak tarım topraklarının toplulaştırmasından söz eden AKP hükümeti, "şirket köy"lerden bahsediyor. Tasfiyeyi ve yağmayı kendi tekelinin denetiminde yürütmenin hesapları, bu tip projeleri getiriyor.

Sadaka Devleti, Prozak Toplumunu ve Doğada Yıkım

Ekonominin doğrudan yansıma alanlarından birisi elbette ki sosyal durum. Yoksullaşma oranına yukarıda yer verdik. İşçi ve emekçi sınıfların durumuna özel başlık altında ayrıntılı biçimde yer vereceğiz. Ama bir de toplumsal yaşamı ilgilendiren diğer temel alanlar var. Bunların başında eğitim, sağlık ve çevre gibi konular geliyor.

Bunların tümünü sermayenin denetimine açan, yağma ve talanı "özgürleştiren" AKP hükümeti, sosyal devlet olgusuna uygun davranmadığı gibi, perdelemek için sadaka ekonomisini işletiyor. Sanayi ve Teknoloji Bakanı Nihat Ergün'ün "*uyuşturucu etkisi yapmaya başladığı zaman, onu gözden geçirmek gerekir*" diye dert yanar gibi görüldüğü sosyal yardımlardan yararlanan aile sayısı 3 milyonu buldu.

Durumun gerçekten vahim olduğu ve sadaka ekonomisinin tam tekmil işlediği Bakan Fatma Şahin'in 11 Şubat 2012'deki açıklamasıyla ifşa edildi.

Kendilerince belirlenmediği için 2011 yılında 9 milyona yakın yeşil kart iptal edildi. Ocak-Eylül 2012 döneminde, yeni sisteme göre yapılan "muhtaçlık" değerlendirmesiyle, aylık geliri asgari ücretin üçte birinden az olan 9 milyon 203 bin 853 kişi "muhtaç" olarak tanımlanarak sigorta priminin tamamı devlet tarafından karşılanmaya başlandı. Böylece eski yeşil kart statülü kişi sayısı "azaltma" gösterileri altında 274 bin 260 kişi artmış oldu.

Ama bundan başka, yılda 100 milyon TL'yi aşan gıda, yine o miktarı

bulan eğitim yardımları, 250 milyon TL'yi aşan dul yardımları, senede 2 milyon aşkın aileye verilen kömür yardımları (9 yılda 13 milyon 510 bin ton) ve onbinlerce aileye nakit yardımları, aşevleri vd., liste uzayıp gidiyor. Türkiye'de yasal form kapsamındaki "resmi" sosyal koruma harcamalarının GSMH'ya oranı zorlama rakamlarla yüzde 13 olarak gösteriliyor. Bunun önümüzdeki yıllarda daha da düşürüleceğine dair veriler var. AB ortalaması ise yüzde 30 dolaylarında (29.5) seyretmektedir.

Bilginin, sağlığın, havanın, suyun kısacası her şeyin metalaştırılması, piyasalaştırılması söz konusudur. Sinekten yağ çıkarmaktan öte sinek yağa dönüştürülmeye çalışılıyor. Ancak bütün bunlar yapılırken tam aksi bir algı yaratılmakta, bambaşka bir amaç güdülyormuş gibi sunumlarda bulunmakta, manipülasyon mekanizması son sürat çalıştırılmaktadır. Ne var ki mum, okul ya da hastane kapısına gelindiğinde üflemeden sönuveriyor...

Bunların başında spekülasyonu en yoğun yapılan konu sağlık gelmektedir. Piyasaya açmanın yolu olarak sağlığın özelleştirilmesi, topluma "daha rahat ve güvenli" hizmet sağlama adı altında bu alanda da söz sahibi haline gelen sermayenin karını artırarak büyümesini amaçlamaktaydı. Buna ulaşıldığı kısa bir zaman içinde görülmeye başlandı. Hızla çoğalan özel hastane ve sağlık kuruluşlarının söz sahibi haline gelmesi gecikmedi. Buna devlet hastanelerindeki "özel" uygulamalar da eklenince tablo tamamlanmış oldu. Toplam sağlık harcamasının 50 milyar TL olduğu Türkiye'de devletin resmi kurumlarından sağlığa ayrılan pay 17.2 milyar TL ise aradaki farkın kimden karşılandığı ortadadır.

Birinci basamak sağlık hizmetleri aile hekimliği adı altında özelleştirilmiş, sağlık ocakları kapatılmıştır. İkinci basamak sağlık hizmetlerinde katkı payı getirilmiş bu aşamada eczaneler devreye sokulmuştur. Sağlık çalışanları için performans ve döner sermaye uygulamaları getirilerek sağlık hizmeti bireysel rekabete sokulmuş, "tam gün yasası" nedeniyle hekimler özel sektöre devşirilmiştir. Nihayet hastaneler de sınıflandırılmış ve bu tasnif toplumsal karşılık üzerinden şekillendirilmiştir. Sağlıktaki yeni sistemin TV program ve reklamları aracılığıyla son derece riskli, sakıncalı ve maliyetli bir bireysel "çözüm" alanına sürülmesine neden olmuştur. Kendini pazarlayan tıp insanları ve her derde deva ilaç şarlatanlığına itilen kitleler başka bir sömürü çarkının içerisinde de çekilmiş durumdadır.

Yoksulluk ve işsizliğin, gelir dağılımı uçurumundaki derinleşmenin sonuçları "suç" oranlarına yansımakta, toplumun "akıl sağlığı" bozulmaktadır. Son 9 yılda anti-depresan kullanımı yüzde 160 arttı. TÜİK verilerine göre

Türkiye’de her gün 7 kişi intihar etmektedir. Bireysel silahlanmada büyük bir artış var. Bu konuda Türkiye 178 ülke arasında 14. sırada yer almaktadır: *“Son resmi verilere göre 2.5 milyon olan ruhsatlı silah sayısının 2012 bitiminde 4.5 milyona dayanmış olabileceğini öngörüyoruz. Ateşli silahlarla işlenen suçlarda yüzde 85 oranında ruhsatsız silah kullanıldığından yola çıkarsak, Türkiye’de yaklaşık 17 milyon ruhsatsız silah var diyebiliriz.”* (Nazire Dedeman, Umud Vakfı Kurucu Başkanı, 28.12.12)

Sistemin toplumsal üretim aracı kıldığı şiddetten en çok nasibi alanların başında kadınlardan sonra çocuklar geliyor. Adalet Bakanlığı verilerine göre çocuklara karşı işlenen cinsel taciz, saldırı ve istismar suçları ile ilgili davaların sayısı 2009 yılında 13 bin 812 iken, 2010 yılında 18 bin 334 oldu. 2011’de ise 24 bini aştı. Polis ve jandarmanın 1988’den günümüze öldürdüğü çocuk sayısı 567’dir. AKP yıllarının bilançosu ise 89’dur. 2012’nin ilk 9 ayında katledilen çocukların sayısı 14’ü bulmuş durumdadır.

1 milyonun üzerinde çocuğun ağır şartlarda çalıştığı ülkemizde, son dört yılda kaybolan çocuk sayısı 27 bin olarak veriliyor. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)’nün “mutluluk endeksi” raporuna göre, incelenen 34 ülke içerisinde 11-15 arasındaki çocuklar arasındaki öfke sıralamasında Türkiye birinci durumda. 2011 yılında, hakkında “suç” kapsamında polisye işlem yapılan çocuk sayısı ise 84 bin 916.

Emperyalist-kapitalist sistemin tahrip ettiği doğa gerçeği, sömürünün en vahşi ve talanın en acımasız biçimde gerçekleştiği bizimki gibi yarı-sömürgelerde doğal olarak çok daha katmerli biçimde yaşanıyor. Faşist devlet yapılanmasına dayalı zorun üst boyutta uygulanmasının avantajı, hem doğanın katledilmesiyle ilgili projelerin devreye sokulması hem de deneimsiz üretim koşulları nedeniyle alabildiğine kullanılmaktadır.

Bunun doğal sonucu olarak, Türkiye biyolojik çeşitliliğin korunmasında 163 ülke arasında 140. sırada gösteriliyor. Yale Üniversitesi, 2012 Dünya Çevre Performansı Endeksi’ne göre çevre sağlığı ve doğa konusunda 132 ülke arasında 109. durumda bulunuyor. Bu yüksek performansın korunması hatta daha ileri taşınması konusunda kararlı olduğu anlaşılan Türk egemen sınıfları; toplam karbondioksit salımında yüzde 20 payla üçüncü sırada yer almasına, çevre ve insan sağlığına verdiği zararlar tespit edilmesine rağmen 47 yeni termik santrali devreye sokmaya çalışmaktadır.

120’nin üzerindeki davada iptal ve yürütmeyi durdurma kararları verildiği halde sayıları binlere ulaşan HES’lerle ilgili hazırlık ve girişimler sürdürülüyor. Her ne kadar bundan sonraki süreçte aynı oranda engel çıkmaması

için yargıdaki atamalarla önlem alındıysa da, mevcutları ve olası sorunları aşmak için EPDK (Enerji Piyasası Denetleme Kurulu) ve DSİ (Devlet Su İşleri)'ye Bakanlar Kurulu tarafından Ağustos 2012'de "acele kamulaştırma" yetkisi verildi. Konuyla ilgili daha temelli bir düzenleme kapsamında, Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından hazırlanan "Su Yasa Tasarı"sında tüm su kaynaklarınının 49 yıllığına devredilmesi, özelleştirilmesi ve emperyalist tellere peşkeş çekilmesi öngörülüyor.

Çevreyi tahrip etme ve katletmenin bir diğer önemli gerekçesi ise "savaşın gerekleri". Gerilla mücadelesini alansızlaştırma taktiği kapsamında gerçekleştirilen orman yangınlarına, yargı kararlarıyla meşruiyet kazandırılmaya çalışılmaktadır. 19.07.1987'den bu yana gerçekleştirilen yangınlarla ilgili yapılan suç duyurusu için takipsizlik kararı (07.01.13) veren Tunceli Başsavcılığı, ormanların yakılmasını hem itiraf hem de tasdik etmiş, gerekçe olarak da "terör örgütleriyle mücadelede orantılı güç kullanılmasını" göstermiştir.

Her Sınıf İçin Gençlik Gelecek

Geçtiğimiz dönemde, gençliğin özel olarak politika üretilmesi gereken alanlardan birisi olduğunu kanıtlayan gelişmeler, hayli önemli hamleleri içeriyordu. Liseleri de kapsayan ilköğretim dönemine yönelik adım, 8 yıllık "zorunlu" dönemi 12 yıla çıkarıyormuş gibi yapıp 4 yıla indirme kapsamında getirilen düzenleme (4+4+4) ile atıldı. Zaten eğitim sistemi ve disiplin yönetmelikleri, olmadı, polis-adliye kelepçesi ile sindirilmeye çalışılan gençliğin karşısına kendi neslinin öncülerini çıkarmak hedeflenmektedir. Bu yönlü hamasetten de okunabileceği tarzda sistem buna uygun düzenlenmektedir. İdari bakımdan yapılan düzenleme, öğretmen kadrosuna yönelik planlamayla birlikte koşullar çepeçevre oluşturulmaya çalışılmaktadır. 120 bin öğretmen açığı olmasına karşın 274 bin 543 ataması yapılmayan öğretmen vardır. Bu nedenle intihar edenlerin sayısı 30'u aşmıştır...

En az bunun kadar önemli adım ise sayıları 200'e tirmanan, öğrenci nüfusu 2 milyonu çoktan aşmış bulunan yüksek öğretim alanında gerçekleştirilmek istenmektedir. 12 Eylül mahsulü YÖK yasası ihtiyacı karşılayamaz hale gelmiş, özü ve temel felsefesi muhafaza edilmekle birlikte belli müdahaleler ile restore edilmesi gerekmiştir. Temel dertlerden birisi sermayeye alan açmak, egemenliğini pekiştirmek ve ticarileştirmeyi artırmaktır. Bilginin alabildiğine metalaştırılmak istendiği düzen içinde sistemle tam uyumlu bir kurumsallaşmaya gidilmektedir.

Bilimsel üretim sermayenin bütünüyle gereksinimlerine endekslenmektedir. Mütevelli heyetlerinde doğrudan temsil edilecek komprador burjuvazinin, tam denetim kurma amacına uygun bir yapılanmaya gidilmektedir. Yasa taslağının gerekçesinde vurgulu bir açıklıkla yer verilen, “evrensel kalite standartları ve güvencesi”, “yerel ve uluslararası rekabet”, “finansal esneklik ve çok kaynaklı gelir yapısı”, “performans değerlendirilmesi” gibi kavramlarla anlatılmak istenen; bilimsel üretim değil, sermayenin daha fazla kar ve kazanç esaslarına yönelik, “araştırma” ve “geliştirme” faaliyetleridir. Üniversite, daha açık bir yönelimle, ticari işletme halinde ele alınmaktadır.

Böyle bir işlevin tabii sonucu olarak da üniversitelerin özel sektör ile işbirliği yapması, üretilen bilgi, yapı ve buluşları uygulamak için sermaye şirketi statüsünde Teknoloji Transfer Ofisleri kurabilmesi öngörülüyor. Esnek üretim koşulları bu rolün oynanabilmesinde elbette ki anahtar bir yere sahip kılınmaktadır. Ama alabildiğine “özerklik” kokan içerik, YÖK’ün merkeziyetçi yapısını daha da pekiştiren hükümlerle daha da derinlik kazanmaktadır. Bu haliyle yasaya eleştiri getiren (örneğin, rating ölçümü üzerinden üniversitelerin puanlanması gibi) sermaye çevrelerinin tavrı, mevcut durumda ama özellikle de geleceğe yönelik endişelerin büyüklüğünü ortaya koymaktadır.

YÖK’ün 15 Ocak 2013’te Millî Eğitim Bakanlığı’na sunduğu yeni Yüksek Öğretim Yasası taslağında elbette ki kıyafet serbestisi de yer almaktadır. Bir diğer önemli düzenleme (md. 72: “*cari giderlerin finansmanına devlet ve öğrenci tarafından katkı yapılır*”) ise geçtiğimiz Ağustos ayında şaşaalı bir sunuşla ilan edilen “harçların kaldırıldığı” palavrasının ardındaki hesabı açığa sermektedir. Harçların yerine “öğrenci ücretleri” getirilmekte ve bunun için üniversiteler “özerk” kılınmaktadır. Yani açıkçası bütün üniversiteler paralı hale getirilmekte, özelleştirilmiş olmaktadır. Bu hamleyi dersane sektörüyle ilgili daha önce ilan edilen adımın izleyeceği ve tablonun tamamlanacağını öngörmek gerekir.

Mevcut düzenin ya da birçok üniversitede fiilen işletilmekte olan yeni sistemin en önemli güvencesinin polis-asker, ÖGB (yanı sıra sivil faşistler) gibi şiddet örgütleri ile adli terör mekanizmaları olduğu, bunun disiplin cezaları saldırısıyla tamamlandığı bilinmektedir. Nitekim resmi olanların estirdiği terör, sivil faşistlerin giderek yaygınlık kazanan saldırılarıyla pekiştirilmektedir. Ancak bütün bunlar da etkili olamamış, yüzlerce devrimci, ilerici, yurtsever öğrencinin tutsak edilmesi gerekmiştir.

İHD’nin en son yayınladığı rapora göre (10.12.12) yaklaşık 700 öğrenci

tutuklu bulunmaktadır. Bir başka çalışmada sayının 900'e ulaştığı söylenmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre; 2000 yılından bugüne toplam 48 bin 268 disiplin soruşturması yürütülmüş, 34 bin 818 öğrenciyi disiplin cezaları verilmiş ve 12 bin 939 öğrenci okuldan uzaklaştırılmıştır. Bir diğer araştırma verileri de 2008 yılından bu yana 23 bin 236 soruşturma açıldığını ve yalnızca son iki yılda 4 bin 602 öğrencinin uzaklaştırıldığını ortaya koymaktadır.

Yeni YÖK yasasının hazırlıklarına başlandığı ve kapsamı uzun bir süredir belirlendiği halde yeterli bir direnişin gösterilemediği, parçalı duruşların aşılamadığı görülmektedir. Öğrenci gençliğin kendisini birinci derecede ilgilendiren kapsamlı bir saldırı karşısında örgütlenmesi ve direniş hattı oluşturabilmesi için bütün koşullar elverişlidir. Buna uygun bir zeminin bulunduğu, hem ülke genelindeki politik gidişat hem de bizzat üniversitelerde yoğun biçimde yaşanan saldırı, baskı ve hak gasplarıyla sabittir.

ODTÜ'deki protesto ve direnişin, akademik dünyayı da belli düzeyde saf tutmaya iterken harekete geçirdiği öfke ve tepki, birçok üniversitede karşılık bulmuş, hem kitlesel katılım hem de yoğunluk bakımından hatırı sayılır eylemler gerçekleştirilmiştir. "ODTÜ Ayakta" eylemlerinde devrimci güçlerin görece daha etkisiz/inisiyatifsiz kalması ve içeriğin AKP ile sınırlı, dar bir yaklaşımla doldurulması gibi handikaplara karşın, Tayyip'in müdahil olmasından da kaynaklı, kazan kısa sürede kaynamaya başlamıştır.

Galatasaray, Kocaeli ve en son Tunceli Üniversitelerinde boyutlanan ve çatışmalarla ilerleyen boykot ve protesto eylemlerinin birçok üniversitede yankı bulduğu ve "ortak" bir direniş havası yarattığı görülmektedir. Bu patlamanın açığa çıkardığı dinamizmin somut hedef ve taleplerle canlı ve aktif tutulması gerekir. Yeni yasayla oluşturulmaya çalışılan düzene yönelik kampanya boyutundaki eylemler dizisiyle kurulacak direniş hattı, mücadeleyi hiç kuşku yok ki daha ileri mevizlere taşıyacaktır.

RESTORASYONDA YENİ DEVRE: KİFAYETSİZ MUHTERİS

►► Egemenlerin AKP kanalıyla şu anda oluşturduğu yapı neredeyse bütün kurumlarda etkinlik sağlamış durumdadır. Bununla da yetinmeyen ve demokratik kitle örgütlerini de kapsamına alan bir tam egemenlik ve denetim peşindedir... Şimdi yönetsel yapıda daha güçlü ve garantili bir yapının inşa edilmesine çalışılmaktadır. Restorasyonun ana hedefi de budur. ◀◀

Önceki yazılarımızda AKP'nin TC devletinin yönetsel yapısında yaptığı ve halen yapmaya çalıştıklarını "restorasyon" kavramı altında değerlendirmiş ve yanlış anlayışların sonucu olarak "iktidarlaşıma", "devletleşme" olarak tanımlanan bu sürecin emperyalist planlar doğrultusunda işlediğinin altını çizmiştik. Bunun ekonomik boyutunu bir süredir "küreselleşme" olarak nitelenen neo-liberal politikalar oluştururken, politik boyutunu ise Ortadoğu kapsamında ağırlık kazanan "yeni düzen" in projeleri belirlemektedir.

Emperyalist-kapitalist sistemin ABD üzerinden şekillendirdiği ekonomik düzenin, Avrupa ekseninin de dâhil edilerek çevrelediği ilişki ağının stratejik konum ve kapasite nedeniyle önemli bir parçası olarak görülen Türkiye'nin bu çarktaki işlevi, kaynaklarının sonuna kadar harcanmasını (sınırsız sömürme ve sağma ile talan ve yağma) içeren bir düzende kullanım değeri kazanmaktadır. Ekonominin döndürülmesi bu plana uygun bir biçimde gerçeklik kazanmakta, yönetsel yapı da bu doğrultuda "değişime" uğratılmaktadır.

Restorasyon'dan amaçlanan, bu plan ve hedefler doğrultusunda yol alacak mekanizmanın uygun bir işleyişe kavuşturulmasıdır. Şu andaki biçimiyle 90 yıllık bir devlet yapısı söz konusudur. Bu toprakların, etnik, mezhepsel yapısı ve kültürel gerçekliği içerisinde egemen sınıflar tarafından

Türk ve Sünni karakterin ayrımcı, yok sayıcı ve nihayet imhacı baskınlığıyla oluşturulan ırkçı ve tekçi ideolojinin renk verdiği bu yapı, yarı-sömürgelere özgü, faşist bir diktatörlüktür. Böyle olmasının bilindik tahlillerine yer vermeye gerek yoktur ama emperyalizme temelden/göbekten bağımlılık ve ülkemizdeki komprador kapitalizmin gelişim seyri ve karakteristik özelliklerinin oluşturduğu bir devlet şekillenişine dikkat çekmek gerekir.

Tam da bu nedendir ki AKP'nin sürecine dair hemen her kesim ve çevredeki kafa karışıklığı ve savrulmanın esas olarak kaynak noktasına parmak basmak gerekiyor. Belli farklılıklar olmasına karşın, halk saflarındaki akımların tamamında, önce devlet kavramının doğru biçimde kavranışında sonra da Türkiye'nin tarihsel süreci ve yapısal özelliklerine dair yanlış, tutarsız ve maddi olgu ve gerçeklerden uzak bir değerlendirme vardır. İyimser ifadeyle, bu yanlışlık konuya dair bütün değerlendirme ve devamındaki politikaları etkileyecek sonuçlar doğurmakta, gerek hamleler, gerekse de saf tutuşlar buna göre yapılmaktadır. Bütün bunlardan nihai olarak kazançlı çıkan, sorunun temelindeki sisteme hâkim olan güçler, sınıflar olmaktadır.

Faşizmi, bizimki gibi ülkeler gerçekliğinde devlet değil de yalnızca politika ve yürütme biçimi olarak algılayanlar için, görünür olduğu, tırmandığı ya da işbaşına geldiği dönemler; demokrasi oyunu ve maskesinin rafa kaldırıldığı, ya kritik bir yönelim ya da evreye mahsus süreçleri tarif etmektedir. Faşizmin açık hali ve koyulaştığı dönemler olduğu gibi yönetim ve uygulama katında üniforma giydiği yıllar da vardır ve TC tarihi bunun örnekleriyle doludur. Faşizmi bu evrelerde görünür kılıp, diğer zamanlara arızalı dense de "demokrasi" ya da en keskin bakımından "gericilik" elbisesi giydirenler, bu gel-git olaylarının nedenini doğru tahlil edemedikleri için egemen sınıfların çeşitli klikleri ve kurumlarına olmadık nitelikler atfetmekte, bunun doğal karşılığı olarak da kolaylıkla yoldan çıkabilmektedir.

Bunun doğal sonucu olarak M. Kemal ve İnönü dönemleri (tek parti), çok partili süreçten ayrılabilenekte, MC hükümetleri "faşist", AP, ANAP vb.leri liberal, AKP de "dinci-gerici" gibi sıfatlar alabilmektedir. Egemen sınıf partileri, devletin kuşaktan kuşağa hem yaslanıp hem de beslediği bütün kavram ve "değer"lerin biri ya da birkaçını önde tutan bir rengi benimsemekle "ayrışan" bir konum almakta ama hem programlarının esasını oluşturan ana hususlarda hem de yapısal özellikleri itibarıyla ortaklıklarını korumaktadır. Zira baskın olan ve belirleyen sınıfsal çıkarlardır ve bunun devlete ait temel harcından kopuk olması düşünülemezdir.

Faşist yapı, işlevi ve rızanın sağlanmasına dair araçlar eliyle hüküm sürmekte, baskı ve zorun kullanımı ile yönlendirme ve propaganda faaliyetleri merkezi bir örgütlenme ve öncelikli bir fonksiyon kabul edilerek yerine getirilmektedir. Düzenegi ayakta tutan bu kurumlar ise, onları işleyen ve yaşatan da ekonomik sistemdir. Sermayenin olmadığı yerde hiçbir unsurun güç olma şansı olmadığı gibi, bu kurumların esas varlık sebebi de sermayedir. Sermayeyi elinde bulunduran sınıflar, egemen konumlarına uygun bir politik düzen kurmak ve bunu uzun ömürlü, dahası ölümsüz kılma derindedir. Bu yapı kendileri sayesinde ayakta durmaktadır ama bu yapı olmaksızın da kendi konumlarını muhafaza etme şansları olamayacaktır...

Dolayısıyla devlet, ekonomik yapıyla tam bir uyum içinde olmadığı sürece her türlü sorunun yaşanması kaçınılmazdır. 12 Eylül'ün 24 Ocak kararlarıyla ilişkisi de 2001 krizi sonrası IMF-DB'nin hazırladığı ve Derviş'in akıl hocalığı yaptığı ekonomik politikalar ile AKP'nin koalisyonuz tek parti süreciyle bağlantısı da bu kapsamda değerlendirilmek durumundadır. Daha da geniş bir parantez oluşturursak, AKP'nin şekillendirildiği, iktidara taşındığı ve şimdi de icraatına giriştiği politikalar uluslararası ölçekteki projelerden (Yeni Dünya Düzeni, 11 Eylül, BOP vb.) soyutlanamaz.

AKP'yi İslamcı rengi ve söylemi ile açıklamaya kalkmak son derece yanıltıcıdır, hedef sapıtma ve şaşırtmaya hizmet eder. Kitlesele destek çerçevesinde taban oluşturma ve örgütlenmeye temel oluşturması bağlamında İslami öğeleri barındıran bir politikanın takip edilmesi, sorunun esasını gözden kaçırmaktadır. AKP'nin bu süre zarfında dindar olduğu kadar kindar bir nesil hazırladığı, eğitimde ve sosyal yaşamda dini motiflerle bezeli bir dizaynı resmi ideolojiden koparmamaya özen göstermesine dikkat edilmelidir. "İslamcı Kemalist" benzetmesinin yapılması, bu gerçekliğe bir noktadan da olsa dokunabilenlerin yakıştırmasıdır.

Bununla beraber, 11 Eylül sürecinin "ılımlı İslam" modeline uygun biçimde RP'den yontularak şekillendirilen AKP'nin "muhafazakâr demokrat" görünümü kimliği, "dinsel milliyetçiliğe" dayanan bir kitlesele taban üzerine oturtulmaya çalışılmakta, örgütlenme ve kadrolaşma da bu eksende yapılmaktadır. Birçok kesimi yanıltacak boyuttaki bu politika ve şekillendirme tarzı AKP'nin faşist karakterli kimliğini örtme aracı olarak da kullanılmaktadır.

Bu adımların son dönemde ağırlık kazandığını söylemek gerekir.

Bunun da iplerin önemli bir bölümünün ele alınmış olmasıyla doğrudan ilgisi bulunmaktadır. Sürecin hız kazandığı sırada örtülü bir tavra girilmediği ve alabildiğine rahat davranıldığı görülmektedir. Nitekim Tayyip, 5 Mayıs 2012’de Adana’da yaptığı konuşmada “tek devlet, tek millet, tek bayrak” a “tek din” i de eklemiş sonra da “dil” ile karıştırılmasını diye de “dil değil din, din” diyerek altını çizmiştir. Konunun yoğun biçimde işlenmesi karşısında yakın çevresi tarafından komik bir “dil sürçmesi” manevrası yapılırsa da mesaj yerine gitmiştir.

İlköğretim basamağında müfredatla oynanmış, seçmeli dersler arasına, “Peygamber’in Hayatı, Kuran-ı Kerim Öğretimi, Din Bilgisi” gibi dersler konulmuştur. 4+4+4 sistemi ile bir yanıyla çocuk emeğine yönelme hedefi güdülmüş öteki yanıyla hem kız çocuklarının ev hapsine alınması hem de ilk dört yıllık dönemden sonra kuran kurslarına yönlendirilmesi olanağı güçlendirilmiştir. Soru önergesi üzerine Bekir Bozdağ’ın 19 Şubat 2013’te verdiği bilgilere göre, 2012 yılında 59 bin 761’i erkek 1 milyon 65 bin 200’ü kadın olmak üzere toplam 1 milyon 124 bin 961 kişi Diyanet İşleri Başkanlığı’nın açtığı kuran kurslarına devam etmiştir. Buna sayıları ve katılımcıları hiç de hafife alınamayacak düzeyde bulunan “kaçak” kuran kurslarının rakamları dâhil değildir.

4+4+4 sisteminin işletilmeye başlamasının ilk haftasından itibaren kısa süre içerisinde 76’sı İstanbul’da 600’e yakın okul imam hatip’e dönüştürülmüş 2012-2013 öğretim yılının birinci döneminde 136 bin 115 öğrenci ve 23 bin 559 sınıf öğretmeni örgün öğretimden ayrılmıştır. İlköğretimde “tek tip” giysiye karşı “kıyafet özgürlüğü” bahanesiyle amaçlananın, kız öğrencilerin başörtüsü takabilmesi olduğu da bilinmektedir.

2013 bütçesinde Diyanet İşleri Ba(ş)kanlığı’nın payı yüzde 22 oranında artırılmış bulunmaktadır.

Türkiye’de 81 bin 984 cami, 67 bin okul ve 1220 hastane bulunmaktadır. 60 bin kişiye bir hastane, her 350 kişiye ise bir cami düşmektedir. Din görevlisi sayısı 90 bin iken doktor sayısı 77 binde kalmaktadır. Öncelik/tercih sırası ve kadrolaşma hesapları bakımından bu veriler dikkat çekici olmak zorundadır.

Başta Tayyip olmak üzere hükümet katındaki pek çok kişinin dini referanslarla konuşma oranında artış vardır. Sembollerin çoğaltılmasına yönelik adımlar atılmakta, aykırı unsurlar temizlenmektedir. Cami projeleri,

heykel yıkımlar, sanat âlemine karışmalar, televizyon dizilerine müdahaleler ırkçı- şoven tonlar da taşımakla beraber esas olarak dini referanslarla gerçekleştirilmektedir. 2013'den itibaren YGS ve LYS'de artık din dersinden de sorular geleceği açıklanmıştır. Ders kitaplarındaki Yunus Emre ilahileri dahi sansüre uğratılmakta ve benzer "hassasiyetler" temelinde Kaygusuz Abdal ayıklanmaya çalışılmaktadır. Yakın dönem yazarlarıyla ilgili zaten sayısız örnek bulunmaktadır...

Geçen yıl içerisinde yapılan ve Ekim 2012'de açıklanan; Bahçeşehir Üniversitesi'nden Prof Dr. Yılmaz Esmer'in "Türkiye Değerler Atlası 2012" ve Prof. Dr. Hakan Yılmaz'ın Boğaziçi Üniversitesi ve Açık Toplum Derneği desteğiyle hazırladığı "Türkiye'de Muhafazakârlık: Aile, Cinsellik, Din" isimli araştırmalarında ortaklaşan ve dikkat çeken husus, dindarlık ve muhafazakârlaşma olgusunun AKP döneminde kaydettiği artıştır.

Bununla beraber, her iki araştırma da bu artışın hiç de belli çevrelerin iddia ettiği gibi "anormal" bir yükseliş içermediğini göstermektedir. Bu durum, bir yandan AKP'nin konuyla ilgili atağa kalkma nedenini açıklamaktadır ama diğer taraftan da bu İslamileştirme projesinin sınırlarına işaret etmektedir. Oysa özellikle de konu kendini tanımlamaya geldiğinde, AKP'nin de ihmal etmemeye özen gösterdiği şovenizmin toplumda çok daha hatırı sayılır bir karşılığı bulunmaktadır. Konda'nın Temmuz 2010 tarihli "siyasal kimlikler" araştırmasında toplumun yüzde 93'ünün vatansızlık, yüzde 63'ünün ise milliyetçiliği siyasal kimliğini ifade eden kavramlar olarak kullandığını hatırlatmak gerekiyor.

Yeni anayasa ile hukuksal çerçevesinin tamamlanmasına çalışılan ve başkanlık/yarı-başkanlık modellerini de öngören örgütlenme modeli, şimdiye kadarki hamle ve ataklarına bütünlüklü bir çatı oluşturmayı hedeflemektedir. Lider, şef odaklı yapı doğallıkla otoriter bir görüntü vermekte, TC'nin kuruluşundan itibaren sık karşılaşılan bir işleyişin devamı olarak gündemleştirilmektedir. Her ne kadar kendi içerisinde de sorunsuz bir gelişim seyri göstermeyen sürecin başarıyla tamamlanması görüldüğü kadar kolay olmayacaktır. Kimi olaylarda rol paylaşımı olarak görünen ama kimi kez de düpedüz çıkar çatışması ve grupsal kariyer kavgası olarak yansıyan iç çekişmeler dikkat çekicidir. Bu anlamda başta Gülen Cemaati ile yaşanan sorunlar, sonra da Tayyip ile Abdullah Gül ve AKP'nin diğer "kannaat önderleri" arasındaki problemler bunun ürünüdür. Öyle ki sorun, Ordu, Yargı, MİT, Polis gibi kurumlar üzerinden ifade alma, tutuklama, tasfiye gibi görünür ve etkili hamleleri de barındırabilmektedir.

AKP'nin iç politikadaki önceliği elbette ki sınıfsal düşmanlık güttüğü ve sistemle cepheden çatışma içerisine giren ya da girme potansiyeli taşıyan güçlerdir. Bu bağlamda zaten temel bir sorunun öznesi olarak sahne alan Ulusal Hareket'ten, işçi sınıfının dinamik güçlerine, ilerici, demokrat, devrimci ve komünistlere kadar bütün gerçek muhalefet odakları öncelikli hedef konumundadır ve imha edici, öğütücü mekanizma bunları esas alarak işlemektedir. Dikkat edilirse, özellikle yasal düzenleme ve tedbirlerin (doğal olarak da uygulamaların) ezici bir çoğunluğu bu güçlere yöneliktir.

Bu konuda bir süredir geliştirilen yöntem, "yargı paketi" ve "torba yasa" biçimindeki uygulamalardır. Yargıyla ilgili olanlar numaralandırılmakta, her biri allanıp pullanıp büyük bir "reform" havasında sunulmaktadır. Bütün yasal düzenlemeler sınıf mücadelesinde ortaya çıkan ihtiyacı olarak gerçekleşmektedir. Dolayısıyla egemenler sömürü ve baskı çarkını daha iyi işletebilmek, sistemi uzun ömürlü kılmak adına, aksayan, kanayan, dökülen yanlara müdahale etmektedir. Genellikle, sürekli ileri bir adım atıyormuş gibi görünmek, sivri/acı olanları tali konularda "ileri" görünenlerin gölgesinde yutturmak için geliştirilen bu taktik, dikkate edilirse "af" vb. ambalajlarla sunulmaktadır. Kimi zaman torbada yer alanlar kapsamlı bir müdahalenin parçası olarak da çeşitlik arz etmektedir.

AKP ile geliştirilen projelerin başarılı olabilmesi için, oluşturduğu engel bakımından süreçten nasibini almak zorunda kalan ikinci kesimi egemenlerin diğer temsilcileri oluşturuyor. Bunlar içerisinde başta projeye aktif bir direniş gösteren ve ellerindeki enstrümanları kullanarak engel olmaya çalışılanlar olmak üzere, "demokratik" zeminde kalsa da yıpratılması ve geriletilmesi gereken diğerleri de bulunmaktadır. Son süreçte HAS Parti ve DP'ye yönelik operasyonlar bu mahiyettedir.

"Muhalefetin" parlamentoda temsil edilen iki partisi ise "hedef" olmaya geçecek bir ağırlık dahi gösterememekte, zaten ana noktalarda verdikleri desteği, tali yöndeki tartışmalarla örtmeye çalışmakta, ancak stres topundan öte bir rol oynayamamaktadırlar. AKP'nin Kürt ulusal sorunuyla ilgili manevraları kapsamında, hem ölüm-sıtma ilişkisi hem de samimiyet testi ve "farkın" gösterilmesi bakımından mesaj ürettiği bu iki partinin muhalefeti son zamanlarda sokak tiyatrosu gösterisine dönüşmüş, Bahçeli "Erdoğan başkan PKK şampiyon" (12.02.13) diye demeçler verir olmuştur.

MHP bilindik çizgide gezinmektedir ama "yeni" CHP'nin sallan yuvarlan aşamasından sonra işin ciddiyete bindiği koşullarda azgın özüne bu kadar

çabuk dönmesi dikkat çekici olmuştur. Temsilcilerinden gelen sayısız de-
recede ırkçı faşist söylem ve açıklamalar bir yana, Tayyip'in ŞİÖ ile ilgili söz-
lerine, "O zaman NATO'dan da mı çıkacağız?" (Kılıçdaroğlu, 29.01.13), Ergin
Saygun'u ziyaretine, "Sanırım KCK davasında toplu tahliyeler olacak. Bence
asıl nedeni bu" (Kılıçdaroğlu, 14.02.13) diyen bir CHP vardır. CHP Sinop'ta
(18.02.13) olduğu gibi artık fiili saldırıların da başını çekmeye başlamıştır.

Aktif çaba içerisine girenlerin, Ergenekon, Balyoz, Oda TV, 28 Şubat
vb. davalarda işin hukuksal prosedürü ve kitabına çok da takılmaksızın yar-
gılanması ve cezalandırılması yoluna gidilmektedir. Olaylar, "balyoz" da-
vasının gerekçeli kararına yansıdığı biçimde, teşebbüs düzeyinde kalmanın
"kalp teklemesine" bağlanmasıyla izah edilebilmektedir. Bir yıl arayla iki
eski genelkurmay başkanının sorguya çekilmesi, birinin tutuklanıp diğeri-
nin yaş nedeniyle denetimli olarak bırakılması, sıradan bir gövde gösterisi
değildir. Bir zamanlar önemli mevkileri işgal eden -çoğu subay- bu kişile-
rin çok iyi bildiği husus, kendi yasalarına dahi uymama halinin özel bir
ezme ve sindirme yöntemi olarak kullanılmasıdır. Şimdi ağızlarından de-
mokrasi, özgürlük ve adalet; adil yargılanma, savunma ve mahpus hakları
vb. söylemleri düşürmeyenlerin hali traji-komiktir.

TSK içerisinde "laikçi" kadroları temizleme operasyonunun büyük öl-
çüde tamamlanması, işin doğal olarak ifrata varması ve ordu içerisindeki
huzursuzlukların artması üzerine; süreç bütünüyle kendi inisiyatifinde ge-
leşmemiş, "savcılığını" açıkça ilan etmemiş gibi büyük bir pişkinlikle tu-
tuklamaları eleştiren,("Neredeyse komuta kademesinde oralara
gönderilecek komutanımız kalmıyor. Öyle şey olmaz." 26.01.13; "Yahu Ge-
nelkurmay Başkanını niye içeri alıyorsun arkadaş?" 01.02.13) Tayyip, dik-
kate değer bir sıkıntıyı açığa vurmuş durumdadır. Donanma Komutanı
Oramiral Nusret Güner'in 23 Ocaktaki istifasını takiben, buna görev süre-
sini doldurup istifa eden 110 savaş uçağı pilotunun eklenmesi, durumun
ciddiyetini göstermekteydi.

Devamında 28 Şubat'la ilgili eski generallere yönelik yine gözaltı ve
tutuklamaların devam etmesinin (13.02.13) kuyruğu dik tutma ve konu-
nun hassasiyetine vurgu bakımından anlamı vardı ama Ergin Saygun
ziyareti (09.02.13) ve döne döne önceki tutuklamaların eleştirilmesi, per-
vasızlık ürünü bir ezme tavrı biçiminde açıklanamaz. Durum, TSK'nın
komuta kademesinde atama yapamayacak hale gelmiş ve savaşı sür-
dürme açısından kadro kaybına uzanan bir kanamaya yol açmışsa, sı-
kıntı büyük demektir.

AKP önderliğinde icraatlarını sürdüren faşist diktatörlüğün, “sivilleşme”, “darbe karşıtlığı” gibi maskeyi süsleme adına sahneye koyduğu 12 Eylül “yargılaması” türü mizansenler ise önceleri Ergenekon davalarında da benzer şekilde hareket eden ve müdahillğe soyunan çevrelerin ayırmazlığını da içeren boyutuyla ucuz bir parodi olarak sürmektedir. Parlametoda oluşturulan ve bu konuya özgülenen komisyonlarda (Örneğin Darbeleri Araştırma Komisyonu) yaşananlar da bu gayri ciddi şovun başka bir boyutunu oluşturmaktadır.

“Uсталık” döneminde işleri kolaylamış olmanın rahatlığıyla daha pervasız bir tarz tutturan AKP, seçimlerle dolu bu süreçte, attığı adımları pekiştirmek için hazırlıklarını sürdürmektedir. Bunun için meşrulaştırıcı bir çerçeveye gerek bulunmakta ve anayasa için çalışmalara girilmekte, bu çerçeveye oturacak biçimde yönetsel yapıda başkanlık ya da yarı-başkanlık sistemi üzerinden düzenlemelere gitmenin hesapları yapılmaktadır. Bu konu üzerinden geliştirilen kuvvetler ayrılığı/birliği tartışmaları da asıl zihniyeti ele verir niteliktedir.

Konuya açıklık getirecek olursak; bütün faşist sistemlerde olduğu gibi Türkiye’de de tamamen yapısal nedenlerle kuvvetler ayrılığı tarzında burjuva demokratik bir işleyişin oturtulması mümkün değildir, mümkün de olmamıştır. Şekilsel olarak ayırmış gibi görünen kurumların tümü, diğer başka organlarla bir bütünlük içerisinde, aynı mekanizmanın dişlileri olarak işlemektedir. Hem klikler arası çekişme ve çatışmadan kaynaklı hem de biçimsel prosedürün doğal sonucu olarak gerek kendi içlerinde gerekse de aralarında çelişki ve farklılık yaratan durumların yaşanıyor olması, bunun aksini gösterecek ciddiyet taşımamaktadır.

Bu durum bırakalım rejimi, sisteme dâhil her bir kurumun kendi içerisinde dahi yaşanmaktadır. Dikkat edilmesi gereken husus, esasa dair bir sorunun çıkıp çıkmamasıyla alakalı olarak sorgulanmalıdır. Bunu garanti altına almanın yolu, bu kurumların örgütlenmesinde, başta siyasi partiler olmak üzere herhangi bir sızıntıya izin vermemek, birikim oluşmasını engellemektir. Bir noktadan sonra mutlaka icazet devreye girmekte, her şey izin verildiği, hizada kalındığı sürece gündemleşebilmektedir. Bunu aşmanın ya da zorlamanın yolları da unutulmamalıdır ki bu yöntemin değil sınıf mücadelesindeki esas usullerin takip edilmesi yoluyla gerçeklik kazanmıştır.

Kaldı ki egemenlerin AKP kanalıyla şu anda oluşturduğu yapı neredeyse bütün kurumlarda etkinlik sağlamış durumdadır. Bununla da yetin-

meyen ve demokratik kitle örgütlerini de kapsamına alan bir tam ege-menlik ve denetim peşindedir. Sendikalar büyük oranda zaten yan kuru-luşlara dönüştürülmüş, sıra meslek kuruluşlarına gelmiştir. TMMOB’u da kapsayan “Yapı Denetim Kanunu” taslağı ile doğrudan örgütsel yapısı ve işlevini hedef alan torba yasadaki düzenlemeler buna örnek oluşturmaktadır. Bunu zaten çeşitli girişimlerle hedeflerine aldıkları diğerlerinin izleme-si de kaçınılmazdır. Ama bütün bunlardan öte yönetsel yapıda daha güçlü ve garantili bir yapının inşa edilmesine çalışılmaktadır. Restorasyonun ana hedefi de budur.

Bu ana hedefe ulaşmada yerel seçimler, cumhurbaşkanlığı seçimleri ve genel seçimler önemli duraklar durumundadır ve bunlara yönelik hazırlıklar hızla tamamlanmaya çalışılmaktadır. Mart 2014’te yapılması gereken seçimler MHP’nin de desteğiyle Kasım 2013’e çekilmek istenmiş ama 367’yi bulamadıkları için başarılı olunamamıştır. Formalite icabı kurulan Anayasa Uzlaşma Komisyonu’nda 130 maddenin 2012 sonuna kadar 59’u görüşülmüş ve tamamı tali hususları kapsayan 21’inde uzlaşma sağlanmıştır. Bu çalışmaların Mayıs’a kadar bitirileceği öngörülmektedir. Sonuç şimdiden bellidir ve bunu ilan etmekten de çekinilmemektedir: “Eğer ortak bir taslak çıkmazsa, biz parti olarak kendi çalışmalarımızı Meclis’e sunmak için hazırlıkları başlattık.” (Tayyip Erdoğan, 22.12.12)

Kendi çalışmalarının örneğinin MHP ile anlaşarak çıkarılamaması gibi bir “aksilik” de çok önemli görülmemektedir. Çünkü bu halde, mevcut işleyişin sürdüğü takdirde de kendileri açısından esaslı bir kayıp söz konusu değildir. “Değişim”in fiili olarak yaşanacağı iddia edilmektedir: “Sistem revize edilmezse yapısal bir değişikliğe gidileceğini sanmam. Fiili bir değişim yaşanır.” (Bekir Bozdağ, Başbakan Yardımcısı, 24.12.12), “Eğer Türkiye yeni anayasayı hayata geçirmezse, geçiremezse mevcut anayasayla cumhurbaşkanı seçimi yapılır ve mevcut anayasadaki yetkileri cumhurbaşkanı kullanacak olursa otomatik olarak Türkiye fiilen bir yarı başkanlık sistemine geçme durumuyla karşı karşıya kalacaktır.” (Bekir Bozdağ, 30.12.12)

Yeni anayasanın, mevcut durumun derli toplu bir şekilde cilalanması olduğuna örnek teşkil eden yasal düzenlemelerden birisini de 13 yeni büyükşehir belediyesi kurulması hakkındaki yasa (Kasım 2012) oluşturmaktadır. Sayıları 29’a çıkarılan büyükşehir belediyesi ile bunlara ait işleyiş nüfusun yüzde 80’ini kapsamış olmaktadır. Yerel yönetimleri güçlendirir gibi görünen yasa tam aksine merkezi yapıyı pekiştiren özellikler taşımaktadır.

Amacın tam tersi bir çehre oluşturulmakta, her zamanki gibi sol gösterip sağ vurulmaktadır. Yasanın ruhunu göstermesi bakımından dikkat çekici nokta, “küreselleşme”ye yapılan vurgudur ve bu bahiste ülkenin talan edilmesinin nasıl çok daha elverişli hale getirileceği ortaya konulmaktadır. Valiler belediye üzerinde daha nüfuzlu bir konuma taşınmakta, yeni kurulan “Yatırım İzleme ve Koordinasyon Merkezi” üzerinden dış dokunur bütün işlerin merkeze devri sağlanmaktadır. Yasanın jeopolitik müdahale açısından işlevi, oy dağılımı dikkate alınarak ellerinde olmayan belediyelerin de ele geçirilme hesaplarına yer verilmesi şeklindedir.

AKP hükümeti 12 Eylül rejiminin temel taşı niteliğindeki hiçbir yasaya esastan dokunmamıştır. Aksine, anayasanın bazı maddeleri dâhil olmak üzere yasalarda yapılan değişimlerin önemli bir bölümü otoriter yapıyı güçlendiren, hak ve özgürlükler alanını daha da daraltan özelliktedir. Yeni anayasa buna üst bir şemsiye oluşturacak, faşist yapı “sivilleşme” adına perçinlenecektir. “Yargı birliği” adına yüksek yargı kuruluşlarının tek çatı altında toplanmasına dair 12 maddelik değişiklik önergesi bu ay içerisinde (Şubat 2013) gündemleştirilmiştir. Nasıl bir sistemin ortaya çıkacağına izleri AB ile gelişen “üyelik” sürecinden de okunabilmektedir.

Başından itibaren bir oyalama ve aldatma, danışıklı bir oyun olarak nitelendiğimiz ve her şeyden önce yapısal nedenlerle olanaksız olarak gördüğümüz “üyelik” masalının da ayakları tamamen suya ermiştir. AB’nin oluşturduğu çerçevede hiçbir gerçek adımın atıl(a)madığı, sürekli çemberin etrafından dolaşıldığı, artık daha fazla uzatma şansının kalmaması ve son aşamaya (ustalık) ulaşılmasıyla açığa çıkmıştır. Durum, bu oyuna son verme kararındaki AB’nin ağır eleştirilerle dolu, Ekim 2012’de açıklanan ve Egemen Bağış’ın “AB’nin beden ve ruh sağlığı bozuk” (10.10.12) diye yorumladığı son İlerleme Raporu’yla da sabitlenmiştir. AB’ye uyum için 2007 ila 2013 yılları arasında çıkarılması için söz verilen 188 yasadan yalnızca 30’unun hayata geçirilmesi, durumu özetlemektedir. Ustalık döneminde yukarıda da değindiğimiz gibi devlete ait kurumların önemli bir bölümünde sağlanan denetimden kaynaklı olarak otoriter yapının kendini daha güçlü biçimde hissettirdiği bir süreçte yol alınmaktadır. Bu yapının oluşturulmasından amaçlanan, temsilcisi olduğu sınıflar ve uşaklığını yaptığı güçler adına misyonunu layıkıyla oynamaktır. Bu liyakatin gereği sadece kendisine engel olunması değil aynı zamanda ayak bağı da olunmamasıdır. Tek adam pozisyonunda giderek sertleşen ve kabalaşan tarzının nedeni esas olarak budur:

“Erdoğan ilk dönemini gecikmiş siyasi reformlara ve sivil-azınlık haklarının güçlendirilmesine adadı. Fırtınalı geçen ikinci döneminde popülerliğini kullanarak kudretli generalleri sahneden indirdi. Artık iktidarının hiçbir rakibi yok ve kendisinin de her türlü meydan okumaya hoşgörüsü giderek azalıyor.” (David Gardner- Daniel Dombey, Financial Times, 28.03.12) “Erdoğan’ın ‘modus operandi’si (hareket tarzı) kavga çıkarmaktır. Bu bayağı işine yaradı, zira orta yolu ortadan kaldırdı. Bu, (George W.) Bush yaklaşımıdır: Ya bizdensin ya da bize karşısın.” (Sinan Ülgen, Liberal Düşünce Kurulu EDAM’ın Başkanı, Mart 2012)

Bu konuda gösterge teşkil etmesi bakımından önemli duraklardan birisini “Büyük Millet Büyük Güç, Hedef 2023” şiarıyla Eylül 2012’de toplanan ve Tayyip’in son kongresi diye lanse edilen AKP 4. Kongresi’nde yaşananlar oluşturmuştur. MHP’nin bir zamanlar şiarlaştırdığı “Milli Devlet Güçlü İktidar” da olduğu gibi güce vurgu yapan kongre, 100’ü aşkın ülkeden temsilci katılımı ve 63 maddelik vaat listesiyle dikkat çekiyordu. Dünya lideri modunda sahne alan Tayyip’in AB’den tek kelime söz etmezken İslami ülkelere seslenmesi dikkat çekiciydi.

“Büyük güç” çalışma yaşamının baskılanması, hak ve özgürlüklerin dizginsiz gaspı, bütün muhaliflerin acımasızca bastırılması, politik denetimde olağanüstü bir sistemin benimsenmesi, polis yapısının aşırı semirtilmesi, devletin bütünüyle halkın üzerine çökmesi anlamına gelmektedir. Savcılara açıkça talimat vermekten çekinmemekte“(Yargıya zaten gerekenleri söyledik, yargı da gereğini yapıyor.” 05.09.12), basın patronlarını yazarlarını atmaları için aleni biçimde uyarmakta (en son Anadolu Ajansı’ndan 200’ü aşkın gazeteci emekli edildi ya da istifa ettirildi), hemen her konuda ahkâm kesip tehditler yağdırmaktadır. Özellikle de Kürt Ulusal Hareketi’nin bütün bileşenlerine en ağır hakaret ve aşağılamalarla seslenen, Roboski örneğinde olduğu gibi katliamı savunan bir pervasızlık sergileyen Tayyip, demokrasiyi gerçekten de oldukça ileri bir aşamaya taşımak için var gücüyle çırpınmaktadır.

Durum öyle bir hal almıştır ki geçmişte AKP’ye sınırsız destek sunan, akıl almamak misyonlar yükleyen, Tayyip’ten bir demokrasi kahramanı yaratmaya çalışanların önemli bir kısmı, baskı ve zulüm derecesini 12 Eylül’ün üzerine çıkaran kıyaslamalar yapmaktadır.

Geçen dönemin bu çevreleri de irkilten örneklerinden birisi Göktürk 2 ismi verilen uyduyla ilgili tören için 18 Aralık’ta Tayyip’in ODTÜ’ye gel-

mesiyle yaşanmıştır. 3 bin 600 polis ve zırhlılarla gelip protesto eyleminde bulunan ilerici, demokrat öğrencilere saldıran ortalığı savaş alanına çeviren işgal güçlerinin ezme operasyonundan sonra, komutanları olarak konuşan Tayyip, bu kez de ODTÜ şahsında akademik çevrelere "ayar" vermeye çalışmış, tehditler yağdırmıştır: "Siz nasıl bir üniversitesiniz? Sizin yetiştirdiğiniz öğrenciler bunlarsa Türkiye batmıştır. Sonra neymiş protesto için derse girmiyorlarmış. Böyle üniversite, öğretim görevlisi olsa ne olur olmasa ne olur." (21.12.12), "Problem buradaki yönetimin sakat zihniyetiyledir. Burada yönetimde bir acziyet var. Acziyetini kabul edeceksin." (28.12.12)

Öncelikle burada dikkatlerden kaçırılmaya çalışılan hususa açıklık getirmek gerekmektedir. Başta öğrenciler olmak üzere kendilerini eleştiren bütün çevreleri suçlarken altını çizdikleri ve "teknolojide aşama" "bilimde büyük adım" diye süsledikleri Göktürk 2 uydusu, ağırlıklı olarak ve esas üniteleri bakımından Türk devletinin yapımı olmadığı gibi, sivil nitelikte işleve de sahip değildir. Kıyıda köşede kalan açıklamalar içerisinde bu duruma dikkat çeken akademisyenlerin sözleri kaynatılmak istenmiştir: "Sivil kullanım da amaçlı askeri bir uydu. Kâğıtta askeri bir amaç yazılmış değil; ama esas keşif, gözetleme ve istihbarat uydusu. Birinci amaç bu." (Prof. Dr. Alim Rüstem Aslan, İTÜ Uzay Mühendisliği Bölümü Başkanı, 29.12.12)

Üniversitelerin yöneticiler düzeyindeki hali "içler acısıdır". Kurma kollu birer memur derekesinde kapı kulları halinde görev yaptırılan "prof" unvanlı cübbeliler takımı, yalalaklık yarışında birbirini çiğneyen bir performans sergilemektedir. Devrimci, ilerici, demokratik muhalefete, bu yönde hareket eden ve tavır takınan akademisyen ve öğrencilere karşı kaplan kesilenler, devlet erkânı karşısında yerlerde sürünmektedir. Durumu Ankara Üniversitesi SBF Dekanı Prof. Dr. Yalçın Karatepe şu sözlerle özetlemiştir: "Başbakan 'zıpla' dediği zaman herkes 'ne kadar yükseğe?' diye soruyor, 'niye zıplayayım?' diye soran yok maalesef." (25.12.12)

İşçi sınıfına savaş ilanı: ÖRGÜTSÜZLEŞTİRME VE KÖLELEŞTİRME STRATEJİSİ

►► Bireysel direnişlerin yaygınlaştığı ve özellikle tensikata uğratılan işçilerin ağırlıklı olarak eyleme geçtiği geçen dönemin pratiğinden çıkarılacak sonuçların başında, defalarca vurguladığımız açmazlar vardır. Bunun aşılması için, var olan sendikalar içerisinde yürütülecek faaliyet önemli bir yerde durmaktadır ama esas olarak çelişkinin en keskin olduğu, sınıfın ezici çoğunluğunu barındıran kesimlere yönelmek gerektiği de kendisini bütün açıklığıyla dayatmaktadır. Yakın dönemde bu yönde yaptığımız tespitler, taşeronlaştırmanın hız kazandığı süreçte hiç kuşkusuz geçerliliğini korumaktadır. ◀◀

“Çalışma saati 12, izin yok, örgütlenme yok, tazminat yok. Kölelik gibi bir yaklaşım var. Bunu Çalışma Bakanı olarak söylüyorum.” (Faruk Çelik, 07.12.12)

Her türlü ekonomik programın uygulanabilirliği açısından çalışma düzeninin buna elverişli koşulları barındırması gerekir. Emperyalist-kapitalist sistemin, “küreselleşme” adı verilen yeni ilişki düzeni çerçevesinde izlediği ekonomik politikalar, krizin de zorluk derecesini artırdığı şartlarda, sömürü mekanizmasına daha fazla yüklenilmesini gerektirmektedir. Tekelleşme olgusunun yarattığı merkezileşme, işbölümüne ait düzenlemelerle yerli ekonomileri yıkımdan yıkıma sürüklemekte, bağımlılık derecesi artmaktadır.

AKP projesinin görünen yüzünde politik kaygılar, bölgeye ait hesaplar bulunmakla beraber, bu planların da gelip dayandığı noktada, ekonomik çıkarlar belirleyici bir konum almaktadır. Efendileri gibi AKP de sermayenin, sömürücü sınıfların temsilcisidir ve asli işi hem bu çıkar ilişkisini korumak hem de tam tekmil çalışır durumda tutmaktır. Dünyadaki durumun nasıl bir hassasiyet içerdiği bilhassa son kriz nedeniyle bir kez daha görülmüş durumdadır. Bu nedenle, çalışma düzeninin yerli gericilerin tasarrufuna bırakılmayacak kadar kritik bir önemi vardır.

Bir dönem çeşitli ülke isimleriyle (Çin, Kore vd.) modelleştirilerek anılsa da esas olarak bütün dünyada yaygınlaştırılan bir tarz bulunmaktadır ve bunun bütün sistemlerde uygulama şansı bulması için adımlar atılmaktadır. Kurulu çalışma düzeni içerisinde enformel olarak adlandırılan sektörlerle mahsus gibi algılanan ve marjinal kabul edilen ilişki biçimi, sistemin ruhuna uygun biçimde ve meşruiyet kazandırılarak oturtulmaktadır.

Amaç, en yalın ifadeyle, üretimin sermaye açısından azami karla gerçekleştirilmesidir. Buna engel oluşturacak bütün yerleşik ilişkiler gözden geçirilmek ve değiştirilmek zorundadır. Alışılmış düzenin kimi kuralları bunun önünde daha büyük bir engel çıkarır duruma gelmiştir. Bu adımlar atılırken düzenleme önceliği verilen hususların başında örgütlenme alanına müdahalenin gelmesi de anlaşılır olmaktadır.

Şimdilik 2023'ü hedefleyen bir programla yaşama geçirilmeye çalışılan, 40 hedef, 57 politika ve 205 tedbirden oluştuğu söylenen Ulusal İstihdam Stratejisi'nin temel amacı işgücü maliyetini düşürmek için esnek üretim sistemini oturtmak, bunu rahatlıkla gerçekleştirebilmek için de sınıfı örgütsüzleştirmektir. İşgücü piyasasının esnekleştirilmesi yoluyla sermayenin rekabet gücünün artırılması, sömürünün garantili, kesintisiz ve daha da katmerli bir hale getirilmesi hedeflenmektedir. Ekonomik krizden çıkışa da çare olarak düşünülen kapsamlı bir planın "istihdam" üzerinden adlandırılması, çözümü nerede gördüklerinin açık bir itirafı olarak tespit edilmelidir.

Kısmi süreli, belirli süreli, uzaktan, çağrı üzerine ve evden çalışma ile iş paylaşımı gibi esnek modellerin geliştirilmesi, Özel İstihdam Bürolarıyla köleleştirme sisteminin kurulması, bölgesel asgari ücret uygulaması ve kıdem tazminatının fona devredilmesi gibi adımlar bu programın parçasını oluşturmaktadır. İlköğretimdeki 4+4+4 sistemi ile yüksek öğretimdeki yeni yasa taslağını da bu bağlamdan koparmamak gerekir.

Esnek üretim sisteminin belkemiği olan taşeronluk aynı zamanda örgütsüzleştirmeye de köprü oluşturmaktadır. Yoğun, hızlı, kuralsız ve güvencesiz çalışma anlamına gelen taşeronluk AKP tarafından daha ikinci yıllarında 4857 sayılı yasa ile meşrulaştırıldı. 2013 Haziranına kadar, sakıncalı yönlerini giderme bahanesiyle sistemi daha iyi oturtan yeni bir yasa çıkaracaklarını açıklamış bulunuyorlar.

Resmi verilere göre kamuda 586, özel sektörde 420 bin olmak üzere yaklaşık 1 milyon taşeron işçi çalışıyor. 2002 yılında bu sayınının 387 bin ol-

duğu düşünülürse en az üç kat artıştan söz etmek gerekir. 1993 yılında sağlık alanında 224 bin çalışanın 6 bini taşeron işçisiyken, sayı 2002’de 256 bin çalışan içinde 11 bine çıkmıştır. 2012’de ise çalışan sayısı 507 bine ulaşırken taşeron sayısı 126 bine yükseldi.

Belediyelerde çalışan emekçilerin ise yüzde 22’si taşeron firmalarda çalışmakta ve bu oran hızla büyütülmektedir. Gemi inşaat sektöründe çalışan 35 bin kişinin (yüzde 71) 25 bini taşeron sistemine tabidir. Genel olarak inşaat sektörünün ise tamamı taşeronun elindedir. Buna aynı sisteme tabi 1 milyon 529 bin kişilik mevsimlik tarım işçilerini de eklemek gerekir. Kayıt dışı istihdam oranının resmi hesaplara göre yüzde 40.2 olduğu ülke, taşeronluğun yerleştirilmesi için muazzam bir zemine sahiptir.

Taşeronluk sisteminin ayaklarından birisini oluşturulan Özel İstihdam Büroları kurulma aşamasındadır. Böylelikle klasik manadaki kadrolu işçi neredeyse tamamen ortadan kalkmış olacaktır. İşçi sınıfı parçalanmakta, bölünmekte ve örgütsüzleştirilmektedir. AB’nde daha önceden kurulmuş bulunan bu nitelikteki “kiralık işçi büroları” son krizden çıkışta önemli bir araç olarak kullanılmaya çalışılmaktadır. Geline aşamada AB’de kiralanan işçi oranı yüzde 20’yi aşmıştır.

Yeni kurulmaya çalışılan köleleştirme düzeni eskisinden daha ağır koşullar barındırmaktadır. Bunun doğal sonuçlarından birisi de güvencesizliğin tavan yaptığı koşullarda iş cinayetleri ve meslek hastalıklarının daha da artmasıdır. Çalışma Bakanı Faruk Çelik’in açıkladığına göre son 10 yılda iş cinayetlerinde yaşamını yitirenlerin sayısı 10 bini geçmektedir. 2012’nin ilk 11 ayında ise “kaza”ya kurban gidenlerin toplamı 895’e ulaşmıştır. 2002-2011 yılları arasında toplam 735 bin 803 iş “kaza”sı meydana gelmiş; 10 bin 804 kişi hayatını kaybederken 14 bin 665 kişi sakat kalmıştır.

Ama en az bu veriler kadar korkunç olanı ise 2005-2011 yılları arasında yaşanan 502 bin 961 iş “kaza”sından sadece 287 bin 59 tanesinin soruşturmasının tamamlanabilmiş olmasıdır. Bunların hakkaniyetle sonuçlanmadığı gerçeği katliam tablosunu tamamlamaktadır. Yeni yıl da katliamlarla başlamıştır. TTK’nın Kozlu’daki maden ocağı 7 Ocak’ta 8 işçiye daha mezar oldu. Bir hafta geçmeden bu sefer merkeze bağlı Gelik beldesinde 1 madenci öldü 1 diğeri yaralandı. 30 Ocak’ta ise Antep’teki Galvaniz fabrikasındaki patlamada 7 işçi yaşamını yitirdi. Tayyip’in Kozlu’daki kayıplardan bahsederken yanlışlık yapıp 5 demesi, uyarıdan sonra “neyse 8” diye düzeltmesi, bu cinayetlere güzellemede bulunmanın son örneği olmuştur.

Dünya ölçeğinde Türkiye'yi en üst sıralara taşıyan bu vahim duruma alışıldık biçimde el atılarak çıkarılan yasada işçi sağlığı yerine iş sağlığı ek-senli bir yaklaşım kurulması, var olan zihniyetin yine meşrulaştırılmasını getirmektedir. Kusuru hemen her seferinde işçide arayan bakış, koşulların iyileştirilmesine yönelik bazı düzenlemeler yaparken, "işgücü" kaybını ortadan kaldırma derindedir. 30 Haziran 2012'de resmi gazetede yayınlanan ve aşamalı biçimde devreye sokulacak olan yasa, adı üstünde işçiyi değil iş sağlığını esas almakta, işyeri hekimliğini de patrona bağlı kılarak işini sağlama almaktadır.

Hazırlıklarına 2009 yılında başlanan Ulusal İstihdam Stratejisi'nin en güçlü sigortasını sendikasılaştırma adına yapılan düzenlemeler oluşturmaktadır. Burada da birçok kuş ve sol gösterip sağ vurma taktiği izlenmiş, sendika ve toplu sözleşme alanındaki yılların taleplerini karşılama bahanesiyle tam aksi bir yerde konaklanmıştır. SGK verileri esas alınarak yasa sonrasındaki ilk açıklama 2013 Ocak ayı sonunda geldi ve durum daha da netlik kazanmış oldu.

Böylelikle toplam 92 sendikadan 49'u baraj altında bırakılmış oldu. En son toplu sözleşme yapma hakkı 52 sendikanın elinde bulunmaktayken bu sayı şimdi 23'e kadar düşebilmektedir. Bunların bazılarının 2009 istatistikleri kapsamında bir kereye mahsus son kez işkolu yetkisini kullanma adına, infiali düşürme amacıyla "fiş çekme" süresi bulunuyor. 2016'da devreye girecek yüzde 2 ile 2018'deki yüzde 3 barajları ise yetkili sendika sayısını iyice azaltmış olacak.

Sendikal tazminat (sendikaya üye olmaya çalıştığı için işten atılma) güvencesi 30 ve daha az işçi çalıştıran yerlerde kaldırılmıştır. 1.5 milyon işyerinin yüzde 95'inde 30'dan az işçi çalışmaktadır ve yeni hükümlere göre buralardakilerin iş güvencesi tamamen sıfırlanmıştır.

İşkolu barajı kâğıt üzerinde yüzde 10'dan yüzde 3'e düşürülmüş ama işkollarıyla ilgili yapılan düzenleme (28'den 20'ye indirme) nedeniyle fiilen yükseltilmiştir. Yetki hesaplamasında SGK verilerinin esas alınması da işlerin bütünüyle iktidarın elinde olacağıın göstergesidir. İşkollarındaki birleştirme ve azaltma işleminin, kendilerince sorunlu sendikalara ve mücadele geleneğinin güçlü olduğu alanlara yönelik olduğu kaba bir bakışla bile anlaşılabilir.

Barajın düşürülmediği, tersine artırıldığına örnek olsun; deri ve tekstil iş kolları birleştirildi. Öncesinde deri iş kolunda 45 bin civarında işçi vardı

ve eski yüzde 10'luk baraja göre sendikal yetki için 4.500 üye gerekiyordu. Oysa birleşme sonrası işçi sayısı bir milyona yaklaştı ve şimdi yeni baraj yüzde 1'e göre sendikanın yetki alması, ilk yıl için 10.000 üyeye sahip olmaktan geçiyor. Bu, barajın esasta yüzde 10'dan yüzde 20'lere çıkması anlamına gelmektedir. Durum, yüzde 3 barajına göre ise yüzde 55'leri de aşmış oluyor. Bu durum diğer işkolları için de geçerli. Türk-İş'e bağlı 17 ve DİSK'e bağlı 6 sendika baraj altında kalmaktadır...

Yeni düzenlemenin "azizliklerine" SGK'da yapılan bilgisayar oyunları da eklendi. Taşeron işçilerin uygun işkollarında gösterilmesi nedeniyle örneğin 10 bini aşkın üyesi bulunan Dev-Sağlık İş bir tuşta 1.254 üyeli hale dönüştürülerek fiilen söndürüldü. İşyeri ve işletme barajları ise (50-40) zaten sürmektedir. Ayrıca ESK barajı getirilmiştir. (Yani Ekonomik ve Sosyal Konsey'e üye olan konfederasyona bağlı olma.) Grev yasakları ise kolayca tahmin edilebileceği gibi daha da genişletilmiştir.

Hatırlanacağı gibi 12 Eylül anayasa referandumunda siyasi grevler, dayanışma, hak grevleri ve genel grevle ilgili yasakların kaldırıldığı iddia edilmişti. Grev ertelemesine karşı Danıştay'a itiraz yolu da kapatılmıştır. Genel sağlığı ve milli güvenliği bozmanın yanı sıra grev hakkının kötüye kullanılması ve milli servete zarar vermesi gibi gerekçelerle, tamamen keyfi bir mekanizma içerisinde, grev hakkının kullanımı iyice zora sokulmaktadır.

Ayrıca hem belli işkollarında (bankacılık, şehir içi toplu taşıma, elektrik, doğalgaz ve petrol işleri vd.) yasaklar sürmekte hem de hükümete ve mahkemelere birçok durumda verilen yasaklama yetkisi korunmaktadır. Bunun üstüne getirilen "işçilerin mutlak çoğunluğu" gibi şartlar, fiilen yok etmenin bir başka aracı olarak işlev görecektir.

Yasanın sendikal örgütlenme alanındaki sonuçları bakımından dikkat çekici olan, kayıt için e-devlet üzerinden yeni bir denetim sistemi getirmesidir. Bu nedenle de noter şartını kaldırmanın hiçbir sakıncası kalmamıştır. Ocak (2013) ayı SGK verilerine göre 10 milyon 881 bin 618 kayıtlı işçi bulunmaktadır ve bunların yalnızca 1 milyon 1.671'i sendikalıdır. Yukarıda değindiğimiz gibi yeni barajlarla kapanacak, yetkisiz hale gelecek sendikalar vardır ve en "iyi" halde bile işçilerin üçte birinin tek sendika alternatifi olacaktır. Mevcut sendikaların birbirinden ne kadar farklı olduğu da zaten ortada bulunmaktadır.

Hak-İş ve Türk-İş gibi konfederasyonlar, yasanın hazırlanması, tasarıya dönüşmesi ve nihayet kabul edilmesi sürecinde alçakça bir işbirli-

ğine gitmiş, DİSK, KESK ve SGBP'nin tutumu ise son derece yetersiz kalmıştır. Bunun ardından Türk-İş içerisinde genel başkanları Kumlu'nun Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Yasalarının hazırlanması aşamasında patronlarla hazırladığı protokolü bahane edenlerin (bunlar da işin içinde olduğu halde) sergilediği tiyatro gösterisi, pek açıkça ucuz bir koltuk kavgasını konu etmektedir.

Oysa sınıfın durumu her geçen gün ciddi biçimde kötüye gitmekte ve kollarına yeni zincirler takılmaktadır. KESK Araştırma Departmanı'nın Ekim 2012 verilerine göre açlık sınırı 1.060, yoksulluk sınırı 3.351 TL olarak belirlenmiştir. Aynı konuda Kamu-Sen'in Ocak 2013 verileri sırasıyla 1.361 ve 3.763 TL'dir.

Gelir durumuna temel teşkil eden asgari ücret, TÜİK'in dahi 1.025 TL olması gerektiğine dair açıklamasına karşın 4.1+4.4 oranla, 739.79 TL'den 774.804 TL'ye yükseltiştir. Bu oran resmi enflasyonun bile altında kalmıştır ki asgari ücretli açısından temel önemdeki kalemlerin artış oranı çok daha yüksektir. Devletin son 10 yılda yüzde 301 oranında artıştan bahsetmesi ucuz bir yalandır. Konuyla ilgili OECD'nin hesaplamalarına göre asgari ücretin 10 yılda reel olarak yüzde 52 azalması söz konusudur.

Tabloyu bu düzeyde tutmanın en önemli argümanı olarak kullanılan işsizlik oranındaki durum uzun yıllardır aynı seviyede gitmektedir. İstatistiklerde oynanması bir yana, çalıştırılmayan kadınlar ve iş bulma umudunu yitirip de arama faaliyetine girmeyenler işin içinden bilinçli olarak çıkarıldığı için yüzde 20'lerin üzerindeki oran yüzde 9 olarak lanse edilmekte, 6 milyonu aşkın işsiz nüfusu 2.5 milyon gösterilmektedir.

İşçi sınıfının ekonomik-demokratik mücadelesinde en önemli araç olarak sendikalar tarihinin en kötü dönemini yaşamaktadır. Bir yandan sendikasızlaştırma programı diğer yandan da var olanların rengini sarıya, daha koyu sarıya boyama operasyonları, büyük bölümü örgütsüz bir işçi sınıfı yaratmıştır.

Her yıl ortalama 45 bin işçi sendika dışı kalmaktadır. Son 10 yıllık dönemde her sene 525 bin kişi sınıfa katılmış, toplam nüfus 2002'de 9.5 milyon iken 2012'de 15 milyon 400 bine ulaşmıştır. Bundan yaklaşık 2 milyonluk kamu emekçileri çıkarılsa bile 13.5 milyonluk bir kitleden söz ediyoruz.

Oysa sendikalı nüfus son 10 yılda 960 binden 520 bine gerilemiştir. Durumu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik gururla ilan etmek-

tedir: *“Toplam 880 bin sendikamız var. Bunlardan 567 bini toplu sözleşme hakkını elde edebiliyor. Bunlardan belediyeler ve kamuyu çıkarırsanız 180-200 bin işçinin özel sektörde sendikalı olduğu bir tabloyla karşı karşıyayız.”* (10.03.12)

Sınıfın bir başka gerçekliğini, paramparça edilmiş ve edilmekte olan, kadrolu, taşeron, geçici, yevmiyeli, göçmen gibi statü farklılıklarına bölünme hali oluşturmaktadır. Buna milliyeti ve mezhebine, vasıflı olup olmamasına göre *“sınıflandırma”* da eklendiğinde durum iyice sıkıntılı hale gelmektedir. Yüzde 4’ün altına gerilemiş sendikal temsiliyet şartlarında, bu anlı şanlı konfederasyonları yöneten işbirlikçi ağalar, yüzde 80’i emekli olmuş yaşlı bir kast oluşturmaktadır.

Sendikaların durumunu anlamanın bir ölçüsü örgütlülük seviyesi ise diğeri de pratiktir. Birbirine sağlama yapan bu ölçütler açısından fotoğraf karanlıktır.

Örgütlü olup toplu pazarlık hakkını kullananların son 3 yıldaki ortalaması 422 bindir. 84.832 işçinin greve çıktığı 1980’den sonra 1985’de 2.410 olan işçi sayısı kamu emekçilerinin yoğun bir eylemlilik sürecinin yaşandığı (166.306 kişi) 1990’dan sonra 2000’de 18.705’e düşmüş ve takip eden yıllarda 3.500 dolaylarında kalmış ve nihayet 2010’a gelindiğinde binin de altına gerilemiştir. 2010’da 885 olan grevdeki işçi sayısı, geçen yıl 7 işyerinde 582 olarak gerçekleşmiştir.

Sendikaların gerçekliği içerisinde bu tablo hiç de şaşırtıcı değildir. Bunu söylemek başka, gerçekleştirilen direnişleri küçümsemek başkadır. Kaldı ki sınıfın pratiği açısından tek ölçü grevler değildir. Grevin önüne bu kadar perdenin gerildiği ve fiili imkânsızlık koşullarının yaratıldığı durumda diğer direniş biçimleri öne çıkmaktadır. Ne var ki bu eylemlerin önüne dikilen örgütsüzlük ve önderliksizlik engellerini aşmak, hiç de kolay değildir. Durum bu derinlik içerisinde değerlendirilmelidir.

Yüzbinlerce işçinin grev ve toplu sözleşme hakkı aylar boyunca filen gasp edilmiştir. Büyük saldırılara karşı koymada ciddi bir barikat oluşturulamadı ama lokal düzeydeki direnişler etkili olmuştur. Aktif bir destek ve yönelime dönüşmese de sınıfın genelinde hareket ve kamuoyunda ilgi yaratan bu eylemler neredeyse bütün işkollarında kendini göstermiştir. Togo, Billur Tuz, UPS, Hey Tekstil, Savranoğlu, Bedaş, Ontex, Marmaray, Maltepe ve İzmir Belediyesi taşeron işçileri, Mersin Liman işçileri, Cerrahpaşa, Rosateks, Meha Tekstil, Sinter, Gürsaş, Daiyang SK vd. yerlerde bireysel

ya da toplu direnişler, grevler ve işgal eylemleri örgütlendi ve örgütlenmeye devam ediyor.

Ancak daha çaplı direnişler de görüldü. 6 bin Bosch işçisi Bursa'da, Türk Metal sendikasının işbirlikçi politikalarına karşı ayaklandı. Eylem sendika değiştirme noktasında kaldı. Bosch ile birlikte Tofaş ve Renault çalışanlarının son derece ağır sömürü şartlarında biriken tepkisi yine bilinen zaafardan kaynaklı çaplı bir eyleme dönüşemedi. Ancak güçlü bir potansiyelin olduğu her bakımdan açığa çıkarılmış oldu. Nitekim Renault işçileri Türk-Metal sendikasının hazırladığı toplu sözleşme taslağına karşı Kasım 2012'de direniş örgütledi.

Bir diğer eylem Gaziantep'te Başpınar Organize Sanayi Bölgesi'nde örgütlendi. Çeşitli fabrikalardan 6 bin tekstil işçisi 11 gün süren grev gerçekleştirdi. Sendika barikatı aşılarak yürütölen direniş belli kazanımlarla bitti. Eylem, 100 bin işçinin bulunduğu havzayı kapsayamadı ama önemli bir deney oluşturarak işçi havzalarındaki etkileşim ve birlikte hareket etmenin koşullarına işaret etti.

Bireysel direnişlerin yaygınlaştığı ve özellikle tensikata uğratılan işçilerin ağırlıklı olarak eyleme geçtiği geçen dönemin pratiğinden çıkarılacak sonuçların başında, defalarca vurguladığımız açmazlar vardır. Bunun aşılması için, var olan sendikalar içerisinde yürütölecek faaliyet önemli bir yerde durmaktadır ama esas olarak gelişkinin en keskin olduğu, sınıfın ezici çoğunluğunu barındıran kesimlere yönelmek gerektiği de kendisini bütün açıklığıyla dayatmaktadır. Yakın dönemde bu yönde yaptığımız tespitler, taşeronlaştırmanın hız kazandığı süreçte hiç kuşkusuz geçerliliğini korumaktadır.

İşçi ve emekçiler sürekli gelir kaybını içeren maddi koşullarıyla beraber büyük bir hak gaspı saldırısıyla karşılaşmakta, bütün kazanımları ellerinden alınmak istenmekte ve kölece bir çalışma dünyasına hapsedilmektedir. Mücadele etmekten, bunun için de organize olmaktan başka hiçbir şansları yoktur. Yani direnmenin ve örgütlenmenin şartları son derece elverişlidir. Dünyanın pek çok ülkesinde Türkiye ile kıyaslanmayacak boyutta büyük direnişler örgütlenmekte, işçi ve emekçilerin eylemleri sistemi sarsan boyutlar almaktadır. Bu ülkelerin birçoğu açısından koşullar ülkemizden daha kötü de değildir.

O halde meseleyi "nesnel koşullar" bağlamında ne sınıfın ruh hali ve genel eğilimi ne de baskı ve engelleme koşullarıyla açıklamak mümkündür. Çok sayıda ve etkili biçimde gelişen tekil eylemler yapılmakta ancak

hem bunlar aynı potaya akıtılmamakta hem de kesintisiz bir direniş süreci örülememektedir. Egemenlerin sınıfı bir araya getirmek ve mücadeleye sevk etmek için elinden geleni yaptığı yani çok kritik öneme sahip konularda büyük saldırılar gerçekleştirdiği koşullardan söz ediyoruz.

Egemen sınıflar esnek üretim konusunda epey yol almışlar, sendikal hakları büyük oranda gasp ederek sınıfı silahsızlandırmaya çalışmışlardır. Sıra, sarı sendikacıların bile “genel grev sebebi” olarak kabul ettiği, kıdem tazminatının fona devretme formülüyle ortadan kaldırılmasına gelmiştir. Haziran ve Temmuz 2012’de gündemleştirilen bu saldırı zamanlama hesabıyla geri çekilmiş ancak bundan vazgeçtikleri söylenmemiştir.

Ül Stratejisinin önemli bir parçasını oluşturan bu saldırı başarıya ulaşırsa sınıf yalnızca maddi sonuçları olan bir hak kaybına uğramayacak bütünü “çaresiz” bir zemine savrulacaktır. Zaten zorlukla yararlanan ve kuşa çevrilen bu hakkın tamamen ortadan kaldırılması halinde işten atmalar alabildiğine kolaylaştırılacak, sermayenin yükü minimum düzeye çekilmiş olacaktır.

Sendikalaşma düşüş kaydederken kamu emekçileri ve beyaz yakalı denilen alanda sendikalara ilginin ve örgütlenme çalışmalarının arttığını görmek gerekir. Dernek ve meslek odalarını yadsıyarak sendikalaşma çabasına giren sporcular, oyuncular hatta yargıçların, savcıların, asker ve polislerin girişimi de dikkat çekicidir.

Sınıfın böylesine parçalandığı koşullarda klasik ve eski tip anlayışlarla örgütlenme ve mücadele yürütmekte ısrar etmenin sonuçları ortadadır. Bu kuralsız, güvencesiz, dizginsiz sömürü/çalışma şartlarında aktif bir direniş çizgisi izlenmelidir. Bu çizginin, toplumun diğer kesimlerine yönelik saldırılardan bağımsız ele alınması mümkün değildir. Sınıfın ekonomik talepler zemininde kalması gerektiğini ileri sürenlerin gündemleştirdiği marjinalleşme/darlaşma korkusunun, geline nokta nasıl da anlamsızlaştığı görülmek zorundadır.

Bu korkunun oluşturduğu engel egemen sınıfların işini kolaylaştırmış, asıl gerileme bu sayede gerçekleşmiştir. İşçi sınıfının sistem içerisindeki yeri ve rolüne dair kavrayışsızlık (ya da bilinçli çarpıtma hali) politik iktidar mücadelesinde bir mevzi olmasına mani olmaktadır. Bu mevziye sahip olamamanın, haklar uğruna mücadelenin gerçek zeminde ve güçlülükte yürütülme olanağını ortadan kaldıran yönü görülmemektedir. Sınıf mücadelesi işçi sınıfının yürüttüğü mücadeleyle sınırlı değildir. Çeşitli emekçi

sınıflara mensup halk kitleleri değişik form ve içerikler çerçevesinde düzenle çatışmaktadır. Bunların başında Kürt ulusal güçlerinin yürüttüğü mücadelenin geldiğine şüphe yoktur.

Önümüzdeki süreçte yaygınlaşacak İstihdam Büroları çeşitli meslek gruplarının bir arada örgütlenmesi bakımından da gerekli bir formül üzerinden çalışmayı gerektirmektedir. İşçi sınıfı kendi talepleriyle sınırlı olmayan bir direniş ve eylem hattı oluşturduğu takdirde bu sürecin özgünlüklerine uygun bir konumlanışı da gerçekleştirmiş olacaktır.

zerinde durmamız gereken konulardan birisi de sınıfa karşı güvensizlik sorunudur. İçinde bulunulan duruma dair kavrayışsızlık ve çözümlenme zafiyeti, sorgulamayı sınıfın yapısına kaydırmakta ve ister istemez karşı-devrimci stratejiye teslim olmaktadır. Bu güvensizlik hali her şeyden önce öznenin kendisiyle ilgili fikir vermektedir. Nitekim hangi alanda kriz var ve nedenler dışarıda aranmışsa, aynı mecraya düşüldüğü görülmektedir. Bu ideolojik sorun giderilmeden, sınıfın sorunlarına yoğunlaşmak ve buradan çıkış yaratmayı başarmak mümkün olamayacaktır.

2012'nin son aylarında başlayan ve 2013'te de hızla devam eden, yoğun bir işten çıkarma furyası yaşanmaktadır. Taşeron sistemindeki onbinlerce işçi yıl sonunda sözleşmelerinin bittiği gerekçesiyle işten atılmış; TOFAŞ, Arçelik, Renault ve Őiřecam'da binlerce işçi kıyımı yaşanmıştır. Bunların her biri devasa kar eden büyük holdinglerdir ve tensikatın ana sebepleri arasında, darlaşma ya da krizden öte daha fazla kar hesabı ve sendikal mücadeleye darbe indirmek vardır.

Bu şirketleri yenilerinin izleyeceğine kuşku yoktur. Bu kıyımlara karşı direnişler başlamıştır. 13 gün süren direnişin ardından kazanan Őiřecam işçilerini diğerleri de takip edecektir. Ocak ayında irili ufaklı 50'ye yakın direniş yaşanmıştır. 27 Ocak'ta Zonguldak'ta iş katliamları ile taşeronlaştırılmayı protesto amacıyla gerçekleştirilen "emeğe saygı" mitingine 20 binin üzerinde işçi katılmıştır. Karayolları işçilerinin Ankara yürüyüşü etkili olmuştur. Yeni bir eylem dalgasının geldiğini söylemek hayalcilik değildir. Süreç sınıfa takılan kelepçelerin parçalanması ve egemen sınıf saldırılarının cepheden yanıtlanması için önemli fırsatlarla birlikte akmaktadır.

Son yasal düzenlemelerle tahkim edilen "alışma rejimi" yeni bir ruh ve felsefeyle ele alınmak, çalışmalar buna göre yürütülmek zorundadır. Eski süreç kapanmış, yeni bir dönem açılmıştır. Egemen sınıflar daha beter smreceklerini daha pervasızca saldıracaklarını ve bunun karşısında hiçbir

direnme şansının da bulunmadığını ilan etmiştir. Bunu ispat için mücadele ve direnişin araçları ile kanalları iyiden iyiye zayıflatılmış ve tıkanmış, ayaklara dolanan zincire birkaç tur daha atırılmıştır.

Mücadelenin tekil boyutta kaldığı ve enerjinin bu düzlemde kolaylıkla tüketildiği görülmektedir ama çeşitli havzalarda toplu hareketlenme dalgaları yaşanmıştır. Sınıfın tahammül sınırlarını aşan durumun mücadele dinamiklerini olgunlaştırması kaçınılmazdır. Konfederasyonlardan öte tekil sendikaların hali de içler acısıdır. Yeni düzenleme ile tutarsız da olsa istisnai bir duruş gösterenlerin sayısında azalma olması beklenmelidir. O halde, sendikal alanın dışındaki platform üzerinden yürümenin meşruiyet koşulları daha da elverişli hale gelmiş demektir. Sınıfın karakteristik özelliklerini en çok taşıyan kesim zaten buradadır ve önemli bir çoğunluğu oluşturmaktadır.

Gerek örgütlenme gerekse de önderlik ve eylem hattına dair sorunları aşmanın gerçek zemini de burasıdır. Bu zemini sendika genel kurullarında aramak, geçtiğimiz dönemlerin beyhude bir çabası olarak mahkûm edilmelidir. Bu kapsamın dışına çıkamayan SGBP gibi oluşumlardan vazgeçmek hala gerekli değildir ama bu platformları işlevli kılabilmenin yolu da bu sınavlardan geçmektedir. Muhalif güç birliklerine doğru bir karakter kazandırmak, yeni bir oyalama ve söndürme aracı olmalarını engellemek için direniş alanına çekilmeleri şarttır.

Zaten uzun bir dönemdir etkisiz ve işlevsiz bir hale sokulan sendikalar, şimdi de tamamen yok olma noktasına gelmişlerdir. Bu nedenle, baraj altında kalmanın engellenmesi için üye kaydıyla ilgili atağa kalkanlar ve birlik oluşturmaya çalışanlar olacaktır. Anlayışın özü, çizginin niteliği değişmedikçe fark eden bir şey de olmayacaktır ama böylesi bir zeminden doğru bir politika ile yararlanacak olan yine işçi sınıfıdır. Dolayısıyla kötü de olsa her yeni koşulun üreteceği devrimci olanaklar vardır ve bazen bunlar süreçte eski koşullara göre daha etkili bir anahtar rolü de oynayabilir.

Yeni işkolları düzenlemesinin bir realite haline gelmiş olması karşısında, aynı alanda birden çok sendikanın bulunması nedeniyle, doğru esaslar temelinde ve sınıfın inisiyatif aldığı bir süreç takip edilmek kaydıyla, güç birliğine gitmek ve barajı aşmak amacıyla birleşmelerin sağlanması için çaba göstermek, mücadelenin sendikal zemini bakımından gereklidir. Ancak artık bütün işkollarının çıplak gerçekliği ve atan kalbi haline gelme yolunda ilerleyen, sınıfın esnek üretimin merkezinde bulunan kesimlerine yönelme politikası esas alınmak zorundadır.

TOPLUMSAL KANSER: KADINA ŞİDDET

►► Kadının, yalnızca kadın olmaktan kaynaklı uğradığı baskı, sömürü ve şiddete karşı, sistemle uzlaşmış ya da bütünleşmiş erkek cinsini de kapsayan mücadelesi özgündür ve ezilmişliğe yönelik bu isyan, sınıf mücadelesinde “özel” bir etkinlik ve canlılık odağı oluşturmaktadır. ◀◀

Kadınların cins kırımına varan boyutta şiddete maruz kalması gerçeğinin, çeşitli platformlar altındaki kadın mücadelesinin önemli bir katkısıyla belli bir süredir gündemleştirilmiş olması, konuyla ilgili duyarlılığı ve mücadeleye gücünü artırmış olsa da süre giden şiddetin hızı dahi kesilmemiştir. Bu durum, sorunun ne denli ağır ve çaplı olduğunu göstermesi kadar, sistemle bütünleşmiş olma gerçeğine de işaret etmektedir. Hiç ihmal etmeden vurgulamak gerek ki düzene entegre olma ya da ondan kaynaklanma halinin kökeninde de sosyo-ekonomik sistem harcının erkek egemenliğiyle karılmış olması gerçeği vardır.

Kadına karşı şiddet, esas olarak emekçi kadın şahsında, ezilen bir cins olarak katmerli bir baskı ve sömürü altında tutulmasının parçasıdır. Her türlü ayrımcılık ve aşağılamanın, mülkiyet temelli bir yaklaşımla harmanlandığı bizimki gibi yarı-feodal toplumlarda, şiddetin katsayısı artmakta ve kendine özel bir gündemle neredeyse soyutlanma derecesine varan bir noktaya ulaşılmaktadır. Son yıllarda toplumsal bir kanser gibi yaygınlaşma ve bulaşma eğilimiyle gündem oluşturması, sorunu kadınlara özgü alandan başka bir zemine kaydırmak isteyenlerin işine yarayacak düzeyde yorumlara neden olmaktadır.

Resmi makamlarca, son 11 ayda 148 kadının öldürüldüğü, 209'unun yaralandığı, 129'unun tecavüze uğradığı rapor edilmektedir. Bu rakamlar gazetelere yansıyan haberler üzerinden yapılacak kaba bir hesaba dahi uygun düşmemektedir. Daha gerçekçi sayılabilecek İHD İstanbul Şubesinin araştırmasına göre 2005-2011 yılları arasında 4.190 kadın öldürülmüş,

3.074 kadın tecavüze uğramış ve bir başka veriye göre de son 5 yılda kadına yönelik cinsel taciz ve tecavüz olayları yüzde 30 artış göstermiştir.

Kadın Cinayetlerini Önleme Platformu'nun 08.02.13 tarihli açıklamasında, 4 ay içerisinde 7 bin kadının "koruma" talebiyle başvuruda bulunduğu belirtilmektedir.

Sistemin erkek şiddetindeki rolü failerde somutlanan bir yapısallığın yanı sıra, fiilen ortaklıkla da kendini göstermektedir. Yapılan araştırmalar, koruma talebiyle polise veya savcılığa başvuran kadınların yüzde 73'ünün öldürüldüğünü ortaya koymaktadır. Faşizm, konuyla ilgili göstermelik de olsa bir takım adımlar atmaya bile gereksiz gören ve tam aksine durumu daha da vahim bir boyuta getiren düzenlemelere imza atmaktadır. 1 Şubat 2013'de uygulanmaya başlanılan "Denetimli Serbestlik Yasası" ile suç türünün "anlaşılabilirliği" nedeniyle kadınlara yönelik her türlü şiddet eyleminde nasıl olmuşsa ceza almış birçok kişi, "kutsal" görevlerinin başına yeniden atanmışlardır.

Batılı ülkelerde oran olarak düşüklük olmakla beraber, dünya genelindeki durum da esas olarak Türkiye'den farklı değildir. Dünya Bankası verilerine göre, dünya genelinde şiddet nedeniyle hayatını kaybeden 15-44 yaş grubundaki kadınların sayısı kanser, sıtma, trafik kazası ve savaşlarda yaşamını yitirenlerden daha fazladır. Çalışma saatlerinin üçte ikisi kadınlar tarafından doldurulmakta ama dünya gelir ortalamasının ancak onda birini ücret olarak almaktadırlar.

Ancak yine de Türkiye'nin kadın durumu ile ilgili de özel bir yerde durduğunu unutmamak gerekiyor. Dünya Ekonomik Forumu'nun raporuna göre, Türkiye, kadınların eğitiminde 134 ülke arasında 109., cinsiyet eşitsizliğinde ise 126. sırada yer almaktadır. Bunu faşist Türk devletinin konuyla ilgili süreklileşen pratiğinden okumak hiç de zor değildir. Sorunun gündemleşmesi üzerine her konuda olduğu gibi manevralar geliştiren egemen sınıflar, "*Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı*"nın adını "*Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı*" şeklinde değiştirdiler.

Hesapta kadınlara "özel" bir bakanlık kurulmuş gibi gösterilmiş, ancak kadını köleleştirmenin merkezi olarak sorunun etrafına daha güçlü bir "aile" duvarı örülmüştür. Nitekim tam da 8 Mart 2012'de çıkarılan "*Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Yasa*" da aynı anlayışa vurgu yapıyordu. Kadın değil kadına karşı her türlü şiddet, sömürü ve ayrımcılığın üretildiği kurum korumaya alınmıştır.

Erkek egemen sistemin 2012 yılında da kadın haklarına yönelik saldırgan politikaları çeşitli biçimlerde devam etti. Kadını kuluçka makinesi ve çocuk bakıcısı olarak gören anlayış, 3 çocuk ısrarını, onun da yetersiz olduğu, hatta ihanetle eş değer görülmesini telkin ederek daha fazlasını dikte etme noktasına kadar genişletti: *“Bir çocuk iflas, iki çocuk iflas, üç çocuk ancak yerinde saymaktır.”* (T. Erdoğan, 02.01.13) Sonradan da 5 rakamını telaffuz edecek kadar şirazeden çıkanların yaklaşımı 2071 hedefindeki AKP kliğinin ezen ulusun nüfusunu çoğaltma ve kendi neslini yetiştirmedeki popülasyon hesaplarından bağımsız değıildir.

Kürtaj konusu da buna bağılı olarak gündemleştirilmiştir. *“Çok çocuk, daha çok çocuk”* parolası, mevcut mevzuattaki 10 haftalık süreyi 4 haftaya çekmeyi, hatta Sağlık Bakanına göre *“tıbbi gereklilikler hariç tamamen yasaklanma”*sını gerektiriyordu ama kadınların gösterdiği ciddi bir direnç karşısında geri adım atmak zorunda kaldılar. Ancak yine benzer durumlarda yaptıkları gibi, yeni bir düzenleme ile konuya ilişkin başka bir atak geliştirmenin hazırlıklarına giriştiler.

2013’ün ilk aylarında meclise gönderilecek taslakta kürtajla ilgili süreye dokunulmamasına karşın, sorunu kökten çözmek amacıyla kadını kürtaj kararından vazgeçirmek için getirilen prosedür (tam teşekküllü devlet hastanesi, uzman hekim, hekimin vicdani red hakkı vs.) ve çeşitli yöntemlerle iknaya zorlama (dolayısıyla fiilen yasaklama) esas alınmış durumdadır. Faşist Türk devleti açısından kadınlarla ilgili hesaplar öyle kritik bir yerde durmaktadır ki, Roboski’yi özür değil gurur vesilesi yapan Tayyip, onun katliam olduğunu kabul etme pahasına, *“Her kürtaj bir Uludere’dir”* sözünü sarf etmekte sakınca görmemiştir.

Kadına yönelik sömürü ve ayrımcılığın en önemli boyutlarından birisi emeğinin gaspıyla ortaya çıkıyor. TEPAV (Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı)’ın Ağustos 2012 tarihli *“Türkiye’nin Kriz Sonrası Eve Dönen Kadınları”* başlıklı raporuna göre 37 milyon 191 kadından 27 milyon 594 bini çalışabilir durumdadır ve bunların 11 milyon 933 bini ev kadınıdır. Kadınların işgücüne katılım oranı 2011 verilerine göre yüzde 28.8’dir. (Bu oran Avrupa ülkelerinde yüzde 60)

İş yaşamına girebilenlerin *“ucuz emek”* statüsünde istihdam edilmesi söz konusudur. Kadın istihdamında en yüksek orana sahip 10 sektör genelinde yapılan araştırma, erkeklerin gelirinin yüzde 8 oranında fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Üstelik bunların önemli bir bölümü güvencesiz

koşullarda çalışmaktadır. Kayıt dışı çalışanların da yüzde 73'ü kadınlardır. Ama daha önemlisi emeğinin yok sayıldığı aile hapisanesindeki koşullardır. Ülkede 15 yaş üstü kadınların dörtte üçü, yani 20 milyon kadın ev hapsinde yaşamakta ve pek "doğallıkla" yargı kurumları kadının ev içi emeğini yok sayan kararlar vermektedir.

"Eşitlik karlılık getirir" sloganıyla 2012'yi kadın yılı ilan eden DB, Türkiye'yi de pilot ülke seçmişti. Amaç, istihdamda eşitliğin sağlanması adı altında ucuz kadın emeğinden daha fazla yararlanmanın olanaklarını yaratmaktı. Kadının ev içi hapsi ve emeğinin gaspı konusunda getirilen eleştiri ve talebe de yanıt olmuş görünmek adına Türk devleti de atağa kalktı. Sorunun "giderilmesi" adı altında yeni bir fırsat yaratılabilirdi.

Kadınların aile kurumundaki durumu statüsü ne olursa olsun değişmiyor. Bir hizmet nesnesi gibi gördüğü muamele, "mal" olarak satıldığı yeni ailesinde hem de çocuk denilecek yaşlarda daha da dayanılmaz bir biçim alıyor. TÜİK bile istatistiklerinde yıllık hesaba göre 181 bin çocuk gelin olduğunu söylüyor. Kadın kuruluşlarının araştırmaları, çocuk yaşta evlendirilen kadınların sayısını 6 milyon olarak bildirmektedir. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin "*Çocuk Gelinler*" raporuna göre yüzde 72'si rızası olmadan evlendirilmiş bulunuyor. Bu tablonun ve kadına karşı şiddetin bir başka tezahürü ise intihar vakalarıdır. TÜİK verilerine göre 2011'de 801 kadın intihar etti ve bunların yüzde 81'inin işsiz olduğu açıklandı.

Kadın sorunu, çeşitli konu başlıkları altında gündeme taşınmakta ve demokratik mücadele cephesinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Başta feminist çevreler olmak üzere çeşitli reformist grupların etkinlik kurduğu platformlar önde gelmek kaydıyla, emekçi kadın hareketinin yürüttüğü faaliyet, son yıllarda elle tutulur bir gelişme göstermektedir. Bölümün başında da değindiğimiz gibi, sistemin belkemiğini oluşturan politika ve uygulamalarda bırakalım çözüme ulaşmak, erkek egemen yapının geriletilmesi dahi oldukça zorlu bir savaşım sürecini gerektirmektedir.

Bunun için kadın sorununa özgülünen mücadelenin, sınıf savaşımının diğer alanlarıyla kurması gereken ilişki belirleyici bir yerde durmaktadır. Bu mücadelenin ana eksenine sınıfsal bir perspektifin oturtulması ise mücadelenin geleceğini tayin edecek kadar önemli görülmelidir. Bu gerçeğin asla örtmemesi gereken özgünlükteki emekçi kadının kendi

gündemi doğrultusundaki mücadele ise konuya temel oluşturan cins baskısından soyutlanarak ele alınırsa, dinamiği besleyen ana damarlardan birisi ihmal edilmiş olacaktır.

Kadının, yalnızca kadın olmaktan kaynaklı uğradığı baskı, sömürü ve şiddete karşı, sistemle uzlaşmış ya da bütünlüşmüş erkek cinsini de kapsayan mücadelesi özgündür ve ezilmişliğe yönelik bu isyan, sınıf mücadelesinde “özel” bir etkinlik ve canlılık odağı oluşturmaktadır. Kadın sorunu, iktidarın “erkek” karakterinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiş bir avuç egemen sınıf kadını bakımından “özel” bir alan olmaktan çıktığı için sorun emekçi kadın ekseninde kavranmak ve işlenmek durumundadır. Nitekim kadın sorununun toplumsal yaşama yansıyan bütün formlarında baskı ve şiddete uğrayarak sömürülenler, ezilen sınıfların kadınlarıdır.

Tıpkı ulusal sorunda olduğu gibi şovenizm bayrağını “sınıfsallık” adına sallayanlar ve soruna dair çarpık yaklaşımdan sıyrılamayanların dahi, ister durduğu yeri güçlendirme isterse de zorunluluktan kaynaklı olsun soruna daha çok ilgilenir hale gelmeleri, kurultaylar ve toplantılar düzenlemeleri “ileri” bir adım olarak görülmelidir. Bunun tek nedeni, kadın sorununun sınıf mücadelesinde kendisini var eden durumudur. Son süreçte konuyla ilgili problem alanlarında bir artış görülmektedir ama esas dikkat çekilmesi gereken nokta “algı”yı ve ilgiyi besleyen dinamiklerdir.

Bedenlerine, emeklerine ve yaşamlarına el koymak isteyen erkek egemen sisteme karşı mücadeleyi yükselten kadınlar, sistemi etkileyen bir güç olarak tarih sahnesindeki yerlerini güçlendirmişlerdir. Devletin konuyla ilgili tasarrufları, en azından türlü manevralara girmeksizin, çeşitli yöntemlerle örtülmeksizin gerçekleşmemektedir. İşçi sınıfının mücadelesinde, gerek tekil eylemler gerekse de toplu direnişlerdeki kadın faktörünün önemli bir yer edinmesi, rastlantısal bir olgu biçiminde görülemez. Çeşitli platformlar üzerinden yürütülen faaliyetler, belli günlere sıkıştırılmayacak kadar sürekli bir zeminde geliştirilmekte, erkek egemen sistemin çeşitli saldırıları karşısında önemli bir itiraz ve barikat noktası oluşturmaktadır.

MÜNKİRE KILIÇ ÇALMAK YA DA EL PENÇE DİVAN DURMAK

►► Devrimcilerin, özündeki demokratik ve ilerici unsurlar nedeniyle bağrında daha rahat kendini ifade etme şansı bulduğu ve ancak kendi faaliyetleri ekseninde bağ kurmayı tercih ettiği Alevilerle, özgün talepleri ve öz örgütlenmesi bağlamında ilişki kurmak ihmal edilmiş, konuya pozitivist ve pragmatist bir bakış açısıyla yaklaşmıştır. ◀◀

Resmi faşist ideolojinin *“tek kültür tek inanç, tek din”* vurgusunun hedefindeki *“azınlık”* inanç gruplarının yaklaşık 20 milyonluk kitlesiyle en büyük hedefini oluşturan Alevilere yönelik tutum ve tasarruflar, önemli bir muhalefet dinamiğini güçlendirerek açığa çıkarmaktadır. Tarih boyunca kendi inanç ve kültürü doğrultusundaki bütün talepleri bastırılan, kültürel gelişimleri önünde barikatlar örülen, kendilerini ifade etmeleri yasaklanan Aleviler, *“ahlaksızlık”* ve *“sapkınlıkla”* damgalanmış, büyük kıyım ve katliamlara uğratılmıştır.

Bunun karşısındaki tavırları aktif ya da pasif biçimde direnişlerle ortaya konulmakla beraber, kültürel kodlarına yine egemen sınıflarca yüklenen *“uzlaş”* çerçevesinde sisteme entegre edilmeye çalışılan Aleviler, faşist Türk devletinin sürekli biçimde *“özel”* gündemine mazhar olmuşlardır. Bunun başlıca nedeni, rejimin yapı taşı olarak kurgulanan baskın kültüre aykırı içerikte şekillenmiş bulunan karakteristik özelliklerdir. Felsefi temelde idealizmle sakatlanmış olmalarına karşın, bu çerçeveyi zorlayan ve yıkan bir başkaldırı kültürünü içselleştirmiş olmaları, sınıf mücadelesi içerisindeki *“zorunlu”* da olsa konumlandırılışlarıyla ilgilidir.

Alevilik inanisından öte felsefi yaklaşımına sinmiş bulunan, egemene, zalim ve zorbaya karşı direniş ruhunu şekillendiren unsurlar, bu mücadelenin ana yönelimini barındırmaktadır. Bu yönelim, kadercilik ağlarını par-

çalamakta, egemen sınıfların tesis ettiği düzeni hedeflemekte ve bu sayede devrimci dinamiklerle buluşmaktadır. Bu buluşma ve hatta bütünleşme noktalarında Alevilerin sistemi tehdit eden tüm hareket ve girişimleri, bir yandan zor ve yasaklama diğer yandan aldatma, oyalama ve devşirme girişimleriyle karşılanmaktadır.

Hiç kuşku yok ki sınıf mücadelesinin, özellikle de Kürt ulusal kurtuluş mücadelesi eksenli başkaldırının beslediği bir karşı koyuş zemininde yenden uyanış ve ayağa kalkış hareketi gösteren Aleviler, tarih boyunca olduğu gibi yanıt görmekte ve bu sorun eksenindeki çelişki ve çatışma büyümektedir. "Açılım" kemendi onlara da atılmış, içeriden fetih konusunda yıllardır yapılan yatırımlarla kurulan mevziler harekete geçirilmiş, ama esas olarak da yıldırım amaçlı eylemler, provokasyonlar ve baskılar yoğunlaştırılmıştır.

Bu atışmanın hız kazandığı süreç, önceleri daha statik bir pozisyonda ve izleyici konumunda kalan, icazet halinden sıyrılamayan Alevi kitlesini, etkin ve canlı örgütlenmelere davet etmiş, eylemli bir politik hat kurma ihtiyacını büyümüştür. Bunun sonucu olarak çeşitli politik dönemeçlerde, devrimci demokrat güçlerle kurulan işbirliklerini, eylem birlikleri izlemiştir. Komünist, devrimci, demokrat ve yurtsever güçlerle birey/köken temelinde en yakın ilişkideki kesimi oluşturan Alevilerin mücadeleye kendi kimlikleri ve öz örgütleri aracılığıyla katılmaları, önceki yönlendirilmiş süreçlerin aksine yeni bir durumdur ve doğru biçimde analiz edilmek durumundadır.

"Açılım" kodlu tasfiye süreci, bu konudaki gelişimin önünü kesmek ve icazete tabi şekillenışten sıyrılmalarını engellemeye yönelik bir hat izlemektedir. Ancak bütün atraksiyonlar, şovlar ve palavralar "namus" çizgisinde suya ermiş bulunmaktadır. Faşist Türk devletinin "Sünni" damarı, Alevilerin kendi inanç ve ibadet özgürlüğü ile örgütlenme alanını oluşturma talebi/çabası önüne doğal bir refleks biçiminde dikilmekle, suni köprülerin erken yıkılmasına neden olmuştur.

Sivas Katliamı davasındaki zamanaşımı kararı, DDK ile yeni bir oyalama girişimi, Maraş katliamı anmalarının önüne dikilen bariyerler bu sürecin ürünüdür. Ama sürecin en önemli mesajının verildiği yer, eskiden beri çokça devreye sokulduğu gibi faşistler eliyle gerçekleştirilen saldırılar, provokasyon eylemleri, işaretleme tehditleri ve gözdağı mesajlarıdır. Adıyaman, İzmir, Mersin, İstanbul vd. pek çok ilde nihayet Malatya Sürgü'de doruğa çıkan bu pratik, "Alevi Açılımı"nın asıl yüzünü göstermektedir.

Alevi köy ve mahallelerine zorla cami yaptırımlar, okullarda Alevi ço-

cuklarına yönelik baskı ve ayrımcılık, cem evlerine yıkım kararları ve fiili saldırılar ile derneklerin kapatılması gibi örnekler son yıllarda daha yoğun biçimde yaşanmaktadır. Cem evlerine ibadethane statüsü yönündeki taleplerin artış göstermesine paralel bu saldırı ve uygulamaların boyutlandığını tespit etmek gerekir.

Tıpkı Kürt sorununda olduğu gibi Alevilik konusunda da “bozuk” düzen “sağlam” çarklara izin vermemektedir. Kendini Kürt olarak ifade edenler nasıl hiçbir biçimde idari yapıda yer bulamıyor, politik alandan dışlanıyorsa gönüllü asimilasyonun parçası olanlar dışında Alevilerin durumu da büyük oranda bu merkezdedir. Konuyla ilgili son derece hassas bir politika izlenmekte, işi şansa bırakmayan bir dikkat gösterilmektedir.

Faşist devlet yapısının çıkarlarını kollayan sınıf tavrı, Alevilerin paralize edildiği faşist parti olarak CHP’yi de aşıktan tavra zorladığı durumda, fotoğrafı gizlemek olanaksız hale gelmektedir. Onur Öymen’in Dersim ile ilgili Kemalist katliamı/soykırımı sahiplenen, destekleyen hatta öven sözlerinden sonra, “*Seyit Rıza’nın onuru iade edilsin*” şeklindeki kendi milletvekilinin önergesi üzerine, grup başkanvekili Akif Hamzaçebi’nin, “*İtibarı yok ki iade edilsin*” sözleri, hiç de şaşırtıcı bulunmamalıdır. Bu bağlamda, etnik kökeni olan Kürtlüğü inkâr ettiği gibi Aleviliği de bir kalemde silmiş bulunan Kılıçdaroğlu gibileri, sistemin en az Tayyip vb.leri kadar sadık bekçileridir.

Demokratik bir Alevi hareketinin gelişimi açısından 31 Mart ve 7 Ekim İstanbul-Kadıköy mitingleri ciddi veriler sunmaktadır. Önce içeriğe vurgu yapmamız gerekir. İktidarla kurulacak ilişkinin icazet ve beklenti sarmalında boğulmaması gerektiğine yönelik söylem kitlesel bir desteğe sahipti, slogan ve coşku bunu gösteriyordu. İkincisi Alevi kitlesinin zaafli bir yanını oluşturan Kürt sorunuyla ilgili anlayışın, hem temsilciler ve hem de kitle tarafından dile getirilen “ortak mücadele” şiarıyla doğru bir temele oturması konusunda kuvvetli bir işaret sunulmuş oldu. Bütün bunları pekiştiren kitlesellik/katılım olgusunu da özellikle belirtmek gerekiyor.

Alevi toplumunun demokratik mücadelede yerini alması bakımından gelişmeyi gösteren bu mitingler, tarih boyunca ilerici bir kimlik ve misyon üstlenen geleneğin, politik sahneye dahil olma istencinin ortaya çıkması açısından gösterge kabul edilmelidir. Bu bağlamda, demokratik Alevi güçlerinin, DTK öncülüğünde, Amed’de 2-3 Şubat 2013’de düzenlenen 1. Kürdistan Alevi Konferansı’ndaki katılım düzeyi, ilgi ve üretim çabası, olumluluk hanesine kaydedilmelidir.

Devrimcilerin, özündeki demokratik ve ilerici unsurlar nedeniyle bağ-rında daha rahat kendini ifade etme şansı bulduğu ve ancak kendi faaliyetleri ekseninde bağ kurmayı tercih ettiği Alevilerle, özgün talepleri ve öz örgütlenmesi bağlamında ilişki kurmak ihmal edilmiş, konuya pozitivist ve pragmatist bir bakış açısıyla yaklaşılmıştır.

Gelinen aşamadaki yaklaşım, bu yanlıştan sıyrılıp, politik bir potansiyel olarak görünür kılınan ve hatırı sayılır seviyede örgütlenmeler de oluşturan bu kesimle kurulacak ilişkiyi doğru bir temele oturtmamızı gerekli kılmaktadır. Bunun için öncelikle Alevilerin "sorun" alanıyla doğru biçimde temas kurmak ve demokratik hareket zeminine dokunan bir politika belirlemek zorundayız. Devamı elbette ki bu taleplerin sahiplenilmesi, desteklenmesi ve demokratik zeminde birlikte hareket etmenin koşullarının yaratılması ile gelecektir. Bu konuda bizim de dâhil olduğumuz platformlar üzerinden sağ-lanan ilişkiler ilerletilmelidir.

CHP'nin Alevilerle kurduğu ilişki ve Kemalist ideolojinin bu kesimler içe-risindeki etki düzeyi, açık seyreden bütün olaya ve tutumlara karşın ağırlı-ğını korumaktadır. Bunun her şeye karşın böyle olmasının, diğer partilerin açık bir düşmanlıkla kendini gösteren tavrından kaynaklı bir zemini de var-dır ve açıkçası bu durumdan genel rol paylaşımı içerisinde kimsenin ciddi olarak gıcunduğu da söylenemeyecektir. Bu durumda, Alevilerin sisteme çekilme ve etkisiz bırakılmasında başlıca rol oynayan argümanlar doğru tespit edilmeli ve faaliyetimizde bu hususun ikna edici, aydınlatıcı biçimde işlenmesine özen gösterilmelidir.

CHP ile özdeşleştirilen laikliğin burjuva manada dahi karşılığının bulun-madığı ülkede Sünni çoğunluğun egemenliği, Aleviler bakımından, AKP'li hükümetler döneminde (yukarıda da işlediğimiz gibi) daha baskıcı ve en-dişe verici bir hal almıştır. Ancak meselenin ihmal edilmemesi gereken bir diğer boyutunu da bölgedeki gelişmeler oluşturmaktadır. Bilindiği üzere 11 Eylül ile birlikte Ortadoğu'ya özel bir projenin ürünü olarak gündemleştirilen işgal ve müdahaleler Arap isyanlarının ardından baştan aşağıya sarsılan dengelerle yeni bir tablo ortaya çıkarmıştır.

Ekonomik ve politik faktörlerin baskınlığında, etnik olduğu kadar mez-hepsel nedenlerin de büyük rol oynadığı bir çatışma, cepheleşme olgusu vardır. Bu saf tutuşta her ne kadar önemli farklılıklar barındırsa ve egemen klikler bağlamında farklı şekillenişlere bulanmış olsa da, Şii-Sünni çatış-ması vardır ve özellikle de Irak ve Suriye eksenindeki yakın müdahillik ko-

şullarında, bunun ülkemizdeki Alevileri, bilhassa sınıra bitişik bölgelerde yakından ilgilendirmesi ve etkilemesi söz konusudur.

Türkiye'deki Alevilerin önemli bir bölümü Kürt ulusuna mensuptur. Kürt sorununun aldığı boyut bu kitleleri her şeyden önce bu temelde kuşatmış ve iktidara karşı mücadelenin içine çekmiştir. Ulusal sorunla yeterli bağ kuramayan kesimlerin dahi bu etki alanından uzak kalma durumları her geçen gün azalmaktadır. Kaldı ki bu kesimler de dâhil Türk ulusuna mensup Alevilerin ciddi bir bölümü de tarihsel süreç içerisinde devrimci mücadelenin etki sahasında ağırlıklı bir topluluk oluşturmuşlardır.

Bütün bu nedenler ile iç ve dış gelişmelerin politize olma koşullarını olgunlaştırdığı ve mücadelenin içine çektiği Alevilerin, bundan sonraki süreçte artan bir tansiyonla hareket edeceklerine şüphe yoktur. Bu tansiyonun üreteceği devrimci dinamizm, konuya ilişkin özel politika ve yönelim oluşturmamızın başlıca nedenidir.

Bu yönelimin yalnızca inanç ve ibadet özgürlüğüyle darlaştırılıp gerici bir muhtevaya kaydırılarak eritilmemesine özen gösterilmesi gerekir. Bunları da kapsayan demokratik talepler, kültürel soykırıma karşı koymayı hedefleyen, Alevi felsefesini sınıf mücadelesiyle buluşturacak esas zemin ekseninde ve sisteme yönelen bir perspektifle ele alındığı, mücadele diğer devrimci ve demokratik güçlerle birleşik bir temelde yürütüldüğü takdirde işlevli olacaktır.

FENOMEN FAŞİZM

►► Tayyip'in geçmişe göre daha küstah, daha nobran daha dengesiz, bastırıcı ve yukarıdan konuşması, tek adamlık havası ve zirvede olmanın sarhoşluğu kadar, dayanma noktasına gelmenin ve artık kaybetme korkusunu daha fazla hissetmenin sonucudur. Çünkü kurumlara hâkimiyet, yani kontrolün büyük oranda sağlanmış olması, meclis ve hükümetin yapısı, emperyalistlerden hala destek görüyor olması gibi son derece önemli avantajların elde edilmesi, yine de her şeyin yolunda olduğunu göstermemektedir. ◀◀

Faşizmin yapısal bir olgu, bir fenomen olduğu ülkemizde, on yılı aşkın bir zamandır direksiyon başına oturtulmuş bulunan AKP'nin uygulamaları, yine bir kısım çevre tarafından Tayyip Erdoğan'ın şahsi özellikleriyle açıklanmaya çalışılmaktadır. Buradan yola çıkılarak, diğer aktörler farklı kategorilere yerleştirilmekte ve kitlelerin bunlardan medet umması sağlanmak istenmektedir. Tayyip'in kişisel özelliklerinin konuşma üslubuna, uygulama ve hareket tarzına etkide bulunduğu şüphe yoktur. Ancak bu durum ona mahsus değildir. Nitekim gerek TC tarihi gerekse de diğer ülke pratiklerinde bunun çeşitli örneklerine rastlamak mümkündür.

Ne var ki sistemden ve nesnel şartlardan kopuk biçimde hareket edebilen bir kişisel özne olmamıştır. Davranış kalıplarına yön veren esas da bu olgularda aramak gerekir. Lider, şef konumunda hareket eden kişinin kendi özelliklerine bulayarak oluşturduğu biçem, misyonuyla uyumlu olmadıkça devrede kalma şansının ortadan kalkacağı anlaşılmalıdır.

Liberallerin 12 Eylül askeri faşist dikta süreciyle kıyasladığı bu dönem, biçimsel bazı yönleriyle doğal olarak benzeşmese de esasa ilişkin açılardan rahmet okutucu pratiklerle yürütülmektedir. Her şeyden önce aynı devlet yapısı sürmektedir; anayasası ve temel yasaları bile muhafaza edilmiş, felsefesi biraz olsun esnetilmemiştir. Koşulların getirdikleri hesaba katıldığında, bu durumda anlaşılmayacak bir yön de bulunmamaktadır.

Baskı ve şiddet mekanizmasının asli kurumlarında sağlanan uyum, kadro

ve bütçedeki güçlendirmeye birlikte (örneğin MIT'in bütçesi yüzde 32.2 oranında artırıldı), sınırsız yetkiler tanınmasına paralel, dizginlerinden boşalan bir pratik yaratmıştır. Dinleme, izleme, kaydetme gibi usuller toplumsal bir histeri dalgası yaratacak boyutlara varmıştır.

Öyle ki Tayyip kendisinin de (hem de bir yıl önce) dinlendiğine dair senaryolarla ortaya çıkmış, onu başta Adalet Bakanı olmak üzere diğerleri de izlemiştir. Çalışma ofisinde "böcek" bulunduğundan bahisle verilmek istenen mesaj, kendisinin bile dinlendiği ve genel olarak dinleme olayının kendi tasarrufunda olmadığıdır. Bu arada durum olağanlaştırılmakta, meşruluk kazandırılmak istenmektedir. Bu vesileyle, "*derin devletin hala bitirilemediği*"nden söz edilerek, icraata yeni krediler açmaya çalışılmaktadır.

Burada "*yeşil Ergenekon*" ya da "*AKP kendi kontr-gerillasını inşa ediyor*" tarzındaki yaklaşımlara değinmemiz gerekir. Her şeyden önce "derin" ya da "kontr-gerilla" denilen güç ya da merkezler bütün gerici ve faşist devletlerin yasalar üstü yanını oluşturmaktadır. Bunların esas yapıdan bağımsız olması abes bir tartışmadır. Her devlette görev üstlenen klik, bütün kurumlarda olduğu gibi bu yapıda da etkinlik kurmak ister. AKP, TSK'da, YÖK'te, yargı ve poliste ne yaptıysa burada da aynı planı uygulamaktadır. Buna yasal platformda statü kazandırmak amaçlı adımlardan birisi 24 Aralık 2012'de devreye sokulan Milli İstihbarat Koordinasyon Kurulu (MİKK)'dur. Eskisinin başkanı Mehmet Eymür, bunun yeni kontr-terör dairesi olduğunu açıklamakta hiçbir sakınca görmemiştir.

Bütün dijital kayıtların toplandığı bir sistem kurulmaya çalışılmaktadır. Buna göre hazırlanan kimliklerin iki yıl içerisinde herkese verilmesi planlanmaktadır. Zaten sağlığa, adli işlemlere, banka hareketlerine yönelik bilgiler şimdiden kayıt altına alınmaktadır. Bunların bir merkezde toplanması halinde çok daha ileri bir denetimle kimi batılı emperyalist devletlerdeki "büyük birader" sistemine geçilmiş olacaktır. Bu konudaki hazırlıklara örnek olmak üzere, Sağlık Bakanlığı'nın Aralık sonunda çıkardığı ve 1 Ocak 2013'de yürürlüğe giren genelgeye göre, bütün hastane ve hekimlerden hastalarının kimlik, adres ve iletişim bilgilerini kaydetmeleri istenmektedir.

Bu kapsamdaki cendereyi güçlendirmek, atak ve saldırıları sıklaştırmak için ülke düzlemini aşan çapta bir sürecin yaşandığını unutmamak gerekir. 11 Eylül'den sonraki süreçte olup bitenlerin, bu döneme ait bir konsept çerçevesinde anılması yanlış da değildir. Önceleri BM kararları çerçevesinde alınan önlemlerle yürütülen "terörizmin mali kaynaklarının kurutulması" politikası bir süredir iç hukuk düzenlemelerinde karşılık bulmaktadır.

Bu doğrultuda adım atma sırası gelenlerden birisi de Türk devletidir ve

bu konudaki hazırlıklar bitirilmiş, *“Terörizmin Finansmanın Önlenmesi Hakkında Yasa”* 8 Şubat 2013’te mecliste kabul edilmiştir. Yasa ile iktidarın kendisine muhalif gördüğü bütün kişi ve kurumlara ilişkin, *“terörü”* finanse etikleri yönündeki bir *“kanaatle”* mal varlıklarının dondurulması ve sonrasında el konulması, hapis cezasıyla birlikte hükme bağlanmış durumdadır. Böylelikle, *“terör”* gerekçesiyle ve *“meşru”* biçimde her yere uzanılacak ve bu konuda yeni bir terör dalgası yaratılacaktır. Önceliğin komünist, devrimci ve yurtsever güçler olacağını belirtmeye bile gerek yoktur...

Hem sayısal hem donanım hem de bütçe bakımından büyük ölçekte se-mirtilen bir polis teşkilatı, geniş yetkilerle donatılarak ortalığa salınmıştır. Askeri bir karakter kazandırılan ve *“savaşçı”* kimlik edinen polis, milli muhafız ordusu işleviyle hareket etmektedir. Ordunun kendisi açısından bir sorun ve engel yoktur ama henüz kontrolün bütünlüklü sağlanamadığı durumda polisin özel olarak farklı bir statüde büyütülmesine ihtiyaç vardır.

Önceki yazılarımızda da vurguladık; polisin sokağa taşıyarak yaydığı, belli mekânlarda inceltse de esaslı yöntem olarak kullanmaktan geri durmadığı bir işkence pratiği, başlıca davranış biçimi olarak devrededir. Yalnızca komünistlerin, yurtsever güçlerin ve devrimcilerin değil, toplumun hemen her kesimi ve alanındaki tüm eylem ve direnişler esas olarak polis ve yerine göre jandarmanın şiddetli bir saldırısıyla yanıtlanmaktadır. Son yılların en önemli *“aktör”* haline gelen biber gazını solumayan kimse kalmamış olsa gerektir. Durum büyük bir ifrata vardırılmış, yalnızca bu nedenle geçen yıl 6 ilercisi, yurtsever yaşamını yitirmiştir. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı’nın açıklamasına göre son 12 yılda ithal edilen biber gazı miktarı 628 ton, ödenen para 21.2 milyon dolardır.

Polisin öldürme yetkisini kullanmada en cömert davrandığı dönemlerden birisi yaşanmaktadır. Kasti ve keyfi olarak katledilenler bir yana, yalnızca *“dur”* ihtarına uymadığı bahanesiyle öldürülenlerin sayısında büyük bir artış vardır. 2007’den bu yana polis kurşunuyla ölenlerin sayısı 123’e ulaşmıştır. Yaklaşım tarzı, ölüm makinesini çalıştıranlar tarafından zaman zaman ifade edilmektedir. Çok yakın bir örnekte (05.01.13), Cizre Emniyet Müdürü, biber gazı kullanılmasından şikayetçi olan esnafa, Newroz kutlamalarını örnek vererek, *“Biz isteseydik oranın hepsini tarardık, 100-200 kişi ölürdü ama örgütün amacına ulaşmasını sağladık”* sözlerini sarf etmişti. Bunu istediklerine, böyle hareket etmek için yanıp tutuştuklarına şüphe yok ama faturayı ödeyebileceklerine emin değiller.

Rejimlerin aynası olarak kabul edilen hapishanelerdeki durum, tıpkı diğer konularda olduğu gibi, sistemdeki zorlanmaya bağlı olarak kötüye gitmek-

tedir. Birincisi büyük çaplı saldırı dalgasının doğal sonucu olarak tutuklananların sayısı büyük artış oranları göstermekte, ikincisi “düşman”lara karşı uygulama, kapatılmadan sonraki safhada da devam ettirilmektedir. Arama, sevk vb. bahanelerle fiziki saldırılarda ciddi bir artış yaşanmaktadır.

2002’de 59 bin 187 olan mahpus sayısı 2.5 kat artışla 2012’de 136 bine ulaşmıştır. Oysa genel kapasite 80-90 bindir ve bilhassa yaz aylarında birçok hapisane cehennem dönmekte, 16 Haziran’da Urfa’da 13 kişinin korkunç biçimde ölmesi gibi vahşetler yaşanmaktadır. Su, sıcak su ve yemekler gibi asgari koşullar kötüleşmiş durumdadır. Zaten izolasyon işkencesine tabi tutulmakta olan tutsaklara karşı koşulları ağırlaştırıcı ve büyük bir keyfiyet içeren uygulamalar gerçekleştirilmekte, disiplin cezaları altında çeşitli hak gaspları, yasaklar ve sürgün cezaları uygulanmaktadır. Yılları bulan disiplin cezaları nedeniyle infazları yakılan çok sayıda siyasi tutsak bulunmaktadır.

İHD Diyarbakır Şubesi’nin Kürt illerindeki hapisanelerle ilgili 13.02.13 tarihli raporuna göre, 2012 yılında 3 bin 263 hak ihlali gerçekleşmiştir. TUAD’ın Marmara Bölgesi’ndeki hapisanelerle ilgili 3 Şubat 2013’de yayınladığı bildiride, onur kırıcı aramalar ve darp, az ve kötü yemek verme, kitaplara 10 adet sınırı getirilmesi, hücre ve disiplin cezalarında büyük artışlar ve keyfiyet olduğu dile getirilmektedir.

CHP’li milletvekillerinin hazırladığı rapora göre, 2000-2011 yılları arasında hapisanelerde 2024 kişi hayatını kaybetmiştir. Bunların 1000’e yakını yeterli ve gerekli sağlık hizmeti alamadığı için ölmüştür. İntihar edenlerin sayısı ise 432 olarak kaydedilmektedir. TUAD verilerine göre (Temmuz 2012) 47’si çok ağır olmak üzere durumu ciddi olan 500’e yakın hasta tutsak bulunmaktadır. Ancak diğer yandan tutuklu durumdaki muvazzaf subaylar; Hadımköy Askeri Cezaevi’nde LCD televizyon, mini bar, klima, yüzme havuzu, tenis kortları, golf sahaları, kondisyon salonu, sauna, jakuzi, bilardo, briç odalarının bulunduğu bir komplekste son derece lüks koşullarda ikamet etmektedirler.

Kapasite sorununu çözmeye gerekçesiyle 5 yıl içerisinde 153 yeni hapisanenin devreye sokulacağı belirtilmekte, inşaat çalışmaları hızla sürdürülmektedir. Bunların bitirilmesiyle ulaşılacak 250 bin kişilik kapasite, önümüzdeki dönemin icraatları konusunda yeterince fikir vermektedir.

İHD’nin 2012 yılına ait ilk altı aylık raporuna göre, 15.109 hak ihlali yaşanmıştır. İlk 9 ay içindeyse yalnızca Türkiye Kürdistanı’nda tutuklanan sayısı bin 162 kişidir. Aynı kurumun Aralık ayında yayınladığı rapora göre ilk 11 ayda işkence ve kötü muamele şikâyetiyle TİHV’e başvuranların sayısı 506’dır. Polisin açtığı ateşle 35 kişi öldürülmüş, 19 faili “meçhul” cinayet işlenmiştir. Hapisanelerde 69, gözaltında ise 9 kişi “şüpheli” biçimde yaşa-

minı yitirmiştir. Toplumsal olaylara müdahalede gözaltına alınanların sayısı 6 bin 529'dur. Resmi makamların 2012'ye ait 11 aylık bilançosuna göreseye, "Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü" nedeniyle gözaltına alınanların sayısı 46 bin olarak verilmektedir. Yaralananların 555, tutuklananların sayısı ise 1831'dir.

Tescilli, azılı işkenceci ve katiller her alanda terfi ettirilmektedir. Sedat Selim Ay'ın İstanbul "terörle mücadele" şubesinin başına, Hrant'ın ölüm fermanını imzalayanlardan biri olan Yargıtay mensubu Nihat Ömeroğlu'nun kamu baş denetçiliğine/ ombudsmanlığa getirilmesi sistemin nasıl işlediği ve işletilmek istendiğini göstermektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine göre; Şubat 2005-Haziran 2010 arasında haklarında soruşturma açılan 309 güvenlik görevlisinden yalnızca ikisinin "ceza" almış olması da işkenceci katilleri ödüllendirme anlayışına ilişkin başka bir kanıt oluşturmaktadır.

Süreç bir yandan mevcut hukuki düzen içerisinde böyle işletilmekteyken öte yandan da mevzuat, uygulamayı meşrulaştırıcı biçimde revizyondan geçirilmektedir. İçişleri Bakanlığı 9 Kasım 2012'de valiliklere gönderdiği genelge ile basın açıklamalarına yer, ses düzeni, platform ve süre (2 saat) dâhil çeşitli kısıtlamalar getirmiş, ses ve görüntü alma "yasal" bir desteğe kavuşturulmuştur. Kendi anayasa ve yasalarına dahi açıkça aykırılık teşkil eden bu durum karşısında, "uyumsuzluğun" hangi yönde değişim sağlanarak giderileceğini öngörmemek mümkün değildir.

11 Eylül sürecinin başından itibaren dikkat çektiğimiz, ABD patentli "düşman ceza hukuku" işletilmektedir. "*Suç işlemler dahi hukuk devletine aykırı davranma potansiyeline sahip herkesi*" kapsamına alacak kadar geniş bir cephede girişilen savaşın şiddeti artmaktadır. Savunma hakkından adil yargılanmadan muaf bırakılma, ispat yükünün tersine çevrilmesi, masumiyet karinesinin rafa kaldırılması, delil yaratma, yasadışı dinleme ve izleme, uzun tutuklama ve yargılama, özel tecrit mekânları ile tamamlanan zincirde, başta asıl rejim düşmanları olmak üzere tüm çizgiden çıkanlar hizaya çekilmeye çalışılmaktadır.

Polis fezlekesinin yargıyı/hukuku belirleyen bir kimlik edindiği sistem, her türlü komplonun uygulandığı bir zeminde, büyük bir manipülasyon ağıyla işletilmekte; helikopterler, itfaiye araçları, vinçler ve panzerler eşliğindeki robokopların karanlık baskınları, işkence ve saldırılarıyla start alan azgın faşist terör dalgası, toplumu sindirmek amaçlı bütün demokratik kurumlar üstünde estirilmektedir. Sık sık çeşitli demokratik kurumlar "illegal örgüt" bahanesiyle ağır bir saldırıyla karşılaşmaktadır. Yakın dönemde KESK, DHF, Yürüyüş Dergisi, TAYAD, İdil Kültür Merkezi, Gençlik Federasyonu, Temel Haklar ve Özgürlükler Derneği, ÇHD, Halkın Hukuk Bürosu gibi kurumlara yönelik faşist

terör operasyonlarında, yüzlerce ilerici, demokrat ve devrimci işkenceden geçirilmiş, gözaltına alınmış, tutuklanmıştır.

Yargıçlık ve savcılık gibi kurumları polisin etrafında dönen basit dışliler olarak kullanan rejim, işlevsiz teknisyenlik derekesinde/statüsünde algılanışa karşı koyan ve sınıf mücadelesinin bir parçası olarak konumlanmaya çalışan avukatları da başlıca hedefleri arasına katmıştır. KCK davası kapsamında 40'a yakın avukatın ardından ÇHD'ye yönelik operasyonda 10'a yakın avukatla ilgili tutuklama kararı verilmesi, bu meslek grubundaki yurtsever, demokrat, ilerici, devrimci direniş mevzilerini çökertme amaçlıdır.

CMK'yı hazırlayan Meclis Adalet Komisyonu'na da danışmanlık yapmış bulunan İ.Ü. Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Adem Sözüer'in, *"Yüzde 99'u hukuka aykırıdır. Çünkü gerçek anlamda gerekçe yok"* (22.01.13) dediği tutuklama kararlarının; ÇHD'ye yönelik operasyon kapsamında gözaltına alınan avukatlarla ilgili olarak *"verilmesi beklenen ceza"* (21.01.13) gibi gerekçeler içerir hale gelmesi, yargısız infazın kazandığı yaygınlık ve meşruiyet seviyesi hakkında yeterince fikir vermektedir.

Tutuklama ve hapsedmedeki aşırılığa yönelik sistem içinden gelen tepkiler de yoğunlaşınca, zaten AİHM'den gelen eleştiri ve uyarılar karşısında, bir başka manevra da *"adli kontrol"* ve *"denetimli serbestlik"* düzenlemeleriyle getirilmiştir. Karakolda imza verme, adres değişikliklerini bildirme ve yurtdışına çıkış yasağı gibi bilinen uygulamalara, konutu ve/veya belli bir yerleşim alanını terk etmeme, belli yer ve bölgelere gidememe türünden yasaklar eklenmiş, elektronik kelepçe hazırlıklarına başlanmıştır.

Dışarıyı fiilen hapishaneye çevirme politikasının yeni bir ayağı böylelikle kurulmuş, *"inceltilmiş"* yüzü sayesinde hem resmen tutuklu nüfustaki hızlı artışın önüne geçilmiş hem de gerçek anlamdaki tutuklu sayısını alabildiğine artırılabilme olanağı elde edilmiştir. Bu uygulamalar, *"terörle mücadele"* yasasındaki *"herkese yönelme"* ve CMK'daki *"her türlü yöntemi kullanma"* ile birlikte ele alındığında, izleri şimdiden görülmeye başlayan devasa bir açık hava hapishanesi, şeklen serbest/özgür gibi görülen ülke toprakları üzerinde yükselmiş olmaktadır.

İstiklal Mahkemeleri, Örfi İdare Mahkemeleri, Sıkıyönetim Mahkemeleri, DGM'ler ve şimdi de ÖYM'ler, özel ve geniş yetkili mahkemeler olarak ezme ve öğütme işiyle görevli olarak çalışmaktadır. Adalet Bakanlığı verilerine göre 2006'da DGM-ÖYM'lerde yargılanan *"sanık"* sayısı 21 bin 710 iken 2010 yılında 62 bin 911'e çıkmıştır. Karar verilen *"sanık"* sayısı ise 2001'den 2008'e kadar yılda ortalama 18 bin iken, 2009'da 66 bin 183, 2010'da ise 86 bin 800 olmuştur.

Bu mahkemeler tarihsel rollerini üstün bir başarıyla yerine getirmiştir ve getirmeye devam etmektedir.

Devrimci muhalefetin önderleri, öncüleri ve militanları, kendi yasalarını bile aşan "hukuksuzluk" çerçevesinde "yargılanıp" en ağır cezalara çarptırılırken; katliam, işkence ve sömürünün temsilcileri aklanmakta, "meşru müdafaa", "orantılı güç", "her türlü hafifletme/indirim", "erteleme", "zamanaşımı" vb. yöntemlerle ödüllendirilmektedir. Durum halka yönelik bütün katliamlarda aynı merkezde cereyan etmektedir. 1996 Diyarbakır ve 19 Aralık Hapishane katliamlarından, Sivas kıyımına ve birçok işkence davasına, Hrant'ın katledilmesinden ilerici ve aydınlara gözdağı amaçlı Pınar Selek davasına kadar benzer nitelikli bütün "yargılamalar"ın kaderi aynıdır.

Adliye ve polis sisteminde kaçak olması ve pürüz yaratılmasına izin vermeleri, aykırı durumlara tahammül göstermeleri düşünülemez. Nitekim yaklaşık zamanlarda kurulan Yargıçlar ve Savcılar Sendikası ile Emniyet-Sen kapatılmış, kurucuları hakkında soruşturma açılmış ve sürgün işlemi başlatılmıştır. Bu sendikaların açılmalarıyla kapanmalarının bir olması, düşünceyi ifade bağlamında örgütlenme özgürlüğüne yaklaşımı da göstermesi açısından ibret verici bir örnek oluşturmaktadır.

İkna, etkileme ve yönlendirme aracı olarak, düşünceyi ifade özgürlüğünün ana kulvarlarından birisi konumundaki basın, faşist diktatörlük için özel ilgi alanı olarak kabul edilmeye devam etmektedir.

The Guardian'ın "*gazeteci zindancısı*" diye nitelediği Türkiye'de 75'i aşkın gazeteci "salt bu nedenle" (mesleki) hapsedir. İHD verilerine göre bu dönemde (son 1 yılda) 17 gazete ve derginin yayını durdurulmuştur. Freedom House 2012 Basın Özgürlüğü raporunda "kısmen özgür" ülkeler arasında yer alan Türkiye, 197 ülke arasında 117. gösterilmektedir. Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF)'nin 2013 basın özgürlüğü sıralamasında ise 179 ülke arasında bir önceki yıla göre 6 basamak gerileyerek 154. sıradadır.

TBMM İnsan Hakları Başkanlığı'nın 10 Aralık'taki açıklamasında son 6 yılda hak ihlallerinde 10 kat artış olduğu kabullenilmektedir. Bu ihlallerin karşılık bulduğu alanlardan birisi de AİHM'dir ve bilançonun bir kısmı buradan okunabilmekte, tablo bir boyutuyla bu veriler ışığında seçilebilmektedir.

AİHM'de Türk devletine karşı açılan dava sayısı, eldeki 6 yılın verilerini alırsak 2006'da 2.328, 2007'de 2.828, 2008'de 3.706, 2009'da 4.474, 2010'da 5.821, 2011'de 8.702 oldu ve nihayet 2012'de yüzde yüze yakın artışla 16 bin 879'a çıktı.

Kesinleşen karar sayılarına göre ise 1959-2013 yılları arasındaki dönemde Türk devleti 2.521 kararla 47 ülke içinde birinci sırada yer alıyor. İkinciliği alan

İtalya'nın 1.714, üçüncü Rusya'nın toplam ihlal kararı ise 1.262. Bu şampiyonluk 1959'da başlayan sürece, 28 yıl geriden gelerek 1987'de dâhil olan TC açısından "yıldızlı pekiyi" değerinde. Üstelik bu birincilik, ezici çoğunluğu temel insan hakları ihlallerine dayalı biçimde geldiği için ayrıca önem arz ediyor.

Maharetini bu konudan da esirgemeyen AKP'nin sürece müdahalesi gecikmeli de olsa geldi. AİHM'den kurtulmak için AYM'ye bireysel başvuru sistemi ile yeni bir baraj kuruldu. Amaçları mahkûmiyet-tazminat kıskacından çıkmak ve bu kötü sicilden kurtulmaktır. Dava açma süresinin kısaltılmasından, başvuru harcı (172.5 TL) alınmasına kadar (ayrıca başvuru "gayri ciddi" bulunduğu takdirde 2 bin TL cezası var) caydırıcı olmak amacıyla her şey öngörölmüş durumda.

Bir ön şart gibi getirilen usulle yukarıda verdiğimiz istatistikler tersine çevrilmeye, maddi yükten kurtulunmaya çalışılıyor. Bu yöntem daha dar bir kapsamda, Kürt illerinde 80'lerin sonu ve 90'ların ilk bölümünde yaşanan zoraki sürgün, yakma-yıkma olaylarına dair yoğun başvuruyla başa çıkabilmek için oluşturulan Zarar Tespit Komisyonu ile devreye sokulmuş ve ciddi oranda başarılı olunarak başvuruların çoğu boğuntuya getirilmişti.

Ancak burada dikkat çekici olan bir başka nokta ise AİHM'e hükmeden AB devletlerinin, sözleşmenin lâfzî yapısına dahi aykırı olan bu duruma onay vermiş olmalarıdır. AİHM mekanizmasını ileri bir denetim alanı gibi görüp gösteren ve AB devletlerine de bu sayede "çağdaş demokrasi" payesi verenlerin aklını başına getirmesi gereken bu sürecin, faşizmin hüküm sürdüğü bir ülkede, en azından uzun vadede bu tarz kaba tuzak ve taktiklerle başarılı olabileme şansı yoktur.

Tayyip'in geçmişe göre daha küstah, daha nobran daha dengesiz, bastırıcı ve yukarıdan konuşması, tek adamlık havası ve zirvede olmanın sarhoşluğu kadar, dayanma noktasına gelmenin ve artık kaybetme korkusunu daha fazla hissetmenin sonucudur. Çünkü kurumlara hâkimiyet, yani kontrolün büyük oranda sağlanmış olması, meclis ve hükümetin yapısı, emperyalistlerden hala destek görüyor olması gibi son derece önemli avantajların elde edilmesi, yine de her şeyin yolunda olduğunu göstermemektedir.

Zira bağlı bulunulan sistemdeki ekonomik bunalım aşılammış ve sermayeden yiyerek ayakta kalma şansı iyice azalmıştır. Ülkenin ekonomi başta olmak üzere bütün ana sorun ve çelişki kavşaklarına uzanan bir Kürt sorununda "tasfiye" operasyonundan sonuç alınammış, klasik yöntemler havada kalmaya mahkûm olmuştur. Dahası bu sorunun çok daha kapsamlı bir düzlemi olan Ortadoğu'daki gelişmeler durumu daha da ağırlaştırmış bulunmaktadır.

Dış Politikada Taşeron Cumhuriyet (TC)

Yarı-sömürge ülke gerçekliği, içeride belli oranda “bağımsız” tasarrufları (yine de icazet çerçevesinde) içerse de aynı durum dış politika alanında çok daha az geçerlidir. TC hükümetlerinin tümü emperyalist çıkarları kapsamındaki politikalara tam bağımlı ve bütünüyle endekli biçimde hareket etmekte kusursuz davranmışlardır. Osmanlı’dan aldığı bu geleneğin “yeni” devlet bünyesindeki biçimini daha işgal koşullarında belirleyen Mustafa Kemal, itaati/adapte olmayı “*yurtta barış, dünyada barış*” sloganıyla kamufle etmeye çalışmış, önce Milletler Cemiyeti sonra da bu alanda özel olarak uzman olan İnönü’nün idaresinde Birleşmiş Milletler’le kurulan ilişkilerde uşaklığı pespaye biçimde sürdürmüşlerdi.

ABD’nin etkinlik sağladığı süreçte NATO’nun da kurulmasıyla şahlanan ve kraldan çok kralcı bir pozisyon alan bu uşaklığın Kore’den başlayarak üstlendiği rol ve jandarmalık bugüne kadar sürdürülmüştür. ABD’nin her kelamını emir telakki eden Türk devletinin AKP ile girdiği süreç, emperyalist projelerin özel olarak şekillendirmesi sayesinde ki, son 10 yılın öyküsü tarihte müstesna bir yer edinmeye hak kazanmış durumdadır.

Bu dönemde “model olma” antetli bir pelerine sarılan egemenler, kimilerinin büyük bir yanılgıyla “neo-Osmanlıcılık” diye nitelediği bir arsızlık ve kendini bilmezlikle, efendilerini bile şaşırtacak derecede yoğun konsantrasyon içerisine girmişlerdir. BM’ye ayar vermeye çalışan, AB ülkelerine espis gürleyen, büyük patronun has adamı İsrail’e bile posta koymaya çalışan hadsizlik, ciddiye alınmadığından, ciddiye alınması mümkün de olmadığından, vodvilden öteye gitmemektedir: “*Bu marjinal bir dildir. Bu sözlerin, kime edildiği kadar nasıl edildiği de önemli. Bu yüzden kimse görmüyor.*” (İngiliz Düşünce Kuruluşu Chatham House’un Sözcüsü 21.11.12)

TC devletinin “yüksek” itibarı kendinden menkuldür. Henüz göstermelik de olsa bir düzeni bile oluşturamamış virane durumdaki Irak tarafından bakanlarının uçağına iniş izni verilmeyen bir Türk devleti vardır. Libya’ya askeri müdahalede öne çıkmaya çalışma gaffetinde bulunmuş, Suriye’ye girmek için çırpınıp durmuş TC’nin, aldırış bile edilmeyen kendi kendine gelin güvey olma hesapları, sürekli boşa çıkmaktadır.

Durum bu merkezdeyken, AB’den eskisi kadar yüz bulamama durumu, bir başka deyişle oyalama masalındaki aksamalar “*Bizi Müslüman olduğumuz için almıyorlar. Biz aslında AB’yi unutmadık, onlar bizi unutmak istiyor*” (Tayyip Erdoğan, 25.01.13) tarzında artık klasikleşmiş söylemlere neden olmaktadır. Ancak bundan da ucuz olanı, Putin’e söylediğini iddia

ettiği, *“Bizi Şanghay Beşlisine alın AB’yi unutalım”* sözleridir. ABD ve AB ile köklü/yapısal bir bağımlılık içerisinde bulunan Türk devletinin, genel olarak içe dönük ama kimi kez de efendilerine serzeniş biçimi olarak, *“Rusya’ya yanaşma”* kurlarından çift yönlü yarar umulmaktadır.

Konu özellikle de ABD olduğunda, son derece komik bir görüntü ortaya çıkmaktadır. Zira pespaye uşaklık durumunu örtmenin tek yöntemi her fırsatta aksi yönde görüntü vermeye çalışmaktır. Bu yöntemin kimi kez de serzeniş içerebileceği unutulmamalıdır. Nitekim Suriye’ye müdahale ile ilgili vize başvurusu kabul edilmeyen, Irak’taki Kürt yönetimiyle ilişki geliştirmesi istenmeyen, ABD ziyareti için aylardır bekletilen AKP yönetiminin, Büyükelçi Ricciardone’nin uzun tutuklulukla ilgili Tayyip’i tekrar eden *“eleştirisi”*, *“Türkiye kimsenin şamar oğlanı değildir”* (09.02.13) sözleriyle yanıtlanmıştır. Obama’nın bu duruma getirdiği açıklık ise, *“Erdoğan iyi bir dost ve harika bir partner.”* (10.02.13) şeklindedir.

19-20 Kasım 2010’da Lizbon’daki NATO zirvesinde Türkiye ana karar-gâhlardan birisi olarak belirlenmişti. Bu karara paralel Kürecik’te radar üssü kuruldu ve nihayet patriotlar da yerleştirildi. Türkiye’nin Tayyip tarafından *“NATO toprakları”* şeklinde nitelendirilmesi de boşuna değildi. NATO’nun genişleme ve alan dışı müdahale stratejisinde Türkiye’nin konumlandırılması daha da önemli hale geldi. Rampa olmaktan gayri hiçbir fonksiyonu bulunmayan füze donanımlarında, bir süre kumandanın kendisinde bulunduğu, düğmeye basma yetkisine sahip olduğu yalanları savrulmuş, kısa süre içerisinde azar açıklamalarıyla karşılaşmıştı...

“Komşularla sıfır sorun” adlı politika, tıpkı M. Kemal’in *“yurtta ve dünyada barış”* sloganı gibi, aksi yöndeki hesapların gizlenmesine yöneliktir. Nitekim *“sıfır sorun”* un pratikteki karşılığı *“çok sorun”* olmuş, özellikle de bütün bölge devletleriyle içişlerine müdahaleyi de içeren pratiklerle dolu sıkıntılar yaşanmaya başlanmıştır. Kadim dostu olarak bilinen İran’a karşı NATO üsleri kurulmasına izin vermiş, Irak’la hem Kürt sorunu hem de Şii-Sünni kavgasına müdahil (Tarık Haşimi’ye hamilik olayı) olmaktan kaynaklı düşmanlaşmış, Suriye’deki savaşın açık biçimde tarafı olmuştur.

İran’la ilgili sorun her şeyden önce ABD emperyalizminin özel yönelimiyle ilgilidir ve İran genelkurmay başkanının açıklamaları ve Ahmedinejad’ın son ziyaretini iptal etmesi, durumu daha da gerginleştirmiştir. Irak’taki süreç ise karşılıklı hamleler ile ilerlemektedir. TC’nin Bölgesel Kürt Yönetimi ile ilişkisi tarihinin en iyi dönemini yaşamaktadır. Barzani Yönetimi Aralık 2012’de Suriye Kürdistanı ile sınır kapılarını kapatmış, ticaret yollarını tıkamış ve ambargo uygulamaya başlamıştır.

Bu yönetim ile ABD'nin sert biçimde uyardığı ve Irak'ın kaçakçılık olarak nitelediği petrol anlaşmaları yapmıştır. Bu bölgede 45 milyar varil petrol ve 3.5 milyar trilyon metreküp doğalgaz olduğu tahmin edilmektedir. Ancak bundan çok daha önemli olan husus Kürt sorunu açısından bölgenin taşıdığı kritik önemdir. Irak 2012 sonlarında Rusya'dan 5 milyar dolarlık silah almış ve bunu Türkiye'yi caydırmak için yaptığını söylemiştir.

ABD'nin Ortadoğu valisi gibi hareket etmeye çalışarak İsrail'le rekabet girmiş ama doğal olarak kaybeden olmuştur. Aynı durum, Filistin gibi bir sorunda arabuluculuk üzerinden başrol üstlenmeye çalışırken de başına gelmiş ve bu kez de Mursi'nin gölgesinde kalmıştır. Dış politikadaki yatırım, tercih ve atraksiyonların içe dönük hesaplarla dolaysız bir ilgisi olduğu bilinmektedir. Türk devletinin bölgedeki politikalarının eksenine mezhepsel bir rengin damga vurmasını da bu kapsamda değerlendirmek gerekir. Bu konuyu test etmek isteyenlerin ülke seçimlerine bakmaları yeterli olacaktır.

Ancak "bölge liderliği" masalının yanı sıra Ortadoğu'yla ve özellikle de komşu devletlerle yakın ilginin merkezinde Kürt sorunu bulunmaktadır. TC'nin özellikle son çeyrek asrına damgasını vuran ve bütün dengeleri sarsan Kürt sorunu hayati bir noktaya taşınmış bulunmaktadır. Sorunun aynı zamanda bölge sorunu olması ve diğer ülkelerde de yeni evrelere ulaşması, dahası Türkiye'deki Ulusal Hareketin bu alanda hem üslenmesi hem de etkili olması karşısında Türk devletinin bölge politikası çok daha hassas bir hal almıştır: *"Özellikle Suriye'deki, Irak'taki, İran'daki hareketlilikleri de hesaba kattığımızda Türkiye bu işi çok fazla da uzatamaz."* (Cemil Çiçek, 19.02.13)

Rol modellik ve bölge liderliği konusunda yerlerde sürünmenin zirvesi Suriye olmuştur. *"Sınırdan gireriz 3 saat sonra Şam'da oluruz"* diyen Tayyip'in hevesi bir kez daha kursağında kalmış, ABD'nin askeri müdahalesiz "çözüm" planı değişmemiştir: *"Şu anda durumu daha fazla askerleştirmenin çıkar yol olduğunu düşünmüyoruz, Türkiye'nin militarist yaklaşımlarına karşısız."* (ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Patrick Ventral, Ağustos 2012) Bunun sonucu, Suriye'deki muhalif güçlerin karargâhı Türkiye'den ABD'nin yeni parlayan yıldızı Katar'a taşınmıştır. Ancak yine de 4 Ekim 2012'de meclisten savaş teskeresi çıkarılmış ve sefer görev emri beklenir olmuştur.

Suriye'deki savaşın emperyalistlerin istediği biçimde sonuçlanması konusunda Esad'a kısa ömür biçenler yanılmış durumdadır. Sabir telakki eden ve "içeriden" halledilmesini tercih eden ABD'nin nereye kadar bekleyeceği de tartışmalıdır. Bu nedenle sabırsızlık gösteren TC'nin muradına erme ihtimali de bütünüyle dışlanmamalı, Patriotların konuşlandırılmış olması sıradan bir hamle olarak görülmemelidir. Nitekim yine efendisine serzeniş içeren

mesajıyla Tayyip yeniden *"gereğini yapmak"*tan söz etmektedir: *"Binlerce onbinlerce kilometre öteden gelip Irak'a girenler bu dünyada haklı oluyorsa biz 910 kilometrelik sınırimız olan ülkeyle ilgili eli bağlı tribünde seyirci olmayız. Gereği neyse bunu yapmamız lazım ve yaparız."* (20.01.13)

TC'nin korktuğu başına gelmek üzeredir. Zira SMDK (Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu) her türlü desteğe rağmen istenen gelişmeyi sağlayamamıştır. Nitekim, bir takım şartlara bağlanmış olsa da Esad'la görüşme kararı alınmış (01.02.13), Kahire'de 7 Şubat'ta yapılan İslam İşbirliği Teşkilatı liderler toplantısında, A. Gül'ün Esad'ın *"görevi bırakması"*na yönelik sözlerini dikkate alan olmamıştır, TC'nin büyük beklentisinin aksine *"Esad'a git"* denilmemiş, *"ciddi diyalog"* çağırısı çıkmıştır. Diyalogu kabul etmeyen Nusra Cephesi ve TC'nin hoşnutsuzluğu dikkate alındığında, 11 Şubat'ta Cilvegözü'nde meydana gelen bombalama eylemi karanlıkta kalmamaktadır.

Ama burada ihmal edilmemesi gereken nokta, Türk devletinin, her türlü lojistik destek ve yataklık açısından elinden geleni yaptığı ve yapmakta olduğu gerçeğidir. Nitekim iş, *"insani yardımları denetleme"* adı altında politik sürece resmi düzeyde bir müdahillik içeren ve *"iç sorun"* vurgusuna atfen vali tayinine (Faysal Yılmaz) vardırılmıştır. Bu *"içten"* ilginin en önemli sebebini de yukarıda değindiğimiz gibi Kürt sorunu oluşturmaktadır. Nitekim PKK'nin kardeş partisi olan PYD'nin Suriye Kürdistanı'ndaki ağırlığı ve buna paralel Suriye'deki iç savaş sürecinde *"özerklik"* hamlesine önderlik etmesi, korkunun boşuna olmadığını ispat etmiş bulunmaktadır.

Bundan ötürüdür ki faşist Türk devletinin finansörleri arasında bulunduğu SMDK/ÖSO güçlerinin hedefinde yalnız Esad rejimi değil PYD de vardır ve bu güçler arasındaki çatışma Serekaniye (Resulayn) merkezli olarak 20 Ocak'ta yeniden alevlenmiştir. Çatışmada PYD'ye karşı esas olarak Nusra Cephesi, El Kaide ve Selefilere yer alması, bazı çevrelerin iddia ettiğinin aksine, ÖSO'dan bağımsız değil onunla bağlantılı bir durumun göstergesi olarak görülmelidir.

Dış politika alanındaki taşeronluğun pratik karşılığı, *"en değerli ihraç malı"* sözüyle Soros'un kulaklarını çınlatmaktadır. Ülke tam tekmil savaş üssüne dönmüş, ciddi boyutlarda silah yığınağı yapılmıştır. Patriotlar, olayın görünen samsasyonel boyutunu oluşturmaktadır. Oysa gerek denizden gerekse de havadan aktarılan askeri malzeme olağan dışı boyutlardadır. İşin nereye varabileceğine dair sonuç çıkartmakta zorlananlar, geçen aylarda gelen 161 bin adet biyolojik, radyolojik ve kimyasal korumalı asker üniformasına bakmalıdır.

Obama'nın son "Birliğin Durumu" konuşmasında işgal ve müdahaleler için artık daha fazla başka devletleri kullanacaklarına dair sözleri boşuna sarf edilmemiştir. Nitekim son aylarda diğer devletlerin daha çok ön aldığı da gerçektir. Sıra bulunduğumuz bölgeye geldiğinde, İsrail ve Türk devletine çok iş düşeceği günler gelmiş ya da yakınlaşmış gibi görünmektedir. BOP parantezine alınmaya çalışılan bölge, savaş ve işgaller sürerken, "hesapta olmayan" Arap isyanlarının da etkisiyle daha zorlu bir eşiğe yuvarlanmıştır.

TC'nin efendileri kartların yeniden karılıp, pastanın yeniden paylaşılacağı süreçten azami karla çıkma planları yapmakta, talihin göz kırptığı kaderlerine sevinmektedir. Bu kadar hevesli olmaları, Kürt sorunuyla ilgili "yüksek" hesaplardan başlayarak, bölgeye yayılma sağlayacak bir olanaklar deniziyle ilgilidir. AB ve ŞİÖ varyeteleri de kan ve petrol konusunun baş döndürücü etkisiyle yapılmakta, böylelikle kendine gaz verme ihtiyacı da karşılanmaktadır.

Çok uzun yıllar içinden çıkılmayacak bir sıcak savaş atmosferine doğru pupa yelken gidilmektedir.

Onlar için hava gerçekten de hoştur. Bütün bedeli canıyla, kanıyla, emeğiyle ödeyecek olan Türkiye ve bölge halkları olacaktır. Bütün gerici ve haksız savaşlarda olduğu üzere, savaşa karar veren ve yönetenler, yani egemenler bir bilgisayar oyunu oynayan kadar "risk" altında olacaklardır. Kaldı ki gerici savaşlar içerdeki sürecin de en iyi dostu olarak işlevli kılınmaktadır. Buna ihtiyaçları bulunduğu dair tespitimiz de nesnel gerçekliğin ürünüdür.

Yollarının sandıkları kadar düz, pabucun da düşündükleri kadar ucuz olmadığının gösterilmesi gereken bir döneme girilmiştir. Çeşitli platformlar üzerinden örgütlenen ve ağırlıklı olarak bölgede (füze kalkanı ve patriotların yerleştirildiği şehirler ve Suriye sınırındaki iller) faaliyet yürüten inisiyatifler, belli bir dönemdir hareket halindedir. Malatya'dan Maraş'a, Antep'ten Adana ve Hatay'a çeşitli eylemler örgütlenmektedir.

Ancak haksız savaş karşıtı bir zeminde kurulan anti-empyralist mücadele hattının çok daha güçlü bir direniş olgusu yaratması gerekir. Aksi takdirde bu savaş rüzgârının önüne geçmek imkânsızdır. TC devleti fiilen içinde bulunduğu Suriye'deki savaşta, konumunu resmi hale dönüştürme, dahası komuta merkezine geçme derindedir. İlk teşhir edilmesi gereken nokta şu anda Suriye'deki savaşla kurmuş olduğu ilişki olmalı, daha büyük bir planın gereği olarak yapılan hazırlıklar ve konuşlandırmalarla ilgili mücadele bununla bütünleştirilmelidir.

KÜRT SORUNU: ÇÖZÜM MÜ ÇÖZÜLME Mİ?

►► Bir yandan Kürt halkının mücadelesi, bunun kattıkları övülecek, savaşa övgüler düzülecek diğer yandan bunun bir numaralı yaratıcısı, buna önderlik eden mekanizma sürekli teslimiyet, ihanet ve tasfiyecilikle suçlanacak. Burada ciddi bir çelişki ve kafa karışıklığı olduğu açıktır. Bir hareketin komünist formasyondan uzak olması ve sınıf hareketi vasfını taşıyamaması, onu emperyalizme ve yerli gericiilere karşı mücadelede tutarlı ve kararlı bir hat izleme konusunda silahsızlandırır, teslimiyete ve tasfiye olmaya daha açık hale getirir. Uzun soluklu olup olamamanın nedeni budur. ◀◀

Politik araştırma enstitüleri ve bağımsız akademik kuruluşların, bir savaş ya da çatışmanın önemi ve çapı konusunda kabul ettiği ölçütlerden birisi, ölü, yaralı ve göç bilançosuyken, bir diğeri de devletin bu konuda yaptığı toplam harcamalardır. Üstelik bu harcamalar hesaplanırken genel olarak ekonomiyle ilgili toplam maliyet üzerinde de durulmamaktadır. Son 30 yıl baz alındığında, insan kaybı bir yana, Türk devletinin PKK ile savaşta reel bütçesine eklenen yükün 1 trilyon doları aştığı kabul edilmekte ve bu miktar savaş yoğunluğunu “düşük” kategorisinden çıkaran bir limit olarak değerlendirilmektedir.

Binali Yıldırım'ın konuyla ilgili “400 milyar dolar kayboldu” (04.01.13) sözleri gerçek bile kabul edilse, diğer sonuç ve maliyetlerinden bağımsız olarak ekonomik olarak çok büyük bir “yatırım”dan söz edildiği anlaşılabilir. Tayyip'in “Bu iş için 30 yılda harcadığımız para, yeni bir Türkiye inşa eder” (26.01.13) sözleri gerçekleri yansıtmaktadır. Bu gerçekliğin devlet katından akıl hocalarına kadar birçok çevreyi buluşturduğu hatta Ulusal Hareket önderlerini de içine kattığı bir koro tarafından “büyük Türkiye”nin önündeki en büyük engellerden birisi olarak değerlendirilmesi de göstermektedir ki “savaş”, ekonomik krizin kâbus gibi çöktüğü koşullarda daha da ağırlaşmış demektir.

TBMM Alt Komisyonu tarafından 28 Ocak 2013'te açıklanan raporda şu bilgiler yer almaktadır: *"Terör nedeniyle son 30 yılda 7 bin 918 kamu görevlisi şehit oldu. 1984-2012 yılları arasında ölü olarak ele geçirilen PKK'li sayısı 22 bin 101. Bu dönemde 5 bin 557 sivil yaşamını yitirdi. PKK'nin iç infazlarının sayısı bilinmiyor. Faili meçhul cinayetlerin sayısı da tam olarak bilinmiyor. Ancak 2 binin altındaki rakamlar ile 17 bin arasında olduğu tahmin ediliyor. İstatistiklere geçmeyen ölüm olayları hariç, toplam 35 bin 576 kişi terör nedeniyle yaşamını kaybetti."*

Emperyalist projelerin ürünü olarak misyon yüklenen bir siyasi oluşumun kumandasına oturtulduğu devletin bu plan ve güzergah doğrultusunda ilerleme kaydetmesi esastır. Yalnızca ekonomik gerekler değil, politik gerekler de yerine getirildiği oranda birlikte yürünebilecektir. Birbirine bağlı olan bu durum, bölgedeki sürecin çok yönlü ve alt üst edici gelişmeler sonucu bütün dengelerinin sarsıldığı ve kartların yeniden dağıtılmaya ihtiyaç duyulduğu bir dönemde, bütün adımları daha da nazik hale getirmiştir.

Irak Kürdistanı'nın ardından Suriye Rojava'da fiili bir özerk yönetimin oluşması, durumu daha nazik hale getirmiştir. TC'nin büyük desteğiyle PYD'nin üzerine giden ÖSO, üç aydır aralıklarla sürdürdüğü saldırıları 20 Ocak 2013'de büyük bir taarruza dönüştürmüş, Serekaniye (Rasulayn) merkezli 15 günlük yoğun çatışmaya karşın başarılı olamamıştır. Ne var ki TC'nin organize ettiği ve fiilen katıldığı bu saldırılar devam etmektedir: *"PYD olayına gelince, PYD rahatsız. Niye? Çünkü muhalif güçler PYD'yi sıkıştırmaya başladı. Burada özellikle Qamilo ve Haseke'ye doğru PYD'nin çok ciddi bir sıkıntısı var. PYD öyle çok çok rahat değil. O süreci de muhalif güçler gayet iyi sürdürüyorlar."* (T. Erdoğan, (07.02.13) Bir zamanların "aşiret lideri" ve baş düşmanlarından Barzani ve yönetimindeki Kürdistan Bölge Yönetimi, yoğun bir ticari ilişkiyle birlikte dost meclisine alınmakta, PKK'ye karşı kullanılan bir koz haline getirilmeye çalışılmaktadır.

Bu ticari ilişkinin boyutlarına ilişkin somut bilgiler vermekte de fayda vardır. Büyük bölümü Kürdistan bölgesine olmak üzere Irak, Almanya'dan sonra ikinci büyük ihracat pazarı haline gelmiştir. Yüzde 30 artış sağlanan 2012'deki ihracat miktarı 11 milyar dolara yaklaşmıştır. Bu toplam ihracatın yüzde 7'si büyüklüğündedir. 100'ün üzerinde Türk şirketi doğrudan yatırım yapmıştır ve asıl büyük vurgunun petrol konusu bağlandıktan sonra gerçekleşeceği hesap edilmektedir.

Onur konuğu olarak katıldığı son AKP kongresinde, hem AKP hem de Tayyip'e büyük övgüler düzen Barzani, konuşmasında, *"Şiddetin durması*

ve bu sorunun bir an önce çözülmesi için Erdoğan'a her türlü desteği vermeye hazırız" mesajı vermiştir. Kürt sorununun bölgedeki artan önemi, bütün tarafların gösterdiği yoğun ilgiden anlaşılmaktadır. 12-13 Ocak'ta Katar'ın başkenti Doha'da El Cezire'nin organize ettiği *"Doğuda, Yakın Doğu'da Kürt Sorunu"* başlıklı toplantıya yalnızca Kürt örgütleri değil bölgenin çeşitli örgütlerinden temsilciler katılmıştır.

İçeride ve bölgedeki sorunların birbiriyle bu kadar ilişkilendiği ve etkileşim derecesini yükselttiği bir süreç şimdiye kadar yaşanmamıştır. Bu yakınlaşma ve çakışma durumunun konjonktürel bakımdan nesnel bir yanı vardır ama sorunun bugüne kadar kat ettiği mesafede emperyalist planların ciddi bir rolü bulunmaktadır. Bölgenin en önemli kozlarından birisini oluşturan Kürt ulusal sorununun, kendi mücadelesiyle büyüyen ve yerli gericilerden koştukça/çatıştıkça güçlenen durumu, dehşet içerisinde panikleyen uşaklar kadar efendiler için de korkutucu bir hal almıştır.

Mücadele yürüttükçe ve çatıştıkça/savaştıkça güçlenmenin en büyük ve etkili örneğini oluşturan Türkiye'deki süreç, her türlü şiddete, en ağır dozyla zora ve bunun ikiz kardeşi olarak geliştirilen soluklanma ve oyalama taktiklerine, sinsice imha/tasfiye planlarına karşın ilerlemiş ve başa çıkılması iyice imkânsız bir noktaya gelmiştir. Bunu aynı zamanda ya da esasen "Türk sorunu" biçimde gölgelemek ve saptırmak isteyenler, farkında olmadan aldığı boyutu kabullenmiş olmaktadır. Ancak gazetecilerden aydın ve sanatçılara içtenlikli konuşan kişilerin sayısı da artmaktadır:

"Kürt meselesi Kürtlerin meselesi olmaktan çoktan çıkmıştır. Kürtler söylemesin; gençliğinden beri siyaseti yakından izleyen 80 yaşına gelmiş bir Türk olarak ben söylüyorum: Hiçbir sorunumuzu Kürt meselesinin dışına çıkarmayız, çıkarmadan hiçbir meselemizi çözemeyiz, çözemeyeceğiz." (Tarkan Erdem, Radikal, 07.01.13)

"Siz eğer bir ülkede yaşayan insanların bir bölümünü o ülkenin 'öteki' vatandaşı gibi iteler, hor görür, adaletsiz bırakırsanız, birileri de gelir bu işlerin böyle olmadığını söyler ve bunun kavgasını yapmaya başlar.", "Bıçak kemiğe dayandı. Kürtlerin kimliklerinin, dillerinin, kültürlerinin hatta geleceklerinin peşine düşmeye başlamasına hepimiz anbean şahit oluyoruz artık.", "PKK nedir? Bir Kürt partisidir. PKK kimlerden oluşur? Kürtlerden. O Kürtler neden bizim kardeşimiz değil? Ne zamandan beri kardeşimiz değil? Niye o dağa çıkmışlar?" (Kadir İnanır, Radikal, 11.02.13)

Ancak partisiyle, çevresiyle, ismiyle devreye sokulan ve medyada sürekli biçimde arzı endam eyleyen Kemal Burkay, Orhan Miroğlu, Ümit Fırat,

Mehmet Metiner vd. şahsiyetlerin canla başla uğraşları da sürmektedir. Hür Dava Partisi (Hüda-Par) ismiyle partileşen devletin kadim dostu Hizbullah yeniden işbaşındadır. Şeriatçı potansiyel dün katliam için bugün oy tabanını parçalamak için kullanılmaya çalışılmaktadır. Büyük para desteği yapmış, özel TV kurdurulmuş, iyice semirtilmişlerdir.

Kürt Ulusal Hareketi'ni kendi evinde vurmanın bir başka argümanı olarak Zazalar hareketlendirilmek istenmektedir. Zazaca'nın Kürtçenin bir lehçesi değil, farklı bir dil özelliği taşıdığından hareketle, ayrı bir ulus oldukları tezine sarılan Türk devleti; Tunceli ve Bingöl üniversiteleri öncülüğünde bu yönde araştırma-inceleme çalışmaları başlatmıştır. Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer amaçlarını gizlememektedir: *"Gelecek sene Zazaca'yı ayrı bir dil olarak sunacağız"* (12.12.12)

Ne askeri bakımdan yıkıcı ve dağıtıcı olunabilmiş ne de legal alandaki siyasi kadrolara yönelik kırım operasyonlarıyla bir yere varılabiliştir. Öyle ki BDP Mardin il örgütünde iki sene içerisinde görev yapan il başkanlarının sayısı 8'e yükselmiştir. Ortalama 2-3 ay görev yapanların ilk 7'si halen hapistedir. Bu durum, yeni İçişleri Bakanı'nın "çözüm" olarak önerdiği "Mardin Modeli"ni özetlemektedir. Birçok yerde, yaygın tutuklamalardan dolayı, Batman'da başlatılan bir dönüşümlü başkanlık sistemi işletilmektedir.

Hem askeri planda hem de demokratik alan mücadelesinde büyük bir dirençle düşmanın karşısına dikilebilen bir güç sergilenir olmuştur. Bu gücün devrimci-demokratik diğer kuvvetlerle buluşma ve kol kola girme derecesindeki gelişim eğrisi yukarı doğru bir seyir izlemeye devam etmektedir. Bunun karşısında Kemalist faşist diktatörlüğün kodlarında bulunan ırkçı asimilasyoncu ve imhacı politikalar sürekli biçimde üretilmekte, desteklenmekte, baskı ve saldırıların aracı kılınmakta, inkârcılık en yüksek mevkinden sürekli biçimde dile getirilmektedir.

Geçen sene özel bir yer açtığımız Roboski katliamının yanlışlık içeren bir olay olmadığı, ama daha önemlisi hangi mesajı vermek için gerçekleştirildiği daha açık biçimde ortaya serilmiştir. Özur dileyeceğine gurur duyan Tayyip'in, saldırının hemen ardından genelkurmay başkanını kutlamasıyla yetinilmemiş, katliamın baş sorumlularından Hava Kuvvetleri Komutan Mehmet Erten'e "başarı" madalyası verilmiştir. Bu başarıda elbette ki son 1 yıl içerisinde Türkiye Kürdistanı'nda 520 hedefe yönelik 312, sınır dışında ise 383 hedefe yönelik 317 sorti yapılmış olmasının rolü de bulunmaktadır.

Roboski'de hem mağdur kitlenin dillendirdiği hem de kamuoyunda yankılanan özür dileme konusunda kararlı bir direnç gösterilmesi, du-

ruma yeterince açıklık getirmektedir. Kaldı ki kaçakçılıkla, figüranlıkla başlayan ve kazaya da vurgu yapan ilk açıklamalar yerini açık savunmaya bırakmıştır: *"Uludere'yi bu kadar basite indirgemeyelim. Sonuçta terörist de sivildir. Sürekli sivil denilmesini bir beyin yıkama hamlesi olarak görüyorum."* (Tayyip Erdoğan, 28.12.12)

TSK ve ona eklenen özel polis ordusunun Ulusal Hareket gerillalarıyla yürüttüğü savaştaki durumu da iyi değildir. Askeri alandaki asimetrik uçuruma karşın başarı sağlanamayışının temel nedeni elbette ki savaşın tarafların haklı haksız pozisyonudur ve kitle desteğini yaratan bu gerçeklik gerillayı başa çıkılmaz kılmaktadır. Yeniden Sri Lanka modelinin dillendirilmesi bu acizliğin ürünüdür ve 2012 yazındaki "alan hakimiyeti" süreci Türk ordusunu moral olarak da çökertici bir rol oynamıştır.

Ancak moralleri genel olarak kötüdür. Faşist disiplin altında ve her türlü işkence ve angaryanın başlıca yöntem bellendiği koşullarda zorla ödetilen "namus borcu"na bir bölümü için Kürt kasabı olma onuru da eklenmiş, psikopatlaşma oranı üst düzeye çıkmıştır. Milli Savunma Bakanı İsmet Yılmaz'ın açıklamasına göre son 22 yılda intihar eden asker sayısı 2 bin 22'dir.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Ayhan Sefer Üstün'ün verdiği (28.11.12) bilgiye göre son 2.5 yılda 175, son 10 yılda ise 936 asker intihar etmiştir. Ocak 2013'ün son 10 gününde 6 askerin intihar etmesi, tablonun daha da kötüleşerek süreceğini göstermektedir. Ancak ihmal edilmemelidir ki bu intiharların belli bir bölümünü, gördüğü yoğun baskı ve işkence sonunda intihara sürüklenen ya da bu "örtüye" sarılarak katledilen askerdeki Kürtler oluşturmaktadır.

Özel olarak profesyonel savaş birlikleri oluşturma projesi de tahmin edilen ilgiyi görmemiştir. TSK, "terörle mücadele"de kullanılacağı belirtilen sözleşmeli er alımı için 25 bin 797 kişilik kadro açmış, ancak alınabilen er sayısı Ekim 2012'ye gelindiğinde 956 kişide kalmıştır. Durum savaşın ortasında istihdam edilen "uzman"lar açısından da sorunludur. EMUZDER (Emekli Uzman Erbaşlar Derneği) Başkanı Eşef Merdoğlu, *"Son bir yıl içinde 8 bin uzman erbaş istifa etti. 2010 yılında 67 bin olan uzman erbaş sayısı 35 bini altına düştü"* (15.01.13) demektedir.

Son sürece doğru ilerleyecek olursak, çeşitli nedenlerle "çözüm"e sürüklenen Türk devleti, izlediği politik hat ve parçalı yapısı nedeniyle önemli zafiyetler barındıran Ulusal Hareket'in bu durumundan yararlanarak kendi lehine sonuçlar üretmek istemektedir. "Açılım" diye geliştirdiği oyalama ve elimine etme politikası bir aşamadan sonra Oslo vd. yerlerdeki görüş-

meleri de içerecek şekilde yürütülmüş ama iş somut adım atmaya geldiğinde “uzlaşma” sağlanamamıştır.

Bu dönem zarfında, kendini avantajlı ve güçlü hissetmenin ve elindeki kozları değerlendirmenin ürünü olarak klasik devlet refleksiyle hareket etmekte hiçbir sakınca görmeyen Türk devletinin binlerce kişiyi tutuklaması, gerillaya operasyonları durdurulmaması, Pozantı’dan Roboski’ye her türlü aşığılık saldırı ve katliamları gerçekleştirilmesi, yanı sıra sürekli aşığılaması ve hakaretler yağdırılması eksik bırakılmamıştır. Bütün bunlar kendi çaresizliğini örtmek ve hasmını teslimiyet çizgisine getirmek için yapılmaktadır.

2012 Mart ayı sonlarında AKP’nin yeni bir strateji geliştirdiği yazılıp çizilmişti. Bu, tam da bugünkü “görüşme süreci”nde sözü edilen hususları kapsıyordu. Gazetelerde açıkça yayınlanan stratejide, İmralı’nın devre dışı bırakılması ve BDP’nin öne çıkarılmasıyla birlikte, *“PKK ile bir daha görüşülecekse bu silah bıraktırmak için olacak”* denilmekteydi. Aktörlerin rolünde değişiklik yapılmış olmakla beraber bunun altı şimdi de özenle çizilmektedir. Beraberinde, silah bırakanların durumu bağlamında bir aftan söz ediliyor, yerel yönetimlerin güçlendirilmesinden bahsediliyordu.

Vatandaşlık tanımı ve anadilde eğitim konusunda ise anayasada hiçbir düzenleme yapılmayacağı belirtilmekteydi. Ancak bu plan devreye dahi sokulamadan rafa kaldırıldı. Her şeyden önce bu konuda kendi aralarında mutabakat sağlanamamıştı. Gülen cemaatinin Mart 2012’de yapılan ünlü Abant Toplantısı’nda ortaklaşılacak hususlar başlığı altında *“Anadilde eğitim temel bir insan hakkıdır. Anayasada anadilde eğitimle ilgili herhangi bir kısıtlayıcı hüküm olmamalıdır”* denmekteydi.

Öcalan’la bütün iletişimlerin kesildiği koşullarda, askeri operasyonlara ağırlık verilerek, teslimiyetin koşulları yaratılmaya çalışıldı. Bunun için iki senedir önemli bir yığınak yapılmış, yeni alınan İHA’lar, helikopterler ve diğer zırhlı araçlar ile teknolojik donanım üst seviyeye çıkarılmıştı. Bu kez sonuç alacaklarını, çok ağır darbe indireceklerini, sonucu da masada ilan edeceklerini hesapladılar. Ama bir kez daha işler yolunda gitmedi ve gerillaya ağır kayıp verdirmelerine karşın kendileri de büyük darbeler aldılar. Nitekim yurtsever hareketin “arazi denetimi” şeklinde adlandırdığı dönem Türk ordusu için tam bir sürprizdi ve bunu yazın sonunda 58 hapisanede 483 kişinin başlattığı ve devamında binlercesinin katıldığı açlık grevi izledi.

12 Eylül’de başlayıp 68 gün süren eylem İmralı tecridi başta olmak üzere politik talepler içeriyor, süre giden savaşta karşı bir hamle olarak devreye sokuluyordu. Hapishanelerdeki klasik, koşullardan kaynaklı bir

eylem niteliği taşımadığı için de bunlara özgü kriterlerle değerlendirilmesi doğru değildir. Her ne kadar çeşitli aşamalarında yanlış adlandırma ve vurgularda bulunmuş olsa da hakların elde edilmesine bağlanan bir nitelik taşımadığı ve kriterin İmralı tecridine daha doğrusu Öcalan'ın "muhataplığının" yeniden kabulüne bağlandığı görülmektedir. Nitekim amacına ulaştı ve İmralı'nın çağrısıyla sonlandırıldı.

Eylem, devamındaki süreçte daha iyi görüldü ki hem Ulusal Hareket güçlerini ortak bir eylem ve hareket etrafında toparlamak, hem dost güçlerin desteğine yeniden dikkat çekmek, hem de Türk devletinin saldırılarına ve tecrit kozuna set oluşturmayı hedeflemiş ve esas olarak da başarmıştır. Açlık grevleri sürerken benzer süreçlerdeki bütün taktikler devreye sokuldu. Ölüm orucu yok denildi, gizli gizli yedikleri söylendi, toplumun yeniden ölüm cezasının gelmesini istediğine dair söylemlerle ölümü gösterip sıtmaya razı etmeye çalışıldı, ancak başarılı olunamadı. Nitekim hemen ertesinde "dokunulmazlıkların kaldırılması"na yönelik söylemlerle tehditler yağdırmaya başlayan AKP hükümeti, moral üstünlüğü yeniden ele almaya çalıştı:

"Direnişin temel yönelimi savaş değil demokratik çözüm sürecinin gündemleşmesi idi. Bir yumuşama ortamı oluştu. Amacına ulaştı ve sonuç olarak da demokratik çözüm zeminini olgunlaştırdı. Bu ortam değerlendirilmedi. Bunu karşısında Erdoğan bir hamle geliştirdi. (...) Onlar aslında bizimle barış yapmayı değil, bizim tasfiye edilmemiz ve bu temelde hâkimiyet sağlamak suretiyle sükûneti geliştirmeyi istiyorlar. Dolayısıyla bu politikalarla demokratik çözüm sürecinin olgunlaşması çok zordur. (...) Önder Apo tam da zamanında yaptığı çağrıyla bu süreci, yani açlık grevini durdurdu. Bu, Kürt tarafının geliştirmiş olduğu bir fedakârlıktır. (...) Kürt tarafı olarak bir adım atıldı. Karşılığında hükümetin, devletin adım atması gerekirdi. Ama AKP, beklenen adımı dokunulmazlık konusunu gündeme getirerek ve KCK adı altındaki siyasi soykırım sürecini derinleştirerek atmıştır." Murat Karayılan, Demokratik Ulus, 25-31 Aralık 2012)

Bunun amacı, yeni bir teslim alma ve oyalama hamlesini devreye sokmaya çalışan devletin, elini zayıflatan gelişmelerin süratle önüne geçmesi ve olabildiğince avantajlı koşullar yaratmak istemesiydi. Devamındaki günlerde devlet katından açığa vurulan ve bugüne kadar taşınan süreç ise bazı yeni özelliklerine karşın esasta geçmişte de örnekleri görülen türden, devlet ile Ulusal Hareket temsilcileri arasındaki görüşmeleri içermektedir. Bunun müzakere, yani tartışma içermeyen bir görüşme olarak adlandırılmasını dahi kabul etmeyen, pazarlık yapılmasını "söz konusu bile değil" şeklinde karşı-

layan, devletin değil yalnızca istihbarat servisinin görüşüğünü söyleyen ve temasın başından itibaren, *“silah bıraktırmak amaçlı”* gerçekleştirildiğini belirten devlet temsilcileri bu söylemlerinde pek de haksız değildir:

“Şu sıralarda görüşme halen var. Tabii çünkü netice almamız lazım. Biz bu ışığı görebiliyorsak, o adımı atmaya devam ederiz, baktık ki artık ışık yok, orada keseriz.” (Tayyip Erdoğan, Başbakan, 28.12.12); *“Bugün atılacak tek dikkate değer adım ‘silahların bırakılması’ olabilir.”* (Yalçın Akdoğan, Başbakan Danışmanı, 29.12.12); *“Bütün enstrümanların birbiriyle entegre biçimde kullanıldığı çok boyutlu bir çalışma yürütüyoruz. Bu entegre stratejinin hedefi silah bıraktırmaktır.”* (Beşir Atalay, Başbakan Yardımcısı, 02.01.13)

Teslim alma umudunu ellerindeki veriler ve hazırlıklar kapsamında esas olarak İmralı üzerinden işletmeye çalışan ama her durumda zaten oyalama ve süreçten gerileterek çıkarma hedefine ulaşmanın bütün argümanlarıyla hareket eden faşist diktatörlüğün *“entegre strateji”*den ne anladığı sır değildir. Bu sözü en son 2013’ün ilk günlerinde sarf eden Beşir Atalay’ın yeni bir şey söylemediği ve *“strateji”* ilanını daha 16 ay öncesinden yaptığı unutulunca, politikanın yerini saflığın, iyi niyetin yerini de aldatılmışlığın alması kaçınılmaz olmaktadır: *“Sınır ötesi operasyonlar etkili, karşılığını buldu, devam ediyor. Bu bir yeni entegre stratejidir.”* (28.08.11)

Düşmanın yaklaşık 1.5 sene önce “yeni” diye sunmuş olduğu strateji, TC devletinin bildik, tanıdık her zamanki politikasının aslında allanıp pullamaya da özen gösterilmeksizin “güncellenmiş” halinden başka bir şey değildir. Bunun böyle olduğu değil 1.5 senedir, bu söylemin “görüşmeler” dekorunda tekrarlanmaya başlandığı son aylardaki pratikle de sabit olmalıdır.

Birincisi, devletin bütün sözcüleri birbiriyle son derece uyumlu biçimde *“diz çöktürmekten”, “yenilgiye uğrayanı teslim almaktan”, “kayatsız şartsız silah bıraktırmaktan”* söz etmekte ve verilecek hiçbir ödünlerinin bulunmadığı, aslında Kürt Ulusal Hareketi’ni muhatap dahi kabul etmediklerini söylemektedirler. Bunu taçlandıran en vurucu söylem ise, Tayyip’in öteden beri destur haline getirdiği, *“Ben Kürt sorunu diye bir şey tanımıyorum”* (20.01.13), *“Kürt sorunu yoktur, benim Kürt vatandaşlarımın sorunu vardır”* (21.01.13) sözleridir. Dahası, *“Kürt vatandaşlarının sorunu”*nu da *“terör örgütünden kurtulmak”* şeklinde tanımlamaktadır.

Söylem böyledir ve de pratik bununla tamamen uyumlu biçimde seyretmektedir. Dönemin “ileri” adımı olarak gösterilen “anadilde savunma” konusundaki yasal düzenleme, sıkışan KCK yargılamalarına nefes aldırarak

ve bu vesileyle puan kazanmayı hedeflemektedir. Ancak benzer bütün tasarruflarda görüldüğü gibi, söz konusu hak verilmemekte, veriliyormuş gibi yapılmaktadır. Sözde varmış, tanınmış gibi gösterme, fiilen olanaksız kılma taktiği işletilmektedir. Hâkimlerin takdirini önde tutmak, hak kullanımını "savunma" aşamasıyla sınırlamak ve tercümanların parasını sanıklara yüklemek, içinin boşalması için yeterli olmaktadır.

"Görüşme" sürecinin hem de ilk haftalarında Kandil'deki 50'den fazla hedefe tarihin en kapsamlı hava saldırıları düzenlenmiş, Amed ve Mardin'de onlarca gerilla katledilmiş, seriye bağlanan KCK gözaltı ve tutuklamaları (ilk haftada 500 kişi) dört bir tarafta aralıksız biçimde sürdürülmüş ve 9 Ocak'ta da Paris'te 3 Kürt kadın yurtsever vahşice katledilmiştir.

Sakine, Fidan ve Leyla

PKK kurucularından Sakine Cansız, KNK Paris Bürosu temsilcisi Fadime Doğan ve Leyla Şaylemez'in, Paris'in göbeğinde ve özel denetim altındaki bir bina içerisinde katledilmesiyle ilgili, "yeterli" kanıtın ortaya çıkmadığı durumda "kesin" bir saptama yapmak olanaksız gibi görünse de, çok sayıda verinin sergilediği gerçeklik, politik bir değerlendirme ışığında yeterince aydınlatıcı olmaktadır. Zira ne bu tip suikastlar ilk kez yaşanmakta ne de faşist Türk devletinin politikaları, taktikleri ve kullandığı yöntemlerde bilinmezlik bulunmaktadır.

Kendi kadro ve militanlarına yönelik böyle bir eylemde bulunmayacağı gerçeği bir yana, saldırının kimin işine yaradığı/yarayacağı, bir başka söyleyişle hangi politikalar lehine sonuç doğuracağına bakıldığında, en son adres Ulusal Hareket'tir. Bu açıklığa karşın olayın üzerine otomatik bir refleksle giden ve "*iç hesaplama/infaz*" diye yaygara kopan Türk devleti temsilcilerinin tavrı, henüz saatler geçmişken konuşan Hüseyin Çelik'ten başlayarak, suçlunun kendini ele veren haline örnek teşkil etmektedir: "*Örgüt içi infazdır. Bunlar olmayan şeyler değil. Bunların cibilliyetinin gereği bu.*" (Tayyip Erdoğan, 13.01.13)

Bu tutumla birleştirilmesi gereken başka veriler de vardır. Devletin bu tip infazlara yönelmesi gerektiğine dair içeriden bilgi aktarmakla görevli "gazeteciler" aylar öncesinden "*Kırk PKK liderini öldürün bu iş çözülür*" (Mehmet Baransu) diye yazmıştır. Genelkurmay Başkanı Necdet Özel'in "*PKK'nin yöneticilerini nokta operasyonlarıyla etkisiz hale getirmek için çalışıyoruz ama iyi korunuyorlar*" (26.09.12) sözleri hatırlardadır.

Bunları tamamlayan bir başka itiraf da ABD Büyükelçisi Ricciardone'ye

aittir: *“Türk devletine, PKK yöneticilerine karşı Bin Ladin tarzı suikast yapmayı önerdik.”* (17.10.12) Konu ABD Genelkurmay Başkanı Dempsey’e sorulduğunda yanıtı şöyle olmuştur: *“Biz ortaklarımıza teklif ederiz ve Türkiye, sadece ikili bir ortak değil, NATO ittifakımızın bir parçası. Bazen önerimizi kabul ederler, bazen etmezler.”* (23.10.12)

Kendini ele vermenin ipuçlarına dair örnekler bunlarla da bitmemektedir. Mehmet Ali Şahin’in katliamdan kısa bir süre sonra *“Benzeri eylemleri Almanya’da da bekliyoruz.”* sözlerini tekrarlayan Tayyip’in, *“Sarkozy üç sene önce bana, ‘sana sürprizim var, yakında terör örgütü liderlerinden bazılarını size teslim edeceğiz’ demişti. Aynı konuyla ilgili Merkel de Almanya’nın elinde sürmekte olan 4 bin dolayında dosyayı sonuçlandırmak için çalıştıklarını söylemişti.”* (25.01.13) şeklindeki açıklamaları ilişki ağı ve hesapları açığa serer mahiyettedir.

Emperyalist ve faşist devletlerin istihbarat teşkilatları ve kontr-gerilla örgütlerinin hemen her ülkede tarih boyunca bu tarz cinayetler işlediği ve işlettiğine dair sayısız örnek bulunmaktadır. Zira bu tip infazların başlıca yöntemlerden birisi olduğu, bu örgütlerin talimnamelerindeki (Örnek: ABD, Field Manuel-31; Türkiye, Yeni Sahra Talimnamesi-31) en önemli maddeler arasındadır. Seçilen hedefler arasında sembol isimlerden Sakine Cansız’ın bulunması ve üçünün de kadın olması, etki gücü açısından anlam taşımaktadır.

Konuyla ilgili dikkate alınması gereken bir diğer bilgi, 2007 tarihinde Ankara Büyükelçiliğinden gönderilmiş bulunan “gizli” damgalı bir Wikileaks belgesinde yer almaktadır: *“Avrupalılar ile çalışmalarımıza daha fazla odaklanmak gerekir. Şimdi bizim odağımızı iki ana hedef olan Rıza Altun ve Sakine Cansız’ın tespitine ve takibine daraltmamız gerekiyor. Önceki tutuklamalar göz önüne alındığında, onlara karşı davalar başlatıldı. Biz, bu iki teröristin hapsedilmesini sağlamak için olabilecek en kapsamlı dosyaları hazırlayarak ve Avrupa’daki istihbarat örgütleriyle ve emniyet güçleriyle koordinasyonu sağlayarak yardımcı olabiliriz...”*

Eylemin Türk devletiyle girilen sürecin henüz ilk aşamasına denk gelmesi de dikkat çekici olmalıdır. Çünkü, katliamdan umulan amaç, Ulusal Hareket’in darbelenme suretiyle psikolojik olarak güçten düşürülmesi, şaibe yaratılarak yıpratılması ve korku salınması kadar, provokasyona da açık hale getirilmesidir. “Habur” tekerlemesi boşuna edilmemiş ama bu yöndeki hesaplar tutmamıştır. Devletin de bu yönde bir olayın çıkmasını göze alamadığını belirtmek gerekir. Kandil’in yoğun biçimde bombalanmasından, operasyon ve tutuklamalara, aşağılayıcı ve küçük düşürücü demeçlerden,

yeni saldırı tehditlerinde bulunmaya kadar eylem ve tavırların tümü, Paris'teki saldırının da bu çerçevede okunabileceğini koşullamaktadır.

Bu saldırıya, yurtsever hareket tarafından da paylaşılan "barış süreci"ni baltalama çabasının sonucu olarak bakmak, olayı bu pencereden yorumlamak son derece yanıltıcıdır. Ortada bir "barış süreci" yoktur ve bunu dillendirir gibi görünen Türk devleti, savaşın bütün gereklerini eksiksiz biçimde uygulayan bir çizgide ısrarla yürümektedir. O halde hala bu yönde görüşler belirtmek, bu yanılısamanın esiri olarak, katliamı da aynı bağlama oturtmak, kesinlikle ciddi bir yanılgıdır ve saldırının hedefine ulaşmasına hizmet etmektedir.

Olaya ilişkin Paris savcılığınca yapılan açıklamalar ve fail olarak "irtibatlı" bir kişinin yakalanması ile henüz ortaya serilen net bir takım sonuçlar yoktur ve de bu durum yine "iç infaz" çarpıtmasını değil aksi yönde yaptığımız yukarıdaki değerlendirmeleri doğrulamaktadır. Nitekim bu kişiyle ilgili Ulusal Hareket'in yaptığı açıklamalar, Ankara'ya özellikle de son yıl içerisinde defalarca giriş çıkış yapması, MİT elemanlarının açıklamaları gibi bilgiler dikkat çekicidir. Bu ve benzer nitelikteki kişiler eylemde yer almış bile olsalar, bu durum cinayetlerin ne iç infaz ne de özel bazı nedenlerle işlenmiş olabileceği tezlerine kanıt oluşturmaktadır.

Katliamın gerçekleştiği ülkenin devleti, benzer kalibredeki bütün emperyalistler gibi bu konuda da kirli bir geçmişe sahiptir ve de her türlü önlem alma görüntüsüne karşın saldırıyı engellememiş olmakla suçlu olduğu gibi, kendi bizzat katılımı yoksa bile gerçeklerin üstünü örtme ve Türk devleti lehine sonuçlar üretme konusunda elinden geleni yapacağına şüphe duymamak gerekir. Bu tür devletler arasında her türlü sorun yaşanabilir ama konu sistemlerini tehdit eden silahlı mücadele örgütleri olduğunda ortaklık ve işbirliğinin üst düzeyde gerçekleştiğini de unutmamak gerekir.

Paris saldırısından beklenen sonuçlar elde edilememiş, aksine Kürt Ulusal Hareket güçlerinin önderliğinde seferber olan halk, Türkiyeli devrimci ve demokrat güçler ve hareket geçirdiği kitlelerle birlikte hem Avrupa hem de ülkenin dört bir yanında büyük bir öfke seli yaratmış, gerek karşılama töreninde Amed'de, gerekse de uğurlama töreninde Dersim, Maraş ve Mersin'de büyük bir gövde gösterisiyle düşmana karşı güçlü bir mücadele ve direniş mesajı vermiştir.

Görüşme/İmralı Süreci

Türk devletinin Oslo sürecinde olduğu gibi (ama bu kez daha açıktan)

“barış”tan ve “çözüm”den yana olduğuna dair manipölasyonları, diz çöktürme ve teslim alma amaçlı stratejisini gizleme ve yeni bir oyalama sürecinden güçlenerek çıkma hedefine ulaşma amaçlıdır. Savaşla, imhıyla ilgili giderek zorlandığı koşullar, bölgedeki gelişmeler ve 3 yıllık seçim takvimiyle birlikte AKP hükümetini yeniden “görüşme ve çözme” yanlısı görünme sürecine sokmuştur. Ancak durum o kadar ciddidir ve egemenlerin sınıfsal refleksleri perdelenemeyecek baskındır ki bırakalım pratiğini, söylemi dahi uygunsuz bir biçim arz etmektedir.

Hiçbir talep ileri sürmelerine izin verilmeyen, katliama uğratılıp da “uslu” olması, provokasyon yaratmaması tembih edilen, İmralı görüşmelerini “izin” ve “icazet” çerçevesinde devletin seçtiği kişiler eliyle ve takdir ettiği takvime bağlı olarak sürdürmesi istenen, bu arada hiç durmadan aşağılama ve suçlamaya maruz kalmak zorunda bırakılan ve her türlü psikolojik savaş taktiğine boğularak ezilenler Ulusal Hareket temsilcileridir. *“Görüşecekleri biz belirliyor, uygun olanları gönderiyoruz.”* (Tayyip Erdoğan, 23.01.13); *“Bu iş kiminle akılselim olarak yürüyecekse görüşmeye o gider. BDP heyeti için İmralı ile bir görüşme takvimimiz yok.”* (Tayyip Erdoğan, 25.01.13); *“İhtiyaç duyulan aktörlerle süreç devam eder.”* (Sadullah Ergin, 25.01.13)

Devletin süreçteki tavrına dair en küçük eleştiri ya da serzeniş, ağır ithamlarla yanıtlanmakta, güçler arasında bölme ve çatıştırma taktiği güdülmektedir: *“Karayılan Apo’ya racon kesiyor.”* (Yalçın Akdoğan, 06.01.13) Psikolojik olarak ezme, her şeye kadir ve mutlak bir pozisyondan seslenme her türlü vesileyle kendini göstermektedir. *“İmralıdakine TV verilmesini söyledim.”* (Tayyip Erdoğan, 11.01.13) Verilmek istenen mesaj, muktedirin pazarlıksız bir inayette bulunduğu, bulunmaya çalışıldığıdır.

Perde arkasında neler olup bittiği ise sürekli gizlenmektedir. Kendilerini hiç de rahatsız etmeyen CPT (Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi), Şubat 2010’da yaptığı ziyaretin ardından TV verilmesinden söz etmiş ve bu tavsiyeye uymak için bir sonraki görüşmeye kadar beklenmesi uygun bulunmuştur. Bir sonraki (son) görüşme, kolayca tahmin edileceği gibi Öcalan’a TV verilmesinden beş gün sonra (17.01.13) gerçekleştirilmiştir.

“Görüşme süreci” öz itibarıyla 2009’daki “açılım süreci”nin değişik argümanlarla tekrarlanmasından ibarettir. Türk devleti bu hamleyle, en kötüsü, içeride ve bölgedeki gelişmeler karşısında hem soluklanma hem de yeni propaganda malzemeleri elde ederek durumunu güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Ulusal Hareketi, son derece geri “tavizlerle” tasfiye etmek, olmazsa da açık düşürerek yıpratmak, en azından “oyun bozan”, “barıştan

yana olmayan” bir pozisyonda tutmak amaçlı bu stratejinin başarılı olup olmaması büyük ölçüde hasmının tutumuna bağlıdır.

Bu konuda güven duydukları hususlar olduğunu anlayabilmek de zor değildir. Bunun başında İmralı'nın ayrıntısıyla bilinmeyen ama belli oranda anlaşılabilen tutumu vardır ki, Öcalan'ın tutsaklık koşullarında ileri sürdüğü görüşlerin seyri incelendiğinde, neyi kast ettiğimiz daha iyi anlaşılacaktır. Nitekim devletin çarpıtmaları bir yana, kendi kaynaklarından kamuoyuna yansıyanlar, tutarsız ve sürekli gerileyen bir çizgiye işaret etmektedir. Tayyip'in “*Şu anda İmralı beklentilerimize cevap verecek noktaya doğru bir defa adımlarını atıyor. Nedir o? Bizim şu anda gördüğümüz şey, o da si-lahların bırakılmasından yana bir tavrın içerisine girmiş. Çünkü bakıyor ki, bu işin artık çıkışı bu*” (01.02.13) sözleri dikkate alınmalıdır.

En az bunun kadar önemli olan bir diğer gerçeklik ise Kandil olarak adlandırılan Ulusal Hareket'in fiili önderliğinin çizgisi ve buna uygun tutumudur. Bu çizgi, AKP'nin son yıllarda izlediği kör kör parmağım gözüne politika ve uygulamaları sayesinde belli bir olgunluk geçirmiş ama yine de sınıfsal karakteri gereği doğru ve tutarlı bir hatta oturamamıştır. AKP'ye bütün yaşananlardan sonra, hala demokratik adım atabilecek bir misyon biçilip bel bağlanabilmektedir.

Bir yandan “*AKP hükümeti, TC tarihinin en sinsisi, en kapsamlı, en derin soykırım savaşını yürütüyor*” tespitinde bulunulmakta ve “*Görülen şey, daha çok Özgürlük Hareketi'ni zayıflatacak ve devre dışı kılacak bir formülasyonun uygulanmasıdır*” denilmekte, ancak diğer yandan “*Madem devlet ve hükümet Türkiye'nin bu temel sorununu çözme kararı almışsa ve çözecek olan kendisiyse*” ve “*Tayyip Erdoğan hükümeti kardeşim dediği Kürtlerle görüşse, Kürt sorununu çözsé, biraz demokratik zihniyet içine girseydi Türkiye'yi daha iyi savunurdu, Türkiye daha güvencede olurdu*” demek suretiyle hayalci bir beklenti dillendirilmektedir:

“*AKP hükümeti, TC tarihinin en sinsisi, en kapsamlı, en derin soykırım savaşını yürütüyor. Kendinden önceki hükümetlerin yürüttüğü özel savaş uygulamalarından gereken dersleri çıkartarak ve kendi sinsisi, aldatici, demagojik konumunu da buna ekleyerek kirli özel savaş uygulamalarını çok derin ve kapsamlı hale getirmiş bulunuyor.*” (Duran Kalkan, Demokratik Ulus, 01/06.01.13)

“*NATO'dan Patriot'u isteyeceğine Tayyip Erdoğan hükümeti kardeşim dediği Kürtlerle görüşse, Kürt sorununu çözsé, biraz demokratik zihniyet içine girseydi Türkiye'yi daha iyi savunurdu, Türkiye daha güvencede*

olurdu. Böylece Türkiye çok daha büyük bir güç sahibi olur; ne NATO'nun ve ABD'nin desteğine ihtiyacı kalırdı ne de bölgede bu kadar itilen, kakılan bir konuma düşerdi. Tam tersine her şeyi kendi özgüçüyle yürütebilen güçlü, demokratik bir ülke haline gelirdi." (Duran Kalkan, Demokratik Ulus, 08/14.01.13)

"Madem devlet ve hükümet Türkiye'nin bu temel sorununu çözme kararı almışsa ve çözecek olan kendisiyse, evvela pratik bir adım atmalı ve bununla birlikte çözüm projesini ortaya koymalıdır.", "Bu temelde ilk atılacak olan adım Önderliğin İmralı'daki pozisyonunun değiştirilmesidir.", "Görülen şey, daha çok Özgürlük Hareketi'ni zayıflatacak ve devre dışı kılacak bir formülasyonun uygulanmasıdır.", "Devlet öyle yapıyor ki sanki Önderlikle bir diyalog oldu ve artık yeni bir süreç başladı gibi göstermeye çalışıyor. Böyle bir şey yok. Bu bir aldatmacadır. Bu bir psikolojik savaş propagandasıdır.", "Ama bugün ortada bir şey yok. Henüz hiçbir şey söz konusu değilken ortamı bu kadar toza dumana boğmak bizde çok ciddi kuşular yaratıyor." (Murat Karayılan, Demokratik Ulus, 08/14.01.13)

Ama sorun AKP'yle ilgili yalpalama ile sınırlı değildir. Emperyalistlerle ilgili duruş da öteden beri olumsuz sinyaller vermektedir. Konu, Öcalan başta olmak üzere hareketin bütün önderleri tarafından, beklentiler çerçevesinde hep dillendirilmiş, zamanında Obama için kutlama telgrafları yayınlayacak denli aymazlıklar sergilenmişti. Bu çizgiden uzaklaşmadıklarını gösteren örnekler yine yaşanmaktadır:

"ABD şimdiye kadar sorunun bir parçası olarak müdahildi. Bundan sonra çözümün bir parçası olarak bu soruna müdahil olacaktır." (Aysel Tuğluk, DTK ve BDP'den oluşan heyetin ABD ziyareti sonrası, 31.05.12)

ABD emperyalizminin böyle bir sürece uzak kalması elbette düşünülemez. Sorunun bölgenin geleceğini belirleme kapasitesini en iyi bilenlerden ABD'nin nasıl bir "çözüm"den yana olduğu da, bırakalım yapısal karakterini, izlediği politikalar ve pratiğiyle de sabittir. Nitekim günümüzdeki gelişmelerle ilgili açıklamaları da duruma ışık tutmaktadır: "Türkiye'yi teşvik ediyoruz." (11.01.13) "Genel Anlamda pozitif bir gelişme." (ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü, 12.01.13)

Savaş yürüten güçlerin düşmanla görüşme yapması, barış süreçleri yaşaması, karşılıklı ya da tek taraflı ateşkeslere girmesi son derece olağandır ve tarihte komünistler başta olmak üzere, çeşitli ulusal ve sosyal kurtuluş hareketi önderlikleri bu tip tasarrufla bulunmuşlardır. Bütün bunları, devrim ve kurtuluş hedefine tabi kılındığı, o esastan ve yoldan ayrı-

linmadığı sürece savaşa hizmet eden taktikler ve taktik aşamalar olarak değerlendirilmelidir.

Ancak pek çok örnekte olduğu gibi, bu görüşmeler yoldan çıkmanın, reformizm bataklığında çırpınmanın, hedefsiz kalmanın sonucu olarak gündemleştirildiği takdirde, ortaya çıkacak sonuçlar baştan bellidir. Pazarlık ve uzlaşma, elde edilen kazanımların ucuza harcanması, acze düşmenin belgelenmesi ve teslimiyetin tescil edilmesi sonuçlarını doğurduğunda, bunun görüşmelerde ya da barış süreçlerinde aranması doğru değildir. Hiçbir olgu durduk yerde ortaya çıkmaz ve hiçbir süreç tek adımla sonuçlanmaz. Buna yön veren gelişmeleri, gidişatı sağlıklı biçimde yorumlamak gerekir.

Bu koşulda dahi yenilgi ve teslimiyeti peşinen ilan etmek doğru değildir. Doğru ve dostane olan tutum yanlış politikaların eleştirilmesi, doğru hattan ayrılanların eylem ve mücadele çizgisine çekilmeye çalışılmasıdır. Küçük ya da milli burjuva önderlikler altında, oportünist, revizyonist ya da reformist hatta yürüyenleri peşinen kaybedilmiş görmek, onların sürecinden devrime ve kurtuluşa dair hiçbir kazanım elde edilemeyeceğini ileri sürmek sınıf mücadelesi gerçeklerine yabancısıdır.

Önderliklerinden bağımsız tüm hareketler içerisinde, sınıf mücadelesinin bütün izleri vardır. Bunun iki çizgi mücadelesinde olduğu gibi komünist bir çizgi etrafında cisimleşmiş bir karşılığının bulunmaması, ileriye taşımak isteyen dinamikleri temsil eden görüş, anlayış ve birikimlerin de olmayacağı anlamına gelmez. Çok iyi bilinmektedir ki komünist çizginin yeşerdiği koşullar için en elverişli zemin egemen sınıflarla kıyasıya mücadelenin verildiği alanlardır. Dolayısıyla, müdahil olmanın her şeyden önce komünist nüveyi her alanda geliştirmek, ortaya çıkarmak ve beslemek için gerekli olduğu bilinmek zorundadır.

İşin gerçeği, bugün Ulusal Hareket'le Türk devleti arasında, bilinen ölçülerde pazarlık ve tartışmaları içeren tarzda ve tescilli bir nitelik arz eden görüşme yapılmamaktadır. Örneklerin hemen hepsinde olduğu gibi hakem (ya da gözlemci) koltuğunda oturan bir otorite/güç/kurum yoktur ve tarafların en azından birbirine yakın koşullarda bulunması da söz konusu değildir. Tutsak edilen ve temsil ettiği güçlerle teması özenle kesilen bir kişi üzerinden, bu kısıtlılık ve baskı koşullarında, üstelik bu söylem ve pratikle sürdürülmesi istenen görüşmelerin, amacı çok açık olmalıdır. Durum pekâlâ Ulusal Hareket'in yöneticileri tarafından da görülmekte ve açık biçimde dillendirilmektedir:

"Başbakanın mevcut durumda bize dayatmak istediği şey ancak tama-

men yenilmiş, mücadele ile kazanma şansını kaybetmiş bir örgüte ve halka dayatılacak olan şeylerdir. Yani tek taraflı bir biçimde, 'gideceksiniz, silahlı mücadeleyi bırakacaksınız, bırakana kadar da bizim size karşı saldırılarımız devam edecektir' tarzındaki üslup, sorunu çözme üslubu değil, işi yokuşa sürme üslubudur." (22.01.13)

Bu duruma itiraz eden Kandil'deki yetkililer ve BDP sözcülerinin görüşlerine şiddetle tepki gösteren faşist Türk devleti temsilcilerinin tavrı, bu niyetin bir diğer göstergesi olarak okunmalıdır. Bu "görüşme" komedisi altında, Kürt Ulusal güçlerinin legal temsilcilerini İmralı'ya gönderme konusunda dahi "tayin eden" konumda bulunan ve bunun altını sert vurgularla çizen Türk devletinin, bırakalım uzlaşma ve taviz verme, asgari kriterlere uygun bir "görüşme" yapma niyeti dahi olmadığını görmek gerekir.

Faşist diktatörlüğün Kürt sorununa yaklaşım tarzında, bazı temsilcileri rol paylaşımı çerçevesinde kimi zaman empati içerir gibi gözükten "sempatik" mesajlar verse de, kin ve nefret dili egemenliğini sürdürmektedir. Bu konuda egemen sınıf kliklerinin tam bir uyum içerisinde hareket ettiklerini söylemek gerekir. Laikçi Kemalistlerin tanınmış isimlerinden ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde insan hakları dersleri veren Prof. Dr. Anıl Çeçen "*Kürtlere doğum kontrolü uygulansın, gösterilere füze atılsın*" önerilerinde bulunmaktadır. (12.01.12)

Ama daha da önemlisi bu kliğin temsil edildiği parti olan CHP'nin süreçteki tutumudur. Vitrine koyduğu Kürt menşeli bazı milletvekilleriyle ve çapsiz bir politikacı olan Kılıçdaroğlu liderliğinde ucuz bir "yeni"liğe soyunan CHP, iğreti bir duruş sergilemekte ve Tayyip'in oyunağı olmaktan başka bir işlev görmemektedir. Bu beceriksiz sahtekarlıktan hoşlanmayan esas damarın temsilcileri sık sık sahne almakta ve yolunu şaşırır gibi görünen Aygün vd.lerine ayar vermektedir. En son Baykal'ın grup toplantısında "özel" olarak konuşma yapmasına da neden olan bu belkemicsiz hale müdahale amacıyla kürsüye çıkan Birgül Ayma(z)n Güler'in konuşması entresan tepkiler almıştır.

"Kürt milliyetçiliğini bana ilerencilik ve bağımsızlıkçılık diye yutturamazsınız. Türk ulusu ile Kürt milliyetini eşit, eş değerde gördüremezsiniz" (24.01.13) diyen Güler, samimi bir itirafta bulunmakta ve devletin resmi tezleri doğrultusunda başta kendi partilileri olmak üzere tüm meslektaşlarına mesaj vermektedir. Bunu bir ırkçı-faşistin söylemi olarak ele almayı tercih eden, ama CHP'den öte faşist rejimle bağlantısını kuramayanlar, "Kürt milliyetçiliği"ne karşı tavrın gerçek yüzüyle karşılaşmaktan hoşnut olmamış-

lardır. CHP içerisindeki bir takım unsurlardan başlayarak çeşitli politik çevrelere kadar, gösterilen tepkiler bu yanılla değerlendirilmek zorundadır.

Güler'in sarf ettiği iki cümleden birincisini kullanan çok sayıda devrimci, demokrat, ilerici çevre vardır ve bunlar fotoğraflarının net biçimde görüldüğü ikinci cümleyi sarf etmekten kaçınmaktadır. Yalnızca ikinci cümleyi eleştirmekle uğraşanların samimiyetsizliği ve ikiyüzlülüğü, birinci cümleye yaklaşımlarında gizlidir. Ezilen ulus milliyetçiliğinin ilerici karakteri, ulusal sorunun mihenk noktasını oluşturmaktadır. Buna itiraz eden nice solcu ve devrimci, ikinci cümleyi yadsıyan sözlerle durumu gizlemeyi tercih etmektedir. İşte bu yüzden Güler'in sözleri önemlidir, istemeden de olsa kritik bir noktaya parmak basan saflık ve açıklıkta sarf edilmiş bulunmaktadır.

Bir başka samimi eleştiri/öneri de AKP Erzurum milletvekili Muhyettin Aksak'tan gelmiştir: *"Yakın zamanda 200 PKK'lı öldürüldü. Bunlar için 'etkisiz hale getirildi' denilmemelidir. Bunlar için 'geberdi' denilmelidir. Bunlar baktığınız zaman ya satılmış beyinler ya Ermeni dönmesi çocukları ya da Suriye'den İran'dan ülkemize sızan alçaklardan başka bir şey değildir."* (21.08.12)

Bu sözlerin ortaklaştığı zeminin "resmi" düzeydeki karşılığı, aynı zamanda Kürt sorununun egemen sınıflar nezdinde nasıl bir yer işgal ettiğini de göstermektedir. Dolayısıyla, öncekilerden bayrağı devralmış bulunan AKP'nin sorunu "çözmeye" çalışırken bu çizginin dışında kalmadan hareket edeceği ve özellikle bugünkü güç dengesi içinde, kurumsal nitelikte bir taviz vermeyeceği çok açık biçimde bellidir.

Süreç, psikolojik unsur ve argümanların çokça kullanılmasını gerektirmekte, bu arada organize olmayan çıkışlar da aynı potaya yönlendirilmektedir. Ama önemli bir bölümünün "masumane" bir karakter taşımadığı iyi bilinmelidir. Sürece doğru giderken Diyarbakır Emniyet Müdürü Recep Güven, *"Dağda ölen teröriste ağlayamıyorsanız insan değilsiniz"* (07.10.12) demiş, onu Siirt Valisinin benzer içerikteki "empatik" cümleleri izlemiş ve nihayet bu tarzın baş aktörlerinden Arınç konuşmuştur: *"İnsanlara zulmedersiniz, haksızlık, fena muamele yaparsanız bunun karşılığı sabır gösterenler de reddedenler de bunun hesabını sormaya kalkanlar da olabilir."*, *"Ben de dağa çıkardım."* (16.12.12)

Bunlara, destek verilmiş, en fazlası "düzeltici" eklemelerde bulunmuş ama *"Artık dindar Kürtler BDP'ye oy veriyor"* (06.12.12) gibi üzerinde oynanılan damara yönelik "bozguncu" sözler sarf eden AKP Diyarbakır İl Başkanı Halit Advan derhal partiden atılmıştır.

Şimdi psikolojik savaşa daha çok ihtiyaçları vardır ve o yönde ciddi bir çaba içerisine girmişlerdir.

AKP, bütün propaganda merkezlerini harekete geçirip, kendisine bulanık bakanları da yanına çekerek giriştiği yoğun bir “çözüm/barış süreci” demagojisine dört elle sarılmaktadır. Süreci inandırıcı kılmak için basın yayın organlarında çeşitli senaryolar yayınlanmakta, kademeli “çözüm” planlarına yer verilmekte, Öcalan’ın demokratik özerklikten vazgeçtiği, ülkedeki güçleri sınır ötesine çektireceği, anadilde eğitim ve yerel yönetim sisteminde belli bir iyileştirmeyle birlikte kısmi bir genel af uygulanacağı iddia edilmektedir. Bu senaryoları “inandırıcı” kılma adına, Tayyip’in yalnızca Ulusal Hareketin sorumluluk payına düşen kısmını dilendiren demeçleri de dikkat çekici olmuştur:

“Sınır dışına çekilirken operasyon olmayacak.” (11.01.13), “Bu mesajlar çerçevesinde bu silahlar bırakılacak olursa, hatta ülkemiz içerisindeki teröristlerin ülkemizi terk etmeleri halinde de bu konuda her türlü, bizler geçmişte yapılanın tam aksine onların güvenlik içerisinde bu ülkeyi terk etmesine de imkân hazırlarız.” (03.02.13)

Ulusal Hareket’in bu “barış” hamlesi karşısında cepheden bir karşı çıkış örgütlemesi hem Öcalan’ın tutumu hem de kamuoyunun etkilenmesi karşısında olası değildir. Bir biçimde başladığı açıklanan süreci, bozan/sabote eden konumunda olmak ve bir kez daha bu propagandanın altında ezilmek istemeyen yurtsever hareketin durumu son derece sıkıntılıdır. Odaklanması gereken nokta, ilk andaki çıkışlarda olduğu gibi egemen sınıfların samimi-yetsizliği ve sahtekârlığı olmalıdır. Sürecin akışına pasif biçimde kapıldığı ve bekle gör tavrına girdiği takdirde, ciddi zararlar göreceği açıktır.

Taraf ve Müdahil Olmak

Ülkemizdeki Kürt sorununun iç ve dış parametreleri ile son süreçteki gelişmelerin ortaya çıkardığı tablo bu merkezdedir. Sorunun ağırlık merkezini oluşturan noktalara yüklenerek etkili olmaya çalışanların, geliştirdiği programlara bağlı hamlelerle ilerleyen süreç, adil ve hakkaniyetli çözüm bir yana esaslı bir uzlaşmaya dahi yaklaşmamakta, sanal “barış” esintileri ve acabalar içerisinde yaratılan beklentilere de kapı açarak yol almaktadır.

Bu her şeyden önce taraf olduğumuz, taraf olmamız gereken bir süreçtir. Durum böyle kavranmalıdır. Sorunu “gerçek çözüm” adı altında devrime havale etmek, UKKT Hakkından bıktırırçasına bahsederek özgül ağırlığından koparmak ve bu yolla güncele dair politik zeminin uzağına düşmek,

Türkiye devriminin çıkarları açısından kabul edilemez bir durumdur. Sorunun, defalarca vurguladığımız gibi ülkemiz şartlarından kaynaklı, kendi dinamikleriyle çözülebilecek nitelikte olmaması, o dinamiklere aynı zamanda başka misyonların da yüklü olduğu anlamına gelmektedir. Bu yükü kaldıramaz kapasitesini giderek artıran gücü ve realitesi ışığındaki Kürt sorunu, demokratik halk devrimi mücadelemizde baş köşeye oturmuş durumdadır:

“Sosyalizmden vazgeçmeksizin, baş düşmanımıza, büyük güçlerin burjuvazisine karşı, gerici bir sınıfın ayaklanması olmadıkça, her ayaklanmayı desteklemek zorundayız. İlhak edilen bölgelerin ayaklanmasını desteklemeyi reddedersek, objektif olarak ilhakçı oluruz. Tam da başlamakta olan sosyal devrim çağı olan ‘emperyalizm çağında’ proletarya, ilhak edilen bölgenin ayaklanmasını bugün özel bir enerjiyle destekleyecektir ki, böyle bir ayaklanmayla zayıflatılmış ‘büyük’ güç burjuvazisine yarin ya da hatta aynı zamanda saldırabilsin.” (Lenin, Ulusal ve Sömürgeci Ulusal Sorun Üzerine, İnter yay. s.366)

Bunu görmek ya da anlamak istemeyenler, buna damarlarındaki şovenizm zehrini atmaya muvaffak olamadıkları için direnenler, Lenin’in bahsettiği enerjiyi göstermek istemeyenler, ama dahası bunun önünde engel oluşturmaya çalışanlar sınıf mücadelesi tarafından ya tasfiyeye uğramıştır ya da uğrayacaktır. O çok sözü edilen “tasfiye” esasen bu çatışma, bu çelişki vesilesiyle yaşanmakta, karşı-devrime sürüklenme bu yolla gerçekleşmektedir.

Ulusal Hareketin uzlaşacağı, teslim olacağı, tasfiye edileceği üzerinden feryat figan yorumlar yapanların gerçek korkusu kendileriyle, ideolojik-politik hatlarına güvenle ilgilidir ve esasen yurtseverlere nasıl da bel bağladıklarını göstermektedir. Bu olasılık Ulusal Hareket ortaya çıktığı andan itibaren vardır ve elbette savaşın ilerleyen safhalarında yerine ve durumuna göre bu hususa dikkat çekilmesi de normaldir. Ama bunu sürekli ön planda gündemleştirme hali sakat bir mantığın, sorunlu bir yaklaşımın ürünüdür.

Bir yandan Kürt halkının mücadelesi, bunun kattıkları övülecek, savaşa övgüler düzülecek diğer yandan bunun bir numaralı yaratıcısı, buna önderlik eden mekanizma sürekli teslimiyet, ihanet ve tasfiyecilikle suçlanacak. Burada ciddi bir çelişki ve kafa karışıklığı olduğu açıktır. Bir hareketin komünist formasyondan uzak olması ve sınıf hareketi vasfını taşıyamaması, onu emperyalizme ve yerli gericiyle karşı mücadelede tutarlı ve kararlı bir hat izleme konusunda silahsızlandırır, teslimiyete ve tasfiye olmaya daha açık hale getirir. Uzun soluklu olup olamamanın nedeni budur.

Ancak bunu sürekli gündemleştirmek, "sonu belli" bir harekete güvensizlik temelinde mesafe koymaya çalışmak kesinlikle doğru değildir. Durum üç aşağı beş yukarı ne kadar komünist olmayan devrimci, ilerici, demokrat yapı varsa onlar için de geçerlidir. Küçük ve millî burjuvaziye dayanan bu hareketleri de "kaçınılmaz son" beklemektedir. Böyledir diye onlara karşı "güvensizliği" önceleyen bir yaklaşım sunmamız doğru olabilir mi? Ama durum ulusal bir hareket olduğunda farklılaşmakta ve hem mesafeli, kaygılı bir tavır takınılmakta hem de "öğreten" konumu alınmaktadır.

Her adım ve politikalarına kuşkuyla bir yaklaşım sergilemek, sürekli olarak ha şimdi teslim olacaklar, ha yarın silah bırakacaklar diye hayıflanmak, aslında, onlar devreden çekilirse biz ne yapacağız demektir. Komünistler, dış koşullardan kaynaklı bu kadar kaygı yaşamazlar. Böyle bir tutumun bozgundan gayri sonucu da olmaz. Sınıf mücadelesi bizim niyetlerimizle belirlediğimiz bir güzergâhta akmadığı gibi tek tip ya da önceden rahatlıkla kestirilebilen bir yolda da ilerlemez.

Ulusal Hareket'in silahlı güçler bakımından nasıl ve ne biçimde "tasfiye" edileceğine göre oluşan şartlar da iki yönlü olacaktır, bu unutulmamalıdır. Her durumda hem avantajlı hem de dezavantajlı yanlar vardır ve komünist siyaset buna göre şekillenerek ilerleyecektir. Kendi içindeki tasfiyecilikten muzdarip olan politik hareketlerin başkası üzerinden teselli bulması dürüst bir yaklaşım değildir.

Önceki yazılarımızda işlediğimiz bir husus gözden kaçırılmaktadır. "Çözüm" denilen olay görecelidir.

"Çözüm" deyince çok tarifli bir durum yaşanmakta, kafalar karışmaktadır. Herhangi bir konuda "çözüm", komünist ilkeler esas alınırsa sosyalist toplumda dahi yoktur, demokratik halk iktidarı ise buna tamamen uzaktır. Ama çözüm, sorununun daha spesifik ya da belli bir aşamaya karşılık gelen aşamalarıyla ilgili aranıyor ya da tarif ediliyorsa durum değişmektedir.

Dolayısıyla sorunu her vesileyle UKKTH'na bağlamak, ama hiç çözmemesine kalın halatlarla bağlamak, en güzel kaçış yolu olmaktadır. Oysa bir savaş varsa bunun bir de sonu yani barış aşaması olacaktır. Her ne şekil ve içerikte olursa olsun, bu böyle yaşanmaktadır. Müdahil olmadığımız, demokratik halk devrimi yoluna kanalize edemediğimiz bir sürecin sonunu soğukkanlılıkla değerlendirmemiz, politikamızı ona göre belirlememiz gerekir. Hemen teslimiyet, tasfiye diye tutturmak, ortada gerçekten somut bir durumun olmadığı koşulda iyice abestir.

Ulusal Sorun dediğimiz nihayetinde haklar ve statü sorunudur. Adı üs-

tünde sınıfsal bazda çözülecek bir sorun değildir. Nihai çözümünün sınıfsallığa bağlanmış olması onun ara "çözüm"ler üretmesi önünde engel de değildir. Çağımızdaki ulusal sorunların bazıları pekâlâ emperyalist müdahaleler ile de "çözüm"e kavuşturulmuştur. Ulusal sorunun hakların güvencesi ve kendi pazarını oluşturma bağlamında esas olarak yöneldiği devlet kurma talebi yine farklı örneklerdeki "özerklik" tercihi ile de başka bir aşamaya taşınabilir olmuştur. Zira başta dil olmak üzere toplu karakterdeki kültürel haklar ve politik statü ve örgütlenmenin sağlandığı koşullar ulusal ölçütler bakımından "ileri" bir noktayı tarif etmektedir.

Böyle bir gelişmenin Türkiye'de yaşanmasının koşullarının bulunmadığını söylemek hiçbir şekilde doğru değildir. Egemen sınıflar "çözüm" yani barış sağlama ve Ulusal Hareket güçleriyle yürüttüğü savaşa son verme konusunu en ucuz maliyetle halletme derindedir. Bunun için elbette çok direnecekler, mümkünse esaslı bir taviz vermeden "çözmek" isteyeceklerdir. "Çözüm" eldeki kozlarla, savaşın biriktirdikleriyle oluşan ağırlık ve güç dengesinin konjonktür tartısındaki durumuna bağlı olarak içerik kazanacaktır. Ama mümkündür ve bu bölümün başında yer verdiğimiz parametreler bu gidişata işaret etmektedir.

Bugünkü koşullar içerisinde olmasa da Ulusal Hareketin savaşı geliştirerek kendini daha güçlü dayattığı şartlarda, yani ciddi kazanımlarla "barış" yaptığı durumda ortaya çıkan koşulların yalnızca olumsuzluk getireceğini ileri sürmek de isabetli değildir. İleriye doğru her değişimin/gelişimin sınıf mücadelesini geriletici değil ilerletici rol oynayacağı gerçeğine dair ciddi bir kavrayışsızlık vardır. Bu kavrayışsızlık reformlar/iyileştirmeler eksenli bütün mücadelelere sırt çevirme sonucuna dahi vardırılmaktadır ki reform-devrim ilişkisine dair bu sakatlık, "demokrasi" mücadelesinden hiçbir şey anlaşılmadığını göstermektedir.

Bu mantıkla hareket edilecek olursa, kazanım elde edilen bütün durumlardan rahatsız olmak, sınıf çelişkinin hafifletildiği ve nihai çözüme yani devrime doğru giden yolun uzadığı ve zorlaştığını düşünmek gerekir. Oysa tam tersi geçerlidir ve kazandıkça daha ileri bir noktadan kurulan denklemler sayesinde hedefe yakınlaşmak daha elverişli hale gelmiş olmaktadır. Bu durum sınıf mücadelesinin bütün alanları için geçerlidir. Ulusal Sorunun devrim mücadelesiyle ilişkisine dair karakteristik bütün özellikler, ileriye yönelik tüm gelişmelerin devrim lehine nasıl sonuçlar üreteceğine dair yeterince aydınlatıcı olmaktadır.

Kürt ulusal sorunu, savaş sayesinde doğurduğu sonuçlardan kaynaklı

olarak, sistemi dikey ve yatay düzeyde kesen özellikleriyle, ağırlık taşıyan bir olgu haline gelmiş ve halk savaşının esas mücadele alanını kaplayan boyutuyla da sınıf mücadelesinin geleceğine/kaderine ciddi derecede etkiye bulunacak bir özellik kazanmıştır. Bu gerçeklik çıkış noktası haline getirilmeden ileriye doğru yürümenin mümkün olamayacağı görülmek zorundadır. Sorunun sistemin ana payandalarına bağlanan zincirleri sınıf mücadelesine fena halde dolanmış bulunmaktadır.

Olayların/sürecin gelişimi hangi yönde olursa olsun, izleyeceğimiz politikaları doğrudan etkileyecek düzeyde etkiler ortaya çıkacaktır. Görüşümüz, nesnel koşulların yeterli bir basınç uyguladığı koşullarda, Türk devleti ile Ulusal Hareket arasında, geri bir noktada "uzlaşma" sağlanmasının düşük bir olasılık olmadığıdır. Faşist diktatörlük, demokratik cephede büyük bir gedik açılmasına izin verme niyetinde değildir. Bu nedenle, bu tarz bir uzlaşmanın kısa vadede olumsuz sonuçları olacaktır. Ancak silahlı güçlerin tasfiyesine kadar uzanacak bir "anlaşma" mücadeleyi çok geri bir noktaya savurarak yozlaştırır ki buna (bu saatten sonra) Ulusal Hareket dinamiklerinin kolaylıkla razı olacağı da düşünülemez.

Akış, daha fazla olasılıkla önceki dönemlere benzer biçimde "uzlaşma" sağlanamadan gerçekleşecek ve ilişki 4 ay önceki biçimine dönecektir. Her iki durumda da Newroz süreci çok kritik hale gelmiştir. Daha aktif ve müdahil bir politika izlemenin koşulları doğru değerlendirilmeli, ulusal sorun cephesindeki devrimci ve direnişçi potansiyelin ağırlık kazanması için çalışılmalıdır. Sorun elbette Kürt sorunudur ama aynı zamanda Türkiye toplarlarında yaşanmaktadır...

HDK

10-11 Kasım 2012'de 2. Genel Kurulu'nu düzenleyen ve formaliteleri önceden tamamlanan HDP'nin kuruluşunu ilan eden HDK, kendisine dâhil olan ya da çalışmalarına aktif biçimde katılma kararı veren güçlerin eylem birliğini sağlayamamıştır. İrade birliğine dair kuvvetli vurgularla yola koyulmuş ama bunu pratiğe yansıtacak ve orada sinayacak nitelikte/güçte bir eylem hattı örülemedi.

Belli adımlar atılmış olmasına karşın yerelleşme ve kongreyi/mücadeleyi buradan örgütlenme ve kurumsallaştırma yolunda istenilen gelişmeyi de gösterememiştir. Platformun merkezindeki Kürt hareketinin motor rol üstlenmesi sağlanamamış, diğer alanlarda devrimin içerisinde bulunan güçler hem belli bir potada buluşturulamamış hem de kendi alanlarından yete-

rince beslenememiştir. Bu nedenle henüz demokrasi mücadelesinde mık-natis haline gelememiş bulunan HDK; endişeleri giderme, önyargıları kırma aşamasını geçmeye çalışmaktadır.

Bu durum pratik bakımdan konuya ilişkin merkezi yapıda önderlik rolünün oynanamaması, politika üretiminin zayıf kalmasıyla ilişkilidir. Bu bakımdan en çok dikkat çekilmesi gereken husus, işçi sınıfının sürece hemen hiç dâhil edilememiş olmasıdır (Emek Komisyonu). Diğer önemli alanlardan Kadın ve Gençlik Meclislerinin durumu da bu merkezdedir. Bunların yanında eğitim ve çevre komisyonları kuran, halklar ve inançlar platformu örgütleyen HDK'nın bugüne kadar ciddi ve çaplı bir kampanya örgütlememesi, güçleri azami katılım ve seferberlikle bu pratik üzerinden toparlamamış olması önemli bir eksikliklerdir.

Tüzük ve programda ifade edilenler doğrultusunda yürütülecek faaliyetin en önemli etkinliklerinden birisini kampanyalar oluşturmaktadır. Çeşitli alan ve konularda egemen sınıfların çaplı saldırı ve saldırı hazırlıkları gerçekleşmektedir. İşçi sınıfına yönelik Ulusal İstihdam Stratejisi kapsamında girilen çok yönlü operasyon, "Kentsel Dönüşüm" saldırısı ve Suriye'ye karşı savaş hazırlıkları bunların başlıcalarıdır. Bu konuların tümünde, çok daha geniş bir ittifak yaratarak harekete geçme aciliyeti vardır ve HDK'ya öncülük yapma görevi düşmektedir. Bu pratikler üzerinden inisiyatifin gelişeceği ve demokratik alan mücadelesinde hedefine uygun bir pozisyon alışı sağlanacağı açıktır.

Geçen süre zarfında örgütlenme konusunda atılan adımların yetersizliğinden de bahsetmemiz gerekir. HDK ilk kurulduğunda belli bir motivasyon yaratmış ve bu örgütlenmeye de yansımıştır. Ancak süreç içinde meclislerin darlaştığına, bu platformlarda yer alan "bağımsız" unsurların uzaklaştığına ve bu örgütlenmelerin adeta siyasetlerin temsilcilerinden oluşmaya başladığına dair tespitler bulunmak gerçekçi olacaktır. Çoğunda il meclisi de oluşturacak biçimde, faaliyette bulunulan il sayısının 50'nin üzerine çıkmış olmasını gerçek manada bir ilerleme olarak görmek yanıltıcıdır.

Kürt sorunuyla ilgili yürütmemiz gereken çalışmalar yönünden demokratik mücadele platformu olarak değerlendirilmesinden başka, genel olarak çeşitli alanlarda geliştirilmesi gereken mücadele ve direnişler açısından önemli fırsat ve olanaklar barındıran bu oluşumla ilişkilendirme serüvenimize, konuyla ilgili anlayışımızı geniş biçimde açarak yer vermiştik. Geçen zaman diliminde öngörülerimize esas olarak aykırılık teşkil eden bir durum yaşanmamış olmasına karşın, yukarıda değindiğimiz gibi

önemli bazı noktalarda işlerin yolunda gitmediği ve işlevine uygun bir konumlanış alamadığını da teslim etmek durumundayız.

Bunun nesnel koşullarla ilgili nedenlerinden olarak, Kürt sorunu dışında ateşleyici ve sürükleyici rol üstlenecek bir dinamiğin etkili biçimde sahne almayışından bahsedilebilir. Bunun yanı sıra yapısı gereği taşıdığı handikaplarla başa çıkma konusunda merkezi düzeydeki çabaların yetersiz kaldığından da söz etmeliyiz. Kendi payımıza yer vermemiz gereken yerel düzey ve bağlı platformlardaki durum açısından ise farklılık taşımakla beraber, genel olarak bir uyumsuzluk ve inisiyatifsizlik yaşanmaktadır.

HDK'daki temel meseleyi, eylem birliğine dair farklı yaklaşımlar ve kültürel şekillenişten kaynaklanan problemlerden öte, hem demokratik mücadeleye dair anlayış sorunları hem de Kürt sorunuyla ilgili konumlanışa dair sıkıntılar oluşturmaktadır. Birbirine bağlı bu durum, Türkiyeli devrimci, ilerici, demokrat çevrelerin, Ulusal Hareket güçleriyle birlikte hareket etmek için mi onlara destek amacıyla mı bir araya geldiklerine yönelik kafa açıklığı içinde bulunmalarından kaynaklanmaktadır. Bu sorun, HDK'yu oluşturan bütün yapılar açısından geçerlidir.

Son kongrede ortak çalışma noktasında belli bir yol kat edilmesine karşın grupsal yaklaşımların tümüyle bertaraf edilemediğine dair belirlemede bulunulmuştur. Bu sorunun tümüyle ortadan kaldırılması bileşenlerin sınıfsal kimliğinden ötürü imkânsızdır. Bu, kurumun işlevli olabilmesi ve randımanlı çalışabilmesi için şart da değildir. Ama saptanan politikalar ve eylem pratiğinde birlik sağlanmadan, etkili olabilme şansı da yoktur. Ortada, esas olarak eyleme dair bir ittifak, ortaklaşılacak hedeflere karşı birlikte yönelme iradesi vardır. Dolayısıyla, hassasiyetin ve ilkeli hareketin hangi ekseninde yol alacağı da anlaşılacak zorundadır.

HDK'yu başından itibaren "*Kürt kuyrukçuluğunun adresi*", "*reformizmin yuvalanması*" mealinde yorumlarla dışlayanlar, şimdi de "*etkisiz bir reformist odak*" demektedir. "Etkisizlik", kuruluş aşamasında bulunan bir kurum açısından insafsızca yapılmış, karalamacı bir değerlendirmedir. Etkisini "reformizm" olarak kodlayanların bu eleştirisi ve hatta kaygısı da ilginçtir. Açık ya da gizli reformizme/ekonomizme her yönüyle batmış olanların, kendilerinin aksine reformist temelli bir mücadele zemininde faaliyet yürüteceğini açıkça ilan etmiş bir kurumu suçlamasının, kendisiyle ilgili bir sorunu açığa vurduğunu tespit etmek durumundayız.

Ancak sorun bununla bitmemekte, işin içine itiraf etmekten kaçınmadıkları Kürt sorunu girmektedir. Her ne kadar pek çoğu bu sorunda en azın-

dan (kâğıt üzerinde kalsa da) kendisini aşan bir performans sergilemeye başladıysa da sosyal şovenizmden kurtulabilmiş değerlerdir. HDK'ya karşı mesafe ve alerjinin ana sebebi Kürt sorunudur. "Kuyrukçuluk", herhangi bir konuya hakkını vermeye başladığınızda, gereken ilgiyi göstermek için harekete geçtiğinizde, ilk karşılaşacağınız ithamlardan birisi olmaktadır.

İlk tespitimize dönersek, hemen her alanda çelişkilerin keskinleştiği ve buna paralel biçimde çatışmanın boy verdiği bir süreç yaşanmaktadır. Bunun yüzeye vurduğu yerlerde gelişen mücadele ve direnişler küçüm-senmeyecek bir potansiyeli açığa çıkarmaktaysa da, genel olarak örgütsüz ama daha çok parçalı ve yönsüz direnişler, faşist rejim tarafından kolaylıkla elimine edilmektedir. Burada sorun, hareketlerin zafiyetini gidermek ve tümünü bir potada toplamak üzere devreye girmenin başarılabilmesindedir.

Bileşenlerin toplamı olarak HDK buna muktedir bir yapı görüntüsü verdiği halde bu rolü oynayamıyorsa, henüz amaca uygun ve kurgusuna layık bir örgüt olamamış demektir. Dolayısıyla, merkezi düzeyde böyle bir sorun vardır ve eğer kurulan partiye ağırlık verilecekse, zaten yakalanamamış olan olgunluk düzeyine ulaşma şansı giderek azalacak demektir. Burada gündemleştirdiğimiz sorun, yeni kurulan parti ile HDK arasında tüzükte tarif edilen ve son kongrede de yeniden altı çizilen ilişkinin doğru temelde kurulup kurulamayacağı ile ilgilidir. Bu manada, HDP eş genel başkanı Yavuz Önen'in de açıkça vurguladığı gibi (18.12.12), "*HDK tek bir siyasi programı hedefleyen bir hareket değil. HDK partileşiyor söylemi de yanlış*"tır.

Bunun başarılamadığı koşullarda HDK'nın bütünüyle gereksizleşmesi ve nihayetinde sönmesi kaçınılmazdır. HDP'nin güçlü bir gelişim göstermesi halinde HDK'nın feda edilmesi belki çok da önemsenmeyecektir ama seçim dışı faaliyet açısından böyle bir partinin varlığı ve güçlenmesi, mevcut bileşenlerin kurumsal gerçekliği devam ettiği sürece imkânsızdır. Dolayısıyla HDP'nin işlevi ve yerine dair durumun netleştirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde sonu şimdiden belli hesaplar/ hayaller yalnızca HDP'yi değil HDK'yı da bitirecektir.

DEVİRİMCİ “MAHALLE”DE TASFİYECİLİK, SİLAHLI REFORMİZM VE ŞOVENİZM

►► Bazı siyasi yapıların belli toplantılar vesilesiyle de olsa ellerine cetvel alıp siyasi örgütleri ölçme, hizalama ve not verme işlemine kalkışması çığ bir davranıştır ve kendini iyi hissetmek için yapılan terapisel bir tasarruftan başka bir anlama da gelmemektedir. Hiç göstermediğimiz bu davranıştan yine uzak durup, ülkedeki ana sorunlar bağlamında ortaya çıkan sakat anlayış ve yönelimleri tartışma ve değerlendirme üzerinden çeşitli kısımlarda yaptığımız eleştirilere burada da belli oranda yer vermekle yetineceğiz. ◀◀

Bazı siyasi yapıların belli toplantılar vesilesiyle de olsa ellerine cetvel alıp siyasi örgütleri ölçme, hizalama ve not verme işlemine kalkışması çığ bir davranıştır ve kendini iyi hissetmek için yapılan terapisel bir tasarruftan başka bir anlama da gelmemektedir. Hiç göstermediğimiz bu davranıştan yine uzak durup, ülkedeki ana sorunlar bağlamında ortaya çıkan sakat anlayış ve yönelimleri tartışma ve değerlendirme üzerinden çeşitli kısımlarda yaptığımız eleştirilere burada da belli oranda yer vermekle yetineceğiz.

Ülkemizdeki sınıf mücadelesi işçi ve emekçiler cephesi başta olmak üzere yaşamın her alanında kendini hissettirir biçimde sürmektedir. Genel olarak var olan önderlik sorunu, düzen partilerinin blokajı da önde gelmek üzere, işçi sınıfı ideolojisine yabancı akımların etkinliği yüzünden ağırlığını korumakta ve bu nedenle sistemi tehdit eden ve zorlayan bir mücadele dalgasının ortaya çıkması önünde en büyük engeli oluşturmaktadır. Bununla dolaysız bir bağ içerisindeki örgütlenme sorunu ise öfke ve tepkinin cisimleşmesini engelleyen bir olgu halinde kendini var ederek, çıkmazı derinleştiren rol oynamaktadır.

Durumu tersine çevirecek daha büyük dalgalara, kendiliğinden gelme hareketlerin yükseliş göstermesine ihtiyaç bulunduğu kadar, bu süreci ateş-

leyecek öncünün de sahneye ağırlık koyacak atılımlarda bulunmasına, bu yönde ön açacak, buzları kıracak politikalarla ileriye doğru sıçrama yapmasına da şiddetli bir gereksinim duyulmaktadır.

Bu ihtiyacın karşılanmasına yönelik atak, yine nesnel duruma yaslanmak ve oradan beslenerek gerçeklik ve fonksiyon kazanmak durumundadır. Gidilecek ve yönelinecek alan ve kesimler bellidir. Sorun bu bağın hangi politika, araç ve yöntemlerle kurulacağı noktasındadır. Bunun için doğru çözümlerde bulunmak, doğru bir öncelik sonralık ilişkisi kurmak ve doğru ittifak politikaları izlenmesi gerekir. Pratikte yoğrulacak bu yön bulma ve yön verme sürecinin, bulunduğumuz zeminde karşılık bulmaması için hiçbir neden yoktur. Tarih bunu başarabilenlerin izlerini/damgasını taşır biçimde yazılmakta, ilerleme bu şekilde gerçekleşmektedir.

Komünistleri Kürt sorunu ile ilgili özel bir politika belirlemeye iten esas neden budur. Ağırlığını giderek artıran karakteriyle, bu sorun ekseninde büyüyen çelişkiler yumağı, diğer alanları da etkisi altına alan bir derinlik yaratmış ve sistemi tehdit eden bir "öncelik" statüsüne taşınmıştır. Bu, rejime hükmeden egemenlerin bütün programlarına açıkça akseden, bütün pratikleriyle dolaylı ya da dolaysız biçimde kesişen boyutlarıyla böyledir. Büyüyen gövdesi ve sivrileşen ucuyla gerek nüfuz ederek gerekse de kuşatarak bütün çelişki alanlarını etkisi altına almış bulunmaktadır.

Faşist diktatörlüğün, savaş ikliminden beslenme yoluyla meşruiyet yaratma çabalarından, sınıf mücadelesine müdahale pratiklerindeki yöntem ve taktiklerine kadar sinen bir "düşman" olgusu üzerinden saflaştırılmaya çalışılan toplumsal kazanıma esas rengini veren de Kürt sorunu olmaktadır. Bir belirleyen değil ama şiddetli ve sarsıcı biçimde etkileyen bir sorundan söz ediyoruz. Taktik sürece hizmet eden dönemsel politikanın, toplumda bulunan çelişkilerin seyrine bağlı olarak şekillenmesi gerektiğindedir ki Kürt sorununu önde tutan bir yaklaşım geliştirmek gerekli hale gelmiştir.

Bu durum, tıpkı başka politik süreçlerde olduğu gibi, geniş yığınların kendi özgül ağırlıkları bağlamında yaşanan çelişki ve çatışmaların ihmal edilmesini, bu yönde faaliyet yürütülmesini yadsıyan bir sonuç yaratmaz, yaratmamalıdır. Birbirinin karşısına koymanın asla gerekmediği koşullarda, birbirinden kopuk ele almak da bir o kadar yanlıştır. Bu kopukluğa izin verilmediği durumda da çelişkilerin toplamı olarak görüntü veren tablodaki keşişme, toplanma ve odaklanma noktalarını doğru tespit etmek gerekir.

Bugün, fabrikalardan emekçi semtlerine, amfilerden tarlalara, dağlardan sokaklara, çevre direnişlerinden hapisanelere, hak ve özgürlük mücadele-

sinin çok çeşitli cepyelerindeki çatışmalara kadar yaşamın her alanındaki kavganın içine fokuslandığımızda; safların bir yanındaki düşman ayıdır ve o düşmanın iktidarını koruma ve yaşatma savaşında, ana gündemini hangi konu/sorun oluşturmaktadır?

Bugün bir dizi akım örneğinin Suriye'ye ilişkin, patriotların konuşlandırılması vb. konularda çeşitli protesto gösterileri düzenlemektedir. Türk devletin Suriye ile ilgili politikasının merkezinde hangi sorun bulunmaktadır? Kentsel dönüşüm saldırısının hedefi olan semtlerde, İstanbul başta olmak üzere büyük kentlerin gecekondualarında ağırlıklı olarak kimler oturmaktadır? İşçi ve emekçi kitlelere yönelik saldırının ekonomik nedenleri içerisinde, yani yükün katlanamaz boyutlar almasında hangi sorun büyük bir yer kaplamaktadır?

Sınıfa yönelik saldırılarda "bölücü" faktör olarak hangi sorun işlevli kılınmaya çalışılmaktadır? Ezilenlerin çocukları hangi savaşta ölmekte, hangi nedenle yaralanma, sakat kalma ve hastalanma riski altına sokulmaktadır? Aydınlardan, sanatçılara, gazetecilerden, avukatlara, öğrenci gençlikten kadın mücadelesine, bu kesimleri mücadele içine çeken ama aynı zamanda hedef haline getiren baskın sorun hangisidir?

Faşist diktatörlüğün bütün kurumları yıllardır bütün işi gücü bırakmış-çasına hangi konuya odaklanmış, hangi gündemle meşgul olmaktadır? Egemen sınıf partileri, faşizme sahip çıkma, azgınlık ve saldırganlık, imha ve inkârda hangi konuda birbiriyle hummalı bir yarış içerisinde? Bu sorular sayfalar dolusu çoğaltılabilir ama yanıt değişmeyecektir. Bunlar olgular, günümüzün gerçekleridir. Kimsenin bu gerçeklere yüzünü dönerek, kendi kurguladığı bir senaryo etrafında hareket etme şansı yoktur. Böyle bir şans olduğunu sananlar, kaçınılmaz biçimde kendilerini sorunun içinde bulmakta, doğru bir yaklaşımla yola çıkmadıkları için de karşı saflara dahi sürüklenebilmektedir.

Kafayı hareketin önderliğiyle, onun sınıfsal karakteri ve çizgisiyle bozular samimi değildir. Aksi takdirde gerek ülkede gerekse de dünyada kimsenin "tamamdır", "doğrudur" dediği önderlikler bulunmadığı halde desteklediği, hatta desteklemek ne kelime hayranlığını ifade ettiği, allayıp pullayıp methiyeler düzdüğü sayısız oluşum ve hareket vardır ama sıra kendi topraklarına geldiğinde, hem de kendisiyle somutta aynı düşmanla mücadele içerisinde olan bir örgüt ve hareket bulunduğu, işler tersine dönmektedir. Öyle ki bu hareket sahiplerinin bazıları, Çavuşesku, Kaddafi, Saddam, Miloşeviç ve Esad gibi tarihin en kanlı diktatörlerini bile aziz mertebesine çıkarmış, halk kasaplarından halk kahramanları yaratmıştır.

Bu tutarsızlıkta garip bir hal yok mudur? Bir devrimci ya da ilerici örgüt, kendisinin de düşman bellediği devlete tarihinin en ağır darbelerini indirir, tabir yerindeyse kök söktüren, ulusal temelde ama içerisinde devrimci ve demokrat nüveler barındıran ve milyonlarla ifade edilen bir kitle tabanı yaratmış bir harekete neden soğuk kalmaktadır? Kıskançlıktan söz etmeyeceksek eğer işin içinde daha tehlikeli bir durum vardır ve ne yazık ki asıl gerçeklik de buradadır.

Bu gerçeklik defalarca vurguladığımız gibi “milliyetçiliğe” karşı çıkma adına “milliyetçilik” nedenlidir. Şovenizm, egemen ulusların ana zehri olarak damarlara en büyük dozda zerk edilendir. Resmi ideoloji ekseninde, yaşamın her alanında beşikten mezara sistemli olarak maruz kalınan bu zehrin defedilebilmesi için ciddi bir hesaplaşma ve arınmadan geçmek gerekir. İdeoloji bunun için vardır. Marks, “başka bir ulusu ezen ulus hiçbir zaman özgür olmaz” derken, kulağa hoş gelsin diye konuşmuyordu. Lenin yoldaş Marks’ın bu yaklaşımını şöyle aktarıyor:

“Başlangıçta Marks, ezilen ulusun ulusal hareketini değil, ezen ulus içindeki işçi hareketinin İrlanda’yı kurtaracağına inanıyordu. Marks ulusal hareketleri mutlaklaştırmıyor, çünkü ancak işçi sınıfının zaferinin, tüm milliyetlerin tam kurtuluşunu sağlayabileceğini biliyor. Ezilen ulusların burjuva kurtuluş hareketleriyle ezen ulus içindeki proleter kurtuluş hareketleri arasındaki tüm olası karşılıklı ilişkileri önceden hesaplamak (bugünün Rusya’sında ulusal sorunu bu kadar zorlaştıran sorun tam da budur) olanaksız bir şeydir.

Fakat olaylar öyle gelişti ki, İngiliz işçi sınıfı, oldukça uzun bir süre liberallerin etkisi altına girip onun uzantısı haline geldi ve liberal bir işçi politikasıyla bizzat kendi boynunu vurdu. İrlanda’da burjuva kurtuluş hareketi güçlendi ve devrimci biçimler aldı. Marks kendi anlayışını gözden geçirir ve düzeltir. ‘Başka bir halkı boyunduruk altına alması bir halk için nasıl bir talihsizliktir.’ İngiltere işçi sınıfı, İrlanda İngiliz baskısından kurtulmadıkça kurtulamayacaktır! İngiltere’deki gericilik İrlanda’nın köleleştirilmesiyle güçlenip besleniyor. (Rusya’daki gericiliğin bir dizi ulusun köleleştirilmesiyle beslendiği gibi.) (Lenin, Ulusal ve Sömürgeci Ulusal Sorun Üzerine, İnter yay. s. 250)

Ulusal kurtuluş mücadelesini milliyetçilikle damgalayanlar bunun karşısına kendi milliyetçiliklerini, ama daha önemlisi “mazereti” olan, “anlaşılır” bulunan milliyetçiliği değil, temelinde ırkçılık yatan, temelinde vıcık vıcık şovenizm yatan bir milliyetçiliği koyuyorlar. “Vatanseverlik” elbisesi bu yüzden giyiliyor, ABD için gözden düştü, eskiyip çöpe atıldı diye ABD karşıtı bir po-

zisyonda görünen faşist diktatörlüğün önceki dönem artıkları ve onlara destek verenlerle bu yüzden kol kola giriliyor. Bu yüzden de kimileri bakımından AKP ile yarışın "terör örgütüyle" savaşta kim tutarlı kim tavizkar ekseninde yapılması da şaşırtıcı olmuyor.

Reformizme kafayı takanlar, Kürt sorunundan kadın mücadelesine bir dizî alanda ahkâm kesenlerin genel olarak Kürt sorununda da arızalı bir zeminde bulunmaları, rastlantı değildir. Silahlı mücadeleden dem vuranlar, silahlı ekonomizmin en pespaye örneklerini sergiliyor, hedefsiz, amaçsız eylemlerle kuyruklarını dik tutmaya "suni dengeyi" kırarak kitleleri hareketlendirmeye çalışıyorlar. Bunu da silahlı mücadele vermek, tavizsiz direniş sürdürmek olarak sunmaya çalışıyor, komik hallere düşüyorlar.

Tasfiyecilikten bahsedenler, ne parti ne de başka bir oluşum, esasında şekilsiz, ilkesiz bir mücadele yürütüyorlar. Bir zamanlar Dev-Yol'u suçladıkları "dergi üzerinden" örgütlenmekte, onu "merkezi yayın organı" gibi kullanmakta beis görmüyor, ama bunun tasfiyeciliğin ağababası olduğunu da bir güzel gizlemeye kalkıyorlar. Tasfiyeciliğin en berbatı, aksini yapar gibi görünmektir. Tasfiyeciliğin en tehlikelisi, başta kendi taraftarları olmak üzere kitlelere, nasıl hareket eder nasıl mücadele ederlerse hüsrarla karşılaşacaklarını yani yanıltıldıklarını hissettirmektedir. Tasfiyecilik budur!

Tasfiyecilik esas mücadele araçları ve biçimlerinin yerine başkalarını, tali olanları geçirmek ama bunu gizlemek için de türlü atraksiyonlar yapmaktır. Silahlı ekonomizm ve sol maceracılığın bulunduğu bu zemindeki siyasetin, mücadeleyi tali alanlar ve araçlar üzerinden yürüterek çığ gibi büyüme çığlıkları atarken yaptığı, düpedüz legalcilik ve tasfiyeciliktir. Bunu örtmenin yöntemi de kuru ve içi boş ajitasyona aracı kılınan, hedefsiz (büyük ve ulvi hedefli gibi gösterilen) eylemler olmaktadır.

Bu akımların Kürt Ulusal Hareketi'ne "milliyetçi" diye saldırması, kadın mücadelesini feminizmle damgalaması, aşağılaması ve hakaretler yağdırmasında şaşılacak bir durum yoktur. Yukarıdan tutumla, erkek egemen bakış açısı ve hâkim ulus mevkinden seslenmekle kendini ele verenlerin perdeleme araçları da bıktırıcı bir hal almıştır. Kadın, kendisini devrimci saflarda ifade ettiğinde kurtulmakta, kadına şiddet münferit vakaların abartısı olarak tanımlanmakta, Kürt sorunu da esas olarak ABD projesi olarak görülmekte ve çözümü çarpık biçimde "kavradıkları" UKKTH'na havale edilmektedir.

Sorunlara karşı olmanın, sorunlara yabancılaşmanın, daha önemlisi sorunların karşı tarafında konumlanmanın doğal karşılığı budur. Kadınlar onlara rağmen vardır ve bugün "maalesef" ciddi bir mücadele dinamiği yaratmışlardır. Kürtler, olmasa daha iyi olacak Kürtler, devrimci mücadelenin önüne

“bölücü” olarak dikilmişler ve “maalesef” çok ciddi bir güç haline gelmişlerdir. Bu yaklaşımların egemen sınıfların bakış açısından öz olarak farklılık arz etmediğini söylemek gerekiyor.

Hapishaneleri esas mücadele alanı ve sanatsal faaliyeti esas mücadele biçimi olarak seçen bir anlayışın diline doladığı “vatanseverlik türküsü” ve “Anadolu” edebiyatı, şovenizmin “incelikli” (yer yer de kaba) biçimde üretilmesidir ve bu politika sabah akşam, devrimci, yurtsever ve komünist örgütlere yağdırılan küfürlerle, hakaret ve aşağılamalarla süslenmektedir. Konuyla ilgili görüşlerimizi Partizan’ın bir önceki (Aralık 2012, sayı 78) sayısında ayrıntılı biçimde işlediğimiz için burada tekrara girmeyeceğiz.

Devrimci örgütlerin aldığı darbelerden, uğradığı yenilgilerden keyif alma hali açıklanamaz boyuttur ve vahimdir. Dost güçleri aşağılamak, onların zaafli hallerinden yararlanmaya çalışmak, her vesileyle saldırganlık her durumda bozgunculuk üretmek sağlıklı bir ruh halini tarif etmemektedir. *“Direnmeyen çürür”* türküsü, direniyormuş gibi yapanların dilinde gerçekten son derece iğreti durmaktadır.

Polisle “mücadele” etmeyi “savaş” olarak gösterme kurnazlığı yetmiyor-muş gibi TSK’ya kök söktürenlere burun kıvrma ukalalığı, 40 yıllık geleneğin mensuplarına bazı olumsuz örnekler üzerinden damga vurma hadsizliği, ilerici, devrimci güçlerin herhangi bir olumsuzluğu ya da yanlışlığını kollama ve bulur bulmaz ya da kendi türetir türetmez saldırma hali, devrimci sorumluluğa, devrimci ahlaka ve devrimci duruşa tamamen yabancıdır.

Defalarca açıklama getirip mahkûm ettiğimiz “megafon” olayını mal bulmuş mağribi gibi her başları sıkıştıkça ısıtıp ısıtıp kullanmaya çalışanların aczi hüznü vericidir. Halk Gerçeği (Sayı 20, 01.07.12) isimli dergideki iftira ve çarpıtmalarını etraflı ve etkili bir yazıyla yanıtlayan, samimiyetsiz ve karalamacı tutumlarını açığa seren TKP/ML dava tutsaklarına cevap adı altında ağız dolusu hakaret edenler, yanıt vermekte çaresiz kalınca aynı türküyü çığırılmışlardır: *“TKP/ML Tutsakları’nın bu yazısını okuduktan sonra da diyoruz ki, öncelikle o megafonu bırakıp konuşun. O megafonla konuşmaya devam ettikçe, söylediklerinizin devrimci bir anlamı olmaz. Bırakın o megafonu elinizden, göreceksiniz ki sağcılıktan, pasifizmden başka bir kaybınız olmayacak.”* (Yürüyüş, sayı 350, 03.02.13)

Halk içi çelişkilerin çözülmesinde şiddeti başlıca araç olarak belleyenler “diyalog ve çözüm” platformları kurmaya çalıştığında, bunu kötü bir şaka olarak karşılamıştık. Aynı durum, zerre kadar bir kazanım olmadığı halde, herkesi kandırmaya çalışma pahasına, 2000 ÖO eylemlerini sonlandırdıkları esnada “zafer” şarkıları söylediklerinde de yaşanmıştı. Bu yapının Türkiye

devrimine kazandırdığı "şakacı" yaklaşım devam etmektedir.

Şimdi de bilinen bazı eylemler/pratikler üzerinden silahlı mücadele ve direnişi sürdüren yegâne örgüt olduklarını, bütün solun sivil toplumcu olduğunu, bağımsızlık kavramını yitirdiğini vs. vs. kısacası çürüdükçe çürüdüğünü, Türkiye halklarının kendilerine emanet edildiğini, Anadolu ihtilalinin öncüsü olduklarını, iktidarın tek alternatifinin kendileri olduğunu söyleyerek, sanıyoruz yine şaka yapıyorlar.

Ama bunlara Türkiye'yle ilgili ahkâm kesmek yetmemiş olacak ki ülke bentlerini de çiğneyip aşıyorlar:

"Ülkemizde ve dünyada Amerika'yı doğrudan hedef alacak başka bir örgüt de yoktur.", "M-L çizgide silahlı mücadele veren bizim dışımızda dünyadaki tüm örgütler emperyalistler ve işbirlikçileri ile uzlaşma içinde. İdeolojik olarak büyük bir erozyona uğramış durumda. Bu yanılla ısrarla anti-emperyalist, anti-oligarşik devrim diyen biz varız. DEVRİM DE, SİLAHLA YAPILIR, SİLAHLA KORUNUR. Bunu kanıtlayan başka örnek yok." (Yürüyüş sayı 351, 10.02.13)

Üst perdeden savurunca her şey gerçek oluyor, dünya bile dar geliyor, büyük harfle yazınca da silahlı mücadele büyüyor. Ama bakın daha önemlisi, bu anlayışın güç merkezi ve politik konumlanışını nasıl ifade ettiğidir. Nasıl ABD karşıtlığı "gözü kara" bir keskinlikle dillendirilince diğer emperyalist merkezler "istemeden" şirinleştiriliyorsa, yalnızca AKP karşıtlığı da CHP ve MHP'yi sıcak bir iklime taşıyor.

Bu yaklaşım bize şovenizmin ağababası İP'den TKP'ye çok tanıdık geliyor: *"75 milyon halkımızın yarısı AKP'nin her alandaki pervasızlığına büyük bir öfke duymaktadır. Bu yanılla güçlü olan biziz."* (Yürüyüş sayı 349, 27 Ocak 2013) "Biz" kim, AKP'ye oy vermeyenler mi? Yüzde 50'nin *"her alandaki pervasızlığa"* tepki duyuyor olması ne güzel, ama sanırım *"her alan"*a "Kürt sorunu" gibi milliyetçi sapmalar girmiyor. Daha fazla irdeledikçe iş nazik yerlere gidiyor. Bütün bunlara "şaka" diyoruz zira ciddiye alınması halinde başka şeyler söylemek, başka teşhislerde bulunmak gerekiyor ki biz bunu tercih etmiyoruz...

Ulusal sorunla ilgili son gelişmeler üzerinden yürütülen tartışmalarda da çokça yer verilen "tasfiyecilik" konusunda daha önce yapmış olduğumuz değerlendirmelere ek olarak bazı noktalar yeniden açıklık getirmek istiyoruz. Bunun başlıca nedeni, konunun yanlış tanımlanışı, yanlış kavranışı ve bundan ötürü de tasfiyecilikle mücadelenin yanlış bir zeminde ele alınmasıdır.

Marksist literatürde tasfiyecilik, devrimci saflarda ortaya çıkan, dev-

rime yönelik esas mücadele ve örgütlenme biçimlerinden sapmayı ifade eden, reformizm temelli bir yaklaşım ve çizgiyi tarif etmek için kullanılmaktadır. Komünist partisini işlevsizleştiren bu akımın hedefinde devrimci örgütlenmenin korunmasız hale getirilmesi, fonksiyonsuz kılınması ve dağıtılması vardır. Devrimci özün yitirilmesi hedeflenerek yürütülen tasfiyecilik saldırısı karşı-devrimci niteliktedir ve sınıf işbirliği temellidir.

Bir akım olarak belirlenen tasfiyecilik ile düşmanın devrimci mücadeleyi tasfiye etmeye çalışması her ne kadar belli zeminlerde buluşsa da ayrı olgulardır ve birbiriyle karıştırılmaması gerekir. Aksi takdirde herhangi bir duruma teşhis koymak zorlaşabilecek her şey birbirine karışacaktır. Bundan kaçınmak gerekir.

Egemen sınıflar yalnız komünistler ve devrimcileri değil kendilerine muhalif bütün faaliyetleri, bütün örgüt ve oluşumları yok etmek isterler. Bu onların tabii bir refleksi, mutlak kesinlik arz eden görevidir. Düşman olanın imha edilmesi esastır. Bu manaya gelen tasfiyecilik ile komünist ve devrimci örgütlenmelerin safında boy veren ve nihai olarak etkisizleşmeyi, kimlik kaybını ve teslimiyeti getiren tasfiyecilik farklı olarak ele alınmalıdır. Bu aynılaştırma hali sonucundan başka hiçbir benzerlik taşımaz.

Bu karıştırmanın çokça yapıldığı koşullarda hedefe doğru atış yapılması, kullanılacak argümanların doğru seçilmemesi halinde, bundan yararlanacak olan elbette ki bu saldırıları örgütleyenler olmaktadır. Yok etme bağlamında "tasfiyeci" olarak harekete geçen devletin çeşitli görünümmler altında da olsa bu yöndeki hareketi esas olarak gizlilik içermez. Oysa halk safalarında gelişen tasfiyecilik genellikle örtülü hareket eder.

Ana amaç ve kulvardan çıkmadığını dile getirmekte ve fakat önerdiği/istediği yeni yol ve yöntemlerle aynı sonuçlara ulaşmayı hedeflemektedir. Burada niyetten bağımsız bir sorgulama yapıldığı için tasfiyeciliğin karşı-devrimci bir akım olarak tanımlanması yanlış değildir. Düşmandan ya da halk saflarından gelen her olumsuzluk, her yanlış ve sapma "tasfiye" torbasına doldurulmamalıdır. Tasfiyecilik denildiğinde kast edilen devrimciliğin reformizmle yer değiştirilmeye çalışılmasıdır. Devrimci özün yok edilmesini amaçlar, kimi kez gizli davranır bazen de açıktan saf tutar. İlegal yani sistem dışı mücadelenin reddi üzerine kuruludur, bunun çözümsüzlük olduğunu öğütler. Çağırdığı yerde, sistemin kucağında kulaç atmaktan başka bir işe yaramayan, etkisiz bir örgüt gerçekliği vardır. Sınıf bilincini söndürmekle amacına ulaşacağını bildiğinden, hedefinde hep o vardır. Lenin yoldaş şöyle anlatıyor:

"Tasfiyeciliğin özü, "yer altı"nın reddedilmesi, tasfiyesi, onun yerine her

ne pahasına olursa olsun, yasal olarak çalışan, biçimden yoksun bir örgüt konmasıdır. Bu nedenledir ki, partinin reddettiği şey, yasal çalışma, ya da yasal çalışma gereği üzerinde ısrar değildir. Parti, eski partinin adına parti denemeyecek, biçimden yoksun "açık" bir şeyle değiştirilmesini kınamaktadır- hem de hiçbir açık kapı bırakmaksızın kınamaktadır." (Lenin, Tasfiyecilik Üzerine, Sol yay. s. 311)

"Tasfiyecilik sadece işçi sınıfının eski partisinin tasfiyesi (yani dağılması, yıkılması) demek değildir, aynı zamanda proletaryanın sınıf bağımsızlığının yıkılması, burjuva fikirleriyle, sınıf bilincinin baştan çıkarılmasıdır." (age, s. 255)

Türkiye gibi illegal ve silahlı mücadelenin esas olduğu ülkelerde reformizm, çeşitli versiyonlarıyla sürekli sahnededir. Komünist partisinde, devrimci saflarda da kendini göstermekten geri durmaz. Bunun hareket ve yönelim tarzı ise tasfiyecilik biçiminde vücut bulmaktadır. Klasik değerlendirme ve yorum kapsamında tasfiyecilik, esasta sağdan, yasalılıktan gelen bir saldırdır ama nedense bunun "sol" göstererek hücumu kalkan kolu ihmal edilmektedir. Üstelik bu kolun dikkat çekici olan yanı, sağdan yönelen tasfiyeciliği diline dolmasıdır:

"En önde gelen ödevimiz, Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'ni korumak, pekiştirmektir. Bu büyük ödevin başarılması, çok önemli bir öğeyi içerir: tasfiyeciliğin iki türüyle -sağdaki ve soldaki tasfiyecilikle- savaş. Sağdaki tasfiyeciler yasa-dışı bir RSDİP'e gerek olmadığını, sosyal demokrat eylemlerin özellikle ya da olabildiği ölçüde yasal olanaklar çerçevesinde toplanması gerektiğini söylüyorlar.

Soldaki tasfiyecilerse öteki aşırı uca gidiyorlar. Onlara göre parti çalışmalarının yürüyebileceği her hangi bir yasal yol yoktur. Onlar için salt yasa-dışı eylemler vardır, her ne pahasına olursa olsun yasa-dışı eylemler. Her ikisi de, aşağı yukarı aynı ölçüde, RSDİP'ni tasfiye edici eğilimlerdir." (Lenin, age, s. 32-33)

Ülkemizde bazı çevreler açıktan, kimisi de isim vermeden Proletarya Partisi'nin dönem politikaları çerçevesinde geliştirdiği taktik adımları, "sağcılık", "düzen içilik", "reformizme kayış", "tasfiyeciliğe boyun eğme" şeklinde yorumluyorlar. Bu durum Kürt meselesi ve kadın sorunu başlıkları altında bazı tartışma ve polemiklerde de kendini göstermiştir.

Demokrasi mücadelesini çarpık kavrayan, sınıf mücadelesinin akışına kayıtsız kalan, dar dünyası ve hedefleri için mücadele etmekten gayrisiyle ilgilenmeyen, kısacası devrime ilişkin perspektif kaybıyla malul çevrelerin tam da sol kulvardan geliştirdiği atak, tasfiyeciliğin bir başka versiyonunu oluştur-

maktadır ve bununla da aynı titizlik ve kararlılıkla mücadele edilmesi gerekir.

Bir başka tartışma ve tahrifat konusu yapılan sorun silahlı mücadele ile ilgilidir. Başlı başına özel bir yazı konusu olan silahlı mücadele, devrim stratejisine tabi olarak anlam taşır. Basit bir ifadeyle, mücadelenin silahla yürütülmesidir ama silahın fetişleştirilmesini ve diğer mücadele biçimlerinin yok sayılmasını reddeder. Komünistleri, şiddete yaklaşım konusunda her türden burjuva anlayıştan ayıran esaslar doğru biçimde kavranmalıdır. Siyasetin kumanda etmediği bir silahlı mücadeleyi amaçlaştıran anlayışlarla aralarına set çeken komünistler, bütün mücadele biçimlerinin koşulların ürünü olduğunu savunurlar.

Faşist diktatörlüğün hüküm sürdüğü bizimki gibi ülkelerde illegal örgütlenmenin esas olması gibi silahlı mücadele de esas mücadele biçimidir. Ama bu bir strateji bağlamında anlam ve esaslık kazanır. O da halk savaşı stratejisidir. Bu savaş stratejisi dahi ne alan ne de dönem itibarıyla silahlı mücadeleyi mekanik bir uygulamanın aracı yapmaz. Silah, siyasete hizmet ettiği oranda vardır...

Silahlı mücadeleyi sosyo-ekonomik koşullar üzerinden şekillenen rejimin karakteri zorunlu hale getirmektedir. Yürütülme biçimi, esas ve tali alan tespiti gibi hususlar da ülkedeki koşullar ve politik durumdan soyutlanamaz. Kaldı ki siyasete hizmet meselesi, bir yandan stratejik sürecin örülmesi diğer yandan da silahlı propagandayı kapsayan boyutuyla ele alınmak zorundadır. Silahlı mücadele, dostlar alışverişte görsün, sağda solda adımız duyulsun, çıkan gürültüyle namımız yürüsün diye verilmez. Sınıf mücadelesinin akışından, dinamikleri ve eğilimlerinden, her şeyden önce devrimin örgütlenmesinden yani iktidar mücadelesinden kopuk biçimde ele alınan silahlı mücadele kendini tatmin aracından öteye gitmez.

Bunu bir avuç öncünün işine/görevine indirgeyen ve politik mücadelenin aracı kılmayan anlayışların sol oportünist çizgisinin arkasında sağcılığın mührü vardır. Yenilgiye, çıkmaza savrulması kaçınılmaz olan bu çizginin keskin görünen yüzü, maskeleyen işlevlidir:

“Yanlış olan, bizzat eylemin biçimi değildir. O eylemi yürütenlerin yani THKP-THKC ve THKO’nun bir bütün olarak ideolojileri ve politik çizgileri yanlıştır, sakattır. İktidar mücadelesinin yerini bizzat söz konusu eylemlerin almış olması, bu eylemlerin mücadelenin belkemiğini teşkil ediyor olması yanlıştır, sakattır.”, “THKO, THKP-THKC, iki küçük burjuva akımdır. Bunlar, kitlelerin sınıfsal mücadelesinin yerine, bir avuç öfkeli aydınının komploculuğunu geçirmek istedikleri için, ideolojileri her ba-

*kımdan, proletarya ideolojisine, Marksizm-Leninizm'in evrensel ilkele-
rine aykırı olduğu için komünist değildirler.”* (İbrahim Kaypakkaya, Seçme Yazılar (Türkçe-Kürtçe), Umut Yayımcılık, s. 200-201)

Önder yoldaşın sözleri, yorumu ya da izahı gerektirmeyecek kadar açıktır. Kızıldere'den başlayarak bir takım eylem ve direnişler üzerinden ve “keskinlik-kararlılık ispatı”ndan yol alarak maceracı çizgilerine proleter/ML bir gömlek giydirmeye kalkanlar ucuz bir edebiyat yapıyorlar. “Vatanseverlik” bayrağının fena halde yakıştığı bu çizginin “silahlı mücadelesi”, silahlı ekonomizmin/reformizmin en rafine hallerinden birini temsil etmektedir.

Silahlı mücadelenin karakter kazandığı Halk Savaşı, burada uzun boylu açıklamamıza gerek olmayan içeriğiyle, bir devrim stratejisidir; demokratik halk devrimine giden yolu tarif etmektedir. Adı üstünde, bir savaş stratejisi olan Halk Savaşı, hiç kuşku yok ki düşman sınıfların otoritesine/devletine karşı şiddetin örgütlenmesi, yürütülmesi ve başarıya ulaştırılması demektir. Ama bu kör bir şiddet değildir. Yani gözü açık ve bilinçli bir biçimde yürütülmek, kullanılmak durumundadır. Bu bilinci temsil eden ideolojik-politik çizgidir. Siyasetin silahlara kumanda esprisi de burada anlam kazanmaktadır.

Bu savaş nesnel koşulların ürünüdür ve yine nesnel etkenlere bağlı da yol alacaktır ama öznenin rolü ve durumunu içeren boyut da ihmal edilemez bir yerde somutluk kazanmış durumdadır. Savaşın pratiğiyle ilgili gelişmeler, bu unsurların yerli yerinde değerlendirilmesiyle sağlıklı bir yoruma tabi tutulabilir. Birakalım sonuçları tümüyle nesnel koşullara bağlamayı, vurgumuzun bu yönde ağırlık kazandığı durumda da kast ettiğimiz esasen bu olmaktadır.

MKP'nin 16 Kasım'da yaşanan “teslim olma” olayıyla ilgili yayınladığı açıklamada yer verdiği, *“Düşman güçleriyle gerilla birliğimiz arasında 28 saat süren bu çatışma neticesinde, gerilla birliğimiz yaşadığı bütünlüklü dezavantaj ve askeri sınırlılıkların da etkisiyle maalesef savaşta zayıflık gösterdi.”*, *“Direniş öznesinin sergileyeceği tavırda onu çevreleyen şartlar, moral değerler, genel/özel mücadele iklimi, ideolojik-siyasi-örgütsel atmosfer ve lehte/aleyhte tüm konjonktürel koşullar etmen olarak göz ardı edilemez”* şeklindeki ifadeler, ana eksenden kaymaya yol açmaktadır.

Kendileri konuyu kamuoyuna açtıkları ve değerlendirmelerde buldukları için aynı platformda kalmak kaydıyla, bazı hususlara ilişkin görüşlerimizi açıklama ihtiyacını hissettik. Bunu yaparken bir örgütün iç işlerine müdahale etmeme ve yenilgi ya da darbe alınan koşullarda hassas ve sorumlu davranma prensibinden ayrılmamak gerekir. Buna uygun davranma-

yan ama daha önemlisi konuyu “özel bir gündem” olarak manşete/kapağa taşıma halinin nasıl bir politik (dostunu pusuda bekleme) kültürün ürünü olduğuna da yukarıda değindik.

Olayla ilgili bizim özel olarak değerlendirme yapmamızı gerektiren bir neden yoktur. Elbette ciddiye alınması gereken bir durumdur, elbette bir anlık gaflet ve/ya dış koşullarla açıklayacak kadar sorumsuz davranmamak gerekir. Ve elbette, savaş koşulları içerisinde son derece ağır sonuçlarının olacağı gerçeği karşısında çok daha net bir tutum takınmayı gerektirmektedir. Teslimiyet, teslim olmayı tanımlar, teslimiyetçilik ise buna yön veren bir anlayışı ifade etmektedir. Bu yüzden her teslim olma hadisesi, teslimiyetçiliğin (ya da doğru kullanımıyla tasfiyeciliğin) ürünü değildir.

Bu ikisini birbirine karıştırmak, masumane durumlar dışında bilinçli bir iştir, sağlıklı hareket etmeyenlerin sıklıkla başvurduğu bir yöntem haline gelmiştir. Bir hareketin politik sürecini, elemanlarının çeşitli pratiklerdeki tavrı ancak bir bütüne etki edecek boyutlar çerçevesinde tanımlayabilir. Gruplar ihtiva etse de tekil örnekler üzerinden vezir ya da rezil ilan edilmek haksızlıktır. Ama tekil örnekleri kendi pratiğinde ölçü olarak lanse etmeyi politik felsefe haline getirenlerin, başka tekil örnekler üzerinden de “çürüme” tespiti yapması doğal olmaktadır. Bunun tabii sonucu, en küçük hatanın bile yaşanmadığı kusursuz, mükemmel ötesi bir pratik karşısında “diğer sol”un her şeyiyle çürüyen ve dökülen, neredeyse hiçbir olumlu yanı olmayan “berbat” hali bulunmaktadır.

Olayları ve olanları dış şartlara havale etmek ve öznenin payını ortadan kaldırmak ya da gölgelemek ne kadar yanlışsa her şeyi “ihanet” jargonuyla değerlendirmeye kalkmak da bir o kadar yanlıştır. “İhanetin kol gezdiği ortam”da mücadele etmek daha yüce bir iş gibi tarif edilme şansı bulmakta, kendine güven pompalamak için her aksayan, yanlış yapan ve olumsuzluk içerisinde bulunan “ihanet” parantezine alınmaktadır. Bunun da kendisiyle ilgili bir problemten kaynaklandığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Kendisini komünist olarak ifade edenlerin mücadelesini “insan merkezli” olarak tanımlamak yanlıştır. Bu tanım üzerinden soyutlama yapılması halinde, insanı doğanın efendisi olarak ilan etmekten, sınıf olgusunu yok saymaya kadar uzanan (ve hümanizmle buluşan) düzlemde bir dizi sorunla karşılaşılacaktır. İnsanlığın, bütün canlıları ve diğer varlıkları ile doğanın da kurtulmasını hedefleyen mücadele, bugün için sınıf merkezlidir ve bunun çok uzun bir zaman böyle sürmesi de olmazsa olmazdır. Bu yolculuk boyunca kriterleri yaratacak ve belirleyecek olan sınıfın çıkarları, sınıfın refleksleri ve sınıfın tavrıdır.

Burada hata ya da yanlışın hafifsenmesi, asıl bağlamından kopararak uzlaşma yoluna gidilmesi söz konusudur. İnsanın dönüşebileceğine dair vurgu ve *“ciddi hatalar yapsa da”* ifadesi, *“neticede insandır”* olağanlaştırma ve sıradanlaştırmasına bağlanmak istenmiştir. Bir önceki cümlede *“savaşır bu, her şey olur, normaldir”* anlayışında olmadıklarına dikkat çekilmesine karşın, *“Ancak insan merkezli siyaset yapan Partimiz, ciddi hatalar da yapsa insanın uygun şartlar altında dönüşebileceğine inancı kesindir”* demek suretiyle konu yanlış bir yere bağlanmıştır.

Bu açıklama vesilesiyle değinmemiz gereken bir başka husus da egosantrik bakış açısıdır. Burada kendi payını, öznenin oynadığı rolü gölgeleme çabası vardır. Düşman, kendisine karşı oluşturulan bütün mevzileri dağıtmak, bütün güçleri imha etmek ya da etkisiz kılmak için başta şiddet olmak üzere her türlü yöntemi kullanmaktadır. Bu onun sınıfsal tavrıdır ve varlık koşulunun tabii sonucudur. *“Tasfiye etme”* çabası bu çerçevede kavranmalıdır.

Hedefine aldığı bütün noktalara yönelmekte, yürüttüğü savaş içerisinde bütün fırsatları değerlendirmeye çalışmaktadır. Bu kapsamda gelişen saldırılar, özel bir yönelimin parçası olabileceği gibi her cephedeki savaşın *“olağan”* bir ürünü olarak da gündemleşebilmektedir. Her çatışma ve olaya özel anlamlar yüklemek, dış koşullara öznelci bir yaklaşım için gerekçe haline getirilebilmekte, böylelikle kendisiyle ilgili abartılı bir konum tarifine ulaşılmaktadır. Nesnel olmak, öznelcilikten titiz biçimde uzak durmanın başarıla- bilmesi halinde gerçeklik kazanır.

“Gerilla birliğimizin 24 üyesinin esir alınması biçiminde cereyan eden bu durum açıkça düşmanın tasfiyeci saldırı konseptinin bir parçası veya tasfiye oyununun bir perdesidir” dendiğinde, yukarıda belirttiğimiz nesnel temelden uzaklaşmış, özel bir operasyondan söz etme gayretine girilmiş olmaktadır. Her operasyon kendi içinde özeldir ama bunun sözü edilen güçleri özel olarak hedeflediğini söylemek gerçekçi değildir. Bunu gerçekçi kabul etmek için genelde ve özeld buna uygun bir durum tarifi yapmak gerekir. Oysa iyi bilinmektedir ki Ulusal Hareket dışında düşman için özel gündem oluşturacak bir süreç yaşanmamaktadır.

Bu yaklaşım tarzı MKP'ye mahsus değildir. Birçok örgüt, yaşadıkları ve hatta genel ya da bölgesel olarak yaşananları kendisini merkeze koyarak açıklamaya çalışmaktadır. F tipi saldırısının esas olarak bir örgütü hedefleyerek gerçekleştirildiğini iddia edenler, düşmanın indirdiği darbeleri *“önemsenme”* derecesine tahvil edenler, bunun üzerinden yaratmaya

çalıştıkları kurguyla propaganda yürütmektedir. Doğrusu, sınıf mücadelesine etki gücü kapsamında, hayatın her alanına tesirde bulunma seviyesine bakılarak saptama yapmaktır.

Bu arkadaşlara son olarak söylemek istediğimiz, fırsatçı bir tutumla Dersim'deki olayı kapağa ve ana gündemlerine taşıyarak, heybelerindeki her şeyi hezeyan içinde dökenlere yanıt amacıyla kaleme aldıkları yazıdaki (Halkın Günlüğü, sayı 58, 1-10 Şubat 2013) "olgun" tutumlarının hem yanlış olduğu hem de fena halde yanlış anlaşılacağıdır. Dostane bir tutumla zerre kadar alakası olmayan tavrın sahiplerine döne döne "dostlar" biçiminde seslenmek, yalnızca "silahlı mücadele ve devrim" söylemlerine dayanarak, (TKP/ML dışında) "*en yakın hareket*" konumunda tarif etmek yanlış olmuştur.

Bu elbette kendi tercihleri ve kendi bilecekleri bir iştir. Ama yazı içerisinde haklı biçimde vurgu yaptıkları, "çizgi" sorunu ve daha önemlisi bunun uzun yıllardır aldığı biçimi göz ardı ederek hareket etmek ve konum belirlemek, bu sakat anlayışa taviz vermek, bu son derece zararlı yaklaşımla uzlaşmaktır. Herkes hak ettiği karşılığı görmelidir. Hem de bunlar size hak edilmedik bir biçimde ve yıkıcı bir tarzda yöneliyorsa. Dost tatlı değil acı söylemelidir. Hele ki söylediği dost "acı" söylemden, aşağılama ve hakaret etmeyi anlıyorsa, bu acılık derecesi yakıcı bir hal almalıdır...

Silahlı mücadeleye bazı anlayışlar çerçevesinde değindik. Ama bununla bağlı başka bir konu üzerinde de durmak gerekiyor. Bu da silahlı biçim içermeyen "barışçıl" mücadele biçimleridir ki bunları "demokratik alan" şemsiyesi altında toplamak da mümkündür. Savaşın, silahlı mücadelenin ve devrimin propaganda edilmesini içerecek boyutta genişleyen, ama esas olarak demokratik, ekonomik, akademik vb. taleplerle düzen içi çerçeveye sıkışabilecek bir form alan, ama elbette ki bu kalıpları da zorlayan ve sistemi aciz bırakarak bir de bu yolla teşhire uğratan bir içerikten söz ediyoruz.

Demokratik talepler uğruna mücadele şiddeti kullanan biçimler de içerebilir ama bunun propaganda karakteri baskındır ve savaş stratejisine eklenme biçimi dolaylı olmaktadır. Demokratik mücadele yasal sınırlara hapsedilemediği gibi bu sınırları aşmak suretiyle meşruiyet yaratma, alan ve mevzi kazanma amacını da gütmektedir. Ancak bu mücadelenin yasal düzlemdeki yürüyüşünün hedefi de kazanımlar yaratmak olduğu için aynı cephede buluşma söz konusudur.

Bunun devrim mücadelesinin önemli bir parçası olduğunu belirtmek ve devrim mücadelesinin kendisi olduğunu söylememek, kafa karışıklığı

yaratmaktadır. Nasıl silahlı mücadele yalnız başına iktidar mücadelesi gibi ele alınamazsa, demokratik alan mücadelesi de öyle kavranmak, politik iktidar mücadelesiyle beraber değerlendirilmek zorundadır.

Komünistlerin/devrimcilerin önderlik ettiği zeminde bu mücadele alanının ufkunda da devrim olmalıdır. Zira devrime yatırım sağlamak esastır ama nihayetinde ulaştığı erim, sistemi aşan nitelikte değildir. Kaldı ki demokratik mücadele alanında olup bitenler zaten sistem tarafından dahi "hak arama mücadelesi" parantezine alınmış durumdadır. Bu iç içe geçmişlik halinin pek doğal sonucu devrim mücadelesiyle demokratik alan mücadelesinin birbirine karıştırılması birbiri yerine ikame edilmesi olmaktadır.

Devrim ile reform ilişkisi olarak da tanımlayacağımız bu durum, biçimsel ile özsel değişimlere işaret etmektedir. Biçimsel düzeydeki değişimlerin, öze yönelik mücadeleden bağımsız olduğunu düşünmek yanlıştır. Zira, biçimin değişime uğratılma hadisesi, sistem içerisindeki çelişki alanlarına müdahaledir ve ilişkinin yeni biçimleriyle kurulmasını koşulladığı oranda da, öze yönelik genel gidişatı ciddi oranda etkileyen sonuçlar doğurmaktadır.

Reformizm, reformlar uğruna mücadeleyi mutlaklaştıran, bunu yeterli ve çözücü gören, nihayetinde öze derdi olmayan bir yaklaşımı açıklamaktadır. Devrimci ideoloji reformizmi kökten reddeder ama reformlar uğruna mücadeleden asla vazgeçmez. Çünkü devrim, saray darbesiyle olmayacağı gibi, bir olgunlaşma, bir birikim ve bir süreç işidir. Bütün bu altyapıyı oluşturacak süreçte yürütülen mücadelenin kendisi pek doğal ki reformlar için verilmekle birlikte, politik öncünün devrede olduğu koşulda devrim mücadelesi olarak da adlandırılmaktadır.

Tümünün genel başlığı olan sınıf mücadelesi, siyasi iktidarı hedefleyen bir iradenin devreye girdiği koşulda devrim mücadelesi haline gelmektedir ve bu mücadele elbette ki demokratik alanın çok sayıda cephesinde yürütülen bütün reform mücadelelerini de kapsamaktadır.

Gerçeklik kısaca buyken, sınıfsal çıkarların belirlediği zeminde, sözde nasıl ifade ederse etsin, devrim mücadelesiyle bağını kopartan, bu perspektiften çıkan her akımın ilk yuvarlandığı havuzun tabelasında reformizm yazmaktadır. Bu durum ulusal karakterli mücadele yürütenler için de silahlı mücadeleyi "savunanlar" için de geçerlidir. Söylem ne olursa olsun, rejimin kökleriyle esaslı bir hesaplaşmaya girmemenin konaklayacağı yer kaçınılmaz biçimde sistemin içidir. Reformizmin silahlı ya da silahsız olması ne yazık ki hiçbir şeyi değiştirmemektedir...

TOPLUMSAL PANORAMA VE ARTAN “SUÇ” VE ŞİDDET ÜZERİNE

Her gün gazetelerin sürmanşetlerinde “3. sayfa” haberlerinde, toplumun hızla çürüdüğüne dair haberler çıkıyor. Son 10 yıl içinde çürümüşlüğü gün artış düzeyine bağlı olarak bu haberlerin de arttığını söylemek mümkün. Üstelik artış sadece yaşanan olay sayısıyla da sınırlı değil. Olayların içeriğine girildiğinde nitelik olarak da çürümüşlüğü sınırları zorladığını söylemek gerekiyor.

Toplumdaki “suç” oranında yaşanan artış, tek başına olmasa bile çürümüşlüğü en kolay ve anlaşılır şekilde görüldüğü verileri bize sunmaktadır. Değişimine, değiştirmeye aday olduğumuz toplumun yapısını, insanların düşüncesini ve nedenlerini tanımlayamadığımızda veya yeterince tanımlayamadığımızda bu toplumda bir değişime önyak olmamız da söz konusu olamayacaktır. Değişimin dinamiğini yakalamak, toplumu tanımak ve onu değiştirecek gücü yaratmakla mümkündür.

Toplumsal panoramayı Türkiye özgülünde tanımlayabilmek için, ülkenin parçası olduğu dünyanın ekonomik durumu ve etkilerine yüzeysel de olsa bakmak gerekmektedir. Zira Türkiye dünyadaki çürümüşlüğü bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Yaban bir kayıtsızlık, herkesin özel çıkarı içinde kendisini duygusuzca yalıtması, bu insanlar sınırlı bir alanda üst üste yığıldığı ölçüde tiksindirici ve rahatsız edici hale geliyor. Bireyin bu yalıtılmışlığının, bu kendini düşünmeci sığılının, bugün her yerde toplumumuzun temel ilkesi olduğunun ne ölçüde bilincinde olursak olalım, bu, hiçbir yerde burada, büyük kentte olduğu kadar utanmazca gerçek yüzünü ortaya koymuş, bu kadar kendi ayırımında olmuş değildir. İnsanlığın atomlarına ayrılışı, her biri kendi ilkesine sahip bir atomlar dünyası, burada aşırının en aşırısına varmış görünüyor.(...)”

Londra için geçerli olan, Manchester, Birmingham, Leeds için bütün büyük kentler için geçerli. Her yerde bir yandan barbarca bir kayıtsızlık, katı bir bencillik, öte yandan adı konmamış bir sefalet, her yerde toplum-

sal bir savaş, herkesin evi bir çembere alınmişlık içinde; her yerde yasa koruması altında karşılıklı yağmalama; ve bütün bunlar öylesine utanmazca, öylesine açıktan ki, kendisini burada apaçık ortaya koyan toplumsal durumun sonuçlarından insan ürküyor ve bu çılgın dokunun hala bir arada durabilmesinden hayrete düşüyor.” (F. Engels, İngiltere’de Emekçi Sınıfların Durumu, Sf 67-68, Sol Yay.)

İki yüz küsur yıl öncesinde Engels’in tanımladığı ve zamanının “bütün büyük kentleri için geçerli” gördüğü bu “tiksindirici ve rahatsız edici”, “çılgın doku” bugün ülkemizde kapitalizmin çarpık gelişimiyle birlikte sadece büyük kentlerde değil, taşra şehirlerinde ve hatta bırakalım şehirleri, beldelede-köylerde önemli oranda hissediliyor. Ve hala bütün iç çürümüşlüğü ile bütün kokuşmuşluğu ile bir arada durabiliyor. Zira henüz kapitalist sistem ile proletaryanın sınıf mücadelesi, insanlığın zaferi ile sonuçlanabilmiş değildir.

Kapitalist sistem ile insanlığın, proletaryanın merkez güç olarak yer aldığı sınıf mücadelesi, basit bir askeri kapışma değildir. Ya da daha doğru bir ifade ile sadece askeri bir mücadele değildir. Bugün en ücra noktalarda dahi etkisini hissettiren bu “tiksindirici”, “çılgın doku”nun halen varlığını devam ettirmesinin başarısı kapitalist sistemin sahiplerine aittir. Bu aynı zamanda onların karşıtları olan gücün, bizlerin de başarısızlığını göstermektedir. Kapitalist sistem her gün kendisini ideolojik ve politik olarak tekrar tekrar üretmeyi ve ürettiğini, devamlılığının araçlarını, kitlelere kabullenirmeyi başarabildiği içindir ki bu doku varlığını devam ettirebilmektedir. İşte tam da bu nedenle sınıf mücadelesi her an kendimizi ideolojik ve politik olarak yeniden ürettiğimiz, daha da önemlisi yarattıklarımızla, kapitalist sistemin kitleler üzerindeki hegemonyasını kırabildiğimiz tüm mücadele biçimlerinin ortak adıdır.

Marks “Felsefenin Sefaleti”nde eski toplumdaki sefaleti görüp, bunu anlatmanın yetersizliğini ve yapılması gerekenin bu sefalettteki devrimci, yıkıcı yönü görmek olduğunu anlatır. Bu yanıyla bakıldığında burjuvazi, kapitalist sistem; kitleleri sefalet içinde yaşatıyor ve bu yıkıma ikna edip, onun bu yıkıcı gücünü köreltiyorken, devrimci proleterlerin görevi de kendiliğinden belirmiş oluyor. Fakat ne yazık ki bu görevleri, şimdilik, yerine getiremediğimiz de ayrı bir konudur.

Peki ama kapitalist sistem bunu nasıl yapmaktadır, kitlelerin günlük yaşamında bu politikaların yansımaları hangi boyuttadır?

Kapitalist sistem hâlihazırda bugünkü dünyada mevcut iktidardır aynı

zamanda. M. Foucaut, iktidarı bireylerin ya da grupların davranışlarının yönlendirilme biçimi, yani bir yönetim sorunu olarak tanımlar. Birey veya grupların davranışlarını yönlendirmek için iktidarlar, din-devlet, hukuk (mahkeme, hapisane), okul ve teknolojinin gelişimine paralel olarak medya-popüler kültür gibi birçok kurumu bir yönlendirme aracı olarak kullanırlar. Bu araçların sistemli olarak, iç içe geçmiş bir halde kullanımı sonucunda iktidarlar, toplumdaki bireyleri kültürel bir varlık olarak üretir. İnsanlar kendi yaşamlarının akışını elinde tutan birer özne olmaktan çıkıp, kendi dışında fakat gerçekte her zaman bir parçası olduğu görüntüler dünyasında bir nesne haline gelmiştir. Bireyin nesneleşmesinin temelinde kendisini bir özne olarak görmeye devam etmesi yanılığısı vardır. İktidar tarafından sürekli gözetlenip kontrol altında tutulan, davranışları iktidarca belirlenmiş bireyler, özne oldukları yanılsamasıyla günlük yaşamlarına, iktidarca yaratılmış "umut"larına, "mutluluk"larına, "hayal"lerine devam ederler. İktidarca yaratılan birey, insanın kendisine yabancılaşmasının sağlanmasıyla elde edilen bireydir. Yabancılaşma, bir başka deyişle insanın kendisi olmaktan çıkması...

"İster psikolojik, ister sosyolojik, isterse iktisadi ve/veya siyasal bağlamda yorumlansın, çağımız insanı, gerçekten de 'yabancılaşmış' insandır. Genel hatlarında ele alındığında, kendini toplumsal bir varlık olarak algılamamaktadır; bireysel çıkarını her şeyin önüne yerleştirmiştir; yaşamının kaynağını oluşturan doğayı -kendisi ve türünün geleceğini düşünmeksizin- tahrip etmektedir; çalışması içsel varlığını gerçekleştirebileceği, toplumsal dünyasını zenginleştirebileceği bir süreç olarak değil, üzerine yükümlenmiş bir 'lanet' olarak algılar; 'var olma' edimini çoktan 'sahip olma'ya eşitlemiştir; aklının eleştireliliğini ve yaratıcılığını kitle iletişim araçlarının yönlendiriciliğine teslim etmiştir; her an kendini, soyunu, türünü yok edebilecek potansiyele sahip muazzam silahların gölgesinde yaşadığının farkında değildir; servet dağılımının dünya ölçeğindeki dengesizliğini, dünya nüfusunun büyük bölümünün açlıkla karşı karşıya olduğunu, suyun, havanın, toprağın büyük bir hızla yitirildiğini, üzerinde yaşadığı gezegenin 30-40 yıl içinde yaşanması olanaksız bir çöle dönüşeceğini, silah tacirlerinin kârı adına bölgesel savaşların, uyuşturucu baronlarının kazancı uğruna gençliğin zehirlenmesinin sürdürüldüğü... bilse dahi bunlara karşı kayıtsızdır... Tüm bu verilerin (ve daha nicelerinin) oluşturduğu korkunç tablo karşısında yapabileceği tek şey, çaresizlik içinde omuzlarını kaldırıp, 'Ne yapabilirim' demektir; 'benim elimden bir şey gelmez ki...'

İşte yabancılaşmanın gündelik yaşamdaki anahtarı da tam bu kritik cümlede yatmaktadır: 'Benim elimden bir şey gelmez ki...'

'Benim elimden bir şey gelmez ki', güçsüzlüğün kabulü ve ona teslim oluştur. Bu güçsüzlük, bireyin kendi yaşamının ve toplumsal gidişatın ipini elinden kaçırmışlığıdır. İnsan(lar)ın bireysel ve toplumsal yaşamlarının akışının kendi dışında, mahiyetini çözemedikleri, anlayamadıkları ve karşısında çaresiz kaldıkları güç(ler) tarafından yönetildiğini ve bu güç(ler) üzerinde bir etkide bulunamayacaklarını teslim etmelerinin ve yaşam tarzlarını bu teslimiyete uyarlamalarının adıdır yabancılaşma.

Bu teslimiyet, gerçekte 'iktidar'adır...' (Yabancılaşma ve... S. Özbudun/G. Markus/T. Demirer, Ütopya Yayınları, Sf 44... Ayrıca Yabancılaşma üzerine daha ayrıntılı bir değerlendirme için, bkz, Partizan 2011/75, Sf 20-50)

Kapitalist sömürünün, yabancılaşmanın, yozlaşmanın, sistemin çürümüşlüğüne rağmen kitlelerin ikna edilmişliğinin boyutunu anlamak için kimi somut verilere bakmak yeterli olacaktır:

"Oxfam'a göre, 'Dünya bugün üzerinde yaşayan herkesi doyuracak kaynaklara sahip ama her gün 925 milyon insan aç kalıyor.' Yine Oxfam'ın 'Kaynakları Sınırlı Bir Dünyada Gıda Adaleti' başlıklı raporuna göre, dünyanın en yoksul kesimi şu anda gelirlerin % 80'ini gıda için harcıyor. Küçük toprak sahiplerine yatırım yapılmaması nedeniyle gıdanın büyük bölümünü ithal etmek zorunda kalan Guatemala'da 865 bin kişinin gıda güvenliği yok..." (Veriler için bkz: Kaldıraç, Sayı 124, T. Demirer, "Öfkelenin, 'Hayır' deyin, Başkaldırın! Kaldıraç, Sayı 124")

Yine Dünya Bankası, Avrupa ve Orta Asya'da gelişmekte olan ülkelerin tamamında 2011 yılında büyüme beklentilerini, ancak gıda ve enerji fiyatlarının artmasıyla insanların fakirleştiğini, ülke ekonomilerinin daha kırılgan hale geldiğini bildiriyor. Ayrıca DB, artan bu gıda ve enerji fiyatlarının Avrupa ve Orta Asya bölgesinde 5.3 milyon dolayında insanın daha da fakirleşmesine neden olabileceğini öngörüyor.

IMF ve DB'nin bahar toplantıları kapsamında yayımlanan raporunda, günde 1,25 dolardan daha az parayla geçinen insan sayısının 2015'te 883 milyon olacağı ön görülüyor.

ABD'de tarladan sofraya ulaşan gıdaların % 40'ı çöpe gidiyorken, İngiltere'de gıda konusundaki israf yılda 13 milyar Euro iken BM verilerine göre dünyada bir milyar insan açlığın pençesinde yaşamaya çalışıyor, yetersiz beslenenlerin sayısı ise 2,5 milyara ulaşmış durumda.

Dünyadaki varlıklı kişilerin sayısı 2010'da 10,9 milyona ulaşmış. Bu da dünya nüfusunun yaklaşık olarak 7 binde birini oluşturan bu burjuva sınıfı dünyanın geri kalanının "kaderini" belirlediği anlamına geliyor.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) "2011 Küresel İstihdam Eğilimleri" raporuna göre 2010 itibarıyla, küresel işgücü piyasalarında 205 milyon işsiz bulunmakta. Bu oran işsizlik oranının dünya ortalamasının % 6,2 olduğu anlamına geliyor. Rapora göre, istihdam koşulları giderek enformelleşiyor, işgücü piyasaları esnekleştirilmiş koşullarda parçalanıyor ve güvencesiz hale getiriliyor. ILO'ya göre 2009 yılında küresel ölçekte, toplam 3 milyar olan işgücü istihdamının yarısı yani 1,5 milyarı güvencesiz istihdamdan oluşuyor. 1999-2009 arasında güvencesiz istihdam edilen işçi sayısında 146 milyon kişi artmış. Güvencesiz istihdam edilen işçilerin oranı; Sahraaltı Afrika'da % 75,8, Latin Amerika'da % 32,2, Güney ve Uzakdoğu Asya'da % 65,4 olarak hesaplanmış durumda.

Dünyaya ilişkin verilerde şimdi de çocuk işçilerin durumuna bakalım. Yine ILO verilerine göre dünyada 215 milyon çocuk işçi bulunuyor. Bunlardan 7 milyonu çalışırken yaşamını yitiriyor. 115 milyon çocuk işçi tarım, madencilik ve inşaat gibi alanlardaki tehlikeli işlerde çalıştırılıyor. 15-17 yaş çocukların çalıştırılması konusunda tüm dünyada % 20'lik bir artış söz konusu. Zengin ülkelerde bile 15 yaş altındaki 2,5 milyon çocuk; tarım, inşaat, tekstil ve ayakkabı fabrikalarında kötü ve tehlikeli koşullarda çalıştırılıyor. ABD'de 120 bin, İspanya'da (ki bu ülkede her beş kişiden biri işsiz ve gençler arasında işsizlik % 45 olmasına rağmen) 200 bin, İtalya'da 400 bin, İngiltere'de 2 milyondan fazla 15 yaşın altında çocuk çalıştırılıyor. (Veriler için bakınız, T. Demirer, age)

Dünyada 1 milyar kadın, erkek şiddetine maruz kalıyor; her 6 dakikada bir kadına tecavüz ediliyor.

ABD'de her yıl 4.000 kadın dayak sonucu yaşamını yitiriyor. İngiltere'de her yıl ortalama 150 kadın erkek şiddetinden ötürü yaşamını yitiriyor. Fransa'da 500 bin kadın, fiziksel şiddete maruz kalıyor... Her ay ortalama 6 kadın aile içi şiddetin kurbanı... 5 milyon nüfusu olan Danimarka'da her yıl 64 bin kadın erkek şiddetine maruz kalıyor... Almanya'da 4 milyon kadın (her üç kadından biri) şiddet mağduru. İspanya'da ev içi şiddete maruz kalan kadınlar 2 milyon civarında. İsveç'te her 10 kadından 7'si şiddete maruz kalıyor. Hollanda'da her yıl 2 bin kadın, erkek şiddetiyle tanışıyor... Avusturya'da boşanmaların % 59'u aile içi şiddetten kaynaklanıyor. Çin'de 44 milyon kadın kayıp. Rusya'da yılda 12 binin üzerinde kadın aile içi şid-

det sonucunda hayatını kaybediyor. 1977'den beri ABD'deki kürtaj kliniklerinde 80 bin şiddet ve taciz vakası yaşanmış. Her yıl 2 milyon genç kız ve kadın sünnet ediliyor. Her yıl 120 bin kadın veya genç kız, Batı Avrupa'ya satılıyor. Dünyadaki 1,3 milyar yoksulun % 70'ini kadınlar oluşturuyor. Dünya çalışma yaşamındaki 3 milyar kişinin 1,1 milyarı kadın. Kadınlar erkeklere göre daha düşük ücret alıyorlar... Dünyada her 3 kadından biri fiziksel şiddet görüyor. Her yıl yaşları 5 ile 15 arasında değişen 2 milyona yakın kız çocuğu fuhuşa zorlanıyor. ABD'de her yıl 4 milyon kadın şiddete maruz kalıyor. Hindistan'da her gün 5 kadın çeyiz kavgaları nedeniyle ölüyor/öldürülüyor. Güney Afrika'da 90 saniyede bir 1 kadına tecavüz edildi. Her yıl 2 milyon kadın uluslararası kadın ticaretinde kullanılıyor...

358 Dolar milyardlerinin toplam serveti dünya nüfusunun yarısına eşittir. Dünya nüfusunun en zengin % 5'lik dilimi, yeryüzündeki tüm mal varlığının % 86'sını, dünya pazarının % 82'sini, dış yatırımların % 68'ini elinde bulundurmaktadır. Dünyanın en yoksul % 20'lik kesimiyle karşılaştırıldığında en zengin % 20'lik dilimin toplam gelirden elde ettiği pay, 1960'taki 30 kattan, 1990'larda 81 kata çıkmıştır. Dünyanın en zengin üç şirketinin (Exxon Mobil, Ford, General Motors) her birinin geliri, G-7 ülkeleri dışındaki 191 ülkenin her birinden daha yüksektir. Dünya nüfusunun yarıya yakını yoksulluk, üçte bire yakını açlık sınırında yaşamakta, yılda 30 milyonu aşkın insan açlıktan ölmektedir. (Veriler için bakınız: "Liberalizm/Muhafazakarlık Kısacında Kadın", S. Özbudun, C. Sarı, T. Demirer, Kaldıraç Yayınevi, Sf 19-21, 49, 208-209)

Dünya geneline ilişkin bu verilerle açığa çıkan tablonun sorumlusu kapitalist sistemin kendisidir. "Küresel kriz" kapitalist sistemin yapısal krizidir. Kapitalistlerin, çok uluslu şirketlerin (ÇUŞ) maksimum kâr elde etmek üzere minimum ücret ve sosyal güvenceye yönelmeleri bu tabloyu ortaya çıkarmıştır. Dahası, kapitalizm durmayacaktır. Durdurulmadıkça! "Yeniden yapılandırma", "reform", "kurtarma paketleri" vb.lerinin tümü, sömürü çarkının dişlileri arasında ezilen kitlelerin kurtarılması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi adına geliştirilen önlemleri anlatmıyor. Aksine onları ezen çarkın dişlileri olan şirketleri kurtarma önlemlerini ifade ediyor. 1960'lardan günümüze dillerden düşürülmeyen "Yeniden yapılandırma" programlarının sonucunu yukarıda hep birlikte gördük. Maksimum kâr, maksimum sömürü, işsizlik, güvencesiz iş, güvencesiz yaşam, açlık, kültürel iflas, yozlaşma, yabancılaşma ve örgütsüzlük...

Bugün adım adım zirvelerine ulaştığımız bu sürece, Türkiye esasta 1980

AFC döneminde uygulanan ekonomik-sosyal politikalarıyla daha belirgin bir şekilde dahil olmaya başlamıştır. 24 Ocak kararları, kitlelerin sosyal taleplerinin darbeyle bastırılması, örgütlenmelerinin dağıtılması, apolitik bir gençlik yaratılması, kazanılmış tüm haklara saldırılması vb. vb.. hepsi 12 Eylül darbesiyle hız kazandı ve karşısında onu durduracak veya yavaşlatacak bir sosyal muhalefet olmaksızın bugünlere kadar gelindi. (Türkiye’de ulusal hareketin varlığı ve mücadelesiyle, Türkiye Kürdistanı’nda, halkın politik bilincinin yükseldiğini de teslim etmek gerekir. Fakat bu durum bile, devletin bölgede sosyal, kültürel ve ekonomik hedeflerine ulaşmasını çoğunlukla engelleyememiştir.)

Adım adım zirvesine ulaştığımızı belirttiğimiz bu süreç içinde, toplumun yapısında da gözle görülür biçimde birçok değişimler yaşanmıştır, yaşamaya da devam etmektedir. Toplumun yapısındaki değişimlerin nedenlerini doğru tahlil edebilirsek, geçmişte yaşananları gerçeğe uygun bir şekilde tanımlar, bugünü doğru bir şekilde kavrar, yarın için gerçekçi, sürecin ihtiyacına yanıt olacak politikalar üretebiliriz.

Toplumun yapısı esasta, üretim ilişkilerindeki değişime göre şekillenir. Toplumun üretim şeklinden bireyler arası ilişkilere kadar bir dizi şey maddi yapının değişmesine paralel olarak değişir. Bu değişim bazı alanlarda daha hızlı olur, bazı alanlarda ise daha yavaş olur ama değişim sürekli bir şekilde hep devam eder. Değişim günlük yaşamda da kendisini hissettirir. Toplumsal altüst oluşlar olmadığı sürece, her dönem, toplumdaki değişim, hakim üretim şekline ve hakim ideolojinin belirlediği yönde olur, toplumsal ilişkiler buna paralel olarak şekillenir. Toplumdaki bireyler bazen bu değişimi erken algılayıp buna uyum sağlarken, bazen de değişime uyum sağlayamaz ve, ya toplumdaki dışlanır, ya hakim sınıflarca cezalandırılır ya da yok olup gider. Bazen de bu değişime karşı protesto mahiyetinde hareketler oluşur. Yeninin şekillenmesi bu protesto hareketleri veya ezilen sınıfların tavrına göre belirlenir. O zaman da hakim sınıfların belirleme süreci biter. Yani toplumsal sistem değişir.

Toplumsal değişimler genelde hep yakınmalar temelinde dillendirilir. Toplumun geneli değişen toplumsal ilişkiler ve değerlerden hoşnutsuzdur. Değişimi kabul etmeme eğilimleri güçlüdür. Ama toplumsal değişimin sürekliliğinde bir aksama olmaz. Maddi yapıdaki değişim toplumsal ilişkilerdeki değişimi koşullar. Bahsini ettiğimiz maddi yapıyı ise üretim biçimi oluşturur.

Üretim ilişkileri ile üretim şekillerinde de sürekli bir değişim vardır. Bu

değişimi etkileyen birçok farklı neden vardır. Hakim üretim ilişkileri çoğunlukla, eski üretim ilişkilerini kendisine bağlamak veya eski üretim ilişkilerini kendi ihtiyacına göre bir şekil vermek ister, fakat bazen de onu tasfiye eder. İdeolojik, politik ve kültürel yapı da buna göre şekil alır. Ekonomik yapı ile uyumsuz olan politik, kültürel vb. yapılar, toplumda hakim olamazlar, ama toplumsal yapıda varlıklarını sürdürebilirler. Eski ekonomik yapı hakimiyetini yitirmesine rağmen onun düşünsel uzantısı, ideolojisi, politika ve kültürel ilişkileri bir süre daha toplumda varlığını devam ettirebilir. Yine henüz hakim hale gelmemiş geleceğin ekonomik yapısına uygun ideolojik-politik ve kültürel ilişkiler de toplumsal yapı içerisinde kendisine yer bulabilir.

Toplumsal yapıyı anlamak istediğimizde öncelikle işe üretim tarzını ve ilişkilerini çözümlyerek başlamalıyız. Bu ilişkiler karmaşık ve görünmez olabilir. Buna karşın toplumsal ilişkiler daha açık ve görünür olabilir, bunların nedenleri açık ve görünür olmaz.

Örneğin, feodal üretim ilişkilerinin hakim olduğu toplumsal yapıda toprak çok önemli bir üretim nesnesidir. Dolayısıyla toprağa bağlı sorunlara çokça rastlanılır. Kavgalar, dövüşler toprak sorunları kaynaklıdır. İlk bakışta davaların toprak sorunları üzerine olduğunu görürüz.

Yine feodal üretim ilişkilerinde pazarların darlığı nedeniyle toplumsal ilişkilerin de daha sıkı olduğunu görürüz. Bir köyde hayvanların tarlalara girmesi nedeniyle insanlar birbirini öldürebiliyorken, aynı köyde düğün, bayram vb.lerinde insani ilişkilerin daha sıcak olduğu da görülür.

Yine feodal üretim ilişkilerinin hakim olduğu toplumsal yapıda kadın soyun devamı ve işgücü açısından çok önemlidir. Feodal yapıda soy erkeklerle eş tutulduğundan soyun devamının sağlayıcısı olarak kadın "erkeğin namusu" olarak görülür ve kavgalar-dövüşler bunun üzerinedir. Kan davaları çoğu kez toprak ve "namus" nedeniyle çıkar. Diğer yandan feodal toplumda pazarın dar oluşu ve teknolojinin gelişmemiş olması nedeniyle insanlar daha çok birbirlerine ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle yardımlaşma daha gelişmiştir, hatta imece denen ortak çalışma şekilleri gelişmiştir. Yine bu nedenle üretim dışında da insanlar arası ilişkiler, insani ilişkiler daha sıkı ve sıcaktır. Ama teknolojinin gelişmesi, üretim biçiminin değişmesi ile birlikte hem ortak çalışma, hem de insani ilişkiler zayıflar. On kişinin yaptığı işi traktör tek başına yapmaktadır. İşler artık komşulara ihtiyaç duyulmadan kotarılmaktadır. Ne kadar özlem duyulursa duyulsun imece, ortaklaşa çalışma şekilleri ortadan kalkmaktadır. Pazarların gelişmesine paralel insanlar her şeyini pazara çıkarıp sattığı gibi ih-

tiyaçlarını da pazardan temin etmektedir. Böyle bir üretim ilişkisinde konu-komşuya, eşe-dosta daha az ihtiyaç duyulmaktadır.

Görüldüğü gibi toplumsal ilişkiler, kültürel değerleri vb.leri hep üretim tarzına ve ondaki değişime göre şekillenmektedir. Dünyayı değiştirme pratiği içine girmişsek başta üretim tarzı ve ilişkilerindeki değişim olmak üzere toplumsal yapıdaki değişimi doğru olarak kavramalıyız. Bu değişim dinamik bir şekilde sürekli olduğu için bizler de sürekli bir şekilde değişimi kavrama uğraşı içinde olmak zorundayız.

Sınıflı toplumlarda, hep bir hakim sınıf ve değişik biçimlerde bile olsa sömürü vardır. Artık değeri gasp etme biçimi ise değişmektedir. Bu nedenle sömürü eksenli bir bakış açısı ile baktığımızda bir avuç sömürücünün hakim sınıf durumunda olduğu sınıflı toplumları birbiri ile karşılaştırıp içlerinden birini tercih etme şeklindeki bir düşünüş, komünistlerin düşünüş biçimi olamaz. Ne sınırlı ilişkilerin hakim olduğu ve bu nedenle "daha sıcak" insani ilişkilerin geliştirilebilen feodal toplum ne de pazarların genişlemesi nedeniyle bireylerin, bireysel davranışlarının ön plana çıkarak insanların birbirleriyle ilişkilerindeki zayıflamaların hat safhaya çıktığı kapitalist toplum komünistler açısından ilerici olabilir. Kapitalist toplum, insanın kendi özüne yabancılaşması açısından, insanlık tarihindeki en üst noktayken, aynı zamanda insanın özgürleşmesi ve kurtuluşuna giden yolun da son uğraşısıdır.

Toplumsal ilişkilerde müthiş değişimlere tanık olmaktadır. Bunları algısal düzlemde herkes anlamakta, en azından günlük yaşamında görmektedir. Örneğin, artık internet, cep telefonu, alışveriş merkezleri günlük yaşamın bir parçası haline aldı. Bunlar insanların yaşamlarına ve düşünüşlerine oldukça önemli etkilerde bulunup değişimler yarattı. Peki, bunlar ne anlama geliyor ve insanların-toplumun yaşamında düşünüşünde ne gibi değişimler yarattı?

Meta ilişkisi toplumsal ilişkileri gizlemekte, hatta görünmez kılmaktadır. Tüm ilişkiler meta ilişkisi haline gelmektedir. Yani alınıp satılabilmekte ve kullanım değeri oluşturabilmektedir. Kapitalist toplumda duygular, vicdanlar bile pazara sürülüp, alınıp satılabilmektedir. Dolayısıyla alınıp satılmayacak hiçbir şey yoktur kapitalizmin mantığında. Her şey paraya çevrilip bir kâr elde etme nesnesi haline gelebilmektedir. Kapitalist meta ilişkisi girmiş olduğu her yerde eski ilişki tarzlarını, eski sosyal yaşamı ya yıkmakta ya yeniden şekillendirmekte ya da kendisine hizmet edecek şekilde tamamen kendi kontrolüne almaktadır.

Verili bir toplumda, verili bir zaman diliminde toplumsal panoramaya bakarken, üretim biçiminden yola çıkmak, var olan olguları tanımlayıp anlamlandırmak için gereklidir.

Feodal üretim biçiminin önemli oranda varlığını koruduğu bir toplumda, dışa kapalı dar gruplardan oluşan toplumsal yapıyı görmek mümkündür. Aile ilişkileri çok sıkıcıdır. Devletin temsilcisi gibi erkeğin yani babanın otoritesi kutsal ve dokunulmazdır. Evlilik daha çok soyun (erkeğin soyunun) devamı için şekillendirilmiştir. Dolayısıyla evlilikte ailedeki hakim otoritelerin belirleyiciliği söz konusudur. Yani babanın (bazen anne de buna dahil olabilir) otoritesinin belirleyiciliği... Evlenecek ilgili bireylerin görüş ve düşüncelerinin önemi yoktur. Anne ve baba kızının veya oğlunun kiminle evleneceğine karar verir. Erkek için fiziksel güç, kadın için fiziksel gücün yanında ve ona bağlı olarak doğurganlık önemlidir. Çünkü toprakta çalışacak insan gücüne ihtiyaç vardır. Ne kadar çok insan gücü olursa aile o kadar güçlü olacaktır. Yani aile bireylerinin, aile için önemi fiziksel güçleri ile doğru orantılıdır.

Kapitalizm bu aile biçimini dağıtır. Aileyi oluşturan insanlar tek tek pazara çıktığı için aile parçalanır. Aile bireyleri arasındaki ilişkiler parasal ilişkilere dönüşür. Feodal toplumun tüm kutsiyetleri yok olur. Artık ailede bireylerin ne kadar para kazandığı önemlidir. Para kazanmayanın değersizleşme durumu yaşanır. Ailenin sosyal yapısı da bozulur. Çocukların emek güçlerini anne ve babaları pazara sürer. Yaşamak için bunu yapmak zordadırlar. Bu bir vicdan veya kutsiyet sorunu değildir. Kadınlar genç yaşta çok ağır çalışma koşullarında çalışmak zorunda kalır, maden ocaklarına bile sürülebilirler. Bu koşullar içinde iliklerine kadar sömürülürler. Bireylerin, ailesine, eşine, çocuklarına, kendisine ayıracak zamanı kalmaz, hepsini kapitalist alır. Cinsel ilişkilerde bir kuralsızlaşma yaşanır. Babası bilinmeyen çocuklar çoğalır. Marks kapitalizmin ilk geliştiği İngiltere'deki bu gelişmeleri Kapital'de uzun uzun anlatmıştır.

Kapitalist ekonomik yapının hakim ekonomik yapı haline gelip toplumsal yapıyı da değişime uğratmaya başladığı ilk günden günümüze toplumsal yapıdaki bu değişimlere hem nicelik olarak, hem de nitelik olarak nice değişimler eklenmiştir. Geline aşamayı daha iyi anlayabilmek için, günümüzde televizyonlarda her gün birçok örneğini görmüş olduğumuz evlilik programlarının ya da internette bolca rastlanan evlilik sitelerinin ne anlama geldiğini ele alalım: Öncelikle artık evliliğe yüklenen "kutsal"lığın ciddi anlamda ve önemli oranda yıkıldığını belirlemek gere-

kıyor. Evlilik, cinselliğin pazarlandığı, alınıp-satıldığı bir kurum haline gelmiştir. Evlilik programları vb.leri göstermektedir ki, bireylerin sevgi ve beğenilerinin kıstasları tamamen parasal değerlerle veya ona tahvil edilebilecek (ev, araba, arsa vb.) değerlerle ölçülmektedir. Yani insanlar kendilerini meta olarak pazara sunmaktadır. Evlilik programları da bunun alenileştirilme araçlarıdır. İnsanın insanla ilk ve dolaysız ilişkisi olan cinsel ilişkisi insan soyunun üremesi ve çocuk yetiştiriciliği bağlamında, "bir üretim aracı" olarak ele alınıp sınıfsallaşmaya paralel olarak nasıl ki kadının erkek tarafından ezilen bir cins olarak tahakküm altına alınmasıyla, ilk insani yabancılaşma yaşandıysa, bugün de bu yabancılaşmada erkek ve kadının kendilerini bir meta olarak dolaysızca pazara sunmaları ile doruk noktasına gelinmiştir. Sevgi, aşk, beğeni vs. hep insanlığın ortak orospusu olan parayla ölçülür hale gelmiştir. Artık tüm ilişkilerin meta-laştığına tanık olmaktadır.

Kapitalist ekonomik yapı ve buna paralel olarak teknolojidaki gelişmişlik düzeyi ve teknolojinin hakim sınıf olan kapitalistlerce kullanılışı bu toplumsal dokunun maddi yapısıdır. Gelinen aşamada düne kadar en kutsal olan tüm "mahrem" konular bugün televizyon kanallarında milyonlarca insana övüne övüne anlatılabilmektedir. Sistem bunu övmekte ve teşvik etmektedir. Ayrıca kapitalizm açısından ciddi bir pazar alanı da açılmış olmaktadır. Yine internet üzerinden yapılan evlilikler, toplumda epey bir yaygınlaşmıştır.

Elbette pazarda, kapitalist ticaretin özü biraz da aldatma, kandırma temelinde yükseldiği için, metasının değerini bulamayan, meta olarak değersizleşen, kandırılan bireylerin dramatik durumu yaygın bir hal almaktadır. Toplum, parçalanmış ve değersizleştirilmiş bireylerle doludur. Kapitalizm insanlığın el atmadık bir hücrecini dahi bırakmamıştır.

İnsanlar nesne olarak doğaya ve diğer insanlarla arasındaki ilişkiye tasarımlar ve emek süreci ile müdahale edip değiştirebilmektedir. Bu, insanları özne durumuna dönüştürmektedir. Ama gelinen aşamada emperyalist-kapitalist sistemin ideolojik-politik saldırıları, insanları kendi emeğine ve toplumsal sürece yabancılaşmada doruk noktaya taşımıştır. İnsanlar kapitalizme, kendi yaşamlarına ve toplumsal sürece müdahale edemez duruma getirilmişlerdir. Sistem insanların ilişkilerini insan olarak ele alma durumunu değiştirip yarı-nesne durumuna dönüştürme sürecini derinleştirmiştir. Doğa ve diğer insanlarla arasındaki ilişkiye müdahale edip değiştirme durumundan uzaklaşması, insanların özne olma durumundan

da uzaklaşmasıdır. Televizyonlardaki evlilik vs. programları ile internetteki bu kapsamdaki siteler incelendiğinde bu durum açıkça görülmektedir. İnsanlar arası ilişkilerin bu hale gelmesinde kullanılan bir diğer araç cep telefonlarıdır. Değişen, değiştiren, özne olan değil nesneleşmiş, metalaşmış insanlar yaratılmak istenmektedir, yaratılmaktadır.

Görüldüğü gibi toplumda hakim olmaya başlayan meta ilişkisi insanların birbiriyle ilişkilerini de belirler hale gelmiştir. Görünürde pek anlamlandırılmayan ilişkilerin arkasında meta ilişkisi vardır.

Toplumsal panorama da toplumsal üretime göre şekillenmektedir. Bir taraftan kapalı, geçimlik üretim şekli çözüldükten diğer taraftan her şey pazara çıkarılmaktadır. Daha açık biçimde feodal üretim biçimi çözüldükten kapitalist üretim biçimi gelişmektedir. Ancak ülkemizdeki kapitalizmin kendi ayakları üzerinde duracak bir "ilkel birikim" yaşamamış olması (emperyalizmin yarı-sömürge olması) beraberinde bu gelişimin "kendine has" bir özellik taşımasına neden olmaktadır. Yarı-feodal, yarı-sömürge sosyo-ekonomik yapı diye tanımladığımız bu alt yapının üzerinde yükselen üst yapının karmaşık özellikler taşıması doğaldır. Böylesi bir toplumsal formasyonda ilk başta çocuk ve kadınlar sömürü çarkının en ögütücü dişlilerinin arasına çekilirler.

Kadınlar feodal ekonomik yapıda, tarlada çalışır, evde ev işlerini yapar, yatakta erkeğin zevkini tatmin eder. Yani feodal toplumda tam anlamı ile toplumsal üretime katılamaz, üretim içinde kocası aynı zamanda patronudur. Kapitalist toplumda kadın toplumsal üretimin içerisine daha fazla çekilir. Sömürünün daha yoğun olduğu koşullarda kadın ve çocuk emeği hep tercih edilir. Toplumsal üretim içine çekilen kadın sayısı yine de erkeklere göre düşüktür. Büyük bir kadın kitlesi yine eve hapsedilir. Erkeğin emek gücünün yenilenmesi sürecinde kadın, ücretsiz emek gücü olarak çalıştırılarak erkeğin emek gücü maliyeti düşürülür. Bu durum kapitalistin artı-değer sömürsünü artırır. Yani kapitalist sistem günümüzde kadını toplumsal üretime katmasa bile, eve mahkum ettiği kadının ücretsiz ev işçiliği üzerinden hem kadını hem de erkek işçiyi sömürmektedir. Kırdan şehire göçle birlikte kadınlar tam anlamı ile ya ev kölesi ya da toplumsal üretimde aşırı sömürüye mahkum edilmiştir. Yazımızın ilerleyen bölümlerinde kadın ve çocukların toplumsal üretimdeki yerine paralel olarak ne halde olduklarını istatistiklerle birlikte ele alacağız.

Toplumsal panoramayı ele aldığımızda kadın cinayetlerinin varlığı ilk görünen olgudur. Başlı başına bu konuyu ele almasak da bir-iki değinide

bulunmak gerekiyor. Kapitalizmde kadının emeğinin sömürülmesiyle yetinilmez, fuhuş batağına itilerek kadının cinselliği de sömürülür, bu da yetmez, kadın bedeni metalaştırılıp erkeklerin sömürüsüne sunulur. Bu yalnızca fuhuşla olmaz. Reklamlardan, kadın programlarına, gazetelerin arka sayfalarından vb.lerinden otomobil dergilerine kadar birçok yazılı ve görsel burjuva-feodal medya aracılığıyla kadın bedeni erkeklere sunulur. Ayşe ve Fatma'nın bedeninden öte sömürüye sunulan kadın bedenidir ve alıcısı da Ahmet ve Mehmet'ten öte bir bütün olarak erkek cinsidir.

Kapitalizmle birlikte kadının daha fazla toplumsal üretime katılmasının önu açılmıştır. Dolayısıyla ezen cins açısından bazı mevziler kaybedilmiştir. Eskisi gibi erkeğin kadın üzerindeki otoritesi tam ve tartışmasız olamamaktadır. Kadının toplumsal üretime çekilmesi, kadının ezilen cins olma durumuna son vererek süreci açacak maddi zemini yaratması açısından elbette önemlidir, ama tek başına kadının ezilmesine son vermemektedir. Ataerkil sistemin yarattığı binlerce yıllık kültür, ideolojik şekillenişler vardır. Ayrıca kapitalizm kadının ikinci cins olma durumunu farklı biçimler altında sürekli bir biçimde yeniden üretmektedir.

Bu belirlemelerin ışığında şunu rahatça söyleyebiliriz ki kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetlerini sadece feodal düşüncenin ürünü, feodal gelenekler vb. ile açıklamak mümkün değildir. Ayrıca yukarıda kimi somut verilerini de verdiğimizden açıkça görüleceği gibi kapitalist-emperyalist ülkelerde de kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri hiç de azımsanmayacak oranlardadır.

Bu cinayetlerin ve şiddetin temel nedeni kadının erkek karşısında kazanmış olduğu mevziler karşısında, erkeğin bu durumu kabul edememesi ve kadının kazanımlarına silah ve şiddet yoluyla karşı koyması ve saldırmasıdır. Günlük yaşamda bu saldırı belki Ayşe'ye, Fatma'ya yapılıyor görünse de, gerçekte saldırı kadın cinsine karşı yapılıyor. Yapanlar da yine günlük yaşamda Ahmet, Mehmet olarak karşımıza çıksa da esasta bu insanların azmettiricisi olan bin yıllardır kadın cinsini ezen erkek cinsi, erkek egemen sistemdir.

Türkiye'de toplumsal değişimin hangi aşamada olduğunu anlamak için Türkiye'deki durumu bazı başlıklar altında inceleyelim.

Çocukların durumu

Kapitalist kâr mekanizmasının işlediği her alanda, sağlıkta, eğitimde ilk mağdur olanların başında çocuklar ve kadınlar geliyor. Yukarıda kadın emeğinin kapitalistlerce gerek üretim sürecinde ucuz işgücü olarak kul-

lanılmasını, gerekse kadının kendi evinin dört duvarı içinde hapsedilmesi ile artı-değer yaratmak için nasıl kullanıldığını aktardık. Kırdan kente güçle birlikte çocuk emeği de metalaşmış, kapitalist için, kadın emeği gibi, bir ucuz işgücü kaynağı haline gelir, getirilir. En ağır iş kollarında dahi çocuk emeği kullanılmaktadır. Üstelik çoğunlukla hiçbir sosyal güvenceleri olmaksızın çalıştırıldıklarından çocuklar en ucuz işgücünü oluşturmaktadırlar. Yine kriz dönemlerinde işini ilk kaybedenler de çocuklar olmaktadır, ardından kadınlar gelir.

Çocuk emeği üzerindeki sömürüyü daha açık olarak görmek için verilere bakalım. (Bu bölümde aktarılan veriler, "Öfkelerin...", T. Demirer; Kaldıraç, Sayı 124"; "Liberalizm/Muhafazakarlık Kıskaçında Kadın", S. Özbudun vd-Kaldıraç Yayınevi"; "Yabancılaşma ve..." T. Demirer vd.-Ütopya Yayınevi adlı kitap ve yazılardan derlenmiştir.)

Türkiye'de 6-14 yaş grubunda 11 milyon çocuk var. Bunlardan 3 milyon 842 bini çalıştırılıyor. Demek ki her üç çocuktan biri çalıştırılıyor. Yine bunların yarısından çoğu okuma yazma bilmiyor. Çalışanlardan 19 bin kız ve 26 bin erkek çocuk imalat sektöründe çalıştırılıyor.

OECD'ye göre, Türkiye yoksul çocuk sayısı bakımından İsrail ve Meksika'dan sonra en kötü ülke durumunda.

Cumhuriyet gazetesinin 5 Ekim 2008 tarihli "onlar sokaklara emanet" başlıklı haberine göre, 42 bin çocuk sokaklarda yaşıyor, 132 bin çocuk zorla tarım işçiliği yapıyor. Yılda 7 bin çocuk taciz ve tecavüze uğruyor.

1 Haziran 2008 tarihli Sabah gazetesinin Hülya Karadağlı imzalı haberine göre, Emniyetin cinsel suçlarla ilgili raporunda şu bilgiler var: 1999'da 600'lerde olan tecavüz vakaları 2007'de 1000'e yaklaşırken, sadece 2007'de 1268 olayda 1800 çocuk cinsel saldırıya uğradı, 4 çocuk hayatını kaybetti. 2008 yılının ilk üç ayında 209 tecavüz olayı yaşandı. 2 çocuk hayatını kaybetti. Çocuklar sadece dışarıdan değil, aile içi ve akrabalarından gelen cinsel saldırı olaylarının da kurbanı. 2007'de bu şekilde 111 çocuk saldırıya uğrarken 11'i ciddi şekilde yaralandı.

Üstelik tüm bunlar sadece kayıtlara geçen olayların sayısı. Bir şekliyle polise yansımaları engellenen ve kayda geçmesi mümkün olmayanların varlığının, özellikle de feodal-ataerkil toplumsal değer yargılarının etkisiyle oldukça fazla olduğunu düşündüğümüzde, bu konuda çok daha vahim bir tablonun söz konusu olduğu görülecektir.

Sistem, çocukların bedensel bütünlüklerine yönelip, ruhsal sağlıkla-

rını bozmakla yetinmiyor. Kapitalist sistemin devamlılığı için bugününe saldırarak yarınını da teslim almaya çalışıyor.

İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi'ne göre şiddet olaylarına karışanların % 34,87'si çocukluğunda şiddete karıştığını ve kadınların % 29,83'ü, erkeklerinse % 43,60'ı şiddet uyguluyor.

Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu'nca yapılan araştırmaya göre, çocukluğunda kötü muamele gören annelerin % 33,33'ü çocuklarına şiddet uyguluyor. 2002 yılı verilerine göre Türkiye'de 83 bin çocuk karakolluk oldu. 0-10 yaş grubu mağdur olduğu için, 11-18 yaş grubu ise "şüpheli" olarak karakolluk oluyor.

Türkiye'de eğitim, eğitim sisteminin durumu çoğunlukla üniversite gençliğinin talep ve mücadelesiyle gündeme geliyor. Bu nedenle bu alanda az çok da olsa bilgi sahibi olunabiliyor. Fakat ilköğretimdeki durum yeterince bilinmiyor. Uluslararası Eğitim Başarılarını Belirleme Kuruluşu'nun Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi çerçevesinde, 35 ülkede ilköğretim 4. sınıf öğrencileri arasında yapılan araştırmanın sonucuna göre, Türkiye 35 ülke arasında 28. durumda ve çocukların okuma becerileri uluslararası standartların altında.

Çocukların, internet ve TV bağımlılıkları artık herkesin günlük yaşamında kolaylıkla gözlemleyebildiği bir olgu haline gelmiş durumda. Artan kentleşmeye paralel olarak bu durum derinleşerek devam ediyor. Altı yüz psikolog, araştırmacı ve stratejist tarafından yürütülen bir araştırma marka bağımlısı bir neslin ortaya çıktığını gösterdi. "Marka gurusu" Martin Lindstrom, marka bağımlıların alabildiklerinden daha çok şey uman pasif ve mutsuz bir nesil yaratacağının altını çizerek çocukların ailelerinin satın aldığı ürün ve markaların % 67'sinde etkili olduğunu, ayrıca çocukların yıllık tüketim tutarının 1 trilyon doları geçtiğini belirtiyor. İşte kapitalizm için çocukların önemi de bu rakamlarda yatmaktadır.

Sonuç; Her üç çocuğumuzdan birisi çalıştırılıyor, çocuklara yönelik taciz ve tecavüz olaylarında sadece kayıtlara geçmiş olanların sayısı 7.000. Çocuklarımızın eğitimi uluslararası standartların altında. Bilgisayar ve TV bağımlılıkları artıyor. Tüm bunların sonucunda 2008'de açıklanan üç aylık araştırma sonuçları gösteriyor ki çocuklarımızın ruhsal bozukluk oranı % 19'dan % 53'e çıkmış durumda. Aradan geçen beş yılda bu oranın daha da yukarılarda olması şaşırtıcı olmaz.

Kadınların durumu

“Ekonomi Politîğin Eleştirisine Katkı”nın önsözünde Marks, bilinç ve toplumsal konum arasındaki ilişkiyle ilgili olarak şu tespitte bulunur: *“Varlıklarının toplumsal üretiminde, insanlar, aralarında, zorunlu, kendi iradelerine bağlı olmayan belirli ilişkiler kurarlar; bu üretim ilişkilerinin tümü, toplumun iktisadi yapısını, belirli toplumsal bilinç şekillerine tekabül eden bir hukuki ve siyasal üst yapının üzerinde yükseldiği somut temeli oluşturur. Maddî hayatın üretim tarzı, genel olarak toplumsal, siyasal ve entelektüel hayat sürecini koşullandırır. İnsanların varlığını belirleyen şey, bilinçleri değildir; tam tersine, onların bilincini belirleyen, toplumsal varlıklarıdır.”*(K. Marks, Ekonomi Politîğin Eleştirisine Katkı, Sol Yayınları)

Kadının toplumsal konum olarak ezilen cins olmaya giden yolu toplumsal işbölümü ile başlamıştır. Toplumsal işbölümünde kadının üretim sürecinden koparılması ile kadın eve hapsolmuştur. Kadın ne oranda toplumsal üretimin içerisine girerse o oranda da ezilen cins olmaktan kurtulabilmesinin zeminine kavuşacaktır. Bugün kapitalist toplumda, kadın daha fazla toplumsal üretime çekilmiştir. Fakat bu durum yine de çok sınırlı bir orandadır. Diğer yandan kadın emeği erkek emeğinden daha ucuzdur. Kadın tüm sektörlerde erkeklerden daha düşük ücretle çalıştırılmaktadır. Kadın istihdamı düşük olduğu gibi, kadın çoğunlukla en sağlıksız koşullarda çalışmak zorunda kalır. Yine kriz dönemlerinde işini ilk kaybedenler de kadınlar ve çocuklar olur.

Köyden şehre sürülen insanlar içerisinde her yönüyle en çok sıkıntı çeken yine kadınlardır. Köyde bir şekilde tarlada-bahçede çalışmaktayken şehirde her yönüyle eve hapsolme durumunu yaşar. Köylerdeki “ev kadınları”nın da dahil edilerek kadın istihdamının hesaplandığı geçmiş yıllara ait kimi istatistikler de kadının istihdam oranı yüksek olsa da günümüzde bu oran geçmişe nazaran düşük çıksa bile kadının toplumsal yaşama katılımı eskiye oranla daha fazladır. Göç olgusunun artmasıyla birlikte kadının şehirlerde eve hapsedilmesi, bugün istihdam oranının düşük çıkması sonucunu doğurmuştur.

Diğer yandan kapitalizm kadının ezilen cins olma durumunu çok geniş bir alanda sürekli olarak yeniden üretmektedir. Kadının ezilen cins olmasının maddî zemini olan toplumsal işbölümündeki yerine dair esasta bir şey değişmezken, kapitalizm kadın emeği ve bedeni üzerindeki sömürüsüne yeni alanlar açarak daha da derinleştirir. Sistemin toplumu ve toplumda kadını getirdiği noktayı yine somut veriler üzerinden ele alalım.

İşgücü piyasasına kadının katılım oranı 1955'te 15-64 yaş kadın nüfusunun (yani etkin nüfusun) % 77'si iken 1990'larda bu oran % 39 olmuştur. (Bknz "Yoksulluktan Sefaletle bir Göç Hikayesi", Servet Gün, Sf 171, Özgür Üniversite)

İstanbul Serbest Muhasebeciler ve Mali Müşavirler Odası'nın (ISMMMO) 07.03.2010 tarihli açıklamasına göre, bu oran 1999'da % 30'a, 2009'da ise % 26'ya düşmüştür. ISMMMO'nun 07.03.2010 tarihli "Kadınım, İşsizim, Mutsuzum" başlıklı raporuna göre 36 milyonluk kadın nüfusunun sadece 6,8 milyonu işgücüne dahil olabiliyor. 15 ve yukarı yaştaki kadın nüfusunun 26 milyon 317 bin olduğu belirtilen rapora göre, kadınların 3,7 milyonu okuma yazma bilmiyor; 6,9 milyonu ise sadece okur yazar düzeyinde bir eğitime sahip. 36 milyon kadının % 56,3'ünün eğitimi orta öğretimle sınırlı.

Rapora göre 2008/2009 yıllarındaki *"küresel finansal krizden kadınlar da payını aldı. 1 yılda 245 bin kadın işsizler ordusuna katılmış. Kadınların % 18,4'ünün geliri, % 25,4'ünün ise tasarrufları azalmış. % 25,9'u borçlanırken, % 22,7'si tatil ve eğlence masraflarını kısıtı. Kriz nedeniyle % 59,5'i daha ucuz ürünlere yöneldi. % 1,9'u otomobil, % 0,6'sı ise ev, arsa veya yazlık satmak zorunda kalırken % 2,3'ü ise çeşitli nedenlerle göç etmişler. Hiçbir parasal kazancı olmayan kadınların oranı 2007'de 19,7 iken bu oran % 25,6'ya çıkmıştır."*

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün resmi kayıtlarına göre Şubat 2010 Ağustos 2011 arasındaki 19 ayda 78 bin 488 aile içi şiddet vakası yaşanmış. Buna göre günde yaklaşık olarak 138 olay yaşanmaktadır. (Bkz 09.10.2011, Gündem)

İHD İstanbul Şubesi Dokümantasyon Biriminin araştırmasına göre 2011 yılı içerisinde 9 aylık zaman diliminde 143 kadın öldürüldü. 76 kadın cana kasten saldırıya maruz kalıp yaralandı, mahkemelere intikal edebilen 82 tecavüz vakası yaşandı.

Rapora göre *"Her yüz kadından 16'sı cinsel şiddete uğramaktadır. Buna göre 15 kadından 5'i eşi veya birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel şiddete uğramaktadır. Kadınların % 55'i duygusal şiddete, % 18'i birlikte olduğu kişinin ekonomik şiddetine maruz kalıyor. Türkiye genelinde 17 yaşından sonra yaklaşık her 15 kadından 1'i yakın ilişkide olduğu kişiler tarafından fiziksel şiddete, her 19 kadından 1'i gebelikte fiziksel şiddete maruz bırakılmıştır. 17 yaşından önce cinsel istismarın oranı % 6'dır. Araştırmamızın en çarpıcı sonucu ise fiziksel ve cinsel şiddet yaşamış kadınların % 88'i ne*

yakın çevresine, ne sivil toplum örgütüne, ne de devlet kuruluşlarından birine başvurmuştur.” (Bkz, 22.09.2011, Gündem)

Yani bu içerikteki olayların sadece % 12’si bir şekliyle dışarıya yansıtılmıştır. Bu da bu konudaki rakamların gerçeğin en fazla % 10 kadarını yansıtabildiğini gösterir.

Kadının toplumdaki yerine ilişkin verilerin yorumuna geçmeden önce, tüm bu verilerden daha şiddetli bir şekilde yüzümüze çarpan ve kadının durumunu en çarpıcı şekilde gösteren bir rapora bakalım.

Ankara Ticaret Odası’nın (ATO) “Neler Oluyor Bize?” adı altında dört bölümlük bir dizi raporunun ikincisi olan 18.07.2004 tarihli “Hayatsız Kadınlar Dosyası”na göre 35 milyon olan kadın nüfusunda (2004 tarihli veriler olduğunu gözden kaçırmayalım) 15-40 yaş aralığındaki kadın nüfusu 17 milyondur. Bu yaş grubu aynı zamanda “fuhuş yapmaya elverişli” yaş grubu olarak da kabul görüyor. Rapora göre Türkiye’de hayat kadınlarının sayısı 100 bine ulaşıyor. Bu da fuhuş yaşı da göz önüne alındığında bu gruptaki her 170 kadından 1’i; her yaş grubundan ise 350 kadından 1’inin hayat kadını olmak zorunda kaldığını gösteriyor. Rapora göre Türkiye’de resmi olarak faaliyet gösteren 56 genelevde kayıtlı, yaklaşık 3 bin hayat kadını çalışıyor. Tescilli hayat kadını sayısı 15 bini geçiyor. Genelevlerde, hukuki sorun yaratmasın diye vesikasız çok sayıda kadının çalıştığı, çalışacak genelev bulamadığı için birçoğunun da gizli fuhuş yaptığı belirtiliyor. Rapor, genelevde çalışmak için gerekli vesikayı almanın taksi plakası almaktan farksız olduğunu ortaya koyuyor. “Çünkü vesikayı almak, yoksulluk içinde garanti bir kazancı-geliri de beraberinde getiriyor.” Üç büyük ilde, yaklaşık 30 bin kadın genelevde çalışmak için vesika bekliyor. (Sadece 3 büyük ildeki 30 bin olduğunu düşünürsek, bunlara diğer illeri de dahil edince durum daha iyi anlaşılır olur.) Rapora göre, sadece Diyarbakır’da 1000’e yakın randevu evinde 6 bine yakın hayat kadını çalışıyor. Belli bir yaş grubundaki her 170 kadından 1 tanesinin hayat kadını olduğunu gösteren bu istatistiklere 15 yaşından küçük “çocuk hayat kadınları”, travestiler, transseksüeller, eşcinsellerin yer aldığı fuhuş grubu dahil değildir.

Rapora göre fuhuşa yol açan nedenlerin başında yoksulluk birinci sırayı alıyor. Kişi başına milli gelirin 100 dolara kadar düştüğü bölgelerde yaşayan insanlarımız art arda yaşanan ekonomik krizlerin etkisiyle kendilerini fuhuş sektörünün ögütücü dişilerine kaptırmıyorlar. Yine aynı raporda fuhuş sektöründe dönen paranın bir yılda asgari 3-4 milyar dolar olduğu belirtiliyor. Bu paradan “patron, bar, pavyon, disko, gece kulüpleri vb. eğlence

yeri sahipleri, otelci, taksici gibi on binlerce insan pay alıyor. Yani fuhuştan yüz binlerce insan maddi anlamda nasipleniyor.”

ATO'nun bu raporu 2004'teki durumu yansıtıyor, ISMMMO'nun Emniyet Müdürlüğü, BM ve OECD suç istatistiklerine dayanarak 2010 yılındaki Türkiye'deki suç ekonomisine ilişkin araştırmasına göre, her yıl 2 bin yabancı uyruklu kadın fuhuş nedeniyle sınırdışı edilirken, hayat kadını olarak çalışan kadın sayısı Türkiye genelinde 100-150 bin olarak tahmin ediliyor. Önceden tahmin edilen sayının üst sınırı 100 bin iken 7 yıl içinde bu 150 bine ulaşmış durumda. Bu 7 yıl içerisinde dünya genelinde etkili olan 2008-2009 ekonomik krizi yaşandı ki bu krizin kadınları nasıl etkilediğini yukarıda verileriyle anlatmıştık.

İçinden geçtiğimiz süreçte kadınların sorunlarına burjuvazi dahi sessiz kalamamaktadır. Fakat onun ilgisi sorunun çözümü yönünde değil de, sorunun sistemin devamlılığına zarar vermemesi ve mümkün olduğunca kimi “sosyal sorumluluk çalışmaları” ile üzerinin örtülmesi yönlüdür. TV kanallarında, gazete manşetlerinde sürekli olarak şiddet mağduru kadınlar ve onların değişmeyen öyküleri-“kaderleri” üzerinden kadına yönelik şiddet belli boyutlarıyla tartışılıyor, tartışırılıyor. Kadınların sorunları ne sadece şiddetle sınırlı ne de şiddet sorunu kapitalist sömürü sisteminden bağımsız ele alınabilir. Kadına yönelik şiddet ne eğitimle, ne ekonomik gelişmişlikle ne kültürel düzeyle açıklanabilir.

Yazımızın başında diğer ülkelerde kadına yönelik şiddetin verilerini aktarmıştık. Bu verilerle birlikte ele alındığında, eğitim, kültür, ülkenin ekonomik gelişmişlik düzeyi vb.nin belli boyutlarıyla etkisi olsa da sorunun temelinde kapitalist sömürü sisteminin kendisi vardır. Dünya genelinde her yıl 2 milyon kadın kapitalist sistemin kâr hırsı nedeniyle hayat kadını olmaya itiliyor. Bu sistem kadın bedeni üzerinden kâr elde ederken kadının düşkünleştirilmesine çare üretebilir mi? Devlet binlerce kadını genellevlerinde çalıştırırken 10 binlercesini vesika almak için kuyruklarda bekletiyorken kadının kanayan yaralarını sarıp iyileştirmek için gerçekten bir çaba içerisine girebilir mi?

Fakat, kadın sorunu böylesine dallanıp budaklanan ve artık üstü örtülemez bir toplumsal sorun haline gelmişken devlet de, sömürünün efendileri de sorundaki sorumluluklarını gizlemek ve sorunu kontrol edilebilir düzeyde tutmak için kimi faaliyetlerde bulunmak zorunda kalmaktadırlar. Bugün devletin, medyanın kadına yönelik şiddeti kadın sorununu merkeze alan ve bu merkez üzerinden yürüttükleri “çözüm” çalışmalarının böy-

lesi bir arka planı olduğu bizlerin dikkatinden kaçmamalıdır.

Sistem için, devlet için kadın, sadece bedeninden kâr elde ettikleri bir meta da değildir. Onlar için kadın, toplumu teslim almanın da ilk basamağıdır. Kadının yozlaşması, çocuğun, erkeğin yani tüm toplumun yozlaşmasıdır. Kadın, toplumun çimentosudur. Kadının kendine yabancılaşması, yabancılaşmanın kendisiyle sınırlı kalmaması nedeniyle toplumun yabancılaşmasına yönelik bir adım olmaktadır. Bu nedenle sömürü sisteminin kadına yönelik ilgisinin nedeni sadece onun bedeninden elde ettiği yüksek kâr değildir. Buna ek olarak sahip olduğu sömürü çarkının devamlılığı için ihtiyaç duyduğu kültürel, siyasal, ideolojik argümanları oluşturmak için de kadını gerekli gördüğünde kullanmaktadır.

Kadına yönelik saldırılar bu kadar kapsamlı ve sonuçları böylesine ağırken, kadınların örgütlü bir güç haline gelmesi, getirilmesi için kadına yönelik özel bir örgütlenmeye duyulan ihtiyaç da kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Kitleler kendiliğinden bir dizi ihtiyacın ürünü olarak kadın örgütüllükleri, dayanışma ve yardım başta olmak üzere kadın dernekleri kurmaktadır. Kitlelerin ekonomik sorunları kadar, siyasal-sosyal, kültürel sorunları da bizlerin örgütlenme, örgütlenme çalışmalarımızın araçları olarak ele alınırlar. Kadının toplumdaki durumu da üzerinde uzmanlaşma gerektiren, kültürel-siyasal, ekonomik vb. bir dizi iç içe geçmiş yönü olan bir örgütlenme alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocukların durumu ve kadınların durumundan sonra gençliğin durumuna da bakmak gerekir. Fakat gerek güncel değerlendirmelerde, gerekse de gençliğe yönelik yayınlarda, YÖK üzerinden üniversite gençliğinden, öğrenci gençliğe yönelik saldırılardan işsiz gençliğin her geçen gün arttığına kadar bir dizi yönüyle gençliğin durumu sıklıkla işlenmektedir. Bu nedenle burada genelin içinde ele alıp özel olarak ele almayacağız.

Türkiye toplumunun durumunun ne olduğunu, çocuklar ve kadınlara ilişkin verilerde belli boyutlarıyla görebilmekteyiz. Fakat genel bir tabloyu oluşturmak için daha fazlasına ihtiyaç olduğu da aşıkardır. Bu nedenle Türkiye toplumuna ilişkin genel tabloyu çıkarmak gereklidir:

Türkiye'nin nüfus özellikleri

2011 yılı nüfus artış hızı % 1,28'dir. Genç nüfus fazladır. Nüfusun % 30'u 0-14 yaş grubuna, % 64'ü 15-64 yaş grubu olan çalışabilen, aktif nüfusa, % 6'sı ise 65 ve üzeri yaş grubuna aittir. İşsizlik oranı fazladır. Bu durum 15-24 yaş grubu genç işsizlerde ve kadınlarda genelden daha fazladır. (18.01.2011)

tarihli Anka Haber Ajansı haberine göre 15-24 yaş işsizlik oranı % 21,3 aynı yaş grubundaki kadın işsizlerin oranı ise % 22.7, buna göre her 5 gençten 1'i işsizdir.) Nüfusun büyük bir kısmı tarım sektöründe çalışmaktadır. Bağımlı nüfus fazladır. (Sadece çocuk veya yaşlılar olarak ele alınmamalı, işsizlik vb. nedenlerle bağımlı olanlar da düşünölmeli.) Ortalama yaşam süresi azdır. OECD verilerine göre OECD ölkeleri içinde ortalama yaşam süresi en düşük ölkö Türkiye'dir. Kırsal kesimde göç nedeniyle kadın nüfusu erkeklerden fazladır. Kentsel nüfus en fazla Marmara bölgesinde, kırsal nüfus en fazla Karadeniz bölgesindedir. Toplumda, göç nedeniyle kentsel nüfus, kırsal nüfustan fazladır. Doğurganlık hızı 2010 yılı için 2,1 olarak hesaplanmıştır.

Sosyal-költürel durum:

Türkiye Değerler Araştırması'nın 2011 verilerine göre: "Genel olarak hayatından memnun" olanların oranı % 73 (bu oran kriz yıllarında ani düşüşler yaşıyor. Örneğın 2011 krizinde % 50, 2008'de % 66, 2009'da % 59 olmuş) kendisini "dindar olarak tanımlayanların oranı % 81, oruç tutanlar % 87, namaz kıldığını söyleyenler % 70, cehenneme inananlar % 97, son kurban bayramında (2010) kurban kestğini söyleyenler % 57, ramazanlarda lokantaların iftara kadar kapalı olması gerektiğini düşünenler % 44, kadının plajda mayo giymesinin "günah" olduğunu düşünenler % 61, "Din esas olarak öteki dünyaya anlam kazandırır" görüşüne katılanlar % 77, tek doğru dinin kendi dinleri olduğunu düşünenler % 79, yaşlı insanların toplum üzerinde bir yük olduğunu düşünenler % 32, yaşlıların gereğinden fazla siyasi güce sahip olduğunu düşünenler % 57, sigara içmeyenler % 63, yazlık evi olanlar % 7, evlerinde bulaşık makinesi olanlar % 49, son bir yıl içinde yeterli yemek bulamadığını söyleyenler % 15, işini kaybedip yeni iş bulamamaktan endişe edenler % 68, başka dinden insanlara güvenenler (tamamen ve biraz güvenenlerin toplamı) % 38 (yani güvenmeyenler % 62), başka milletten insanlara güvenenler (tamamen ve biraz güvenenlerin toplamı) % 39, ilk kez tanıştığı insanlara güvenenler (tamamen ve biraz güvenenlerin toplamı) % 24, kendilerini mahallelerinde güvende hissetmeyenler % 17, güvenlik amacıyla silah ve bıçak taşıdığını söyleyenler % 8. Güvenlik kaygısı ve diğer insanlarla ilişkide önemli bir yanı oluşturan güvenme/güvenmeme yaklaşımı toplumda günlük yaşamı önemli derecede etkileyen ve pratik yansımaları olan yaklaşımlardır.

Bu araştırma sonuçlarına göre Türkiye, dünyada kişiler arası güvenin

en düşük olduğu ülkelerden birisi. Türkiye’de insanlar aileleri, yakınları ve birebir tanıdıkları dışındaki insanlara güvenmiyorlar. 1990’larda, genel olarak insanlara güvenebileceğini söyleyenlerin oranı % 8-% 10 dolayındayken 2011’de bu oran % 15’e çıkmış. Yukarıda başka dinden, milletten olanlara güven ile ilk kez tanıştığı bir insana güvenenlerin oranını verdik. Bu oranlar İskandinav ülkelerinde % 70’lere kadar çıkıyor. Karşılaştırma olmadığında oranların yansıttıkları çok iyi görülemeyebiliyor.

Kişilerin güvensizliklerini yansıtan bir diğer veri de “Bazı grupların komşu olarak istenmemesi oranları”nda görülüyor. İşte insanların komşu olmak istemedikleri grupların oranı: Eşcinseller % 84, AIDS’liler % 74, nikahsız yaşayan çiftler % 68, ateistler % 64, şeriat yanlıları % 54, Hıristiyanlar % 48, başka dinden insanlar % 39, göçmenler-yabancı işçiler % 39, kızları şortla dolaşanlar % 26, oruç tutmayanlar % 20, sevmediği partiye oy verenler % 17.

Elbette ki bu oranlar sadece güvensizliği yansıtmıyor. Dinin günlük yaşamda ne kadar etkili olduğunu da gösteriyor. Dahası araştırma dinin etkisinin arttığını verilerle ortaya koyuyor. Türkiye’de kendini “dindar” olarak tanımlayanlar % 81, dinin kendisi için önemli olduğunu söyleyenler ise % 92-93 düzeyinde. Bu oran koyu Katolik Avrupa ülkelerinde bile görülüyor. (İspanya’da % 39, Polonya’da % 75, İtalya’da % 74.) Türkiye’de halkın % 85’i yaratılıştan yana tavır alıyor. Evrim fikrini dışlıyor. Türkiye Değerler Araştırması’nın sonuçları bunlar.

İstatistiklerden çıkacak en önemli sonuçlardan birisi güvensiz bir toplumun oluşturulduğudur. İkinci önemli sonuç ise insanların var olan durumları nedeniyle bu dünyaya isyanın ve çaresizliklerinin bir sonucu olarak dine olan yönelimin artmış olmasıdır. Halk yaşamış olduğu sıkıntılardan dolayı dine sığınıyor!

Toplum kapitalist üretim ve onun bireyci ideolojisiyle birbirine güvenmez hale getirilmiştir. Halk uygulanan ekonomik politikalarla ilişkilerine kadar sömürülerek güçsüzleştirilmekte, sonra bu güçsüz ve çaresiz durum karşısında bilinçli bir şekilde dine yönelimin önü açılıp, teşvik edilip sömürü sisteminin devamı ve yeniden üretimi garanti altına alınmaktadır. Bu durum yanlış bilincin ürünü ve sorunları çözmeyecek bir protesto olsa da, halkın sömürüye karşı bir protestosu olarak da okunabilir.

“Toplum muhafazakarlaşıyor mu?” tartışmaları çokça yaşanıyor. Eğer ki toplumda bir muhafazakarlaşma varsa birinci nedenin kitlelerin sömürü karşısında düşükleri çaresizlik olduğu bilinmelidir. Çözümü dinde arayan

yanlış bilinçle sorunun gerçek nedeni ve çözümü gösterilerek mücadele edilmelidir. Tek başına sonuçla uğraşıp “dini gericilik” deyip işin içinden çıkılmaz. Bu gericiliği yaratan sömürüdür. Karşımızda güçsüz düşürülen ve kendini çaresiz hisseden halk gerçeği vardır. O zaman hedef sömürücü sistemdir; çaresizlik içindeki halk değildir.

Dinin günlük yaşamdaki yerini daha iyi görmek için son bir veriye daha bakalım. Diyanet İşleri Bakanlığının cami envanteri verilerine göre; 12,5 milyonluk İstanbul’da 2 bin 944, 2 milyon 192 binlik Konya’da 2 bin, 226 bin kişilik Karaman’da 475, 1 milyon 228 binlik Samsun’da 2 bin 577, 360 bin kişilik Kastamonu’da 2 bin 489, 4,5 milyonluk Ankara’da 2 bin 694 cami var. Tunceli’de 96, Kilis’te 181, Iğdır’da 200, Hakkâri’de 393, Diyarbakır’da 1601, Urfa’da 1396, Van’da 1190, Erzurum’da 1481 cami bulunuyor. Türkiye’nin genel durumuna ilişkin tabloyu oluşturmaya başka kaynakların verileriyle devam edelim.

TÜİK her yıl 3’er aylık periyotlar ve nihayetinde yıllık sonuçlar olmak üzere MERNIS kayıtlarına dayanarak evlenme ve boşanma oranlarını açıklıyor. Buna göre yılın her çeyreğinde Türkiye ortalaması % 1 ile 6 arasında farklılıklar gösterse de boşanma oranları bir önceki yılın aynı dönemine göre artış göstermektedir. Her yıl ortalama 85 ile 100 bin arasında çift boşanıyor ve bu sayı bir önceki yıla kıyasla her yıl artıyor. Bu durumu, evliliğin işlevini yitirdiğini düşünenler % 8 ile birlikte ele aldığımızda burjuva-feodal sistemin “yapı taşı” olarak görülen aile kurumunun gün geçtikçe yıprandığını söyleyebiliriz.

Boşanma oranlarındaki büyük artışla birlikte aile kurumunun dağılmış olmasının birkaç nedeni vardır. Bunun birinci nedeni tüm ilişkilerin meta ilişkisine dönüşmeye başlamasıyla birlikte aile içindeki ilişkilerin de tamamen meta ilişkisine dönüşmesidir. Ekonomik sömürünün yoğunlaştığı her dönemde doğal olarak ekonomik ilişki üzerine kurulu aile de etkilenmekte ve aile içi ilişkilerde kopmalar yaşanmaktadır.

Diğer bir neden, kapitalizmin bu ekonomik yapı üzerine kurduğu toplumdaki bireyci ideolojinin hakim olmasıdır. Toplum bu şekilde yönetmenin kolaylığı ile körüklenen bireyci istemler ailenin sınırlı ekonomik olanakları ile çatışmaya başlayınca ortaya parçalanmışlık hali çıkıyor. Tüm bunlar evlilik ilişkilerini dinamitleyen etkenlerdir. Ailenin bu şekilde yıpranmasının kapitalist sistem için, işgücünün yeniden üretimini tehlikeye düşürmediği sürece önemi yoktur. Hatta yeni bir kâr elde etme alanı açılmış olmaktadır. Boşanma için avukatlık büroları, psikologlar, evlilik danışman-

ları, evlilik programları ve çöpçatan siteleri vs. vs. Sevgi üzerine kurulu birliktelikler değil de, çıkar üzerine kurulu "aile şirketleri" doğallığında her an batma, iflas etme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Evlilikler çoktandır aile şirketi olarak algılanmaktadır. Dikkat edilirse her kriz döneminde ticari şirketlerin iflasları gibi boşanmalar da artmaktadır. Kriz dönemlerinde ekonomik yapısı güçlü olmayan her şirket gibi "aile şirketi" haline gelmiş evlilikler de iflasla yüz yüze geleceğinden bu durumda şaşılacak bir şey de yoktur.

Suç oranlarına baktığımızda "icra-iflas"tan kaynaklı suçların ilk sırayı aldığını görüyoruz. Boşanmalardaki artışı da aile şirketlerinin icra-iflası olarak ele alabiliriz. Elbette iflas eden şirketlerin yerine yenileri de kurulmaktadır. Yeni evlilikleri de böyle okumak yerinde olacaktır.

Genel tabloya ilişkin verilerle devam edelim. Ülkedeki kütüphane sayısı oldukça azdır. Yine halkın sorunlarına yönelik örgütlenme düzeyi de oldukça düşüktür. Türkiye'de 1996'da sadece 1.260 kütüphane varken bu sayı 2001'de 1.412 olmuştur. Tüm Türkiye'deki kütüphane sayısı neredeyse bir ildeki cami sayısı kadardır. Bu kütüphanedeki toplam kitap sayısı 1996'da 10.899.127 iken, 2001'de 12.221.392 olmuştur. '96'ya göre 2011'de kütüphane ve kitap sayısı az da olsa artmıştır. Fakat okuyucu sayısı oldukça düşmüştür. İşte '96 ile 2011 karşılaştırması:

	1996	2001
Okuyucu sayısı	22.523.449	11.698.602
Kayıtlı üye sayısı	1.004.681	254.007
Ödünç verilen kitap sayısı	4.507.508	2.164.324
Satın alınan kitap sayısı	129.450	13.862

1996 ile 2011 arasındaki okuyucu sayısı neredeyse yarı yarıya düşmüş durumdadır. Ayrıca kayıtlı üyelerin de 4'te 3'ü kaydını silmiş ve yeni kayıt da olmamıştır.

Kitaplarla ilişkimizi daha iyi kavramak için diğer ülkelerle kıyaslamak için bazı verilere de bakalım:

7 milyon nüfuslu Azerbaycan'da kitaplar ortalama 100.000 tirajla basılırken, Türkiye'de 2-3 bin tirajla basılıyor. Yeni basılan bir kitaba duyulan ilginin ortalama tirajla doğru orantılı olduğu bilindiğine göre Azerbaycan'da bu ilginin Türkiye'dekinin 50 katı olduğu görülüyor. Nüfuslar arasındaki farkı da katarak bu ilgiyi hesaplırsak oran katbekat artar. Türkiye'de her 100 kişiden sadece 4,5'i kitap okuyor. Japonya'da yıllık 4 milyar 200 milyon kitap bası-

lıyor. Türkiye’de 23 milyon (ders kitapları da dahil). Türkiye, BM İnsani Gelişme Raporu’na göre kitap okuma oranında 173 ülke arasında 86. sırada. Japonya’da kişi başına düşen kitap sayısı yılda 25, Fransa’da 7, Türkiye’de ise yılda 12 bin 89 kişiye 1 kitap düşüyor. Emperyalist kapitalist ülkelerde kişi başına düşen yıllık kitap alımı, ortalama 100 ABD dolarıyken bu Türkiye’de 10 doların altındadır. Türkiye’de dergi okuma oranı % 4, kitap okuma oranı % 4,5, gazete okuma oranı % 22, radyo dinleme % 22, TV izleme oranı % 94’tür. En çarpıcı göstergelerden birisi ise ders kitapları hariç, basılan kitap sayısıdır: Amerika’da 72.000, Almanya’da 65.000, İngiltere’de 48.000, Fransa’da 39.000, Brezilya’da 13.000, Türkiye’de ise sadece 6.031’dir.

Ülkede, halkın kendi sorunlarına çözüm üretmek için örgütlenme düzeyini anlamak için, örgütlenme yollarından birisi olan dernekleşmeyi emsal alalım. (Veriler Mayıs 2009’a kadarki sürece aittir.) Dernekleşme faaliyeti 12 Eylül’ün cunta yasaları nedeniyle 2004’e kadar emniyet ve kolluk güçlerince denetlenmekteydi. 2004 sonrasında yasal düzenlemelerle denetim “sivil” birimlere (vali-kaymakam vb.) bırakılıp, örgütlenmenin önündeki kimi bürokratik engellemeler kaldırılınca dernek sayısında da artış oldu.

Mayıs 2009 itibariyle açık olan 81 bin 538 derneğin yaklaşık 56 bini 2000’lerden sonraki süreçte açılmış. Yani her 3 dernekten 2’si bu süreçte açılmış. Türkiye nüfusu ile mevcut dernek sayısı burjuva devrimini yapmış ülkelerin nüfus ve dernek sayıları ile kıyaslandığında Türkiye’nin oldukça geride olduğu görülür. Örneğin İngiltere’de 2005’te 160.000 dernek, 400.000 sivil toplum örgütü vardır ve sadece bir derneğin 2 milyon civarında üyesi olabilmektedir. Hatta kuzey Avrupa ülkelerinde ülke nüfusunun 3-4 katı oranında sivil toplum örgütlerine üyelik/gönüllülük olduğu görülüyor. (Bu da bir kişinin birden fazla dernek vb. sivil toplum örgütünde çalışmasıyla mümkün olmaktadır.) Diğer yandan Türkiye’deki derneklerin bazılarının işlevleri de bu ülkelere göre oldukça farklıdır. Yani sadece nice-lik değil, nitelik açısından da geridedir. Türkiye’deki aktif nüfusun yoğun hareketi birçok ülkede olmayan, hemşeri dernekleri, köy-şehir vb. “yardımlaşma” derneklerini ortaya çıkarmıştır. Bunlar tüm dernekler içerisinde (8.434) % 10’luk bir yer kaplıyor. Diğer bir grup da mesleki dayanışma dernekleridir. (Sayısı 15.510) Bu grupta yer alan işadamları dernekleri ülkenin ekonomik, sosyal ve kimi zaman siyasal politikalarında etkili olabilmektedirler. Mesleki dayanışma derneklerinden sonraki en büyük grup 13.634 sayısı ile yardım derneklerine aittir. Bunu 13.400 ile cami yapımı amacıyla kurulan dernekler takip ediyor. Spor dernekleri ise 12.380’dir. Ülkede engelli

nüfusu oldukça yüksek olmasına rağmen, engelli derneği sayısı (ki büyük çoğunluğu il ve ilçelerdeki "gazi" dernekleridir. Yani Türkiye Kürdistanı'ndaki savaşın bu alandaki sonuçlarından birisidir bu durum) 489 gibi oldukça düşük bir rakamdır. Genel olarak insan hakları alanında (kadın, çocuk, politik, düşünce kuruluşları vb.) kurulan dernek sayısı 1653'tür. Daha çok alanında uzman kişilerce kurulan araştırma derneklerinin sayısı 2223'tür.

Türkiye'de sistemle iç içe geçmiş olan ve sistemin önemli bir gücü haline gelmiş olan medyanın dernekleşmesi de sisteme bağlılığı ve bağımlılığını gösterir niteliktedir. Görsel basın sadece 6 derneği, toplamda basın örgütlerinin ise sadece 174 derneği vardır. Çevre ve doğa dernekleri 1028'dir.

Derneklerin bölgelere dağılımına da bakmakta fayda var. Marmara Bölgesi'nde 28.864 dernek vardır ki bunların % 70'i İstanbul'dadır. Marmara'da 1 derneğe 729 kişi düşmektedir. Karadeniz'de 10.363 dernek vardır ve 1 derneğe 722 kişi düşmektedir. Ege bölgesinde 7.829 dernek olup bir derneğe 799 kişi düşmektedir ve İzmir Ege'deki derneklerin üçte birine ev sahipliği yapmaktadır. Ankara'nın derneklerin % 50'sini barındırdığı İç Anadolu'da 15.128 dernek vardır. Türkiye Kürdistanı'nda ise toplamda 6.867 dernek vardır. Türkiye genelinde derneklere üye olanların toplamı 7 milyon 385 bin 538'dir. Bunların 1 milyon 182 bin 155'ini kadınlar oluşturuyor. Türkiye'de ortalama her 866 kişiye 1 dernek düşüyor. Fransa ve Almanya'da ise her 40 kişiye 1 dernek düşüyor. Fransa'da her 10 kişiden 4'ü en az 1 derneğe üye, faaliyetlere katılıyor. ABD'de her 15 kişiden 1'i bir derneğin üyesi ve faaliyetlerine katılıyor. (Derneklerle ilgili veriler için bakınız 16.06.2011, Zaman Gazetesi)

Faşist diktatörlükle yönetilen ülkelerde halkın düşüncesini rahatça söyleme ve bunun etrafında örgütlenme hakkı yoktur. Bunun tipik örneği Türkiye'dir. Sözde bireysel hakların tanındığı söylenir ama bu hak esasta, bireysel tüketim hakkıyla sınırlıdır. Yani örgütlenme özgürlüğü yoktur. Var olan derneklerin niteliği ise başka bir tartışma konusudur. Halkın en temel sorunları etrafında örgütlenmesi bile "terör" gerekçe gösterilerek kapatılmakta, kurucuları ise onlarca yıl hapisle yargılanabilmektedir. Örgütsüz toplum kolay yönetilmektedir. Faşist diktatörlük de bunu biliyor ve uyguluyor. Bu veriler siyasal özgürlüklerin olmadığını en iyi kanıttır.

Günümüzde toplumun sosyal ve kültürel durumunu yansıtan bir diğer veri de insanların elektronik iletişim vb. teknolojik gelişmelerle ilişkileniş-

leridir. Kitle iletişim araçlarının gelişimi öncelikle metaların hızlı dolaşımını ve artı-değerin çok hızlı bir şekilde gerçekleşmesini sağlamaktadır. Ayrıca gelişen teknolojiyle birlikte internet vb. aracılığıyla emperyalist sermayenin en çürümüş kesimini oluşturan finans sermaye banka vb. leri aracılığı ile tüm dünyada çok hızlı bir dolaşım olanağına ve böylece aynı hızla yeni sömürü alanlarında hızla büyüme imkanlarına kavuşmuştur.

İletişim teknolojisinin gelişmesinin altında bu gerçeklik yatarken teknolojik iletişim araçlarının gelişimi yalnızca bununla sınırlı kalmamakta, toplumsal ilişkilere yön vermekte de etkin olmaktadır. Meta ve sermayenin bu iletişim araçları ile dünyada çok hızlı dolaşma imkanı bulmuşsa, bir tuş ile milyonlarca dolar dünyayı bilmem kaç kez turluyorsa, meta ve sermayeler daha fabrikanın kapısındaiken sanal olarak onlarca el değiştiriyorsa insanlar arası ilişkiler de buna ayak uydurmak zorunda kalacaktır.

Çürümüş asalak sermaye bir tuşla on kez dünyayı turluyorsa bu aynı zamanda çürümüşlüğü de o hızla dünyayı turladığını göstermektedir. Bu durumun bir sonucu olarak insanlar arası ilişkiler de sanallaşır. Bu öncelikle üretimde işçinin ürettiği metaya ne kadar hızlı bir şekilde yabancılaştığını gösterirken, bir bütün olarak toplumdaki yabancılaşmanın aldığı boyutu da göstermektedir. Kitle iletişim araçlarının yaratmış olduğu devasa pazarın durumuna girmiyoruz. Genel istatistiklerden bunun devasa boyutlara ulaştığı anlaşılmaktadır.

Teknolojik gelişim iletişim araçlarını geliştirerek metaların ve asalak sermayenin hızlı dolaşımını sağlarken insanlar arası ilişkilere yön vermekle de sınırlı kalmıyor, sisteme bu araçları kullanarak insanları daha fazla kontrol altında tutmayı sağlıyor. Mesela cep telefonu alan her birey, sisteme kendi rızasıyla ne zaman nerede olduğunu bildiren bir denetim aracını almış oluyor. İşte kapitalizmin en küçük nüvesi olan metanın gizemi! Teknolojik gelişim kapitalist sistem tarafından kitlelerin günlük yaşamında yaygınlaştırılırken bunun sisteme ve kitlelere yansımaları farklı yönleriyle de ele alınabilir.

Sömürü sistemi teknolojiyi kitleleri kontrol altına almak için etkin bir biçimde kullanmaktadır. Foucault sistemin kitleleri okulda, hastanede, kışlada, her vesileyle kayıt altına aldığını ve böylece denetlediğini vurguluyordu. Artık gelişen teknoloji sayesinde, her cep telefonu alan, bilgisayar alan, hatta internet vb. ni bünyesinde taşıyan TV vb. ini alan herkes hem kayıt altına alınıyor, hem de bu cihazlar sayesinde sistemin "teknik takip"lerine açık hale geliyorlar. Üstelik bu "teknik takip" cihazlarına sahip olabilmek için, in-

sanlar sisteme yüklü miktarda para ödüyorlar. Yine de kaybettikleri sadece para olmuyor. Teknolojinin gelişiminin, internet, cep telefonu, TV vb.lerinin insanlığın doğasında yarattığı erozyonu, insanın kendisine olan yabancılaşmasıyla başlayıp içinde yaşadığımız topluma insanlığa yabancılaşmasında bu araçların etkilerini konumuz olmadığından burada ele almıyoruz. Fakat zaten bu konuda yeterince veri, çeşitli vesilelerle yayımlanmakta. Daha önemlisi, her gün kendi yaşamımızdan, çevremizdeki insanlardan, TV'ye bağımlılık, internette geçirilen saatler, cep telefonlarını sürekli yenileyenler, ellerinden düşürmeyenler vb.lerini biliyor, görüyoruz. İnsanların her geçen gün kendilerini nasıl mahkum ettiklerini görmek için, aslında, raporlara-araştırmalara bakmaya da gerek yok. Çevremizi dikkatle incelediğimizde bu durumu her yerde görmek mümkün. Fakat biz yine de tüm ülkedeki durumun görülebilmesi için bazı somut bilgiler verelim.

12.05.2011 tarihli haberlerde, ODTÜ öğretim üyesi Prof. Dr. Hakan Gürsu'nun Akdeniz Üniversitesinde düzenlenen "Sürdürülebilir Kalkınma ve Türkiye" başlıklı seminerde yaptığı sunuma dair bilgiler aktarıldı. Gürsu, "cep telefonu kullanımı 1 yılda 2 milyon 615 bin arttı. Türkiye'de 136 milyon cep telefonu kullanıyoruz, kişi başı 2 cep telefonu düşüyor ama kullanma yaşı göz önüne alındığında kişi başına 3 cep telefonu düşüyor. Türkiye'de 45 bin 479 baz istasyonumuz var. Dışa bağımlılığımız bu sektörde % 100. Türkiye'de mobil hizmetler başladığı tarihten itibaren 150 milyon cep telefonu ithal edildi. Bu yasal yolla gelen, kaçak yollarla gelenler de göz önüne alındığında bu rakam 225 milyona kadar çıkıyor. Cep telefonuna 20 milyar doların üzerinde para aktarıldı" demektedir.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun (BTK) 2011 yılının ikinci çeyrek (3 aylık) raporuna göre; Türk Telekom ve cep telefonu işletmecilerinin net satış geliri 5,67 milyar TL olarak gerçekleşti. Diğer işletmecilerin (internet vb.) 1,16 milyar TL düzeyindeki net satış geliriyle birlikte toplam telekomünikasyon hizmet geliri 6,82 milyar TL oldu. 118 olarak bilinen rehberlik hizmeti sunan işletmeciler 15 milyon 59 bin 681 çağrı aldı ve bu işletmelerin üç aylık geliri 17,2 milyon TL oldu. Rapora göre Türkiye'de cep telefonu ile konuşma miktarı aylık ortalama 257 dakikadır. Bu ortalama ile Fransa'nın (aylık ortalama 279 dk) arkasından Avrupa'da ikinci oldu. Fakat rapor 2. Çeyrekte Fransa'yı da geride bırakarak Türkiye'nin Avrupa'da cep telefonu ile en çok konuşan ülke olacağını ön görüyor.

04.04.2010 tarihli GFK'nın internet ve cep telefonu kullanımına ilişkin araştırmasına göre; dünyada ve Avrupa'da olduğu gibi Türkiye'de % 92

ile hanelerin hemen hemen tamamında en az bir cep telefonu bulunuyor, cep telefonuna ihtiyaç duymayanların oranı ise % 7'de kalıyor.

Araştırmaya göre son 30 gün içinde internet kullananların oranı dünyada % 63, Avrupa'da % 95, Türkiye'de % 65. Türkiye'de internet en fazla haberlere ulaşmak, e-posta gönderip almak ve % 54 gibi bir oranla eş zamanlı mesajlaşmak amacıyla kullanılmaktadır.

TTNET blogda yayımlanan (24.06.2011) ve TTNET adına IPSOS KMG tarafından yapılan çalışmaya göre Türkiye'de toplam 18 milyon 49 bin 667 hane var. Yaklaşık 8 milyon hanede (% 43) bilgisayar var. BTK'nın son çeyrek raporu, toplumda 9 milyondan fazla hanenin geniş bant internet aboneliğini gösteriyor. İnternet bağlantısı olan hane sayısı ise 5,8 milyon. Buna göre toplam hanelerin % 33'ü, bilgisayarı olan hanelerin % 72,5'i internet bağlantısına sahip. Bilgisayarı olmayan 6,5 milyon hanede en az bir internet kullanıcısı var. 5,6 milyon hanede ise ne bilgisayar ne internet ne de internet kullanıcısı var. Araştırmaya göre Türkiye'de 30 milyon internet kullanıcısı var. Bunların % 59'u erkek, % 41'i kadın. Kullanıcıların % 77,8'i interneti sohbet için kullanıyor. İnternette en aktif olunan zaman dilimi saat 21-24 arası olarak tespit edilmiş. Türkiye'de kırsal kesimde internet kullanımı % 19, kent-yarı kent konumundaki yerlerdeki kullanım oranı % 40 düzeyinde. İstanbul'daki kullanım oranı % 51,8...

TÜİK'in 2011 yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırmasına (21.05.2011) göre; Türkiye genelinde hanelerin % 42,9'u internet erişim imkanına sahip. İnternet erişim imkanı olan hane oranı kentsel yerlerde % 51 iken kırsal yerlerde % 22,7'dir. 16-74 yaş grubundaki bireylerin bilgisayar kullanımı % 46,4, internet kullanımı % 45'dir. Bu bireylerin % 56,1'i erkek, % 43,9'u kadındır. İnternet kullanan bireylerin % 89,5'i interneti düzenli olarak kullanıyor. İnternet kafelere ilgi azalıyor. Bu araştırmaya göre 2009'da internet kafelerde internete bağlananların internet kullanıcıları içindeki oranı % 24,1 iken, 2010'da % 20'ye, 2011'de % 16,8'e düşmüştür. İnternet kullanıcılarının % 40'ı internet üzerinden kamu kurum ve kuruluşlarıyla bağlantıya geçmiş, internet üzerinden alışveriş yapma oranı da artıyor. İnternet kullananların % 18,6'sı interneti alışveriş için kullanıyor.

İnternetin, cep telefonunun ve bilumum iletişim araçlarının bu kadar gelişmesi, bu araçların birer meta olması bakımından müthiş bir pazar ve artı-değer gasp alanı açmasının yanında -ki esas misyonları bu değildir-sermayenin ve metaların müthiş bir hızla dolaşımını, girilmedik bir alan bırakmalarını ve artı-değerin gerçekleşmesini sağlamaktadır.

Karadeniz’de üretilen fındık Hamburg Borsasında, Konya’da üretilen buğday Şikago Borsasında fiyatlanmaktadır. Bunlar en bilinen örneklerdir. Bunlar gibi bir dizi meta hızla dünyanın bir ucundan bir ucuna transfer olmaktadır. Bunun arkasında tabii ki Hans ile Temel’in, Wilson ile Muhammet’in ilişkisi gizlidir veya görünürde olan Hans-Temel, Wilson-Muhammet ilişkisinin arkasında böyle bir ilişki yatmaktadır. Bir başka ifadeyle toplumsal ilişkilere meta ilişkileri yön vermektedir, ideolojik ve kültürel olarak şekillendirmektedir. Bu iletişim araçlarının kullanımının artmasıyla bu ilişkilerin gelmiş olduğu, almış olduğu boyutu göstermesi bakımından bu örnek anlamlıdır.

Son olarak, Türkiye’de dinden sonra halkın en büyük afyonu olduğunu rahatlıkla söyleyebileceğimiz televizyonun günlük yaşamdaki yerine bakalım:

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Radyo Televizyon Yayımcılığı Bölümünce 1995’te başlayıp 9 Mayıs 2009’da sonuçları açıklanan bir araştırma bulunmaktadır. 14 yıl boyunca yapılan araştırma farklı bölgelerdeki 31 ilde (bu illerin merkez, ilçe ve köylerinde) farklı ekonomik, sosyal, kültürel düzeylerdeki 1411 televizyon kullanıcısı ile yüz yüze görüşülerek yapılmış araştırmaya göre katılımcıların; % 68’i her gün TV izliyor. İzleyicilerin % 5.3’ü günde 5 saatten fazla, % 21’i 1 saatten az, % 30,6’sı 1 ile 2 saat arasında, % 43.1’i ise 2 ile 5 saat arasında TV izlediğini belirtiyor.

Katılımcıların yaklaşık % 56’sında 1’den fazla televizyon var. 1’den fazla TV’si olduğunu söyleyenlerin çoğunun evinde 3 tane TV olduğu araştırmacılarca tespit edilmiş. Katılımcılara “TV’yi en çok hangi durumlarda izlersiniz” diye sorulduğunda; % 72’si “zaman geçirmek için”, % 13’ü “bir şeyler öğrenmek için”, % 4’ü ise “topluma katılmak için”, % 11’i ise neden TV izlediklerini bilmediklerini söylemektedirler.

Katılımcıların en çok izlediğini söylediği programlar; % 78 Haberler, % 8’i dizi, % 7’si müzik, % 7’si çizgi film, tartışma programları, spor gibi farklı türden programlardır. Katılımcılara “TV’niz bozulursa ve tamir olanağınız olmazsa ne yaparsınız?” diye sorulduğunda; % 42’si “dışarı çıkarım”, % 26’sı “radyo dinlerim”, % 15’i “uyurum”, % 7’si “kitap okurum”, % 5’i “çalışırım” demektedir. Geriye kalan % 5’i ise “mutlaka tamir ettiririm”, “komşuya giderim”, “çıldırırım”, “kahveye giderim”, “Allah’a şükrederim” gibi farklı yanıtlar vermektedirler. Ne sıklıkla kitap okudukları sorulduğunda, katılımcıların % 30’u “yılda bir tane”, % 26’sı “ayda bir kitap”, % 20’si “haftada 1 kitap” okuduğunu söylerken hiç kitap okumayanlar ise % 24’tür. Katılımcıların % 67’si TV’yi “eğitici araç” olarak değerlendirmektedirler.

48 milyon insanın bankalarda toplam 31 milyar parası olduğu Türkiye’de, 37 bin varlığının 300 milyara sahip olduğu, ülke bütçesinin % 80’ini 3 bin ailenin yönettiği bu sömürü düzeninde hiçbir şey değişmesin, yoksullar daha yoksul, zenginler daha zengin olsun diye çocuklardan kadınlara, işçiden emekliye, köylüden esnafa kadar her kesimden insana reva görülen yaşam, insanların kendilerine yabancılaştırıldığı, yoz bir yaşamdır. Kapitalist sömürünün devamlılığı için tüm toplum insanın doğal niteliklerinden arındırılıp, yeniden üretilir, üretilmeye çalışılır.

Burjuvazi “yazgısına boyun eğen” bir sınıf yaratmak isterken, kapitalizmin ürünü olan ahlak çökkünlüğü, suç vb. her şeyden kendisini sıyırmaya çalışır ve bunları “bireylerin zayıflığı ve çaresizliği ile” açıklar. Oysaki ilkokuldan başlayarak verilen eğitimden tutalım, gazetelere, TV’lere kadar her türlü araçla, bireyler geçmişte de teknolojik olarak gelişmiş olan günümüzde kapitalist sistemin ürünüdürler. Bu sistem her defasında devamlılığı için kitlelerin rızasını yeniden üretmektedir. Bir şekliyle rızası alınamayanlar, “erdemli olmayanlar” olarak ilan edilerek sistem tüm sorumluluğundan aklanmak istenmektedir.

Engels, İngiltere’de Emekçi Sınıfın Durumu adlı kitabında Sherrif Alison’un Nüfus İlkeleri’nden erdem üzerine bir alıntı yapar (Sol Yayınları, sf 172)

“Erdemin gücü hakkında” der S. Alison “ne düşünürsek düşünelim deneyim gösteriyor ki, üst katmanlar, çirkin suçlara ve uygunsuz alışkanlıklara bulaşmayışlarını, başlıca, uyarıcı sahneden iyi talih eseri uzak kalışlarına borçludurlar; onlardan daha aşağı katmanlardaki insanlara yönelen baştan çıkarmaya hedef oldukları yerlerde, ayartılmaya boyun eğmekte, alt katmanlardan hiç de geride değillerdir. Büyük kentlerde, yoksulun garip talihsizliği, dayanılmaz ayartmalardan sakınamayışı değildir; yüzünü nereye çevirirse, fuhuşun, kumarın çekici biçimleriyle ya da suç oluşturan zevklerin ayartıcılığıyla karşılaşmasıdır. Fuhuşun, kumarın vb. çekiciliğini, büyük kent yoksulunun genç kesimlerinden saklamanın denenmiş olanaksızlığı, o gençleri, ahlak çökküntüsüne yol açan birçok etmenin hedefi haline getirmektedir. Bütün bunlar, bu ahlaksızlık mağdurlarının karakterlerindeki herhangi bir alışılmadık ya da olağanüstü ahlak bozukluğundan değil, ama yoksulu hedefleyen baştan çıkarma girişimlerinin direnilmez doğasından ileri gelmektedir. Onların davranışını kınayan zengin de hiç kuşku yok ki, benzer nedenlerin etkisine, onlar kadar hızla teslim olurdu. Erdemin nadi- ren karşı koyabildiği ve özellikle gençlerin genel olarak direnemedikleri gü-

naha girmekte, sefaletin ve günaha yakınlığın belli bir payı vardır. Bu koşullarda fuhuş, kumar, vb.nin artması, hastalık mikrobinin bulaşması kadar kesin ve neredeyse o kadar hızlıdır...”

Burjuvazi ve onun sömürü sistemi suç ve suçluyu günümüzde, geçmişten farklı olarak sadece kendisini ve sistemini aklamak için kullanmıyor. Belki geçmişte de tek başına bu amaçla kullanmıyordu. Fakat bugün daha belirgin olarak suç ve suçlu, burjuva sistemin daha fazla kâr sağlamak amacıyla, daha işlevli olarak kullandığı sömürü araçlarına dönüşmüşlerdir.

Mafyanın yasadışı ekonominin tarihi aynı zamanda burjuva sistemin yeni bir sömürü çarkına dönüşen “kara para” ve “kayıt dışı para” ya da daha bilinen adıyla “suç sektörünün” kapitalist sistemde kendisine yer edinmesinin tarihidir. Geçmişte bu sistemin bir dışlisi olarak değerlendirilebileceken, bugün sistemin çarklarından biri haline gelmiştir.

Toplumdaki çürümenin, yozlaşmanın hem sonuçlarından birisi, hem de yeniden üreten faktörlerden birisi olarak kara para ve kayıt dışı ekonomi ya da “suç sektörü”nün Türkiye’deki durumu aynı zamanda bize toplumun ekonomik olarak en geri olan kesiminin çaresizliğinin derinliğini de yansıtabilir. Dünya ve Türkiye’ye dair yukarıda aktardığımız tablo suç ekonomisinin temel nedenini kavramamızı kolaylaştırırsa da, bu ekonomiye dair verilere baktığımızda hem sistemin kendisini üretmek için bu sektöre duyduğu ihtiyacı, hem de insan emeğinin, insanın sömürsünün derinliğini daha iyi anlamak mümkün olacaktır.

“Kara para Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye Yansımaları” (2001, Vergi Denetmenleri Derneği Yayınları) adlı kitabında Ülker Mavral, Kara paranın kayıtdışı ekonomilerden sadece birisi olduğu ve esasta suç-mafya ekonomisi olarak bilinen yasadışı ekonomik suçlar için “kara para” tanımının kullanıldığı üzerinde durur ve karaparanın kaynağı ve ulaştığı boyutla ilgili olarak; *“dünya genelinde, kara paraya kaynaklı eden en önemli faaliyet uyuşturucu ve psikotrop (uyarıcı) madde kaçakçılığıdır. Daha sonra silah ve patlayıcı madde kaçakçılığı, kadın ve çocuk ticareti, fuhuş ve yasal olmayan kumar, dolandırıcılık, hileli iflas ve terör suçları gibi yasadışı faaliyetler gelmektedir. Tüm bu faaliyetlerin ortak özelliği örgütlü suçlar oluşudur. Bu suçların işlenmesiyle büyük gelir ve varlıklar elde edilmektedir. Ürkütücü boyutlara ulaşan bu gelir ve varlıklar, gerek ülkelerin ulusal ekonomilerdeki ve gerekse uluslar arası mali sistemdeki dengeleri bozabilecek düzeydedir... Günümüzde kara para öyle korkunç boyutlara ulaşmıştır ki, miktarı tespit edilemediği gibi dünyaca ünlü The Economist dergisinde çıkan bir*

yazıda "önlem alınmaz ise 2020 yılında ABD Başkanını mafya seçtirecek" bile dedirtmiştir" (age, Sf 21-22) şeklinde değerlendirmelerde bulunur. Kara para ekonomisinin siyasal yaşama ve dolayısıyla günlük yaşama etkisini anlatmak için çarpıcı bir veridir bu. Toplumsal yaşamı belirlemede böylesine etkili olmaya başlayan bu ekonomik yapılanmaya daha yakından bakalım.

Suç ekonomisinin nedenleri:

Yukarıda suç ekonomisinin burjuvazi ve onun sömürü sistemi açısından ne ifade ettiğini belirtirken aynı zamanda suç ekonomisinin temel nedenlerini de ortaya koymuş olduk. Kâr elde etmek, suç ve suçluyu öne çıkarıp kendi sistemini aklamak, çürüme ve yozlaşmada bir araç olarak kullanıp sistemin devamlılığına katkı sağlamak vb.lerini yukarıda ele aldık. Bunlar suçun temel nedenleridir. Biz burada, bu başlık altında esasta, pratikte kitlelerin bu ekonomiye katılmalarının nedenlerine bakacağız.

1) Ekonomik nedenler:

Türkiye’de halkın ekonomik tablosuna ilişkin verilerin bir kısmını çocuklar ve kadınların durumunu ele aldığımız bölümde vermiştik. "Fuhuş yaş grubu"nda olan her 170 kadından 1’inin yaşamını sürdürmek için hayat kadını olmak zorunda kaldığı Türkiye’de TÜİK’in araştırmalarına göre halkın % 46.2’si geliriyle ihtiyaçlarını karşılayamıyor, % 13.1’i de ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanıyor. Emekli-Sen’in saptamasına göre her 5 emekliden 1’i aç, 4’ü ise yoksuldu. Yine Yapı Kredi Emeklilik’in "Yaşlılık Geçim Endeksi 2011" in sonuçlarına göre her 10 emekliden 4’ü bir işte çalışarak ayakta kalıyor ve geriye kalan 6 taneden 2’si de bir iş bulduğu anda çalışmak istiyor. SGK verilerine göre Türkiye’de 4 milyon -ki ailelerini de kattığımızda ortalama 16 milyon kişi- yardımla hayatını sürdürüyor. Türkiye OECD ülkeleri arasında en düşük istihdam oranına sahip ülke. Her 100 kişiden 44’ü çalışıyor veya iş arıyor; diğer 66 kişi onlardan geçiyor. 2010 yılında 5 milyon işsizle (tabii resmi verilere göre) işsizlik oranı % 11.9 oldu. 2011 yılının Mart sonu itibarıyla kredi kartı ve tüketici kredisi nedeniyle icraya düşen toplam 2 milyon 100 bin 658 kişi var. Bu insanlar aileleriyle birlikte ele alınca toplumda çok büyük bir kesimin icralık olduğu görülür.

Geniş kitlelerin durumu böyleyken, onların yoksulluğuna sebep olan sömürü ile açığa çıkan değerlere burjuvazi el koyuyor. Bu el koyma neticesinde ülke bütçesinin % 80’i 3 bin ailenin elinde toplanmış durumda. (Doç. Dr. Levent Ürer, Boran, Yıl 6, No: 232, 23.06.2011, Sf 12) Merrill Lynch’in ‘Dünya Servet Raporu’na göre Türkiye’de Dolar milyonerlerinin sayısı 37

bin 900'e ulaşmış. Türkiye'deki banka mevduat hesaplarına göre yoksul 48 milyon kişinin bankalarda toplam 31 milyarı varken, milyoner 37 bin kişinin ise 300 milyarı olduğunun altını çizip, burada bir kez daha hatırlatalım.

İşsizlik, hızlı nüfus artışı ve gelir dağılımındaki bu çarpık durum doğallığında bazı sosyal sonuçları da beraberinde getirmektedir. İnsanların konut, sağlık, eğitim, beslenme gibi en temel ihtiyaçlara yönelik olarak sistem hiçbir ciddi sosyal politika üretmediği, insanları kendi kaderine terk ettiği, dahası daha çok işsiz olmasının, işçinin daha ucuza çalıştırabilmesini yani daha fazla emek sömürsü ve kâr sağladığı için soruna çözüm üretecek bir sosyal politika geliştirmesinin de söz konusu olmadığı düşünüldüğünde kitlelerin suç ekonomisinin aktörleriyle karşı karşıya bırakıldığı görülecektir.

Kitleler sistem tarafından suça itilir ve/veya suça açık hale getirilir. "... *Var olan toplumsal düzene karşı gelmek, en çok, en aşırı biçimde, yani yasalara karşı suç işlemek biçiminde göze çarpar. Emekçi üzerinde ahlak bozucu etkiler daha güçlü hale gelirse, olağandan daha yoğun hal alırsa, su nasıl 80 derecede Reaumer'de su olmaktan çıkıp buharlaşırsa, o da olağan halinden çıkıp suçlu haline gelir. Burjuvazinin vahşi ve vahşileştirici muamelesi altında emekçi, su gibi, iradesi olmayan bir şey haline gelir ve aynı gereklilikle doğa yasalarına tabi olur; belli bir noktada tüm özgürlük biter...*" (F. Engels, "İngiltere'de Emekçi Sınıfın Durumu", Sf 181, Sol Yayınları) Özellikle mala karşı işlenen suçlarda (hırsızlık, kapkaç, gasp) örgütlü olmayan, tek tek bireylerin yaptığı suçlarda ekonomik nedenler suçun ana gerekçesi durumundadır.

Bir bakıma, sömürüye-adaletsizliğe karşı, bir protesto olarak toplumda "suç" olarak görülen pratikler gelişmektedir. Toprağının azlığına karşı hazine toprağı gasp ediliyor; bu bir "suç"! Ormandan yararlandırılmadığı için orman ürünleri kaçak olarak kullanılıyor, satılıyor; bu bir "suç"! Servetin eşit dağıtılmadığını, adaletin olmadığını gören bir kesim, buna protesto olarak çeteleşmeye gidip kendi istediği gibi "adaletini" kurmaya yöneliyor, servet dağıtımı için çete kurup hırsızlığa yöneliyor.

Suç oranlarının bu kadar artması aynı zamanda toplumsal sisteme karşı güvensizliğin ve protestonun olduğu şeklinde de okunmalıdır. Suçları yaratan toplumsal sistemin kendisidir. Mafyalaşma ve çeteleşme, eroin ticareti, fuhuş, insan ticareti, "mala karşı" işlenen suçları her sistem üretmektedir. Dünyada mafyalaşan bir kapitalist sistem var.

Gerek bireysel gerekse örgütsel suçlarda, ekonomi çoğunlukla temel nedeni oluşturur. Diğerleri tamamlayıcı faktörler olarak ele alınabilir.

2) Kentleşme ve toplumsal değişim:

1935'te nüfusun yaklaşık % 17'si kentsel yerleşim alanlarında yaşarken, bu oran 1950'lerde % 19'a, 1995'te % 60.9'a, 2000'de % 64.9'a, günümüzde % 75'lere (DİE) varmaktadır. Yukarıda aktardığımız verilerde göç nedeniyle kırsal alanda kadın nüfusunun erkeklerden fazla olduğunu belirtmiştik. Aile ekonomisini ayakta tutmak için erkekler de şehirlerde iş bulup çalışmaya giderken, yaşlılar ve kadınlar köylerde kalmaktadır. Kırsal alandaki nüfusun çoğunluğunu kadınların oluşturmasının yanında bu nüfusun, çoğunlukla orta yaşın üzerinde ve yaşlılardan oluştuğunu da belirtmek gerekir. Bu durumun ortaya çıkardığı sonuçların ilki, kırsal alandaki üretimin çoğunlukla kadın emeğine dayandığını ve böylece daha ucuza satın alındığı, ikincisi ise aktif nüfusun (15-65 yaş arası) çoğunlukla ve esasta şehirlerde yaşadığı veya şehirde çalıştığıdır.

Türkiye'de yaşanan hızlı nüfus artışıyla, son 30 yıldır çatışmalarla tepe noktasına ulaşmış olan Kürt Ulusal Sorunu nedeniyle yaşanan göç ve ekonomik nedenlerle yaşanan göçlerle, dünyada değişen, gelişen üretim ve teknolojik gelişmelerin yol açtığı yeni yaşam tarzının Türkiye'ye yansımaları nedeniyle köy ve kasabalardaki insanlarımız kentlere göçmüşlerdir. Sanayileşmenin büyüme hızı, kentleşme hızının gerisinde kaldığından, geniş kitleler asgari yaşam şartlarının altındaki bir yaşama mahkum olarak, kentlerde varlıklarını devam ettirmek zorunda kalmışlardır. Bu da her türlü alt yapıdan yoksun gecekonduları ve çarpık kentleşmeyi beraberinde getirmiştir.

Kentleşmenin yoğunlaşması kendi başına yeni bir rant kapısını açmaktadır. En basitinden arazinin yeni kent nüfusuna uygun olarak bölüşümü söz konusu olacaktır. Bu iki aşamalı bir süreçtir. İlk aşamada; kırdan varını yoğunu satıp şehre gelen insanlara, şehrin kenarındaki arazinin satılıp, buralarda gecekonduların yerleşimlerinin yaratılmasıdır. Süreç içinde kent nüfusu bu yeni yerleşim alanlarına doğru genişleyip, buralar merkezileştikçe ikinci aşamaya geçilir. Bu aşamada değerlendirilen arazinin yoksul insanların elinden alınıp "kentsel dönüşüm" vb. adlarla arazinin yeniden peşkeş çekilmesi söz konusudur.

Tüm bu aşamalarda söz sahibi aktörlerin başında da arazi mafyasının geldiği herkesçe bilinen bir durumdur. Ama çarpık kentleşmenin, kent nüfusunun artmasının tek sonucu bu değildir. Köylerinden koparılıp, tüm yoksulluklarıyla şehirlerin varoşlarına mahkum edilen bu insanlar sadece sanayi vb. işkollarının yedek işçi deposu olmuyorlar. Onlar aynı zamanda

“mafya sektörü”nün de işgücü kaynağı haline geliyorlar. Fuhuştan uyuşturucuya, hırsızlıktan kumara, silah kaçakçılığında insan kaçakçılığına kadar yapılan her işte; polisle, hukukla karşı karşıya gelenler, yapılan bu işlerin tüm fiziksel yükünü çekenler işte bu yoksul ve emekçi insanlar olmaktadır. Bu insanların eti, kanı, canı üzerinden milyar dolarlar kazanılıyor, her iş kolunda olduğu gibi sektörün emekçilerin payına sefalet ve ölüm düşmektedir.

3) Devlet yapısından kaynaklanan nedenler:

Devlet, kapitalist sistemde, hizmetinde olduğu sömürücülerin, sermayenin ihtiyacına yanıt olacak şekilde yapılır. Ankara Ticaret Odası'nın araştırmalarına göre mafyanın yıllık kazancı 60 milyar doları aşmış durumda. (Bakınız Boxer dergisi. tv. Mayıs 2011, Sf 31/N. Nedim Koca) Bu rakam ülke bütçesinin dörtte birine denk geliyor. Sermaye içerisinde böylesine büyük bir alanı kaplayan kara para sektörünün devlet yapısındaki yansıması, siyaset-hukuk ve bürokrasi olmak üzere esasta üçlü bir sacayağına oturmaktadır. Bunun pratikte nasıl yaşam bulduğunu Kemal Kılıçdaroğlu'ndan dinleyelim:

“... 1980 sonrasında hayali ihracatın boyutları o kadar büyümüştür ki, ihracatçı olup da bu işe karışmayanların sayısı çok azalmıştır. Çünkü artık hayali ihracat bir devlet politikası olmuştur. Devlet hayali ihracatın gerçekleşmesi için tüm önlemleri almış, karşı çıkanları da adeta cezalandırmıştır. Böylece, Hazine, Merkez Bankası ve DPT gözetiminde Türkiye'ye giren kara paranın aklanması sağlanmıştır. Mafya elindeki kara parayı bu yöntem ile aklamıştır. Aslında bu dönemin Başbakanı Turgut Özal da açıkça 'Bizim eski kaçakçılar, ihracatçı olmak için bize müracaat ettiler. Karşımıza MIT raporları getirildi. Bunlar kaçakçıdır, bunlara ihracat belgesi vermeyin denildi. Oysa biz, bunlar teşebbüs sahibi, bunlardan daha iyi ihracatçı mı olur, dedik. Şimdi hepsi ihracat yapıyor. Sistemin gereği ihracattı oldular' şeklinde dile getirmiştir. Böylece hayali ihracatla, yer altı ekonomisinden kazanılan ve yurtdışındaki bankalarda bekletilen paralar, Türkiye'de aklanma olanağı bulmuştur.”

...

“Türkiye'de kara paranın uluslararası boyut kazanması ağırlıklı olarak 1970'lerden sonra olmuştur. 1970'lerde Türkiye'nin döviz darboğazına girmesi üzerine, ithale dayalı sanayi, hammadde sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. Döviz bulamayınca 'kendi dövizini kendin bul' düşüncesiyle sanayiye yurtdışındaki dövizlerini Türkiye'ye getirmesi için

uygun ortam yaratılmıştır. Dövizle çevrilebilir mevduat (DÇM) hesabıyla yaratılan uygun ortamda. Hazine yurtiçinde topladığı vergilerle bu hesaplara büyük kaynaklar aktarmıştır. Çünkü DÇM'ye devlet, kur garantisini vermiştir. Bu uygulamadan kara paracılar da büyük ölçüde yararlanmıştır. Özellikle dövizle olmayan sanayici, yurtdışındaki kara paraları komisyon ödeyerek satın almıştır. Böylece devlet garantisini, yurtdışındaki kara paraların önemli bir bölümünü Türkiye'ye getirilmiş ve aklanmıştır." ("Kayıtdışı Ekonomi ve Bürokrasinin Yeniden Yapılanma Gereği", TÜRMÖB Yayınları, 1997, Sayı 33, Sf 45-47/Kemal Kılıçdaroğlu'ndan aktaran Ülker Mavral, age, Sf 221-222)

Devlettaki siyaset-hukuk sistemi ve bürokrasinin suç ekonomisine sunduğu hizmeti yukarıdaki alıntı açık bir şekilde ortaya koymaktadır. MİT elemanı Kaşif Kozinoğlu'nun, A. Çakıcı'nın dosyalarını Yargıtay'da takip etmesi yeni ortaya çıkmış ve gündemdeki yerini koruyorken, ülkemizde MİT-polis, mafya ilişkisini, hakim vb.lerinin para-fuhuş vb. yollarla satın alınabilirliği, bürokrasideki rüşvet çarkını, kamu ihalelerinde mafyanın etkisini ve daha bir dizi yoz ilişkiyi bilmeyen yoktur. Meşhur "Susurluk kazası" bu ilişkiyi çıplak biçimde ortaya sermiştir. Öyle ki devlet denetimindeki işletmelere (KIT) halk "arpalık" demektedir.

Bugün belki bu tür ilişkilerin 80'li en fazla, olsa olsa 90'lı yılların ilişkileri olduğu günümüzde etkin olmadığı söylenebilir. Fakat bu bir yanılgıdır. Türkiye tarihinin en en pervasız kara para aklama operasyonu AKP döneminde mali aflar yoluyla yapılmıştır. Öyle ki bu aflardan birinde "1 sefere mahsus olmak üzere 'nereden buldun?' sorusu sorulmayacak" denilerek yurtdışındaki yatırımlarını, paralarını Türkiye'ye getiren herkes mali aftan yararlandırılmıştır. Bu yolla milyar dolarlar aklanmıştır. (<http://blog.milliyet.com.tr/varlik-barisi-ile-kara-para-aklanabilir-mi/Blog/?BlogNo=139165>)

Kara para bir sömürü çarkı olarak sistemde kendisine bir yer edinmiştir. Bu onun herhangi bir hükümet tarafından sistemin dışına itilemeyeceğinin de ifadesidir aynı zamanda, çünkü o, sistemi sistem yapan parçalardan biri durumuna gelmiştir. Hükümetler onu dışlayamayacakları gibi onun devamlılığını sağlamakla mükellef tutulurlar. Kara paraya son vermek kapitalist sömürü çarkını parçalamakla mümkün olabilir. Bu nedenle şu ya da bu "yasal düzenleme" ile suç ekonomisinin sona erdirileceğini iddia etmek, kitlelerin manipüle edilme çabası dışında bir anlama gelmemektedir.

Suç ekonomisinin toplumsal yaşamdaki yeri:

Suç ekonomisinin toplumsal yaşamdaki yerini en net olarak bu konudaki verilere bakarak anlamak mümkün olacaktır.

Türkiye’de son 15 yılda kişiye karşı işlenen suçlarda 2 kat artış olurken mal varlığına karşı işlenen suçlardaki (gasp, yağma, hırsızlık, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma, mala zarar verme, suç eşyası satın alma/satma ve saklama) artış oranı 4 kat oldu. (Bkz. N. Çabuk-Kaya, “Şiddetin Sosyal Dinamikleri: Yoksulluk, İşsizlik ve Göç”, Toplumsal bir sorun olarak “şiddet” sempozyumu, Eğitim-Sen Yayınları, 2006)

Uyuşturucu ve silah kullanımı ürkütücü boyutlara ulaştı. 1992-2003 arasında uyuşturucu kullanımı % 400 oranında arttı. Emniyetin verilerine göre Türkiye’deki uyuşturucu kullanım yaşı 15’in altına düştü. En yüksek uyuşturucu kullanım oranı 21-25 yaş kesitinde...

Adalet Bakanlığı verilerine göre Türkiye’de her 8 kişiden 1’inin sabıka kaydı vardır. Sabıkalı sayısı toplam 7 milyon 397 bine ulaştı. (Bu rakamlar 2003’e aittir.) 2003’te 10 yıl öncesine kıyasla silah satışı 10 kat artmıştır. Araştırmalar bireysel silahlanmanın sürekli olarak arttığını gösteriyor. Ruhsatsız, silah sayısı ruhsatlıların üç katı. 2007 yılında Türkiye’de toplam 751 bin 295 asayiş olayında 7 bin 957 kişi ölürken, 2008’in sadece ilk üç ayında meydana gelen 200 bin 896 olayda 2 bin 616 kişi öldü. Polisin sorumluluk bölgesindeki asayiş olaylarında, 2007 yılındaki olaylarla 2008’in ilk 3 ayındakiler kıyaslandığında % 57’lik bir artış olduğu görülmektedir. Umut Vakfı’nın resmi kayıtlara dayanan bilgilerine göre Türkiye’de (2008) 2,5 milyonu ruhsatlı olmak üzere 8 milyon civarında ateşli silah bulunuyor. Artan silahlanmayı daha trajik bir hale getiren bir diğer şey de silah almak isteyenlerin bir şekliyle, çoğunda psikolojik bir rahatsızlık tespit edilmesi. Bakırköy Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniği’ne silah ruhsatı almak için gerekli raporu almak üzere başvuranların kişilik bozukluklarına bakıldığında bu kişilerin % 50,8’i Histriyonik, % 42,6’sı obsesif-kompulsif (takıntılı), % 31’i pasif agresif, % 23’ü paranoid. (Veriler, “Liberalizm/Muhafazakarlık Kısacasında Kadın”, S. Özbudun vd. Kaldıraç Yayınevi-2011 ile “Yabancılaşma ve ... T. Demirer vd. Ütopya Yayınevi-2008’den derlenmiştir.)

Tüm suçların dağılımına baktığımızda sadece adli makamlara yansıyan olayları yansıtmasına rağmen (toplum yaşamındaki birçok olayın adli makamlara hiç yansımadağı da unutulmamalı) ortaya çıkan durumun vahameti daha iyi anlaşılacaktır.

TUTUKLU VE HÜKÜMLÜLERİN SUÇ TÜRÜNE GÖRE DAĞILIMLARI

Yıl	2009	2008	2007	2007-2009 ortalaması	
Toplam	74.361	76.571	127.137	92.690	100
İcra iflas	19.872	18.175	55.323	31.123	26.7
Dolandırıcılık	10.822	12.295	13.374	12.164	14.6
Yaralama	7.647	7.802	9.550	8.333	10.3
Askeri ceza	6.582	3.042	8.563	6.062	8.9
Hırsızlık	5.758	6.933	7.530	6.740	7.7
Ateşli silahlar	2.395	3.517	4.109	3.340	3.2
Sahtecilik	1.593	1.854	2.129	1.859	2.1
Uyuşturucu ticareti	1.576	4.164	4.162	3.301	2.1
Öldürme	1.514	3.447	3.069	2.677	2.0
Gasp	1.145	2.543	2.374	2.021	1.5
Hakaret	1.105	1.296	1.467	1.289	1.5
Uyuşturucu kullanma	1.029	35	330	465	1.4
Kaçakçılık	935	1.072	1.395	1.134	1.3
Trafik suçları	735	942	1.865	1.181	1.0
Cinsel suçlar	562	986	872	807	0.8
Orman suçları	378	480	1.007	622	0.5
Kişiyi alıkoyma	349	379	277	335	0.5
Kötü muamele	66	192	455	238	0.1
Zimmet	65	111	138	105	0.1
Rüşvet	32	47	71	50	0.0
Diğer suçlar	10.073	7.259	9.077	8.803	13.5

Kaynak: Adalet istatistikleri veri tabanı, Aktaran; M. Sönmez, 15.07.2011, Cumhuriyet

Tablodaki veriler 2009'a kadar olan verilerdir. 2010 ve 2011'in istatistiksel olarak tüm suçlardaki veriler de bu tabloya eklenmelidir. Veriler incelendiğinde mala karşı suçlar içinde icra ve iflasın % 27 artışla ilk sırayı aldığı görülecektir.

Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi'nin (TUBİM) araştırmaları bu suçun günümüzdeki durumuna dair ipuçları da vermektedir. TUBİM'in araştırmalarına göre 2005 yılında uyuşturucuya bağlı suçlar nedeniyle 4125 kişi hapisteyken, 2010 Mayıs ayında bu 23.800'e ulaşmış. Yine araştırmalar kullanıcıların % 60.6'sının aylık gelirinin 1000 TL'nin altında olduğunu göstermektedir. Bu ekonomik gerçeklik bağımlıları sürekli olarak kısa sürece fahiş fiyatlardaki uyuşturucu parasını bulmaya, yani değişik suçlar işlemeye itmektedir. % 60.6'sı 1000 TL'nin altında geliri olan insanları etkileyen bir suç türünün, hedefinin gelir düzeyi orta ve yoksul olan insanlar olduğu da açıktır.

Sonuç:

"Karanlığın en koyulaştığı an aydınlığa en yaklaşılana andır." (Halk deyişi) *"Eğer bir toplumda, devrim ve toplumsal değişim için koşullar olgunlaşmışsa, ama bu toplumsal değişimi gerçekleştirecek bir güç yoksa, o toplum için için çürümeye başlar."* (Lenin'den aktaran "Liberalizm/ Muhafazakarlık Kısacasında Kadın", S. Özbudun vd. Sf 26, Kaldıraç Yayınevi, 2011) İçin için çürüyoruz. Kitlelerin aile anlayışını, sosyal çevre anlayışını, yaşam alışkanlıklarını yaşam şekillerini, kendimizden başlayarak, değiştiremediğimiz, sömürü sistemine son veremediğimiz takdirde çürümeye de devam edeceğiz. Bu durum öyle bir paradokstur ki, kitleler çürüdükçe suça ve şiddete yöneliyorlar; ayaklarına yeni prangalar vuracak olan suça ve şiddete yöneldikçe çürüyorlar. Bu öyle bir çürüme ki TUBİM verilerine göre dünyada 15-64 yaş grubundaki her 25 kişiden 1'i uyuşturucu madde kullanıyor. Dünyada her yıl her 7 kişiden 1'i ruh sağlığı problemi yaşıyor, her 4 kişiden 1'i yaşamı boyunca ruh sağlığı problemiyle karşı karşıya kalıyor, toplamda 500 milyondan fazla insan ruh sağlığı problemi yaşıyor. (Bkz: T. Demirer, "Öfkelenin..." Kaldıraç, Sayı 124)

Dünya Sağlık Örgütü'ne bağlı uzmanların araştırmalarına göre Avrupa'da 10 ülkeden 9'unda 2007 ile 2009 yılları arasında çalışma yaşındaki insanlar arasında intihar oranı yükselmiş, anti-depresan kullanımı ise 2007-2010 arası 4 yıllık zaman diliminde % 40 artmış durumda. Bu oran son 6 yıl içinde Türkiye'de % 70 artmış durumda. (Bkz, Kaldıraç, Sayı 125, Sf 85)

Bu öyle bir çürüme ki Türkiye'de Sağlık Bakanlığı'nın 2003 verilerine göre en az 6-7 milyon tedavi gerektiren, ruhsal bozukluk tanısı konula-

bilecek kişi var. 2003'ten bu yana yaşanan ekonomik krizler, artan işsizlik ve gelir dağılımindaki bozukluk ile bu sayının katlanarak arttığını söylemek mümkün. Yine, aynı verilere göre Türkiye'de her yıl 6.000'den fazla yeni şizofren ortaya cıkıyor ve 15-54 yaş grubu içinde en az 300 bin dolayında şizofren bulunuyor. Ruhsal rahatsızlıklar içinde en çok depresyona rastlanıyor. 2003'ten önceki son 45 yıla kıyaslandığıında intiharlar % 60 oranında artmış. Türkiye'de her 5 kişiden 1'inin takıntısı var. Kaldırım çizgilerine basmama, plaka okuma gibi örnekleri olan tıp dilinde "obsesif-kompülsif" bozukluklar olarak bilinen bu takıntı ve zorlama biçimine 50 kişiden birinde mutlaka rastlanıyor. (Veriler için bkz, Yabancılaşma ve ... T. Demire vd. Ütopya Yayınevi, 2008)

Bu rmenin kaynağı, yaratıcısı ve uygulayıcısı kapitalist sömürü düzenidir. Kapitalizm gelişen teknoloji sayesinde yarattığı tüm metalleri yenilerken, bir meta haline getirdiği insan emeğini, dolayısıyla insanı da yenilemeye çalışmaktadır. Teknoloji sayesinde, insanı insan yapan toplumsal ilişkilerinden koparıp sanal ilişkilere mahkûm ederek, kendisine, komşusuna, iş arkadaşına, çevresine, içinde yaşadığı topluma güvensiz, umutsuz, karamsar insanlar haline getirerek, kapitalizm, bir meta olarak emek'i yenilerken insanları da srleştirmektedir. *"Srleşen insan gszleşmiştir. Bilinç yitimine uğramış ve geleceğin belirlenmesinde söz sahibi olamayacağını düşünerek yazgıcılığa yeniden boyun bkmştr."*(age, Sf 276)

İnsanın içine girdiği cıkamaz sokaklardan birisi kadercilik ve dine sığınma ise diğeride ie dönük şiddetidir. Bu ie dönük şiddet ile, kitlelerin sisteme yönelik devrimci şiddetini değil, bizzat sistemin ürünü olan ve kitlenin kendi ayağındaki prangaya dönüşen toplumsal şiddeti kast ediyoruz. Günümüzde şiddet giderek sıradan bir hal durumuna gelerek hızla artıyor. Evde, sokakta, okulda, iş hayatında, TV'lerde, bilgisayar oyunlarında, şarkılarda, dizilerde, her şeyde, her yerde şiddeti görmek mümkün. 10 yıl öncesine kıyasla kadına yönelik şiddet % 1400 artmış durumda.

Kapitalizmin yapısal krizleri, kendisinin devamlılığını sağlama hırısı, maksimum kâr elde etmek için insanlığa layık gördüğü yaşamın bir sonucu olarak her gün, ama her gün gazete sayfalarından taşan şiddet kurbanlarını ve yaşam klerini görmekteyiz. Sorunun kaynağında kapitalizm ve sömürü düzeni varsa çözüm sadece devrimci bir bakış açısıyla, devrimci bir politika ile mümkün olabilir. Devrimciler kapitalizmin

insanı insanlığından soyundurup çölleştirerek yeniden üretme ve yönetme politikalarına karşı, insana dair olanı korumak için örgütlenenleri desteklemeli, örgütlenmeyenleri örgütlemelidir.

Kapitalizm böyle bir toplumsal çürümüşlük için her alanda saldırıyorsa, her alanda bu çürümüşlüğe karşı insanlığı korumak için insanı harekete geçirmek, örgütlemek zorundayız. Kapitalizmin en etkili silahlarından biri güvensizlik, bizlerin de en güçlü silahlarımızdan biri insana duyduğumuz güvendir. İnsanlığı bu hale düşüren kapitalist sistem ise, onu bu durumdan kurtaracak olan insanın kurtuluşunun, özgürleşmesinin temeli olan insanın emeğinin sömürülmesine son verecek olan DHD, sosyalizm ve nihai olarak komünizmdir.

Bütün bu çürümüşlük gösteriyor ki devrim insanlık için acil bir ihtiyaçtır ve komünizmin maddi yapısı dünkünden daha fazla olgunlaşmış durumdadır. Gerekli olan, burjuva ideolojinin-kültürünün yaratmış olduğu o suskunluk eşliğini aşmaktır. Bunun için dünden daha fazla devrimci özneye ve iradeye ihtiyaç vardır.

Öyleyse, "Her şeye rağmen durum iyidir. Durum iyidir çünkü gerçekler devrimcidir." (M. Demirdağ) Gerçekler bunlar, bunları değiştirmeye dönük iradeyi ortaya koyduğumuzda gerçeklerin devrimcileşmesi de gerçekleşecektir. O halde, gerçekleri devrimcileştirelim!

DOSYA DIŞI

TOPLUMSAL BİR OLGU OLARAK OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE NEDENLERİ VE SONUÇLARIYLA GÖÇ

►► Bizim göç hareketlerini incelediğimiz dönem feodal, yarı-feodal Osmanlı'nın son dönemlerinden, TC'nin kuruluş süreci ve sonrası sosyo-ekonomik gelişmelere ve yarı-sömürge, yarı-feodal toplum yapısının ortaya çıkışına paralel ele alınmıştır. Bu tarihsel sürece bakarak Osmanlı'nın son dönemi ve TC'nin bir göç ve göçertme tarihi olduğunu söylemek pek abartı olmayacaktır. ◀◀

Göç hareketi çok değişik nedenlerle olmakta, özellikle de kitlesel göçler toplumların yapısını ciddi şekilde etkilemektedir. Toplumsal yapıdaki değişimlerin bir sonucu olarak kitlesel göç dalgaları yaşanmaktadır. Dolayısıyla göç, insanlığın ortaya çıkışından günümüze gündeme değişik nedenlerle girmiştir. Kimisi coğrafi şartların zorlamasıyla, kimisi ekonomik şartların, kimisi dini çatışmalar ve savaşların zorlamasıyla büyük göçler yaşanmıştır.

Göçün TDK sözlüğündeki tanımı şöyledir: *"Ekonomik, toplumsal veya siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, muhaceret."*

Sınıflı toplumların tarih sahnesine çıkması ile birlikte bu olguya da tarihsel-toplumsal süreçler ve sınıf ilişkileri damgasını vurmuştur. Normal bir hareket olarak gözükken doğal felaketler sonucu yaşanan göçler bile esasta ezilen halkları etkilemiştir. Bu incelemenin amacı bir bütün toplumsal ve tarihsel süreçlerle birlikte göç olgusunu incelemek değildir. Osmanlı'nın son döneminden günümüze yaşanan göçlerin belli başlılarının nedenlerini ve sonuçlarını incelemeye çalışacağız.

Göç toplumun nüfus yapısı, nüfusa ait olgu ve oluşumları belirlemede esas göstergelerdendir. Göç kavramı *"nüfusun birey, aile, grup ya da topluluklar biçiminde yaşadığı yeri, doğal ve doğal olmayan etmenlere dayalı, yer değiştirmesi olarak"* kavramlaştırılıyor. Göç bir yerleşim

biriminden, gruptan ya da siyasal sınırları belli toprak parçasından başka bir toprak parçası ya da birime doğru, kısmen sürekli birey ya da kitle hareketi olarak da tanımlanıyor. Çok genel olarak nüfusun yer değiştirmesi hareketi şeklinde tanımlanan göçün temel özellikleri “nüfusun kişi, aile, grup ya da kitlesel olarak geçici veya sürekli olduğu, yaşadığı yeri terk edip başka yere, yerlere gitmesi” biçimde ortaya konuluyor.

Göç olgusu, oluş şekli, nedenleri ve sonuçları bakımından çeşitli sınıflara ayrılıyor.

Ulusal sınırlar içinde gerçekleşen göç hareketleri “iç göç”; ulusal sınırlar dışına gerçekleşen göç hareketleri de “dış göç” olarak tanımlanıyor. Şüphesiz ki iç ve dış göç hareketlerinin benzer ve farklı yönleri bulunuyor.

Ulusal sınırlar içinde gerçekleşen göçler alt kategorilere ayrılarak inceleniyor. Kırsal yerleşim alanlarından, kırsal yerleşim alanlarına olanlar, kırsaldan şehirlere olanlar, şehirlerden şehirlere olanlar, ve şehirlerden köylere olanlar olarak ayrılıyor.

Kapitalizmin kendisi kır-kent ve kent-kent arasında eşitsiz bir gelişme yaratan özelliğe sahiptir. Dolayısıyla iç göç hareketi kapitalist toplumda esasta kırdan kente ve kentten kente doğru olur.

Yine iç göç hareketleri, göçün kalıcı ve geçici olması bakımından da ayrıştırılıp inceleniyor. İşgücü amaçlı kalıcı göç ve işgücü amaçlı geçici göçler olarak sınıflandırma yapılıyor.

Göç hareketleri incelenirken, göçe karar alma bakımından da sınıflandırılıyor. “Göç kararının alınışı” göç edenlerce gönüllü olarak alınmış ise, göç hareketine katılanlar bu eyleme kendi istekleriyle katılmışlarsa, gerçekleşen göç hareketi isteğe bağlı “gönüllü göç” olarak değerlendiriliyor.

Bu konuya şöyle bir açıklama getirebiliriz; “*Belirli bir bölgenin sosyal, ekonomik, kültürel ya da doğal ortamı, o bölgede yaşamayı olanaksız kılmış*” ise, insanların artık yaşamını sürdüremez olduğu bir durum ortaya çıkmışsa, bundan dolayı gerçekleşen göç isteğe bağlı olmayan bir göçtür. Bu, nüfusun zorla yaşadığı yerden atılması ya da yaşanan yerin koşullarından dolayı ortaya çıkmıştır. Göç eden insanların iradesi dışında gerçekleşmektedir ki, çoğunda askeri zor devreye giriyor. Bu tip göçler “zorlama göç” veya “zorunlu göç” olarak kavramlaştırılıyor.

Bazı göç hareketleri gönüllü göç gibi görünebilir. Örneğin kırdan şehre göç olgusu; “Burada göç eden aile üyelerinin kendi koşulları hakkında düşünme ve karar verme iradesi var gibi görünse de bu olgunun uygulanan ekonomik politikaların bir sonucu” olduğu ortadadır. Dolayısıyla göç eden açısından yaşanan süreç gönüllü göç süreci gibi görünüyorsa da day-

tılan bir yaşam biçimi sonucu olması nedeniyle “zorunlu göç” süreci olarak değerlendirilmelidir. Göç süreçleri, savaşlar ve doğal afetler gibi olağandışı koşullarda göç edenlerin iradelerinin işlemesine olanak bulunmayan süreçler şeklinde yaşanmış ise bunlar da zorunlu göç hareketleri kategorisinde değerlendirilmelidir.

Göçler ayrıca doğal afetler sonucu olanlar ile başka sebepten kaynaklı olanlar olarak da ayrıştırılarak sınıflandırılıyor.

Göçler kayıt altında olanlarla, kayıt dışı olanlar olarak da ayrıştırılıp inceleniyor.

Göç sadece mekansal anlamda bir yer değiştirme olarak kavranmamalı, aynı zamanda bir bütün toplumsal ilişkilerin değişimi-farklılaşması ve toplumsal olarak konum değiştirme sonucunu da doğurabildiği göz önünde tutulmalıdır. Ayrıca göçülen toplumda da göç edenler bazı değişikliklere neden olabiliyor.

Göç olayı-olgusu insanlık tarihi kadar eskidir. İkel komünal toplumlarda daha çok hayvan avlamak ya da hayvanlarına daha iyi otlaklar ve su bulabilmek için kabileler hep hareket halindeydi. Daha fazla besin bulma, doğal kaynaklara ulaşma istemi aynı zamanda insanların dünya üzerinde yayılmalarını da beraberinde getiriyordu. Antik Yunan’da MÖ 8 bin yıllarında elde edilen hasadın yetmemesi üzerine büyük göçlerin yaşandığı ve Orta Asya’da yaşanan büyük kuraklıkla birlikte orada yaşayan kavimlerin kitlesel olarak göç ettikleri biliniyor. Coğrafi keşiflerle birlikte yeni keşfedilen yerlere de kitlesel göçler yapıldı. Sömürgeciliğin bu göçleri kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalıştığı da biliniyor. Değişik kıtalardaki yeraltı ve yerüstü zenginliklerin sömürülüp sömürge devlet merkezine taşınması kitlesel göçlere de neden oldu.

Göçün toplum biçimlerinde aldığı şekil

Göçün toplumdaki nitelik ve işlevinin tarihsel süreç içinde üretim tarzlarının değişmesine bağlı olarak farklılaştığı görülüyor. Toplumsal formasyonlara göre biçim alıyor. İkel toplumda farklı nitelik ve işlevde, feodal toplumda ve de kapitalist toplumda farklı nitelik ve işlevde oluyor. Köleci toplumda köleler ihtiyaç olan bölgelere satılıyor ve kitlesel olarak köleler zorunlu olarak o bölgelere göç ettiriliyordu.

Zorunlu işgücü göçü kapsamında köle ticareti ilk olarak 18. yüzyılda tarımsal üretime yönelik plantasyonlarda kullanıldı. Bir dönem ABD ve Latin Amerika ülkelerine olduğu gibi... Feodal toplum kapalı bir toplumdur ve toprağa bağlı üretim esastır. Dolayısı ile feodal otoritelerin izni olmadan

Üretim yeri olan toprak-köy terk edilemez. Terk edilmesi Şiddetle cezalandırılır. Ama savaşlar ve yeni fethedilen yerlere daha iç bölgelerden, daha güvenilir topluluklar g ettirilir. Amaç iskan etmektir ve Osmanlılar bu yönteme "*Őenlendirme*" demektedir.

16 ve 17. yüzyılda Osmanlı'da meydana gelen Celali İsyancıları aynı zamanda büyük bir g hareketini de içinde barındırıyordu. "Büyük Kaçgun" diye bilinen bu dönemde binlerce köylü ektiği toprağı terk etti, çift bozdu. Bu hareket yüz yıldan fazla sürdü. Anadolu'da köylülerin kitlesel yer deėiŐimleri yaşandı. Osmanlı'nın feodal düzenini sarstı. Benzer içerikte köylü hareketleri Avrupa'da da görülüyordu.

Kapitalizmin tarih sahnesine çıkması ile birlikte gler de bunun niteliğine uygun değişime ve farklılaŐmaya uğradı. Elbette feodal toplumun bağrında yeŐeren kapitalizm değişik aşamalardan geçti. Toplumsal hareketler de bu değişimlere göre farklılaŐtı. 16 ve 17. yüzyıldaki ticari kapitalizmin gelişmesi döneminde işgücü göçünden söz etmek oldukça zordur. O dönemde daha çok liman kentlerinin gelişimi söz konusu olduğu için sınırlı olarak yaşanan gler de o yöne doğru oldu. O yıllarda g, "*altın, baharat ve diğer ticari malların ele geçirilmesi amacıyla yeterli doğal kaynak ve işgücünün hazır bulunduğu bölgelere doğru coğrafi bir yer değiştirme*" Şeklinde oldu. Kapitalizmin serbest rekabetçi döneminde yani sanayi devrimi ile aynı zamanda kırdan kente gler kitlesel olarak yaşandı.

Kapitalist Toplumda Gn Görünümü

"Kapitalist toplumun ekonomik yapısı, feodal toplumun ekonomik yapısından doğup gelişmiştir. Bu ikinci toplumun da çözülmesiyle birincinin oğeleri serbest kalmıştır.

Doğrudan retici, emekçi, ancak toprağa bağlı bulunmaktan, bir baŐkasına kle, serf ya da bağımlı olmaktan çıktıktan sonra, kendisi üzerinde tasarrufta bulunabilir. (...) bu yeni özgürleŐmiŐ kimseler, sahip oldukları bütün üretim araçları ile, eski feodal düzenlemenin sağladığı her türlü güvenceler ellerinden alındıktan sonra, ancak kendilerinin satıcısı haline gelirler." (K. Marks, Kapital 1, Sy 679, Sol Yayınları)"

Böylece emek gücü meta olarak pazara çıkar. Yani köylüler, köylerinden emek pazarına sürülür. "*Tarım üreticilerinin, köylülerin mlkszleŐtirilmeleri, topraktan ayrılmaları, bütün bu sürecin temelidir. Bu mlkszleŐtirmenin tarihi farklı ülkelerde farklı yönler alır ve farklı evrelerde farklı sıralar izleyerek farklı dönemlerde tamamlar. Yalnız rnek aldığımız İngiltere'de klasik biçimde görülür."* (Kapital 1, Sf 680)

Kapitalist toplumda kırdan şehre göçün nedeni budur. Ayrıca yedek işçi ordusu içinde sürekli kır nüfusunun şehre çekilmesi de vardır. Marks bunu da şöyle açıklamaktadır:

"Kapitalist üretim tarım alanına el atar atmaz ve bu alanı ele geçirdiği ölçüde tarımda kullanılan sermaye birikimi ilerlemekle birlikte, tarım emekçisine duyulan talep mutlak olarak azalır ve bu geri itme olayı tarım-dışı alanlarda olduğu gibi büyük bir çekimle telafi edilemez. Tarımsal nüfusun bir kısmı işte bunun için sürekli olarak kent ya da manifaktür proleteriyasına dönüşme noktasında ve bu dönüşümü bekler durumdadır. (...) Bu nispi artı nüfus kaynağı böylece devamlı akış halindedir." (Kapital 1, Sf 612)

Kapitalizmle birlikte işgücü de metalaşmış pazara çıkmıştır. Dolayısı ile kapitalist toplumda göç hareketlerinin niteliği işgücünün yer değiştirmesidir. Yani kapitalist toplumda da göç yalnızca bir nüfus hareketi olarak değerlendirilemez. Bu aynı zamanda kapitalist sistemin devamlılığının sağlanmasının koşullaması ile emeğin mekansal olarak üretimini daha etkin kılacak şekilde dağıtılmasını içerir. Emeğin işgücünün yer değiştirmesi sermayenin ihtiyaçları temelinde olmaktadır ya da başka bir anlatımla sanayinin ve pazarın mekansal farklılaşmasına paralel işgücü de yer değiştirmektedir.

Göç böylece hem üretimin gerçekleştirilmesi için, hem de üretimin yeniden örgütlenmesinin koşullanması ile olmaktadır.

Kapitalizmle birlikte göç hareketleri sermaye birikim süreçleri ve politikalarından bağımsız değerlendirilemez. İşgücünün sürekli yedeklenmesi sermaye birikimi ve kapitalist ekonomi için ikili bir işlev görür. Öncelikle kullanıma hazır bir işgücü potansiyeli olur. Büyüme ve genişleme dönemlerinde bu yedek işgücü ordusu sanayiye çekilir, kriz dönemlerinde de sokağa atılır. İkinci olarak bu nispi artı nüfusun varlığı ücretleri düşürmede kullanılır. Yedek işgücü ordusu ne kadar büyük olursa sermaye, ücretleri o oranda düşürme eğilimindedir. Bundan dolayıdır ki sermaye birikim sürecinde işgücüne yönelik oluşan talebinden fazla işgücünü kırsaldan göç ettirerek kentlerde yedek işgücü ordusuna katar.

Kapitalist toplumdaki göç hareketleri dolaylı veya dolaysız olarak sermaye birikim süreçlerinin yönlendirmesi altında olur.

Kapitalist toplum, feodal toplumun içinde filizlenip, doğup gelişmiştir, demiştik. Kapitalist ekonominin hakim olmaya başlaması ile birlikte kırlardan şehirlere kitlesel göçler yaşanmıştır. Bazı ülkelerde bunlar kısa zaman aralığında olurken bazı ülkelerde bu süreç daha uzun ve sancılı yürümüştür.

İngiltere'de klasik bir örnek olarak bu süreci kısa bir zaman aralığında

yaşanmışken, Fransa'da köylülüğün çözülüp tasfiye olması anlamında ağırlıklı bölümünün şehirlere sürülmesi yüzyıllık bir zamanı almıştır.

Kapitalist üretimin özelliklerinden birisi de pazara dönük üretim yapmasıdır. Pazar için üretimin esas olması ile birlikte ulusal pazarlara hakim olma sorunu ortaya çıktı. Yani kapitalizmin şafağında uluslaşma süreci yaşanmaya başladı. Bu süreç ulusal devletlerin kurulma sürecidir. Halklar ulusal sınırlarla bölünmeye başlandı. Mekanlar-topraklar bölünmeye başlandı. Bu ulusal sınırlar olarak mekanların-toprakların keyfi ve yapay bir şekilde bölünmesi eski feodal devletlerin bölünüp etnik kimliklerin esas alındığı ulus devletlerini ortaya çıkardı.

Etnik temele dayalı ulusal devletlerin kurulması sürecinde yoğun bir etnik temelli katliam ve göç hareketleri yaşandı. Bu süreçte göç hareketleri ağırlıklı olarak devletlerin anlaşması ile karşılıklı insan değiş tokuşu şeklinde oldu. "Mübadele" ilkesi bu süreçte ortaya çıktı.

19. yüzyıla başlayan bu süreçte Osmanlı İmparatorluğu, Rus İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'ndan kopan halklar ulusal temelde devletlerini kurmaya başladı. Bu, katliamlar ve savaşlar biçiminde cereyan etti ve aynı zamanda yoğun bir göç hareketini de beraberinde getirdi. Daha sonra Osmanlı'da ve TC'de bu sürecin nasıl yaşandığını ele alacağız ama bu sürecin yani uluslaşma, ulus devletlerin inşa süreçlerinin yaşandığı her yerde savaşlar, katliamlar, soykırımlar ve "mübadele" şeklinde olsun veya başka şekillerde olsun büyük göç hareketlerini de beraberinde getirdi.

Yine kapitalist devletleşme süreci, ulusal birliklerin sağlanması için aynı etnik yapıya ait veya akraba olan parça parça küçük oluşumların da bir bayrak-devlet altında toplanmasını koşulladı. Alman ve İtalyan kapitalist devletlerin oluşması böyle bir süreci izledi. Bu tarz yaşanan devletleşme süreçleri de katliamlar ve göç hareketleri ile birlikte oldu.

Ulusal devletlerin inşası ve bir ulusal kimliğin inşası homojen bir toplum inşasını içerir. Bunun sonucu olarak tasarlanan kimliğe dahil olmadığı düşünülen gruplar ve topluluklar devlet eli ile kimi zaman soykırımdan geçirilmiş, kimi zaman ulusun dışına atılmış, kimi zaman da ulusal devletin içinde uygun yerlerde iskana zorlanmış ve iskan ettirilmiştir.

Zorunlu iskan uygulamaları ulus devletlerin inşa süreçlerinde sıklıkla başvurulan bir yöntem olmuştur. Ulusun "ulvi çıkarları", ulusun "güvenliği" için zorunlu iskan uygulaması uygulanagelmiştir.

İskan yalnızca ulusal sınırlar içinde yer değişikliği şeklinde olmaz. "Mübadele" karşılıklı yer değiştirmelerden de gelenlerin nerelere yerleştirile-

ceği, hangi ekonomik sektörde çalışacağı devletler tarafından belirlenmiştir. Bunun için de zorunlu iskan kanunları çıkarılmıştır. Ülke dışından zorla göç ettirilip gelenler yine mecburi iskana tabi tutulmuştur.

Bazı ulusal kimliklerin oluşumunda dinin de kullanıldığı olmuştur. Örneğin Müslümanlık, Osmanlı'nın son dönemi ve TC'nin kuruluş aşamasında esasta Türk etnik kimliğini tanımlamak için kullanılmıştır. TC'nin tekçi anlayışının temeli kapitalizmle birlikte ortaya çıkan iki yüzyıldan fazla tarihi olmayan bu katliamcı uluslaşma anlayışının ürünüdür. "Vatan" ve "ırk" bu anlayışın kutsiyetleri olmuştur.

Devlet biçimleri, toplumsal ekonomik yapıya paralel değişir, gelişir. Devletleşme aynı zamanda bir merkezileşmeyi ifade eder. Fakat bu merkezileşme aynı zamanda toplumların gelişmelerine paralel gelişir ve güçlenir.

Sınıflı toplum gerçekliği içinde proletaryanın iktidarda olmadığı en gelişkin devlet kapitalist devlettir. Ulus devlet de bireyleri gözetim altında tutabileceği bir kayıt sistemini yaratmış ve nüfus yapısını istatistiki takip etmiştir. Ulus devlet gücünün bir kısmının gelişen gözetim-izleme teknikleri ile sağlandığı görülür. Gözetim-izleme, ulus devlet öncesi de vardı ama ulus devletle birlikte daha da merkezileşti, tüm ulus devlet sınırları içinde yaşayanları kapsayacak şekilde genişledi ve devletin tekeline girdi. Ulus devletler gözetim ve nüfus kayıtlarını vatandaşlarının güvenliği için yaptığını söylemesine karşın pratikleri bunun tam tersi yöndedir.

Ulus devletleşme sürecinde devlet yapılanmasında bir dizi değişiklikler olmuştur. Üretim tarzının değişmesi başta artı-değerin gasp biçiminde farklılaşma sonucu olmuştur. Bunun sonucu vergilendirme önem kazanmıştır. Yine paralı askerlik üzerine kurulu imparatorluk orduları yerini zorunlu askerlik görevine dayalı milli vatandaş ordularına bırakmıştır. Uluslaşma süreci ulusal ordulaşma sürecini de beraberinde getirmiştir.

Öncelikle kapitalist devlet yapılanması nüfus kayıt sistemine önem verip merkezi düzeyde ele almıştır. Bunlardan öte bir bütün toplum ve özellikle ulusal azınlıkları ulus devlet sınırları içinde yaşayan farklı ulusları denetim altında tutmak için buna ihtiyaç duymuştur. Ve ulus devletin "güvenliği" için nüfus yapısı ile oynanmış, ona uygun planlar yapılmıştır. Kapitalist devletle birlikte devletin güvenliğini sağlamanın temel parametrelerinden biri nüfusu kontrol altında tutmak, buna uygun plan ve programlar oluşturmak olmuştur. Nüfus bilgisinin sağlam temellere dayalı ve güvenilir olması yönetici hakim sınıflara yönetme kolaylığı sağlamıştır. Kapitalist devletleşme süreçlerinde nüfus idareleri kurularak, nüfus kontrolleri merkezi şekilde ele alınmaya başlanmıştır. Demografik yapıyı şekillendirme politikalarına bak-

tığımızda, Osmanlı'dan günümüze gayri-Müslimlerin denetim altında tutulmaya çalışıldığını, yine savaş yıllarında bebek doğumlarının teşvik edildiği, daha sonra doğum kontrol yöntemlerinin yaygınlaştırılarak nüfus artışının önüne geçilmeye çalışıldığını, Ermeni, Rum ve Süryani Soykırımının yapıldığını, mübadele başta olmak üzere zorunlu göç ettirmelerin yaşandığını görürüz. Mübadele ile gelen göçmenlerin dağıtımı ve yerleştirilmesi nüfusun etnik-dini yapısı gözetilerek yapılmıştır.

Devletin nüfus üzerine politikalar belirlemesinin çoğu ülkede gıdasını ırkçılıktan aldığı görülür. "Milli nüfusun" çoğaltılması temel amaç olduğu politikalar oluşturulmuştur. İstenmeye ulus ve ulusal azınlıklar üzerinde katı bir nüfus denetimi uygulanarak çoğalmalarının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Öte yandan çoğalmasa istenen ırklar için çok eşlilik gibi yöntemler teşvik edilmiştir.

Kapitalist devletin nüfusunun denetimini ve gözetimini merkezi olarak yaptığını anladığımızda Osmanlı'nın son dönemi ile TC'nin kuruluşundan günümüze kadar uygulanan kimi politikaları anlamamız daha kolay olacaktır. Göç ve göç ettirme nüfus politikası ile direkt ilişkilidir.

Kapitalizm çeşitli aşamalardan geçmiştir. En son emperyalizm aşamasındadır. Yine her aşamasında uygulamış olduğu sermaye birikim politikaları da farklı olmuştur. Bu sermaye birikim politikalarının kapitalist emperyalist ülkeler ile yarı-sömürge yarı-feodal, bağımlı kapitalist ülkelerde etkileri farklı olmuştur.

İncelediğimiz konu bakımından da göç hareketleri kapitalizmle birlikte, yarı-sömürge, yarı-feodal ülkelerde farklı biçimlere bürünmüştür. Emperyalizm yeraltı-yer üstü zenginlikleri talan edip sömürürken binlerce insanı da yerlerinden sürmüştür.

Yine yarı-sömürgelerde ekonomi tahakküm altına alınarak bir taraftan kırsal alanda yıkım politikaları devreye sokulmuş, diğer taraftan sanayinin gelişimi ekonomik tahakküm kaynaklı olması gereken şekilde olmamıştır. Bunun sonucu kırsaldan göç ettirilen nüfus şehirlere yığılmış, sefil bir yaşama mahkum edilmiştir. Bir bütün yarı-sömürgelerdeki gecekondulaşma olgusu bunun ürünüdür.

Emperyalizmin temel mantığı sömürüdür, kârdır. Kâr için yapamayacağı iş yoktur. Bunun için küçük çatışmalardan bölgesel savaflara kadar uzanan çeşitlilikte savaflara da sıkça başvurur. Bu savaflar kitlese katliamları olduğu gibi kitlese göçleri de beraberinde getirir. Özellikle 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrası emperyalist ülkeler savaşta yok olan işgücünü yarı-sömürgelerden temin yoluna gitmiştir. Bunun sonucu olarak milyon-

larca insan yarı-sömürge ülkelerden Avrupa'ya göç etmiştir. Almanya bu ucuz işgücü sayesinde göreceli olarak kısa sürede kendi ekonomisini tekrar düzeltip emperyalist yarışta yerini almıştır. 1950'den 1970'in ortalarına kadar bu ucuz işgücü sayesinde Avrupalı emperyalist devletlerin ekonomileri düzelmiş ve bu yıllar göreceli sorunsuz geçmiştir. 2. Emperyalist Savaş sonrası bu göç dönem dönem hızlanmış, bazen yavaşlamış ama farklı nedenlerden de olsa Avrupa ülkelerine yarı-sömürge ülkelerden olan göç hiç durmamış, hala devam etmektedir.

Elbette Avrupa'da göç ve göçmenler çoğunlukla düşünülünün aksine ne yeni bir olgudur ne de 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrası başlamıştır.

2. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonuna kadar göçler Avrupa içi bir özellik taşıyordu. Örneğin; 19. yüzyılda Fransa, Belçika, İtalya, İspanya ve Almanya gibi komşu ülkeler arasında göçler oluyordu. İkinci paylaşım savaşı sonu ise savaşın beraberinde getirdiği siyasi sığınma kitlesel göç hareketleri çerçevesinde hem Avrupa içinden (İtalya ve İspanya'dan Fransa'ya, Polonya'dan İngiltere'ye doğru) hem de Avrupalı emperyalistlerin sömürgelerinden merkeze doğru (Hindistan ve Pakistan'dan İngiltere'ye, Kuzey Afrika'dan Fransa'ya doğru) yaşanmıştır.

1950-1974 arasında ise, göçler, yalnızca Güney Avrupa ülkeleri ve eski sömürgeleri kapsamıyor, aynı zamanda bir bütün yarı-sömürgelerden gelen göçmenleri de kapsıyordu. 1970'li yılların ikinci yarısında Avrupa göç sürecini durdurma kararı almış ve sınırları kapatmıştır. Ama bir bütün işgücü göçünü durduramamıştır. Daha sonra iş bulma umuduyla ülkelerindeki savaşlardan, baskılardan kaçanlar yasadışı yollardan Avrupa ülkelerine göçmüştür. Bu göç hala da devam ediyor. Bu da emperyalistlerin yarı-sömürgelerde uygulamış olduğu politikaların bir sonucudur.

Gelinen aşamada kâr için doğanın tahribatı devasa boyutlardadır. Bu yüzbinlerce insanın yaşam alanının tahrip edilmesidir ve peşinden kitlesel göçler gelmektedir. Özellikle elektrik üretmek için yaygın bir şekilde HES yapımı dünyada kitlesel göç hareketlerini beraberinde getirmektedir. Bunu maden çıkarmak için boşaltılan alanlardaki göçler izlemektedir.

Çevrenin tahrip edilmesi beraberinde o alan üzerinde üretim yapan insanların da oradan sürülmesini getiriyor. Kapitalizm kâr için dünyanın en ücra yerlerine girip insanları yerlerinden ediyor. Brezilya'da insan eli değmemiş ormanlara, Hindistan'da su yataklarına kadar el atmadığı yer kalmadı. Bu durum, göç ve sürgünleri beraberinde getiriyor.

Tarihsel süreç içinde toplumsal yapıları incelediğimizde kapitalist top-

lum iç dinamiklerinden kaynaklı en açık ve en hareketli toplumdur. Feodal toplum gibi kapalı, köleci toplum gibi durgun değildir. Bundan dolayı kapitalizmin iç dinamiklerinden kaynaklı dünyada göç hareketleri süreklilik kazanmıştır. Kırdan şehre, şehirden şehre, şehir içinde bir mahalleden başka mahallelere, ülkeler arası, kıtalar arası göçler süreklidir. Bunu doğuran sebep kapitalizmin kâr amaçlı pazara dönük üretim tarzıdır. Evet göç kapitalist toplumun ekonomik yapısından kaynaklı geçmiş toplum biçimlerinde yaşananlardan farklı bir aşamaya ulaşmış ve kapitalist toplumun dinamik yapısı göçü sürekli yaşanan bir olgu haline getirmiştir. Sermayenin dünya üzerinde girmedik yer bırakmak istemediği gibi yine dünya üzerinde işgücü de kendini satabilmek için gitmediği yer bırakmamıştır. Sermaye için de iş gücü için de ulusal sınırlar dolaşımını durduramamıştır. Göç ve göçün yarattığı sorunların ortadan kalkması kapitalist ekonominin yarattığı sorunların ortadan kalkması ile en azından çok sınırlanmış olacaktır.

Göç olgusunun, tanımı, tarihsel süreci ve gelişimi noktasında genel bilgilendirmeden sonra Osmanlı'nın son döneminden başlayarak günümüze kadar yaşanmış göç olayları, bu konuda Osmanlı İmparatorluğu ve TC devletinin yaptıklarını değerlendirmeye geçebiliriz. Buraya kadar anlattığımız göç süreçleri-çeşitleri Osmanlı'nın son döneminde ve TC'de nasıl yaşanmıştır? Hangi görünümde gerçekleşmiştir? Şimdi bu sorulara yanıt vermek için genel teorik bilgilendirmeden somut durumun incelenmesine geçeceğiz.

Osmanlı'nın son döneminden günümüze göç hareketleri

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğu'nun bakiyesi üzerine kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu ve TC'nin tarihinin göçler tarihi olduğunu ileri sürenler vardır.

Osmanlılar, 15. yüzyıldan 17. yüzyıla kadar yeni fethettiği topraklara kendi tebaasından halkları yerleştirerek, güvenliği sağlamayı, toprağı işlemeyi, vergi gelirlerini artırmayı ve vergi toplamayı amaçladı. Bunun için Müslüman aşiretleri Balkanlar ve Anadolu'ya yerleştirdi.

17. yüzyılda ticari kapitalizmin yavaş yavaş gelişmesi Venedik ve Cenvizli aracılığı ile Osmanlı'ya girişi, Osmanlı ekonomik yapısını bozmaya başladı. Öyle oldu ki Anadolu'da Venediklilerin almış olduğu buğday ve canlı hayvan dolayısı ile İstanbul'un iaşesi karşılanamaz duruma geldi. Ekonomiyi düzeltmek için Osmanlı vergi üstüne vergi koymaya başladı. Timar sistemine göre vergi esasta üretici köylülerden alınıyordu. Köylüler de Anadolu'da Celali İsyanları diye bilinen isyana kalkıştılar. Anadolu'da

üretici köylülük köyleri terk edip dağlara kaçtı. Osmanlı tarihine “Büyük Kaçgun” diye geçen bu kitlesel göç hareketi Anadolu’yu yüzyıl etkiledi. Bu isyan ve göç hareketi Osmanlı oyunları ile yüzyıl içinde kanlı bir şekilde bastırıldı. Bu isyana köylülerle birlikte suhteler (öğrenciler) ve uzun süredir zorda olan esnaflar (Ahiler) da katıldı. Yani Anadolu’da bu yıllarda yoğun bir nüfus hareketliliği oldu.

Osmanlı devleti 17. yüzyılda Rusya ve Avusturya’ya ve 19. yüzyılda ulusal bağımsızlığını kazanan Balkan devletlerine karşı toprak kaptırmaya başlayınca buralarda yaşayan Türk ve Müslüman halk Anadolu’ya, devletin merkezine doğru göç etmeye başladı. 1783-1913 arasında 6 milyon insanın Osmanlı devletine göç ettiği ya da göçertildiği belirtiliyor. (Kemal Karpat, Türkiye’de Toplumsal Dönüşüm)

19. yüzyıl başlarında Osmanlı devletinin birçok yeri serbest rekabetçi kapitalizmin etkisi altına girdi. Balkanlar, Ortadoğu ve Kuzey Afrika’daki Osmanlı topraklarında yaşayan halk sosyo-ekonomik ve siyasal etkiden kaynaklı yapısal değişimler geçirdi.

Osmanlı sanayisi gelişmemiş bazı alanlarda iç ihtiyaca dönük manifaktür üretiminin yapıldığı köylü toplumdurdu. Avrupa’da gelişen kapitalizm yavaş yavaş Osmanlı’ya da girmeye başladı. Bunun sonucu olarak önce tımar sistemine dayalı toprak mülkiyeti ilişkileri bozulmaya başladı. Cılız gelişmiş olan manifaktür şeklindeki sanayi çöktü. Bursa ve Ankara’da dokuma yapan atölyeler çöktü.

Osmanlı devleti yavaş yavaş serbest rekabetçi kapitalizmin tahakkümüne girdi. Bir bütün devlet yapısının işlevsizleştiğini söylemek abartılı olmaz. Bunun sonucu olarak devlet yapılanmasında zorunlu değişikliğe gidilmeye başlandı. Önce askeri sistem, sonra vergi sistemi ve toprak mülkiyet sistemi değiştirildi. 1838 Ticaret Antlaşması ve peşinden gelen Tanzimat Fermanı önemlidir. Serbest rekabetçi kapitalizmin Osmanlı topraklarında ve devletinde kurumsallaşmasını ifade eder. 1838’de İngiltere ile yapılan Ticaret Antlaşması’nın gümrük tarifelerinde ayrıcalıklar vardı. Bu ayrıcalıklar Osmanlı el zanaatları sanayisini çökertti.

Devlet yapılanmasında yaşanan değişimler feodal devlet yapılanmasının bozulmaya başladığını, serbest rekabetçi kapitalizmin etkisinde yarı-feodal devlet yapılanmasına evrildiğini görmekteyiz. Ordu yapılanmasının değişimi buna tipik bir örnektir.

Yine bu dönemde devlet içindeki nüfus hareketlerini denetlemek için *“1835 itibarıyla kuruluşu tamamlanan ve çoğunlukla Dahiliye Nezaretine bağlı kalacak olan Nüfus-u Umum İdaresi Ceride-i Nüfus Nezareti adı al-*

tında millet ve lonca liderlerini nüfus memuru olarak görevlendirirken vandaşların varlığını da yeniden tanımlayacak temelleri atılıyordu.” (Toplum ve Bilim, sayı 118, sf 186) 2. Abdülhamit döneminde 1878’de çıkarılan Sicill-i Nüfus Nizamnamesi ile nüfus sayımlarında kadınların da muhatap alınmasına başlandı.

Bütün bu değişimlerin toplumsal yapıya yansımaları oldu. Osmanlı düzeninde toprağa bağlı ve oradan ayrılamayan köylüler ve göçebeler yiyecek üretici; vergileri toplayan mültezimler; ürünü alan, işleyen ve dağıtan ise kasabalardaki zanaatkarlar ve tüccarlardı. Askeri-bürokrasi ile din adamları da diğer yönetici sınıfları oluşturuyordu. 19. yüzyılda yaşanan değişimler görece olarak bu yapıyı bozdu. Meslek değiştirmenin önünü açtı. Toprakta özel mülkiyetin oluşmaya başlaması da köylülüğü kısmen hareketlendirdi.

“19. yüzyıl, Türkiye’de Karadeniz ve Akdeniz kıyıları boyunca Asya, Afrika ve Latin Amerika’nın liman kentlerine benzeyen, ihracat ve transit işlevi gören bir dizi liman kentlerinin ortaya çıkmasına tanık oldu.” (K. Karpat, age) Bu değişimin göç hareketlerine neden olduğu görülmemekte *“Orta Anadolu’da 1830’larda dağ köylerinden vadilere ve düşük irtifalı yerlerdeki kasabalara göçebeleri de içeren yoğun bir nüfus hareketinin başladığını göstermiştir. Dışarıdan insan akınıyla birleşen bu göç bir dizi bölge kasabaları ve liman kentleri yoluyla ihraç edilecek yiyecek maddelerine yönelmiş verimli araziler üzerinde kurulu köyler meydana getirdi.”* (K. Karpat, age. sf 594)

Bu süreçte Trabzon ve Giresun Limanları önem kazanmıştır. Buralarda ticaretle ve zanaatçılıkla uğraşan halklar çoğunlukla Rum ve Ermeni idi. İran’la ticaret Trabzon Limanı’ndan yapılırdı. Daha sonra İngilizlerin İran’la ticaretlerini, İran Körfezi üzerinden yapmaya başlaması ile Trabzon Limanı özelliğini kaybetti. Samsun Limanı daha çok gelişmeye başladı. Samsun da göç almaya başladı. Güneyde de İskenderun Limanı ticaret için bir merkez oldu. Adana’da da benzer gelişmeler yaşandı.

19. yüzyıla birlikte Balkanlar’da Osmanlı’dan kopup kurulan ulusal devletlerin tarih sahnesine çıktığını görüyoruz. Bu süreçte Balkanlar’dan yüz binlerce insan İstanbul’a ve Anadolu’ya göç ediyor, göç ettiriliyordu. Özellikle Bulgaristan’dan, 19. yüzyılda Rusya ile çatışma alanı olması dolayısıyla, yüz binlerce Türk ve Müslüman değişik dönemlerde Anadolu’ya göçertildi. 1980’li yıllara kadar bu göç sürdü. Kafkaslardan da bazen Rusya ile anlaşarak, bazen sürgün, bazen de göçertme şeklinde 19. yüzyıldan bugüne göçler devam ediyor. Çeçenya’dan, Lezgistan’dan, Tataristan’dan yapılan göçler dikkat çekicidir.

Dıştan gelen göçlerin 1878 ile 1912-13 yılları arasında yoğunlaştığını görmekteyiz. Osmanlı İmparatorluğu'nun bir anlamı ile ulus devletlere ayrılma sürecidir bu dönem. Bu süreç kanlı olmuştur. Osmanlı bağımsızlığını kazanmak isteyen ulusları bastırmak istemiştir. Büyük katliamlar yapsa da bunun önüne geçememiştir. Ulusal bağımsızlığını kazanan ulusların genelde Hıristiyan dini inancına sahip olmaları Osmanlı'nın Müslümanlık etrafında ulus tanımlamasını ve Balkanlardaki Müslüman halkın bu süreçte İstanbul ve Anadolu'ya göçertilmesini koştulamıştır.

Kafkaslardan Rus zulmünden kaçan, Osmanlı'yı Müslüman bir devlet olarak sığınacak liman gören Kafkas halkları, Osmanlı'nın zorla yerleştirme politikalarına tabi tutulmuştur. Halklar, Osmanlı ve Rusya tarafından anlaşmalı bir şekilde göçertildiklerini tabii ki bilmemektedir. 1864'te Kafkasya'dan Osmanlı topraklarına 1-1,5 milyon arasında Çerkez nüfusun zorunlu olarak göçü söz konusudur. Çerkezler Rusların soykırım yaptığını söylemektedir. Büyük katliamlar sonrası kitlesel olarak zorunlu göç yapılmıştır. Bu nüfusun büyük bir kısmının Osmanlı'nın Çerkezleri Anadolu'dan Balkanlara ve Arap topraklarındaki "uygun bulduğu" yerlere yerleştirme esnasında açlıktan, hastalıktan ve kötü koştullardan öldüğü bilinmektedir.

1877-78 Osmanlı-Rus harbi sonrasında da Balkanlar'daki Çerkezler tekrar iç bölgelere göç ettirilerek Osmanlı-Rus sınır boylarına yerleştirilmiştir. Kalıcı yerleşmeleri ise 1915 Ermeni Soykırımı sonrası boşaltılan yerlerde hayata geçirilmiştir. Bu dönemdeki göçlerde göçmenlere, hep, Osmanlı'ya bir minnet borcu olduğu hissettirilmiş ve göçmenler de bunu hep hissetmiştir.

Diğer yandan yaşadığı toprak parçasını kaybetmenin yarattığı duygular gelmiş oldukları yere sıkıca sahip çıkmalarını beraberinde getirmiştir. Dolayısı ile Osmanlı'ya ve sonrasında TC'ye bağlılıkları esas olmuştur. Ki İTC ve TC'nin kurucuları arasında önemli oranda Çerkez kökenli paşaların, politika adamlarının olması bunun ürünüdür.

Elbette Osmanlı'nın asimilasyon politikaları ile Çerkezlerin, Lezgililerin ve diğerlerinin Türk olduğu zımnen bu halklara kabul ettirilmiş, Türk milliyetçiliği pompalanmıştır. Sonuçta Türk'ten daha Türk milliyetçisi olan yöneticiler bu ulusal azınlıklar içinden devşirilmiştir.

Balkanlar'dan İstanbul ve Anadolu'ya gelen göçmenler Balkanlar'daki yaşama düzenlerini ulusal devletlerin kurulması ile kaybetmiştir. Elbette bunların hepsi de Türk kökenli değildir. Arnavutlar, Boşnaklar, Pomaklar gibi etnik kökenlere sahip olanlar vardır. Fakat bu ulusal azınlıklarda Müslümanlık ortak paydadır. Bu ortak payda etrafında Türkleştirme yönlü asimilasyon politikasına tabi tutuldular. Dolayısı ile Türk milliyetçiliğinin kitle

tabanı yaratılmıştır. Yüzyıllardır yaşadığı topraktan kovulmuş, sığınacak bir yer bulma ve burayı kaybetmeme düşünceleri milliyetçiliği rahat bir şekilde kabulün zemini olmuştur.

Bulgaristan'da, bazı dönemler Osmanlı katliam yapmıştır. Daha sonra Rusya burayı alınca Türk ve Müslüman halkı katletmeye başlamıştır. Binlerce insan bu katliamdan kaçarak Osmanlı'ya sığınmıştır. Dolayısıyla Bulgaristan göçmeni Türk ve Müslüman halkta milliyetçilik ve devletin gönüllü bekçiliğini yapma zemini vardır. Bu zemini ulus devlet kurma aşamasında ve sonraki süreçte Türk hakim sınıfları çok etkili bir şekilde kullanmıştır.

Burada şunu belirtmeliyiz ki, halkları birbirine düşüren ve de kırdıran hakim sınıflardır. Elbette halkın içinde dini ve etnik ayrımlar vardır. Bunlar halkların birbirini boğazlama sebebi değildir. Hakim sınıflar bu farklılıkları kullanarak kendi amaçlarına ulaşma çabasındadır. Etnik ve dini temelde boğazlaşmaların arttığı süreç, imparatorlukların dağılıp ulus devletlerin kurulma sürecidir. Bu süreçte Anadolu'ya gelen halkların Türk hakim sınıfları tarafından neden ve nasıl Türk milliyetçiliğinin kitle temeli yapıldığını anladığımızda, ezilen halkların hakim sınıfların eline terk edilemeyeceğini daha iyi kavrarız. Bu durumu halklara anlatarak esas yönelmeleri gereken yerin, mevcut sistem olduğunu daha iyi gösterebiliriz.

Osmanlı'da 1835, 1838, 1844, 1857 ve 1912'de sayım yapılmıştır. *"1844 sayımına göre Balkanlar ve Anadolu'daki Osmanlı nüfusunun % 60'ını Müslümanlar, % 35'ini Hıristiyanların oluşturduğu görülüyor. 1912 sayımlarında ise bu oranın pek değişmediği görülüyor. 1865-80 yılları arasında yaşanan göç ve yer değiştirme ile toplam nüfus % 42 oranında artmış. '93 Harbi' sonrası Kafkaslar'dan 1 milyon insan Balkanlar bölgesine göçertilmiş. 1878'den itibaren elden çıkan Balkan topraklarından, Kırım'dan, Kafkaslar'dan yaklaşık beş milyon insan Osmanlı elinde kalan Rumeli topraklarına ve Anadolu'ya göçertilmiştir. 1913-1918 (Osmanlı'nın son beş yılı) yılları arasında göç hareketleri gerek nüfus çokluğu ve gerek coğrafi yaygınlık bakımından milli mücadele dönemi ve cumhuriyet sonrasıkinden daha büyük önemdedir... Dönemin 17,5 milyonluk nüfusu (1/3) değiştiğini söyleyebiliriz."* (Fuat Dünder'dan aktaran Cemil Gündoğan, Resmi Tarih Tartışmaları/Türkiye'de Azınlıklar, sf 88)

Buraya kadar Osmanlı'ya gelen dış göçlerden bahsettik. Bunun karşısında Osmanlı devletinin yaptıklarına değinmedik.

Bunları anlatmadan önce kısaca Osmanlı'nın son yüzyılında olan bazı gelişmelere bakalım. 19. yüzyıla birlikte sosyo-ekonomik gelişmelere paralel devlet yapılanmasında da bazı değişimler oldu. Zorunlu ordu örgüt-

lenmesi, çeşitli yeni devlet kurumlarının oluşturulması gibi...

Bu süreçte esasta serbest rekabetçi kapitalizmin tahakkümünü sağlamlaştırmak için çeşitli kurumlar oluşturulduğuna tanık oluyoruz. Diğer yandan komprador kapitalizmin oluşumu olarak da kabul edebiliriz. Ücretli işçi çalıştıran, orduya bağlı, onun ihtiyaçlarını karşılamak üzere çeşitli fabrikalar kuruldu. Bu süreçte sosyo-ekonomik yapıda da yarı-feodalleşme süreci yaşandı. Devlet mekanizmasında buna yönelik bazı değişimler oldu. Elbette maddi yapı ile birlikte hemen onun ürünü olan bilinç oluşmaz.

Osmanlı'da ekonomik yapıda ciddi değişim 19. yüzyılın başında başladı ama ulus bilinci 19. yüzyılın sonunda yani emperyalizmin Osmanlı'ya girişinin şafağında oluşmaya başladı. Bu sürecin Jön-Türklerle başladığını söyleyebiliriz. Devamında İTC ile tam anlamıyla ulus bilinci şekillendi. Ama imparatorluk içinden ve onun bakiyesi üzerine bir ulus devleti inşa etmenin -ulus bilinci inşa etmenin- çok sancılı olduğunu, kendine has nitelik taşıdığını söylemeliyiz.

Öncelikle ulus devlet kurma; göçme, göç ettirme, soykırım ve katliamlar yapma şeklinde cereyan etti. Kimi kaynaklara göre Anadolu'da Türk etnik kökenden gelenlerin o dönem azınlık olduğu söylenir.

İTC ile başlayan ulus devlet yaratma süreci ulus bilinci yaratma ile başladı. Öncelikle Türklük ve onun yerine ikame edilebilen Müslümanlık üzerinden hareket ettiler.

Biz başlı başına bu süreci incelemeyeceğiz, fakat bu sürecin göçertme ve göç hareketlerinin en yoğun yaşandığı dönem olduğunu söyleyebiliriz. Sözde kendi pazarına sahip olma amacı ile yaşatılan bu süreç daha sonra TC tarafından hep referans alınacaktır.

İTC, "Milli nüfus yaratmak" için sadece "Teşvik-i Sanayi Kanunları", "Soykırım Yasası" ya da Müslüman nüfus aktarımı yapmadı. Çok eşliliği de teşvik eden yasalar çıkardı. Demografik yapı ile İTC "milli nüfus yaratmak" için çok etraflı bir şekilde oynadı. TC hep bunu referans aldı.

Bugün çeşitli kaynaklar hep Balkanlar'dan, Kafkaslardan göçertilen halkları yazarak bir mağduriyetlik görünümü oluşturmaya çalışıyor. Oysa Abdülhamit'le başlayan ve TC'nin kuruluşuna kadar devam ettirilen Ermeni, Rum ve Süryani Soykırımı yok sayılıyor.

Tarihsel sürecin tam anlaşılması için bu süreçte yaşanan göç hareketlerine, göçertilmelere bakmakta yarar var.

İttihat ve Terakki yöneticileri, Balkan savaşlarıyla kaybedilen topraklar neticesinde oluşacak göçe karşı tedbir olarak etnik temizliği esas almıştır.

Bu kapsamda ilk olarak Rumların yoğun olarak yaşadığı Ege'ye yöneldi

İTC. Ege'nin Rumlardan temizlenmesi ile bizzat Celal Bayar ilgilendi. Birinci emperyalist paylaşım savaşına gelinirken yüzbinlerce Rum Ege'den zora dayalı olarak göçertildi. Boşaltılan yerlere ise Rumeli'den sürülen Müslümanlar yerleştirildi. *"Enic Jon Zürcher, iki milyon Rum'dan 1923'e gelindiğinde 120 bin kişinin kaldığını belirtiyor."* (Resmi Tarih Tartışmaları, sayı 8, sf 86)

"İttihat ve Terakki yönetimi savaş koşullarından istifade ederek Anadolu'yu Türkleştirme programını uygulamaya soktu. (1. Emperyalist Paylaşım Savaşı'na çok istekli girmelerinin arka planında etnik bir savaşla Türk ulus devletini kurma düşüncesinin olduğunu da ileri sürenler vardır. –PN) Bu program başta Ermeniler olmak üzere Pontus Rumları, Süryaniler ve Nasturiler gibi Müslüman olmayan dini ve etnik grupların Anadolu'dan temizlenmelerini; mallarının Türk unsurlarına devredilmesini ve gayri-Müslimlerin ötekileştirilmesi üzerinden bir Türkleştirilme öngörüliyordu." (a.g.e. sf 87)

İTC'nin Ermenilere, Rumlara ve Süryanilere dönük planı gayet basitti, silip süpürmek, yani katliamdan geçirmek. *"Ermeni Soykırımı bu amaçla gerçekleştirildi. Süryani, Nasturi, Keldani toplumları da aynı politikaların kurbanı oldular. Yüzbinlerce Kürdün Anadolu'nun iç kısımlarına göç etmesi veya ettirilmesi ile Balkan ve Kafkaslar'dan gelen yüz binlerce Müslüman'ın Anadolu içlerine serpiştirilmesi de yine bu dönemde gerçekleşti."* (age sf 87)

"Bütün bu uygulamalar sonucunda Ege kıyısından İran sınırına kadar uzanan alanın nüfus kompozisyonu radikal biçimde değişti." (age sf 88)

1913 ve 1918 yılları arasında gerçekleşen göç hareketi nüfus ve kapsadığı alan bakımından daha sonraki dönemler de dahil olmak üzere en kapsamlı alandır. 2-3 milyon Ermeni, 1-2 milyon Rum göçertme hareketine tabi tutulmuş, bunların büyük kısmı katledilmiştir. 1925'e gelindiğinde Anadolu'da % 35 olan Hıristiyan nüfusundan geriye yalnızca % 16'sı kalmıştır. Ermeniler bir bütün soykırımdan geçirilirken, Rumların katliamdan kurtulanları Yunanistan'a kaçmıştır.

Karadeniz bölgesinde, 700 bin Rum'un yaşadığı, savaş yıllarında etnik temizlikle 300-400 bin Rum'un öldürüldüğü ve geriye kalanların ise akibetinin bilinmediği ya da belirli bir kısmının Yunanistan'a ulaştığı anlatılır.

Halil Menteş anılarında 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı ile birlikte kıyıların güvenliği gerekçesiyle İttihat ve Terakki'nin Trakya'daki Rumlara yöneldiğini ve uygulanan baskılar neticesinde 100 bin civarında Rum'un Yunanistan'a göç ettirildiğini anlatır.

1913'te Bulgaristan ile mübadele yapılır. 48,570 Müslüman'la 46,764 Bulgar karşılıklı yer değiştirmek zorunda bırakılır.

Cemal Paşa, Fransız yanlısı oldukları gerekçesiyle Suriye başta olmak üzere birçok bölgeden 5 bin Arap ailesini Anadolu'nun içlerine sürer. 1916 yılında gerçekleşen bu göçertmede Araplar; Ankara, Aydın, Balıkesir, Bitlis, Bilecik, Bolu, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Isparta, İzmit, Tokat, Sivas, Urfa, Uşak ve Konya gibi illere yerleştirilir.

İttihat ve Terakki çok sayıda Arnavut, Boşnak, Gürcü ve Çerkez Müslüman'ın iskanıyla özellikle ilgilenir.

İsyan çıkaran Kürtler de 19.yüzyılda farklı bölgelere zorunlu göçe tabi tutularak dağıtılır. Kürt Hemvend aşireti Doğu'dan alınarak, Bingazi'den Rumeli'ye uzanan bir alan üzerinde dağıtılır.

Sınır boylarında umduğu desteği vermeyen yüz binlerce Kürt de askeri-politik nedenlerle Anadolu'nun birçok yerine, iç bölgelere, sistematik olarak dağıtılmıştır. Ruslara, İran'a ya da farklı bir güce destek verdikleri veya onlardan yana tutum aldıkları için ya da isyana kalkıştıkları gerekçeyle birçok Kürt aşireti benzer akıbeti yaşamıştır.

Diyarbakır ve Urfa'dan bir defada 50 bin Kürt Konya'ya gönderilmiştir. 1917 yılında Elazığ, Diyarbakır ve Urfa illerindeki 200 bin Kürt Ankara, Burdur, Antalya, Konya ve Menteşe'ye gönderilmiştir.

Ekonomik ve askeri yararlar gözetilerek birçok göçebe topluluk da iskana tabi tutulmuştur. Bunlar içinde Türkmenler ve Kürtler öne çıkarıldır.

Fuat Dünder 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı'na kadar olan göçlerin dökümünü de şöyle çıkartmıştır. "1. Dünya Savaşına kadar en önemli göçler şöyle özetlenebilir:

1789-1800 yılları arası 500 bin Tatar Osmanlı topraklarına göçtü. 1828-1829 Osmanlı-Rus savaşının ardından imzalanan Edirne Anlaşması sonrası gerçekleşen Kırım göçü, Arapa ve Poti Ruslara bırakılınca başladı. Üçüncü yoğun göç 1860-1864 yılları arasında gelen 400 bin Kırım Tatarı'nın göçüydü. Tatar göçü toplamda (1783-1922) 1.8 milyona erişiyordu. 1859-1879'a kadar Kafkasyalı 2 milyon göçmenin ancak 1.5 milyonu Osmanlı topraklarına vardı. 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı sonrası Balkanlar'dan Anadolu'ya tekrar yoğun göçler oldu. Balkanlar'dan 1,5 milyon kişi göç ederken, yollarda 300 bin kişi öldü. Ve son olarak 1912-1913 Balkan Savaşlarından sonra 640 bin kişi göç etti." (İttihat ve Terakki'nin Müslümanları İskan Politikası (1913-1918), Fuat Dünder, sf 56)

Karşılıklı yer değiştirme, sürgün, soykırım vb. şeklinde göçlerin dökümü de şöyle verilmekte:

"1,5 milyon Müslüman mülteci, 1,5 milyon Ermeni, 1,15 milyon Rum, 500 bin Balkan muhaciri, 50 bin İran Kürdü, 48.750 Müslüman ile

46.764 Bulgar'ın mübadelesi, 40 bin Arap, 15 bin Müslüman esir, on binlerce Süryani, Keldani, Nasturi vs. Trablusgarp, Bingazi Arapları, Çerkezler göçebe aşiretlerin yanı sıra savaş için seferber edilen 3 milyon kişiyi de hesaba katarsak nüfusun yarıdan fazlası şu ya da bu şekilde yer değiştirmiştir." (age, Sf 251)

Bütün bu iskan uygulamaları savaşlarla öne çıkmış olsa da İttihat ve Terakki'nin Türkleştirme, Türk ulusuna dayalı ulus devlet düşüncesini hayata geçirme isteğinin sonucu olarak da şekillenen sistematik bir nüfus ayarlamasıdır.

İttihat ve Terakki'nin Türkleştirme politikası onun bir kısım kadroları tarafından kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde de aynen ve çeşitlenerek devam etmiştir. Ki esasta 1915'ten 1923'e kadar ekonomik ve toplumsal yaşamdan Rumlar, Ermeniler, Süryaniler, Asuriler, Keldaniler tasfiye edilmiştir. TC'nin kuruluşu bir anlamı ile sermayenin el değiştirmesi anlamını taşır. İbrahim Kaypakkaya yazılarında bu konuya şöyle değinmektedir: *"Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde soruşturmalardan öğreniyoruz ki, ağaların ve büyük toprak sahiplerinin bir kısmı da aynı şekilde yeni boşalan Ermeni ve Rum topraklarına el koyarak ortaya çıkmışlardır."* (İ. Kaypakkaya, Seçme Yazılar, Sf 196)

"Bu ittifak, emperyalizme bağlı olarak gelen bir kısmı eski büyük ticaret burjuvazisinin ve millî azınlıkların burjuvazisinin (Ermeni-Rum burjuvazisinin) yerini aldı." (age, sf 195) Ermeni ve Rum kökenli komprador burjuvazi tasfiye edilmiş, onun yerini Türk ve Müslüman olan komprador burjuvazi almıştır. TC'nin kuruluş yıllarında yapılan bu operasyon daha sonraki yıllarda da devam etmiştir.

TC'de Çeşitli Dini Grup ve Milliyetlerin Göçleri ve Göç Ettirilmeleri:

İttihat ve Terakki dönemi hem TC'nin kurulmasından bir önceki dönem olması, hem bu dönemde ortaya konan ulusal bilinç yaratma politikalarını TC'nin devralması, hem de TC'yi kuran kadroların ezici çoğunluğunun İttihat ve Terakki'nin bu katliam politikalarını oluşturan ve uygulayan kadrolardan olması bakımından önemlidir.

İttihat ve Terakki, Alman yanlısı ırkçı, Turancı bir düşünce taşıyordu. Bunun için de başta ekonomik yaşamda olmak üzere toplumsal yaşamda da Türk ve Müslüman olmayan grupları, toplulukları ve insanları; soykırımdan sürgüne, zorunlu iskana kadar uzanan bir dizi yöntemle tasfiye etti.

Onun devamcısı olan ve politik özsuynunu İTC'den alan TC bu ırkçı tasfiyeye hiç ara vermedi. Kuruluş ideolojisi olan Kemalizm'in bu ırkçılığı,

Güneş Dil Teorisi ve Türk Tarih Tezleri ile gülünç boyuta taşınması bir yana, Türk ve Müslüman olmayan ulusları inkar, imha ve asimile etme politikalarıyla hala devam ettiriliyor. Bu kapsamda Kürtlere yaptıkları aşikar ve başlı başına ele alınması gereken bir konudur. Fakat yazının akışı açısından, özellikle Hıristiyan ve Musevi inancına sahip olan milliyetlere yapılanlara öncelik vererek, kısaca inceleyelim.

"Gayri-Müslim etnik yapıların eritilmesine yönelik uygulamalar kapsamında 1920'li yıllarda Rum, Ermeni ve Musevi tüccarlarına seyahat etme yasağı vardı. Bu nedenle ancak buldukları büyük şehirlerde faaliyet gösterebiliyorlardı. Nazi Almanya'sındaki meslek yasağına benzer bir şekilde 1932 yılında yayınlanan 2007 sayılı kanunla aralarında ayakkabı satıcılığı, çaycılık, fotoğrafçılık, berberlik, ebelik, koslet ve kundura imalatçılığı, rehberlik, sanayi işçiliği, bekçilik, hizmetçilik, kapıcılık ve her türlü amelelik gibi emek yoğun işlerinde olduğu bazı meslek ve işkollarında yalnızca Türk olanların çalışacağı 'yabancıların bu mesleklerde faaliyet gösteremeyecekleri' kararı alınmıştı. Bu karardan etkilenerek işsiz kalan 15 bin kadar Rum o tarihlerde Yunanistan'a göç etmek zorunda kaldı." (Resmi Tarih Tartışmaları, Cilt 8, sf 22)

30 Ocak 1923 tarihli *"Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi'ne ilişkin sözleşme ve protokol sonrası, tarihte bir örneği daha olmayan bir insan takası yapılacaktı. Tam 1.700.000 insan değiş tokuş edilecekti."* (İttihat ve Terakki'nin Müslümanları İskan Politikası, Sf 67)

1914'te yalnızca İstanbul'da 75 bin kadar Ermeni ve 55 bin Musevi olduğu düşünülürse 1927'ye gelene kadar nasıl bir göçertme, yok etme, soykırım yapıldığı daha iyi anlaşılır. Mesela 1927 yılında yapılan nüfus sayımına göre, nüfusun anadil dağılımı şöyledir; Toplam nüfus 13,6 milyon kişi. 11,8 milyon kişi Türkçe, 1,2 milyon kişi Kürtçe, 134 bin kişi Arapça, 120 bin kişi Yunanca, 96 bin kişi Çerkezce, 69 bin kişi İbranice, 65 bin kişi Ermenice, 20 bin kişi Bulgarca ve 163 bin kişi başka dillerde konuşuyor.

Türkiye Cumhuriyetinin yaptıklarının arkasındaki düşünceyi İ. İnönü şöyle açıklamıştır: *"Vazifemiz bu vatan içinde bulunanları behemehal (mutlaka) Türk yapmaktır, Türklere ve Türklüğe muhalefet edecek anasını (unsurları) kesip atacağız."* (Vakit, 27 Nisan 1925) Şirketlerin yöneticilerine Türk-Müslüman olma zorunluluğu getirilmiş, coğrafi yerlerin adları da Türkleştirilmeye başlanmıştır.

1934 Trakya Yahudilerine yönelik yağmalama ve linç saldırıları; 1941'de Hitler aşığı CHP hükümetinin tıpkı Ermeni ve Rum kırımında yapıldığı gibi, genç-yaşlı "gayri-Müslim Türkler" in amele taburlarında toplaması Başba-

kan Şükrü Saraçoğlu'nun "*Yahudilere öyle bir vergi tahakkuk ettireceğim ki yaşayabilmeleri için eşlerini fahişe olarak ikram etmek zorunda kalacaklar*" diye gururlandığı 1942 Varlık Vergisi ve çalışma kampları; CHP'nin 1944 yılında hazırladığı "Azınlık Raporu"nda "... azınlıkları İstanbul'da topladık, bunların sayısını bir şekilde indirmemiz gerekiyor... söylenecek tek söz, İstanbul'un fethinin 500. yıldönümüne kadar İstanbul'u tek Rumsuz haline getirmektir" (Aktaran Faik Bulut, Kürt Sorununa Çözüm Arayışları, Ozan Yay., 1998, s.178) şeklinde belirlenen hedefe uygun olarak gerçekleştirilen 6-7 Eylül 1955 katliamı sonrası büyük Rum göçü, 1960'lı yıllarda Kıbrıs olayları nedeniyle Rumların bir kısmının İstanbul'u terk etmesi, 1974 Kıbrıs işgali sonrası Rumların İstanbul'u terk etmesi en bilenenleridir.

"Kentsel Dönüşüm" kapsamında 1980'li yıllarda, Büyükşehir Belediye Başkanı Bedrettin Dalan, Tarlabası ve İstiklal Caddesi çevresinde bir dizi tarihi binayı yıkma kararı alır. Bu duruma karşı tepki gelince Dalan, devletin refleksini "bu binaların Rumlara ve Ermenilere ait olduğu" şeklinde dile getirir.

Yunanistan'la yaşanan Kıbrıs ve Ege kıta sahanlığı gibi tüm sorun ve krizlerde Türkiye'de yaşayan Rumlar her defasında korku ve tehdit atmosferi içinde kalmıştır. 1974 Kıbrıs işgal hareketi sonrası Rumlara ait gayrimenkul alım-satım ve vakıf işlemleri ambargo altına alınmış, başta Heybeliada olmak üzere bazı Ruhban okulları kapatılmıştır. Bu uygulamaların bir kısmı hala geçerli olup kaldırılmamıştır.

Şubat 1993'te OHAL gerekçesi ile boşaltılan, yakılan ve yıkılan köyler arasında Asur Hıristiyan köyleri de vardı. 20 Süryani köyü zorla boşaltıldı ve birçoğu ya yurtdışına ya da İstanbul'a göç etmek zorunda bırakıldı.

"1960'lardan beri 130.000'in üstünde çoğu Ortodoks mezhebine bağlı Süryaniler Türkiye'de özellikle Turabdin'de yaşamaktadır. Bugün bunlardan 15.000'den azı Türkiye'de yaşamaktadır. Çoğunluğu İstanbul gibi büyük kentlere yeniden yerleşirken, sadece yaklaşık 3000'i atalarına ait köylerinde yaşamaya devam etmektedir." (Resmi Tarih Tartışmaları, Cilt 8, sf 250)

1948'de İsrail Devleti'nin kuruluşu Türkiye'de bulunan Yahudilerin bir kısmının da buraya göçünü getirmiştir. 1948 ile 1952 arasında yaklaşık 35 bin Musevi Türkiye'den İsrail'e göç etmiştir.

Lozan Anlaşması gereğince-Yunan Mübadelesi hariç 400 bin göçmen Türkiye'ye gelmiştir. C. Geray'ın ifadesine göre 1923-33 yılları arasında Balkan ülkelerinden 627.530 göçmen gelmiştir. 1950-51 ile 1969-1978 dönemlerinde toplam 270 bin insan da Bulgaristan'dan gelmiştir. Bulgaristan'dan 1980'de de 320 bin insan gelmiş ama daha sonra bunların 125 bini geri dönmüştür. Yugoslavya'dan 1950-60 arasında yapılan anlaşma

sonucu 185 bin insan Türkiye'ye gelmiştir. 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı ve Yunan İç Savaşı dönemi 30-35 bin Türk, Türkiye'ye gelmiştir.

Buraya kadar anlattığımız bölümden tek cümlelik bir sonuç çıkaracak olursak; TC iç ve dış güçlerle inşa edilmiştir. Bu dönemin nüfus politikası da istenmeyen nüfusun azaltılması, istenilen nüfusun çoğaltılması şeklinde Osmanlı'dan (esasta İTC'den) devralınmış bir politikadır.

Araştırmacılar, Osmanlı'nın son dönemleri ile TC'nin kuruluşunun ilk yıllarındaki -1925'e kadar olan dönem- güçleri birinci göç dalgası olarak değerlendiriyor. Bu göç dalgasının temel özelliği başta Ermeni ve Rumlar olmak üzere Hıristiyan halkın zorla Anadolu'dan göçertilmesi ve Osmanlı'nın kaybettiği topraklardaki Müslüman ve Türk nüfusun Anadolu'ya göçüdür. Türk ve Müslümanların Anadolu'ya göçünün Osmanlı'nın son 200 ve 250 yılını kapsadığını söyleyebiliriz.

Şimdi Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kuruluş yılları sonrası göç dalgası ve göç politikasına, bunun sonucu olarak göçertilen nüfusa ve neden göçertildiklerine bakalım.

TC'de Kitlesele Göç(ertme)ler

TC siyasal oluşumunu tamamlayıp, emperyalist devletlere de onaylattıktan sonra kendi kurumsal yapılanmasını tamamlamaya hız verdi. Lozan'la birlikte siyasi statü emperyalistlerce de onaylandı. Bundan sonra ulus tanımlaması, ulus bilinci oluşturma argümanlarını da yavaş yavaş değiştirdi. 1925'ten sonra ulus tanımlamasında çerçevellendirilen Müslümanlık vurgusu bir kenara bırakıldı ve Türklük vurgusu ön plana alındı.

TC, kuruluş yıllarında ordusunu ilk olarak Kürtlerin üzerine sürdü. Koçgiri'de Kürtlerin kırımından geçirilmesiyle, orduların, esasta iç savaşlar için kurulduğu bir kez daha gösterildi. Cumhuriyet'in kuruluşu ve Yunanlılara karşı verilen savaşın kazanılması sonrası TC'nin tekrar içe döndüğünü görüyoruz. Kürtlere verilen özerklik sözü Lozan sonrası unutuldu ve rafa kaldırıldı. Ulusal bilinci gelişen Kürtler farklı görünümle altında bile olsa isyan hareketleri için örgütlenmeye başladı. Bunların bazıları provokasyonlardan ve tecrübesizliklerden kaynaklı daha tam hazır olmadan başlatılmak zorunda kaldı veya bastırıldı. Bu sürecin 1925'ten 1940'a kadar sürdüğünü genel olarak söyleyebiliriz. Bu süreçte daha önce yürürlükte olan mecburi iskan yasaları-politikaları güncellenerek tekrar yürürlüğe sokuldu.

Mecburi iskan edilme büyük ölçüde ulus devletlerin inşası süreçlerinde hakim sınıfların başvurdukları bir yöntemdir. Ulusun tanımlanması ile doğrudan bir ilişki içerisindedir. Dışarıdan gelen göçlerin alınması ve dışarıya

göçertilmesi tamamen homojen bir ulus yaratma anlayışı kapsamında yapılır. Ekonominin kurulması ve güvenliğin sağlanması tamamen ulus devlete ait öğelerdir. TC devleti de bu anlayış doğrultusunda iskan yasaları çıkarmıştır. Bu politika o kadar önemlidir ki, TBMM 1950 yılına kadar iskan yasalarında 15 kez değişiklik yapmıştır.

Zorunlu iskan yasalarının ilk muhatapları 1925'e kadar dışarıdan gelen nüfus olmuştur. İkinci dönemde ise Türk etnik kökenden olmayanları hedef almıştır.

İlk dönemdeki göçleri zorunlu iskana tabi tutmak için Mübadele İmar ve İskan Vekaleti kurulmuştur. Bu kurum 1926 yılında çıkarılan "Mübadele İmar ve İskan Vekaletinin Lağvile Vazifesinin Dahiliye Vekaletine Devri Hakkında Kanun" ile başka bir boyut kazanmıştır. Bundan böyle iç göçleri düzenleme ve zorunlu göçertmeleri yapma yetkisi de verilmiştir. Dahiliye Vekaleti'ne bağlı olarak "İskan Genel Müdürlüğü" kurulmuştur. Kuruluşu takip eden günlerde iskan işlerinin nasıl yürütüleceğine ilişkin bir de hükümet kararnamesi çıkarılarak İl Valiliklerinde bir İskan Müdürlüğü kurulması talimatı verilmiştir.

1926 yılında 885 sayılı "İskan Kanunu" ilk kez "*dahili memleketteki sey-yar aşiretlerin, göçebelilerin ve sıhhi esbab dolayısı ile nakli icab edenlerin, dağınık bazı köylerde ikamet edenlerin ve casusluklarından şüphe edilen eş basın nakli*" konusunda Dahiliye Vekaleti'nin yetkili olduğunu belirtir. (Madde 3, Aktaran, Şükrü Aslan; Tarih, Sınıflar ve Kent İçinde) Bu yasanın çıkmasından sonra 1927'de çıkarılan 1097 sayılı "Bazı Eshasın Şark Mıntıkasından Garp Vilayetlerine Nakillerine Dair Kanun" ile 1400 kadar eşşahıs ve ailesiyle, 80 kadar asi ailesinin batı illerine zorunlu sevki için emir verilir. (Aktaran, age) Bu insanlar iki ayda zorunlu ikamet edecekleri yere nakledilir. Burayı terk etmemeleri koşulu getirilir ve terk ettikleri mıntıkaya dönmeleri de yasaklanır.

1926 yılında çıkarılan 885 sayılı yasadan önce Şeyh Sait İsyanı sonrası dahili nüfusun iskanı söz konusu olunca tam olarak bu duruma uygun yasa bulunamamış; 10 Aralık 1925 tarihinde çıkarılan 675 sayılı "Mahalli İskanlarını İzinsiz Terk Eyleyen, Muhacir ve Mültecilerle Aşiretler Hakkında Kanun" uygulanmıştır. Bu kanun uyarınca Diyarbakır ve çevresinden, İzmir, Aydın, Saruhan, Antalya ve Bursa'ya 500 kişi sürgün edilmiştir. (Aktaran, age)

Yeni bir ulus çerçevesi çizilmesi sonrası aynı dinden gelen aynı etnik yapıdan gelmeyen, ayrı dili konuşan ve ayrı ruhi şekillenme içinde olan Kürtler esasta mecburi iskanın, yani zorla göçertilmenin hedefine oturtulmuştur. Hala da bu durum geçerliliğini yitirmemiştir.

1934 yılında çıkarılan 2510 Sayılı İskan Kanunu bu kapsamda çıkarılan bir kanundur ve 2006 yılına kadar da yürürlükte kalmıştır. Bu kanunun temel özelliği iskanı bir iç sorun olarak ele alması, hemen hemen her madde-sinde hakim ulus şovenizmini, "Türk Kültürü", "Türk Dili", "Türk Irkı" gibi kavramlarla kodlamasıdır.

Yasa "Türkiye'de nüfus, oturuş ve yayılışının düzeltilmesi" amacını tanımladıktan sonra ülkeyi, Türk kültürünü temel olarak üçe ayırmış:

- 1- Türk kültürlü nüfusun yoğunluğu istenilen yerler,
- 2- Türk kültürünü temsili istenilen nüfusun nakil ve iskanına ayrılan yerler,
- 3- Diğer sağlıklı iktisat, kültür, siyaset, askerlik ve güvenlik nedenleri ile boşaltılması istenilen ve iskan ve yerleşimi yasak edilen yerler. (Madde 2, aktaran age, sf: 387)

Bu yasanın ırkçı maddelerinden bazıları da şöyle:

"... kimlerin ve hangi memleketler halkının Türk kültürüne bağlı sayılacağı İcra Vekilleri Heyeti (Bakanlar Kurulu) kararıyla tespit olunacağı" (Madde 3)

"Türk ırkından olup, hükümetten iskan yardımı istemeyen muhacir ve mülteciler, Türkiye içinde istedikleri yerde yerleşmeye serbest bırakılırlar. Ancak hükümetten iskan yardımı isteyenler, hükümetin göstereceği yerlere gitmeye zorludurlar. (Madde 7/A) Türk ırkından olmayan, hükümetten yardım istemeseler bile hükümetin göstereceği yerde yurt tutmaya zorludurlar. İzinsiz başka yere gidenler ilk defasında yerlerine çevrilirler, yinelenmesi durumunda Bakanlar Kurulu kararı ile vatandaşlıktan düşürülürler." (Madde 7/A, aktaran a.g.e.)

Yasada şovenist asimilasyoncu anlayış da şöyle ifade edilmiştir:

"Türk tebaasından olup da Türk kültürüne bağlı bulunmayan aşiretler fertlerinin dağınık olarak 2 numaralı mıntikalara yerleştirmek öngörülür." (Madde 10/C)

"Anadili Türkçe olmayanlardan toplu olmak üzere yeniden köy ve mahalle işçi ve sanatçı kümesi kurulması veya bu gibi kimselerin bir köyü, bir mahalleyi, bir işi veya bir sanatı, kendi soydaşlarının tekeline alması yasaktır. (Madde 11/A) Türk kültürüne bağlı olmayanlar ya da Türk kültürüne bağlı olup da Türkçe'den başka dil konuşanlar hakkında da kültürel, askeri, siyasi, toplumsal ve güvenlik nedenleriyle Bakanlar Kurulu kararıyla İçişleri Bakanı gerekli görülen önlemleri almaya zorludur." (Madde 11, Aktaran a.g.e. sf: 388)

İrkçılık "kasabalarda ve şehirlerde yerleşen ecnebilerin tutarı belediye sınırları içindeki bütün nüfus tutarının yüzde onunu geçemez ve ayrı bir

mahalle kuramazlar. (Madde 11/C)" şeklinde açıkça ortaya konmuş "1 numaralı mıntıkaya buranın yerlileri bile olsa Türk kültürüne bağlı olmayan hiçbir ferdin sokulmasına kesinlikle izin verilmeyeceğini belirtir." (Madde 12/A) Bu mıntıklarda "dışarıdan gelecek Türk kültürlü muhacirler (Madde 12/C), 3 numaralı mıntika halkından Türk kültürlü vatandaşlar (Madde 12/D) ve Türk ırkından olup bu mıntıkada askerlik yapmış olanların yerleştirmeleri tabi kendi istekleriyle öngörülür (Madde 12/E). Türk ırkından olmayanların serpiştirme sureti ile köylere veya ayrı mahallelere veya küme teşkil etmeyecek şekilde kasaba ve şehirlere iskanları mecburidir (Madde 13/3)." (Aktaran, a.g.e. sf: 388)

1 Numaralı mıntıkaya yerleştirilenler dahil olmak üzere tüm göçmenlere on yıl mecburi iskan zorunluluğu getirilmiştir. Ancak 2 Nolu mıntıkada iskan ettirilenler "*Türk tabiyetinden olmakla birlikte Türk ırkından olmayanların on yıl sonra bile Bakanlar Kurulu kararı olmadıkça başka yerde yurt tutmaları yasak*"tır. (aktaran, a.g.e.)

Bu ırkçılığın en zirve noktasıdır ki o yıllarda yayın organlarında da ırkçılık işlenmektedir. Ergenekon ve Bozkurt dergilerinin "ülkümüz, ırkdaşımızın saadetidir" ve "her şeyin üstünde Türk ırkı" sloganı ile çıkmaktadır. 1940'larda çıkarılan dergilerde de "Türk kanının temizliği", "asil Türk kanı" ve "Türk milli ruhu" gibi argümanların eşliğinde Türk olmayanların hayat haklarının dahi bulunmadığına vurgu yapılır.

Yine bu yasa bir ulus inşa projesini ve dilbilgisini esas alan, diğer dilleri asimile eden karakterdedir. İsmail Beşikçi'nin aktardığına göre "*dahili iskan safahatı cümlesinden olarak anadili Türkçe olmayan nüfus terakümlerinin menine ve mevcutlarının dağıtılması şekillerine ve bu suretle hars vahdetinin korunmasına ait tedbirlerin ittihaz ve tatbiki için hükümete kanuni salahiyet alınması düşünülmüştür*" deniyor ve yasanın amacı şöyle açıklanıyor: "... *Maksat bunların (Türk kültürü dışında kalanların -YZ) süratle anadillerini unutmaları, Türklerle karışması olduğundan büyük köylerde bir mahallede veya birbirine komşu ve kolaylıkla toplanır bir yerde olmamak koşuluyla oturtulmalarında beis görülmemiştir.*" (Aktaran age sf: 389)

Anadilin bir ulusu asimile etmedeki belirleyiciliğini kavrayan TC'nin kurucularının bu baskısının bugün de aynı amaç için çalışmaya devam ettiğini görmekteyiz. Ama o gün de bu durumu kamufle etmek ve hedef şaşırtmak için 2510 sayılı yasanın diğer hedefleri olarak da şunlar ileri sürülmüş; "*aşiretlerin bir yandan yerleşik yaşama geçmelerini sağlamak, diğer yandan da aşiret içindeki güç yapısının kırılması yoluyla aşi-*

ret yaşam tarzını ortadan kaldırmak olarak belirlenmiştir.” (İ. Beşikçi'den aktaran; Kentlerin Mültecileri, S. Kaygalak)

Bazı çevreler bu belirlemeye dayanarak feodalizme karşı demokratik ve köylülüğün feodalizminden kurtarılması bakımından ilgili yasayı olumlu buluyor.

Yine 1927 yılında 1097 sayılı “Bazı Eşhasın Şark Mintikâsından Garp Vilayetlerine Nakline Dair Kanun”un 1. Maddesinde şöyle deniyor: “*Nakillerin, yönetsel, askeri ve toplumsal nedenlerle yapılabileceği ve nakledilenlerin terk ettikleri toprak ve bu toprak üzerindeki gayri-menkullerin Hazine'ye geçeceği belirtilmektedir.*” (Tekeli'den aktaran; a.g.e. sf: 77)

Türk ve Müslüman olmayan ve özellikle de Kürtlerin mal varlıklarına devletin el koymak için yasa çıkardığını ve sonra da el koyduğunu görüyoruz.

2510 sayılı yasanın mimarı İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'ya göre bu yasa “dile, uygarlığa girme, göç, yerleşme ve topraklandırma” amacıyla düzenlenmiştir. Yasa üzerine konuşan bir milletvekili de “*Türk olmanın şeref ve değerini bu topraklarda yaşayanların iliklerine kadar işletecek olan inkılabın ana kanunlarından belli başlısı olmak mümtazlığındandır.*”, “*Artık bundan sonra Türk vatandaşının dili bir, duygusu bir, kültürü, ülküsü bir olacaktır.*” (Aktaran, Tarih, Sınıf ve Kent, sf 390)

Bu kanun çıktıktan sonra 1935 yılında Başbakan İnönü tarafından hazırlanan Kürt Raporu vardır. Çok gizli olduğu için 2007 yılına kadar yayınlanmaz.

İnönü bu raporu T. Kürdistanı'ndaki bütün illeri gezdikten sonra hazırlar ve 2510 Sayılı İskan Kanununun mantığı etrafında ilginç önerileri vardır. O zamanki sayıma göre bölge illerinde toplam nüfusun % 25'ini ancak oluşturan Türk nüfusu olmasına karşın bölgenin Türkleştirilmesi gerektiğini vurgular İnönü. “*Muş, Van, Erzincan ve Elazığ ovalarında kuvvetli Türk kütlesi vücuda getirmek mecburiyetindeyiz*” diye buyurur İnönü. “*Şark'ta iskan kaynağı başlıca Karadeniz halkıdır. Başarının tilsımı ilk muhacirlerin yerleşmesinde ortalama iskan masrafı pahalı olsa da memnun etmek esas meseledir. Devamlı ve geniş bir iskan siyasetini ancak bu ilk tecrübelerden sonra daha faal yürütebiliriz*” demektedir.” (Aktaran, age sf: 391)

Türkleştirme ve asimile etme politikaları yalnızca Kürtleri Batıya göçertme ile değil Kürt illerine batıdan ve kuzeyden insan yerleştirilerek de yapılmaya çalışılmıştır. Örneğin 1934 yılından sonra Bulgaristan, Yugoslavya, Kudüs ve Romanya'dan gelen göçmenlerin Diyarbakır'da iskan edildiği köyler ve nüfusları şöyledir: “*Merkeze bağlı 8 köy, Abbas, Karabaş, Kabi, Köprübaşı, Tavuklu, Matrani, Semeni, Yeniköy; Toplam 461 hane, 1903 kişi. Bismil ilçesine*

bağlı 6 köy; toplam 535 hane, 1926 kişi. Çınar ilçesi merkezi ve Başpınar Köyü; toplam 159 hane, 612 kişi. Ergani ilçesi merkezi ve buna bağlı Herbetu Köyü; toplam 52 hane 259 kişi." (Beşşanoğlu'ndan aktaran age)

Bu raporda özellikle Kürtlere Türkçe öğretmeye önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bunun için çocukları anne ve babasının yanından ayırmak gerektiği, Yatılı Bölge Okullarında toplanıp Türklüğü ve Türk büyüklerine karşı saygı ve sevgi duymanın öğretilmesi önerilmiştir. Okullarda kalma süresi yılda 11 ay, öğrenim süresinin de üç yıl olması önerilmiştir. Buna paralel bölgede özellikle kız çocuklarının toplandığı ve eğitildiği Yatılı Bölge Okulları açılmıştır.

1925'te Şeyh Sait İsyanı ile başlayan, 1930 Ağrı İsyanı ve Zilan İsyanı ile 1937-38 Dersim Direnişi sonrası da devam eden göçertme politikaları hayata geçirilmiştir. Tekeli'ye göre 1930'larda *"Tunceli, Erzincan, Siirt, Bingöl, Bitlis, Van, Diyarbakır, Ağrı, Muş, Erzurum, Kars, Malatya ve Mardin illerinden 50.074 haneden 25.831 kişi Batı Anadolu'ya gönderilmiştir."* (Aktaran, Kentin Mültecileri)

Bu sayının gerçekleri yansıttığını söylemek de mümkün değil. Araştırmacılara göre sadece 1938 yılında Pülümür ilçesinde 4.066 kişi bu yasaya dayanılarak yerlerinden edilmiş, aynı yıl Dersim'de 712.000 dolayında kişi sürgün edilmiştir. Bunlardan yola çıkılarak göçertme uygulamasına toplamda yüzbinlerin tabi tutulduğunu tahmin etmek hiç de zor değildir.

1934'te çıkarılan 2510 Sayılı İskan Kanunu bazı ufak değişikliklerle beraber 2006 yılına dek yürürlükte kalmıştır. 1983 yılında kabul edilen 2935 sayılı OHAL yasası 2510 sayılı yasanın temel düşüncesi doğrultusunda hazırlanmış ve bazı maddeleri ondan alınmıştır.

Buraya kadar Osmanlı'nın son dönemi ve TC'nin ilk yıllarında daha çok ulus devlet inşa etme, plan ve projesi kapsamında yaşanan göç hareketlerini inceledik.

Göç denilince akla genelde sanayileşme ve bunun sonucu feodalizmin çözülmesini de ifade eden kırdan şehre yapılan göç anlaşılıyor. Göç olgusunun bununla sınırlanamayacağını yukarıda ayrıntısıyla ortaya koyduk. Şimdi, Türkiye Cumhuriyeti devleti kurulduktan sonra yaşanan kırdan-kente işgücü göçünü ele alacağız. Elbette yalnızca iç göç kapsamında yaşanan kır-kent işgücü göçünü değil, dış göç kapsamında yaşanan işgücüne de incelememiz içinde vermeye çalışacağız.

Kırdan Kente Göç Süreçleri:

"Tarım-dışı nüfusa oranla tarımsal nüfusu sürekli azaltmak, kapitalist üretimin niteliğinde vardır, çünkü sanayide (dar anlamda) değişmeyen ser-

mayenin değişen sermayeye göre artışı, değişen sermayede, nispi bir azalma olsa da, mutlak bir artışla bir arada gider; öte yandan tarımda belirli bir toprak parçasından yararlanmak için gerekli olan değişen sermaye mutlak olarak azalır; böylece, bu ancak yeni toprakların ekime açılması ölçüsünde artabilir, ama, bu da, gene ön koşul olarak, tarım-dışı nüfusta daha da fazla büyümeyi gerektirir.” (Kapital 3, sf 563)

Bu bölüme Marks'ın kırdan şehre tarımdan, tarım dışına nüfus akışını açıklayan alıntısı ile başladık.

Bir toplumsal yapıda göç hareketlerini incelemek o toplumsal yapının üretim ilişkileri, üretim biçimi ve toplumsal değişimleri de incelemeyi zorunlu kılıyor. Göçler esasta bir sonuç olarak ortaya çıkar ama daha sonra farklı değişimlere neden olabilir. Türkiye Cumhuriyetinde kuruluşundan günümüze gerçekleşen göç hareketleri ve demografik yapıdaki değişimleri analiz ederken doğal olarak toplumsal üretim biçimlerindeki değişimlere, toplumsal yapıdaki değişimlere de bakılacaktır. Başlı başına bir toplumsal yapı incelemesi yapmak konumuz açısından elbette gereksizdir.

Kırdan-kente göç olayının nasıl geliştiğine bakarken öncelikle TC'nin kuruluşundan günümüze nüfusun (kır-şehir) artış kompozisyonuna bakmak gerekir. Bu bize genel bilgi sunacaktır.

İstatistikler okunup değerlendirilirken bunların bir devlet kuruluşu tarafından yapıldığı ve devletin politikalarına paralel bunlarda oynamaların olacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Elbette ki tek bu nedenden dolayı, istatistiklerin geçersiz olduğu da çıkarılmamalı, farklı ekonomik-sosyal göstergelerle doğrulanması ve desteklenmesine bakılmalıdır. Örneğin; 2005 sonrası AB kriterleri dolayısı ile nüfusla oynanarak bir anda kişi başına düşen milli gelir artırıldı. Buradan hareketle yine AB'ye verilen taahhütlerden biri de belirli bir zamanda köylülüğün nüfus içindeki oranının % 10'un altına düşürülmesiydi. Bu kapsamda nüfus projeksiyonunda oynama yapıp yapılmadığını bilmiyoruz, ama diğer sosyal göstergelerle birlikte incelediğimizde böyle bir oynama yapılmış olsa bile bir bütünde esas etkileyen oranda olduğunu düşünmüyoruz.

Türkiye Cumhuriyeti 1927 yılına kadar kuruluşunu esasta tamamlamıştır. Osmanlı devletinin son yıllarında başlayan ulus devlet olma süreci tamamlanmıştır. Siyasi anlamda bağımsız, ekonomik anlamda bağımlı, yarı-feodal, yarı-sömürge bir yapı oluşmuştur. Türk ve Müslüman olmayan komprador burjuvazi tasfiye edilmiştir. Yeri Türk ve Müslüman olan komprador burjuvazi ile doldurulmuştur. Kuruluş yılları aynı zamanda hem göçertme, katliam ve soykırımlar olmuş hem de dışarıdan gelen yoğun

göçler alınmış, mecburi iskana tabi tutulmuştur. Yani ulus devletleşme sürecinin ilk evresi göç ettirme ve göç alma bakımından yoğun bir nüfus hareketiyle tamamlanmıştır. Peşinden çıkan Kürt İsyanları ile birlikte ulus devletleşme sürecinde ulus kavramlaştırmasından Müslümanlığı çıkaran Türk hakim sınıfları ikinci aşamada Türk ırkından olmayan Kürtlere yönelmiş, 1939'a kadar da isyanları bastırmıştır. Bu, tabii ki, sürgün ve katliamlarla yapılmıştır. 1927 yılında nüfus sayımı böyle bir ortamda yapılmıştır.

TC kurulduktan sonra ekonomik yapı olduğu gibi Osmanlı'dan alınan şekliyle devam etmiştir. Borçlardan gümrük tarifelerine kadar geçmişte emperyalistlerle olan ilişkiler de olduğu gibi sürmüştür. Uzun yıllar savaşın yıpratığı halk yorgundur ve nüfus olarak neredeyse üretim yapamayacak durumdadır. Dolayısı ile 1925 sonrası Anadolu köylülüğü için bir soluklanma dönemi denebilir.

Ekonomi politikalarına dayalı göç olgusunu ele alırken devletin yapısına paralel bu ekonomi politikalarının uluslararası kapitalist-emperyalist sistemden bağımsız olmadığı, onun bir parçası olduğu da gözden çıkarılmamalı. Uluslararası kapitalist sistemin sermaye birikim politikalarının, Türkiye gibi yarı-sömürge ülkelere yansması tabii ki birebir aynı olmuyor. Sermaye birikim politikaları yarı sömürge ülkelere sömür ve talan politikası olarak yansıyor.

TC İzmir İktisat Kongresi ile birlikte hiç tartışmaya yer bırakmayacak şekilde kendi safının kapitalist sistem olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Dolayısı ile kesintiye uğrayan Lozan görüşmeleri tekrar başlamıştır. Emperyalist ülkelerin taleplerinin kabul edilmesiyle TC, kapitalist-emperyalist sisteme dahil edilmiştir. TC'nin kapitalist-emperyalist sisteme çekilmesi tek başına taleplerin kabul edilmesi değil, 1917 Ekim Devrimi ile birlikte emperyalistler açısından TC'nin coğrafi konumu kaynaklı öneminin artmasının da payı vardır.

TC, Osmanlı'dan yok denecek düzeyde bir sanayi devraldı. Bunlar İstanbul ve İzmir gibi belirli merkezlerdeydi. 1920'de kentsel nüfus toplum nüfusun % 12'sini oluşturuyordu. Bunun % 39'u İstanbul'da yaşıyordu. 1927-1935 arası kentsel nüfus artışının toplam nüfus artışının altında kalması, kentlere göçün yok denecek düzeyde olduğunu gösterir. Uzun yıllar süren savaşlardan çıkan halk tarımsal üretimde bir artış yarattı. Bu artışın nüfus artışını emdiği söylenebilir.

1929'da dünya kapitalist sistemi büyük bir krize girdi. Bu krizden dolayı dünya genelinde meta ve sermaye dolaşımında bir yavaşlama ortaya çıktı. TC bu süreçte devletçilik politikası izledi. Bazı çevrelerin yanlış anladığı gibi

ekonomik bağımsızlığın kazanılması sonucu oluşan bir durum değildi bu. Elbette krizlerin doğurduğu-yarattığı ortam kapitalist sistemden bağımsız değerlendirilemez. Böyle bir ortamda TC izlediği devletçilik diye tanımlanan, kapitalist sermaye birikim modelini uygulamaya geçti.

Bu sistemin esasını devletin ekonomik yapının içine direkt işveren gibi girmesi, özel sektöre değer aktarması ve planlamaya ağırlık verilmesi oluşturur. Daha doğrusu, komprador patron-ağaların, sınıf çıkarları için devlet aygıtını kullanmaları söz konusudur. Bazı burjuva yazarlar sırf planlamadan dolayı sosyalist ekonomi ile kapitalist ekonominin bir arada uygulandığını iddia etseler de bu doğru değildir. Planlamada önemli olan kimin ne için planlama yaptığıdır. Kapitalist üretimin anarşik karakterde olması planlama yapmayacağı anlamına gelmez.

Bu dönemde uygulanan politikalar sayesinde temel tüketim maddeleri üreten sanayi, emperyalizmle işbirliği veya onayı ile geliştirildi. Emperyalistlerle birlikte ekonomi politikaları oluşturuldu.

Ülke nüfusunun büyük bölümünü oluşturan ve üretimin esasını yapan köylülüğün üzerindeki sömürü vergilerle, fiyat düzenlemeleri ile artırıldı. Bir kısım köylü Mükellefiyet Yasası ile zorunlu olarak maden ocaklarına sürüldü. 1939 sonrası ufukta bir savaşın belirmesiyle, savaşa girilmediği halde, TC savaş ekonomisi uyguladı. İşçileri zorunlu çalıştırma anlamına gelen Mükellefiyet Yasası; ürünlerin bir kısmına el koyma anlamına gelen Toprak Mahsulleri Ofisi Kanunu çıkarıldı. Milli Koruma Kanunu ile de bürokrasiye, olağanüstü bir şekilde, savaş ekonomisi yürütme yetkisi verildi. Yani devlet zorla çalıştırma ve ürünlere el koyma gibi jandarma dayacağı ile yürütülen bir ekonomi politikası hayata geçirdi.

Bu ortamda 1942’de Varlık Vergisi olarak tanımlanan, Türk sermayesinin birikim yapmasını sağlayan “vergilendirme” ile Müslüman olmayan halkların mal varlıklarına el konuldu. Vergisini ödeyemeyen Müslüman olmayanlara Aşkale’deki çalışma kamplarında çalışma zorunluluğu getirildi. Vergisini ödeyemeyen binlerce kişi Aşkale’ye sürgün edildi. Savaş olasılığı nedeniyle bir milyon insan üretimden koparılarak silah altına alındı.

Bu dönemde temel tüketim maddesi üreten sanayi ve madenler gibi bazı sektörlerde üretim yapıldığını görüyoruz. 1927’den 1950’ye kadar genelde şehirlerin nüfusu artmamışken sanayi üretiminin yapıldığı Karabük, Kırıkkale, Batman, Gölcük, Ereğli ve Nazilli gibi kentlerde bir nüfus artışı yaşandığını görüyoruz.

Bu dönemde şehirler arasında Ankara’nın özel bir yeri vardır. Osmanlı’dan devralınan şehirler içinde nüfus bakımından İstanbul birinci, İzmir

ikincidir. Fakat, Ankara'nın başkent yapılması, bir dizi kurumun burada kurulmasını koşullamış, yeni memur ihtiyacı doğurmuştur. Bazı fabrikaların burada açılması da işçi ihtiyacını doğurmuş, bunlarla birlikte ticaret de gelişmiştir. 1927-1950 yılları arasında İstanbul'un nüfusu % 42, İzmir'in % 48 artarken, Ankara'da % 286 oranında bir nüfus artışı yaşanmıştır. (Aktaran, Şehrin Zulası) Bu dönemde esas göçü Ankara almıştır.

Nüfus ve göç üzerine çalışma yapıp 1927-1950 döneminde göç hareketi yaşanmadığını ama 1950'den sonra Marshall Yardımı ile birden göç hareketinin başladığını iddia edenler çoktur. Bu görünüşte doğru gibi görünür ama 1950'de birden göç hareketi ortaya çıkmamıştır. Daha önceki yıllarda bunu doğuran nedenler oluşmuştur. Şöyle ki; 1935 yılında nüfusun yıllık artış hızı eğiliminin kentlerde binde 17.5, kırsalda binde 22.2 olduğu görülürken, 1950 yılında kentler için binde 22.5'e yükseldiği, kırsalda da binde 21.5'e gerilediği görülür. Bu fark bir iç göç yaşandığını göstermektedir.

İkinci emperyalist paylaşım savaşının olduğu dönemde hem kırsalda hem de şehirde nüfus artış hızında önemli bir düşüş olmuştur. Ancak 1940'a dek şehir nüfuslarında belirgin bir artış, kır nüfuslarında ise belirgin bir azalma eğilimi görülmektedir. Savaş sonrası yaşanan teşvikli doğurganlık artışta önemli bir etken olarak göze çarpmaktadır. (Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri, A. İçduygu-İbrahim Sirkeci)

Nüfus sayım sonuçları bize iç göçe ilişkin kısmi bilgiler sunar. Bu sayım sonuçlarında illerin nüfus bilgileri, doğdukları ilin dışında başka illerde yaşayanların sayısal toplamına da yer verildiğinden, "göç almış olan alanlar" ile ilgili bilgi edinilmesi mümkün olmuştur.

Buna göre 1935 yılında il dışı doğumluların toplamı 1.104.177, bunun genel nüfus içindeki payı ise yüzde 6.8'dir. 1950 yılı nüfus sayım sonuçlarına bakıldığında ise il dışı doğumluların toplam sayısı 1.692.933 ve bu nüfusun genel nüfus içindeki payı da yüzde 8 olmuştur. (Tümer Tekin'den aktaran, Kentin Mültecileri-S. Kaygalak) Bu verilerden de anlaşıldığı gibi 1950 öncesi de sınırlı ve belirli merkezlere olmak üzere iç göç hareketi vardır.

1929'da dünya kapitalist sisteminin bunalıma girmesiyle başlayıp, 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı süreci ile devam eden süreçte, savaş ekonomisinin rantlarının ağırlık kazandığı bu ilginç sermaye birikim döneminin sonunda palazlanan savaş zenginleri; özellikle ihracat ve ithalatçılardan oluşan ticaret burjuvazisi, piyasaya yönelmiş, toprak ağaları, müteahhit, kimi işbilir esnaf, acente ve komisyoncular olarak duran Koç'lar o dönemde TBMM'nin tavanından başka inşaat işlerine kadar müteahhitlikten ticarete ve Ford'un acenteciliğine kadar uzanan bir ticari faaliyet içinde sermaye bi-

riktirmişlerdir. Daha sonra hayata geçirilecek ekonomik faaliyetlerin altyapısı bu yıllarda oluşmuştur. Bu süreçte kapitalist sermaye birikimi tamamen devlet denetimine girmiştir. Komprador ticaret burjuvazisi bu dönemde ön plana çıkmıştır.

1929'dan 1939'a kadar tarım alanında da olumsuz gelişmeler yaşanmıştır. Türkiye ekonomisinin o dönem can damarı olan tarım -dolayısı ile köylülük- bu krizden en olumsuz etkilenen sektör olmuştur. İhracat tarım ürünlerine dayanıyordu. Krizin etkisi ile ihracat düşmüş ve ihracattan elde edilen gelir de düşmüştür. Bunun yanında üretim ve fiyatlarda da düşüş olmuştur. Tarımın, bu krizden darbe alması sonucu işsizlik ortaya çıkmıştır.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen "planlı kalkınma" diye formüle edilen yönelime devam edilmiş, temel tüketim maddelerini üreten sanayi kurma, alt yapıyı geliştirme, ekonomik kurumlar oluşturma çabaları ve tarımsal teşvik politikaları devam ettirilmiştir.

Özel girişimcilik devlet öncülüğünde olmuştur. Kapitalist birikim sürecinin devlet denetiminde olması bundan dolayıdır. Dünya kapitalist sisteminin krizde olmasının yaratmış olduğu konjonktürden kaynaklı "korumacı ve devletçi sanayileşme" politikaları ile "ithal ikameci sanayileşme" diye tanımlanan bir süreç yaşanmıştır.

1929'de girmiş olduğu krizden, savaşlarla ve büyük bir üretici gücün yok edilmesiyle, Stalin'den de şamar yiyerek çıktı kapitalizm. Savaşın sonuna doğru Almanya, İtalya ve Japonya dışta tutularak dünya kapitalist devletleri yeni bir oluşum içine girdi. Bu, kapitalist sistemin yeni politikalarla yeniden örgütlenmesi anlamına geliyordu. Savaşta en az hasar gören devlet ABD idi ve kapitalist sistemin liderlik bayrağını İngiltere'den devraldı.

Bu yeni süreç bir krizin aşılması ile birlikte yeni sömürü ve sermaye birikim politikalarının bir bütün dünyada -sosyalist ve halk demokrasisi ile yönetilen ülkeler hariç- devreye sokulması anlamına geliyordu. Bu, sermaye birikiminin ve dolaşımının önündeki engellerin kaldırılması anlamına geliyordu. Bu, yarı-sömürgelerin emperyalist ülkelerle ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi ve yarı-sömürgelik ilişkisinin daha da derinleştirilmesi demektir.

Kapitalist sistem, ABD'nin patronluğunda IMF ve DB kurularak yeniden rayına sokuldu ve ekonomiyi yönetmesi sağlandı. Emperyalizmin siyasal işlevini yerine getirmek için de BM (bünyesinde sosyalist ülkelerin olması durumu değiştirmiyor) kuruldu.

Bu yeni süreçle birlikte yarı-sömürgelerde sömürünün yoğunlaştığını görüyoruz. Yarı-sömürgeler emperyalizmin ithal ikameci sermaye birikim modelini uygulamaya başlamıştır. Bunun doğal sonucu olarak yarı-sö-

mürgelerde bağımlı montaj sanayinin teşvik edildiği görülüyor. Yine emperyalizmin kapitalist sistem içinde işbölümünde yarı-sömürgelere kapitalist-emperyalist ülkelerin gıda ihtiyacını karşılama görevi verildiği görülüyor. Yani yarı-sömürge ülke tanımlarında da bir değişimin başladığı süreç olması bakımından önemlidir. Bu, tarıma daha fazla makine ve tekiğin girmesi anlamına geliyor. Diğer yandan şehirlerde gelişen-geliştirilen sanayi ise tüketim maddelerinin montaja dayalı üretimidir. Ciddi bir sanayinin geliştirilmediğini, gelişmesine izin verilmediğini söyleyebiliriz. 1950 sonrası döneme rengini veren esas politika budur. Bu politikalar özellikle 1948 sonrası kırsaldan şehirlere doğru kitlesel bir göç hareketini başlatmıştır. Bu göç hareketinin esasta ülke kırsal alanlarındaki ekonomik ve toplumsal değişimle, yani köylülüğün çözülmesiyle başladığını söyleyebiliriz. Elbette kendine özgü yanları vardır.

1927-50 arası genel olarak istihdamın yapısı şöyledir; *"1927'de toplam işgücü içinde tarımda istihdam edilen işgücü oranı yüzde 81 iken, 1950'de bu oran sadece yüzde 78'e düşmüştür. 1927-1950 arasında sanayide istihdam edilen işgücü oranı yüzde 9'dan yüzde 10'a, hizmetler sektöründe istihdam edilen işgücü oranı da yüzde 10'dan yüzde 12'ye yükselmiştir."* (Türkiye'de İç Göç ve İç Göçün İşçi Hareketlerine Etkisi)

1927-1950 arası dönemde konjonktürün yaratmış olduğu müthiş olanaklarla Türk komprador ticaret burjuvazisi ve toprak ağaları önemli oranda sermaye birikimi sağlamıştır. Dünya kapitalist sisteminin yeni sermaye birikim politikalarına paralel bu kesimlerin, bir kısmı 1950'den sonra montaj sanayi diye tabir edilen sanayiye yatırım yapmaya başlamıştır. Kırsaldan çözülen köylülük işgücü olarak sanayinin istihdamına sunulmuştur.

Araştırmacılar 1950 sonrasını da farklı tarihsel aralıklar içinde inceliyor. Biz öncelikle TC'nin ilk nüfus sayımını yaptığı 1927'den sonraki nüfus hareketlerinin, belli aralıklarla, genel görünümünü vereceğiz.

1927'den sonraki her on yılda şehirlerin nüfus artışı şöyledir:

1927-1940 arası şehirlerin nüfus artış hızı % 0.20

1940-1950 arası şehirlerin nüfus artış hızı %0.60

1950-1960 arası şehirlerin nüfus artış hızı % 6.90

1960-1970 arası şehirlerin nüfus artış hızı % 6.50

1970-1980 arası şehirlerin nüfus artış hızı % 5.40

1980-1990 arası şehirlerin nüfus artış hızı % 15.10

1990-2000 arası şehirlerin nüfus artış hızı % 5 90

2000-2010 arası şehirlerin nüfus artış hızı % 11.40

(DİE Verileri ile tarafımızdan hazırlanmıştır -PN)

Nüfus artışı ise; 1935'ten 1950'ye kadar düşük seyretmiştir. Özellikle 1940-1945 arası; 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı yılları % 0.01 (binde 1) civarında seyretmiştir. Daha sonra ise 1950'den 1990'a kadar binde 2 ve üzeri nüfus artış hızı olmuştur. 1990 sonrası ise binde 1'lere gerilemiştir. Savaş yılları sonrası nüfusu artırmaya dönük teşvikler yapılmıştır. 1970'lerde ise nüfusu kontrol altında tutmak için "Nüfus Planlaması Hakkında Kanun" çıkarılmıştır. Bu çalışmaların etkisi ancak 1990'lı yıllarda görülmüştür. Bugün hala nüfus artış ortalaması binde 1'lerdedir. Demografik yapı ile çok çeşitli gerekçelerle oynayan TC için kabul edilebilir bir oran değildir bu.

Yukarıdaki verileri analiz ettiğimizde; 1940'a kadar şehirlerin nüfusu genel nüfus artış hızına yakın, 1940'tan sonra genel nüfus artış hızından az da olsa fazla bir nüfus artış hızı görüyoruz. Yukarıda ayrıntılı anlattığımız gibi bu durum şehirlere göçün başladığını gösteriyor. Ama kitlesel olarak köylerden şehirlere göçün başladığı yılların 1950-1960 aralığı olduğu anlaşılıyor. Ankara'yı özgünlüğünden kaynaklı dışta tuttuğumuzda, gecekondulaşmanın da bu yıllarda başladığını görürüz. Bu konu ayrıca ele alınacağı için başlı başına bu konunun değerlendirmesine girmeyeceğiz.

1980'e kadar kitlesel göçün oranı yüzde 5 ila 6 aralığında seyretmiştir. 1980'den bugüne kadarki köyden şehre göç dalgasının en büyüğünün yaşandığı görülüyor. Şehir nüfusu % 15.10 oranında artmıştır. Genel nüfus artış hızının % 2.07 ila % 2.49 aralığında olduğunu bildiğimizden, aşağı-yukarı % 12.5 oranında bir kır nüfusu şehre göçmüştür. Daha sonra göç olayı eski seviyesine gerilemiştir ama durmamıştır.

İkinci büyük kırdan şehre göç dalgasının ise 2000 ile 2010 yılları arasında yaşandığı görülüyor. Genel nüfus artışını çıktığımızda aşağı-yukarı % 10'luk bir kır nüfusunun şehirlere göçtüğü görülüyor.

Köylerin, nüfusunun mutlak artışı 1980 yılına kadar sürmüştür. Türkiye'de köylü nüfusunun mutlak olarak en fazla olduğu üst sınır 25 milyondur. Ondan sonra mutlak olarak da azalmaya başlamıştır. 1985 yılında köylülüğün genel nüfus içindeki oranı % 50 civarındaydı. Bu yıldan sonra şehirdeki nüfusun hem mutlak olarak hem de oransal olarak ağırlık kazanmaya başladığını görüyoruz.

Bizim değerlendirmemizde 1950'den 1980'e kadar olan göç hareketlerinin oluşu ve sonuçları bakımından bir kategoride incelenebilir. Elbette ki kendi içinde farklı aşamaları olan bir süreçtir. Yani 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrası dönem, 1970 ortaları dünya kapitalist sisteminin krize girmesi ve bu krizi aşmak için neo-liberal politikalar adında politika değişikliğine gidene kadar olan süreç bir bütün incelenebilir.

2. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrası emperyalistlerin uyguladığı politikalar sonucu yarı-sömürgelerde kırdan kente göçler yoğunlaşmıştır. Türkiye’de de böyle olmuştur. Bu göç karşısında, gelen nüfusu emecek bir sanayi yoktur. Kapitalizmin serbest rekabetçi döneminde klasik örneğini İngiltere’de gördüğümüz gibi bir işçileşme süreci yaşanmamıştır.

Kimileri bunu çarpık kapitalizm diye tanımlıyor. Bu tanımlama doğru değildir. Çünkü; doğru olan-çarpık olmayan bir kapitalizm genel olarak kapitalizmin doğasına terstir. 1960’a kadar kırdan şehre gelen köylüler zincirleme göç diye tabir edilen şekilde göç etmiştir. Yani köyden giden birisi bir başkasını, o, bir başkasını takip ederek ve destekleyerek yapılan göçlerdir. Yine 1960’a kadar göçen insanların bir kısmının sanayide, bir kısmı şehir yaşamına giren hizmet sektöründe, bir kısmı enformel sektörde, büyük kısmı da inşaat sektöründe çalışmaya başladığını görüyoruz.

Bu dönem göçlerin bir bütün köyle bağıni koparmadığını, ailesinin bir kısmını köyde bıraktığını, yılın birkaç ayının köyde geçirildiğini, elde edilen gelirin ve gıda ihtiyacının önemli bir bölümünün köyden karşılandığını görüyoruz.

Emperyalist ülkelerin planları doğrultusunda, öncelikle ülke genelinde karayolu yapımına önem verilmiştir. Kırsal kesimde üretilen gıda ürünlerinin pazara taşınması amaçlıdır bu yol yapımı. Yani, kırsalda üretilen ürünlerin Avrupa ülkelerine taşınması, oranın gıda ihtiyacını karşılamak için gerekliydi. Yine bu yıllarda şehirlerdeki daha çok ticari ve sanayinin geliştiği şehirlerde inşaat sektörünün geliştiğini görüyoruz. Ayrıca yine bu dönemde elektrik enerjisi üretmek için baraj yapımlarına başlanmıştır.

Söz konusu yıllarda büyük barajların yapılmaya başlanmasıyla bir takım zorunlu göçertmeler ortaya çıkmıştır. Örneğin; *“1955 yılında çıkarılan 6541 sayılı yasa ile Seyhan, Kesikköprü, Hirfanlı barajlarının göl sahasında kalan köylerin nakledilmesi istenmiştir. Keban barajının yapımı sırasında ise bu barajın göl sahası içinde 126 köyün boşaltılması ve 20.000 kişinin yerinin değiştirilmesi gerekmiştir. 1970 yılında inşaatı devam eden ya da bitirilmiş 38 baraj nedeniyle 167 köy-3053 hane göç etmek zorunda kalmıştır.”* (Tekeli’den Aktaran; Kentin Mültecileri)

Bu ilk önemli göçlerin diğeri bir özelliği de göçlerin direkt köyden kente olmasıdır. Bu göçlerin hepsinin İstanbul, Ankara veya İzmir gibi büyük kentlere yapıldığı bir durum yoktur. Köylerin, özellikle, Orta Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerindeki köylerin hemen yakınındaki kentlerle, büyük kentlere göçmeleri söz konusudur. *“Nitekim 1970’lerde yapılan sayım sonuçları kırsal göçlerin yalnızca İstanbul, Ankara ve İzmir’e olmadığını, göç*

edenlerin yarısının başka yerlerdeki kent merkezlerini seçtiğini ortaya çıkarmıştır. Bu nüfusun üç metropole yönelen diğer yarısının % 56'sı ise İstanbul'u seçmiştir." (Tekeli ve Erden'den aktaran, Kentin Mültecileri)

1980'lere kadar olan göçlerde erkeklerin baskın olduğunu söyleyebiliriz. 1975'e kadar şehre göçlerin % 65'ini erkekler oluşturmuştur.

Hiç şüphe yok ki kentlerin nüfus artışı yalnızca kırdan göç kaynaklı değildir. Şehir nüfusunun doğal artışı da vardır. Aynı zamanda kırdan yurtdışına göçme durumu da vardır. Diğer yandan 1945'ten itibaren başlayan şehirleşme olgusunun temel kaynağı göç hareketidir. Bu göç hareketleri sanayileşmenin koşulladığı göç hareketleri de değildir. 1950-1960 arası yaklaşık üç milyon, 1960-70 arasında da beş milyondan fazla insanın kırsal alandan kentlere göçtüğü tahmin ediliyor.

Kentlere göç; ağırlıklı olarak ülkenin batısındaki, sanayi ve ticaretin göreceli daha fazla geliştiği illere olmuştur. Bölgeler arasında en fazla göçü Marmara, Ege ve Akdeniz bölgeleri almıştır ve almaktadır. En fazla göç veren bölgeler de Karadeniz ve T. Kürdistanı'dır.

1950'de başlayan ve 60 yıldır devam eden iç göçte tek göç şekli kırsal alanlardan kentlere yönelen göç değildir. Bölgeler arası kır-kent göçü ve mevsimlik kır göçü de yaşanıyor. Özellikle 1980 sonrası artan mevsimlik tarım işçiliği olgusu hala yoğun bir şekilde yaşanıyor. 1940-1960 arası dönemde Çukurova'da yoğunlaşan mevsimlik tarım işçiliğini kırdan kıra göç olarak değerlendirebiliriz.

1960'la birlikte iç göç haricinde savaş sonucu Avrupa'nın tahrip edilen işgücünün yerini yarı-sömürgelerden ucuz işgücüyle doldurma politikasının bir uzantısı olarak, Türkiye'den Avrupa ülkelerine işgücü göçü başlamıştır.

1950 Sonrası Dış Göç:

Avrupa 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrası tahrip olan ekonomisini canlandırmak için çeşitli planlar yaptı. ABD, Avrupa'nın onarılması için çeşitli oluşumlar oluşturup yardım görüntüsü adı altında sermaye ve meta ihracına başladı. Bu süreçte dünyanın bir dizi ülkesinden Avrupa'ya ucuz işgücü olarak insanlar getirildi.

Bu göç akınına Türkiye göreceli geç katıldı. Almanya'ya sanayinin işgücü ihtiyacını karşılamak üzere 1950'li yılların ikinci yarısında işgücü göçü başlar. İşgücü göçü, 1961 Anayasasının, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının serbest dolaşımı hakkını tanıyan 18. Maddesinin yürürlüğe girmesiyle yasal zemin kazandı. 1961 Kasım'ında işçi alımı ile ilgili Almanya ile yapılan ilk anlaşma sonrası kitlesele iş gücü göçü başlar. Daha sonra 1964 Ey-

lül'ünde de bir anlaşma yapılarak işgücü göçü yoğunlaşır. 1962-65 yılları arasında Alman işgücü pazarının yeteri doygunluğa ulaşması sonucu Fransa'ya yönelim olur.

Türk devleti 1960 sonrası tekrar planlama dönemine başlar. İkinci beş yıllık kalkınma planı doğrultusunda işgücü göçü ile hem işsizliği azaltmayı hem de döviz geliri elde etmeyi planlamıştı. Dolayısı ile hükümetler arası anlaşmalar imzalayarak bu süreci kendi kontrolünde yürüttü. Yani işçi ücretlerinden çalışma koşullarına kadar birçok olguyu kendisi ile ilgili devletler arasındaki görüşmelerde ele alıp kararlaştırdı.

Almanya ile imzalanan anlaşmalardan sonra Avusturya, Hollanda ve Belçika ile 1964'te; Fransa ile 1965'te; İsveç ve Avustralya ile 1967'de anlaşmalar imzalandı. Daha dar kapsamlı anlaşmalar; İngiltere ile 1961'de, İsviçre ile 1971'de, Danimarka ile 1973'te ve Norveç ile 1981'de imzalandı. (Bilgiler, Türkiye Cumhuriyeti'nde Göç Hareketleri, A. İçduygu-İ. Sirkeci)

Yapılan anlaşmaların özelliği bu ülkelere göç hareketini başlatmasıdır. Daha sonra yaşanan dış göçler bu anlaşmalardan bağımsız gelişti. 1960'larda başlayan göç hareketi 1970'in başı ile birlikte yaygınlaştı. 1970'in ortalarında kapitalist sistemin krize girmesi sonucu Avrupa, sınırlarını yabancı işçilere kapatarak bu göç sürecini durdurma kararı aldı. 1973 yılında Almanya, 1974 yılında Fransa yabancı işçi alımını durdurdu. Bundan sonra "aile birleştirmeleri" ve evliliklerle göçler devam etti. Bir taraftan da "ülkeye geri dönüş yardımları" ile geri dönüşler teşvik edilmeye başlandı. Bu göçlerle 1980'de Batı Avrupa'da yaşayan Türk nüfusu 1,7 milyona ulaştı. 1985'te 2 milyon, 1990'da 2,3 milyon nüfusa yükseldi. 1995'te ise 3 milyon kişiyi geçtiği tahmin ediliyor.

Almanya yakın zamana kadar Türkiyeli göçmen işçileri bir iş sözleşmesi çerçevesinde sadece misafir işçi olarak görüyordu. Yani Almanya'nın vatandaşlık haklarından yararlanamıyordu göçmenler. Alman ulusunun dışında bir grup olarak yaşama hakları vardı. Zamanla bunlar da değişti. Fransa'da ise yurttaşlık hakları tanınıyor fakat grup hakları tanınmıyordu.

1980-1998 yılları arası Batı Avrupa'daki en geniş göçmen grubunu Türkiye oluştuyordu. Bugün Batı Avrupa ülkelerinde yaşayan 3 milyonun üzerinde Türkiye kökenli nüfus olduğu tahmin ediliyor. Bu nüfus iki döneme ayırabileceğimiz göç dalgaları şeklinde göç etti. 1960'larda başlayıp 1980'lere kadar süren işçi göçü dalgası ve 1980'den sonra yaşanan göç dalgası. Bu iki göç sürecini birbirinden ayıran özellik birinci göç dalgasının esasta hükümetler arası yapılan anlaşmalar sonucu ve devamında aile birleştirmeleri ile işçi göçü olmasıdır.

İkinci dalga özellikle 12 Eylül Faşist Cuntası sonrası mültecilik ve iltica temelli göç hareketidir. Bunu takiben Kürt Ulusal Hareketinin mücadelesi ve devletin katliam politikaları sonrası Kürt göçü yaşandı. Bu göçlerin merkezi, mültecilik ve siyasi sığınma ekseninde, Avrupa'ydı. İkinci göç dalgasını siyasi nedenli göçler olarak tanımlamak mümkündür. İkinci dönemdeki göçlerin önemli bir bölümü kayıt dışı, yasal yollarla olmayan, gizli gerçekleştirilen göç hareketleridir. Bu dönemde yasal kanallarla yapılan göçler daha çok "aile birleştirme" ve evlilikler yoluyla oldu.

Günümüzde Türk hakim sınıf sözcüleri ne kadar geliştiklerini anlatan naralar atsalar da durum öyle değildir. Türkiye, göç potansiyeli olan ve uluslararası işgücü pazarında önemli bir yere sahip olma durumunu koruyor. İşsizliğin devasa boyutlarda olması bu durumu zaten ortaya koyuyor.

1980-1995 yılları arasında yaklaşık 350 bin kişi siyasi sığınma yöntemini kullanarak Batı Avrupa ülkelerine gitmiştir. 1983-85 arası siyasi sığınma isteyenlerin sayısı 11 bin iken, 1989-91 arasında 47 bine yükselmiştir. (Aktaran, age)

Daha sonraları bu rakam 37 binlerde seyretmeye başlamıştır. Göç İstatistikleri 1983-1994 arasında Türkiyeli göçmen sayısının Belçika, Danimarka, Almanya ve Norveç'te düzenli olarak arttığını gösteriyor. Avusturya, Hollanda ve İngiltere'deki göçmen sayısında da sürekli bir iniş-çıkış hareketi gözlemleniyor. Geri dönüşler de yaşanıyor. İlgili Avrupa ülkeleri geri dönüşleri teşvik edici politikalar yürürlüğe koyuyor. Bunun sonucu olarak 1980-1985 arası Almanya ve Hollanda'dan 1 milyon insanın Türkiye'ye geri dönüş yaptığı tahmin ediliyor.

Son yıllarda kapitalizmin genel krizi ve Avrupa'da işsizliğin yükselişe geçmesiyle birlikte Avrupa devletleri göçmenleri geri göndermek istiyor. Bunun için tüm yasal yollar kullanıldığı gibi yasal olmayan korkutma, usandırma ve suikastlara de başvurulduğu görülüyor. Bu zemin üzerinde Avrupa ülkelerinde faşist partilerin yükselişe geçtiği görülüyor.

1950'li yıllarda başlayan dış göçü inceledikten sonra tekrar iç göç sürecini 1970'li yıllarla birlikte incelemeye devam edebiliriz.

1970'li Yıllarda İç Göç:

1970'lerde köyden kente göçün yavaşladığını görüyoruz. 1970'in ilk yarısı ile birlikte petrol krizi olarak başlayan, ödeme krizi olarak kapitalist sistemin genel krize girme süreci yaşandı. Yarı-sömürge ülkeler ekonomileri iflas etmişti. Krizden ilk etkilenenler şehirde yaşayan nüfus oldu. 1970 başlarında artan politik eylemlere karşı devlet faşist çeteleri katliamlar için so-

kaklara saldı. Bunun sonucu faşistlerin toplu katliamlar yapma süreci başladı. Bu iki durumun köyden kente göçün yavaşlamasında etkisi olduğu araştırmalarca söyleniyor. Bu dönemin esas özelliği artık kentten kente göçün başlamış olmasıdır. Örneğin; Karadeniz ve İç Anadolu illerinden İstanbul, Ankara ve İzmir'e göçlerin yoğunluk kazandığı anlaşılmaktadır.

1960'la birlikte planlı döneme geçilmişti. 1960 darbesi ile de sanayide -esasta montaj sanayi- burjuvazinin istemleri doğrultusunda planlama yapıldı. 1970'e gelindiğinde bunun etkileri görülmeye başlandı. Daha önce göçenlerin bir bölümünün bu sanayide istihdam edilmesi işçi sınıfının nicel anlamda genişlemesini sağladı. Bunun doğal sonucu olarak 1960 sonu 1970 başlarında önemli grevler yapıldı. 15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişi'ne tanık olundu. Beraberinde sanayi burjuvazisi de TÜSİAD adı altında örgütlendi. 1960'lara kadar göçlerle gelen insanlar şöyle ya da böyle istihdam edildi. 1960'tan sonra gelen göçlerin bir kısmı sanayi, ticaret ve hizmet sektöründe istihdam edildi; önemli bir bölümü ya marjinal sektör olarak tabir edilen seyyar gibi işler yapıyordu; önemli bir bölümü de nispi-artı nüfus kapsamında yedek işçi ordusuna dahil oldu. Göçle birlikte şehirlerde konut sorunu açığa çıkmış, bunu, sistem gecekondü yerleşimleri ile "çözmüştü." Böylece ithal ikameci sermaye birikim modeline ucuz işgücü sağlandı. Seyyar satıcılık gibi marjinal sektörlerle hem ucuz dağıtım olanakları yaratıldı, hem de kimi zaman arz boşluğu doldurma zemini sağlandı. Bu dönem tam anlamı ile kırsaldan kopanlar, işgücü fiyatını ucuzlatan bir faktör olurken, köylülerin yaratmış olduğu birikimi sanayi burjuvazine dolaylı yoldan aktarmış oluyordu. Bu döneme rengini veren, yani bir tarafta kısmi işçileşme ve kırsalın çözülmesine devam etmesi, diğer yandan sanayinin cılız gelişimi kaynaklı marjinal sektörlerin yaygınlığı, kayıtdışılığın, marjinal sektörlerin kurumsallaşması ve işsizliğin şehirlerde devasa boyuta ulaşmasıdır. Köyden çözülen nüfusu sanayi emerken, bu nüfus sermaye birikim modelinde ucuz işgücü artışının esasını oluşturur. İşçi sınıfı hareketinin gelişmesiyle sınırlandırma durumu ile kapitalizmin genel krizi aynı dönemde yaşandı. Benzer durumların birçok yarı-sömürge ülkede yaşandığını biliyoruz.

İthal ikameci sermaye birikim politikası 1970'lerin sonunda dünya kapitalist sistemindeki krizin hızlandırıcı etkisiyle tıkandı. Sanayide kârlılık ve verimliliğin düştüğü, buna karşılık toplumsal muhalefetten kaynaklı istihdamın aynı oranda düşürülemediği (yani işçilerin işten çıkarılması gibi), dolayısı ile hem ekonomik hem de siyasi krizin yaşandığı yıllardı. Bu yıllarda az da olsa göç yavaşladı. Yavaşlamanın nedeninin bu koşullar olduğu söylenebilir.

Tarım alanında ciddi sorunlar yaşanmasına karşın göç hızlanmadı. 1970 ile 1980 arasında şehir nüfusu artış hızı % 5.40 oranındaydı. Bu 1950'den sonra onar yıllık periyotlardaki en düşük, daha doğrusu 1950'den sonra günümüze kadar şehir nüfusunun en az artış gösterdiği on yıllık periyottur. 1970-1980 aralığında göç olgusunun geçici engellenbilir bir durum olmadığı anlaşıldı. Bu süreçte köylülükten-kentliliğe geçiş olduğu ve bunun sancılı bir süreç olduğu toplumun değişik kesimlerince tartışılır, yazılarda ve filmlerde işlenir oldu. Bu dönem gecekondulaşmanın büyük boyutlara ulaştığı bir süreçtir.

1960'tan 1980'e kadar tarımın bazı kesimlerine uygulanan destekleme politikalarının tarımda çözülmeyi yavaşlattığı söyleniyor ama bunun etkisi çok sınırlıdır. İç tüketim haricinde Avrupa'nın gıdasını karşılamak amacıyla yapılan bir politikadır. Özellikle sanayi ürünü diye tabir edilen ürünlere uygulandı bu destekler. Genel olarak yapılmış planın ve yönelimin dışında yapılan bir durum değildir. İthal ikameci sermaye birikimi kaynaklıdır.

İthal ikameci sermaye birikim modeli yarı-sömürgelerin sermaye ihracı kapsamında aldıkları kredileri -hatta faizlerini- bile ödeyememelerinden kaynaklı tıkanı.

1970'in ikinci yarısında kapitalist sistem neo-liberal politikalar diye yeni bir sermaye birikim politikasında hemfikirlik oluşturdu. Türkiye bu yeni politika doğrultusunda kararlar aldı. Tarihe 24 Ocak Kararları olarak geçen bu kararlar emperyalist ülkelerin yarı-sömürgelerde uygulanmasını istediği birikim politikasıydı.

Bu kapsamda işçi ücretleri donduruluyor, sendikal faaliyetlerin askıya alınması isteniyor, finans piyasaları serbestleştiriliyor, mevduat faizleri serbest bırakılıyor, sermaye hareketleri ve ithalat rejimi serbestleştiriliyor, tarımda fiyat kontrolleri ve sübvansiyonlar kaldırılıyor, dış satıma öncelik veriliyor, ithal ikamecilik kaldırılıyor, ağır sanayi ve temel tüketim mallarının üretiminden devletin çekilmesi öngörülüyor, planlama kaldırılıyor, sanayileşme gündemden düşürülüyor ve özelleştirmeler gündeme alınıyordu.

24 Ocak Kararlarının özü sermayenin emekçilere dönük bir saldırısıdır. Bu, yeni sermaye birikim modeli "ihracata dayalı sermaye birikim modeli" olarak lanse edildi. 24 Ocak kararları o kadar ağırdı ki; siyasal mücadelenin gelişkinliği de göz önüne alındığında bu kararların normal şartlarda topluma kabul ettirilmesi mümkün gözüküyordu.

Bu neo-liberal politikalar ancak askeri zorla hayata geçirilebilirdi ve yarı-sömürgelerin önemli bir kısmında ya açıktan askeri faşist cuntalarla ya da ağır faşizm koşullarıyla hayata geçirildi. Türkiye'de de bu yönlü çalışmalar

yapıldı. Sermayenin örgütü TÜSİAD açıktan darbe yapılmasını isteyen bir ilanı ulusal gazetelerde yayınlattı.

12 Eylül 1980'de de AFC Türkiye'de hakim sınıf fraksiyonlarının istemi doğrultusunda darbe gerçekleştirdi. Askeri faşist darbe, kapsamlı bir ekonomi politikayı topluma kabul ettirmek için yapıldı. Bu anlamı ile 1980 AFC darbesinin hayata geçirdiği politikalar hala devam ettiriliyor. Dolayısıyla 1980 AFC'si önemli bir tarihi dönemeçtir. Bizim amacımız bu darbeyi değerlendirmek değildir. 1980 sonrası göç hareketlerinin anlaşılması açısından genel görünümüne değindik, konumuz bağlamında da değineceğiz.

1980'le birlikte göç hareketi hız kazandı ve Türkiye nüfusunun çoğunluğunun kentlerde yaşadığı bir döneme girildi. 1980'de nüfusun kır ve kent olarak nüfus dağılımı şöyleydi; 44 milyon nüfusun 25 milyonu kırdan 19 milyonu şehirde -oransal olarak % 56'sı kırdan, % 43'ü kentte- yaşıyordu. 1985'e gelindiğinde kır nüfusu 23 milyona düşerken, kent nüfusu 26 milyona çıktı. Oransal olarak kır % 46'ya düştü, kent % 53'e yükseldi. Nüfus artış hızının % 2 civarında olduğunu göz önüne aldığımızda kır nüfusunun % 8'lik kısmının beş yılda kırdan şehre göç ettiği görülür. Bu, bugüne kadar kırden kente yapılan göçte dönem itibarıyla en yüksek rakamdır. Hızlı bir göç hareketi dönemi yaşandı. 1980'lerin sonu, 1990'ların başında ise durum şöyledir; Kır nüfusu 1980'le birlikte mutlak olarak düşüşe geçip 23 milyon oldu. Şehir nüfusunun mutlak olarak büyümesi sürüp 33 milyon oldu. Oransal olarak nüfusun %59'u şehirde, % 41'i kırdan yaşıyordu. Toplam kent nüfusu % 16 oranında arttı. Bu dönemde genel nüfus artış oranı % 2,48 ile % 2,17 arasındadır. Yani on yılda yaklaşık % 14'lük bir nüfus kırden kente göç etti. Özellikle yoksul, küçük ve orta köylülük çözümlerle şehirlere hızla göç etmeye başladı. Elbette ki uygulanan ekonomi politikalarının bir sonucu olarak göç bu derecede hızlandı. Diğer bir ifade ile neo-liberal ekonomi politikaları kırsalın çözümlerini hızlandırdı.

Bu dönemde kentten kente göç de hız kazandı. 1980-85 döneminde iç göçün % 56'sı kentlerden-kentlere gerçekleşirken, bu oran 1985-90 döneminde yüzde 62'ye çıktı. (Aktaran; Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Göç Hareketleri, A. İçduygu-İ. Sirkeci)

Tarımda fiyat kontrollerinin kalkması, sübvansiyonların kısılması, tarım ürünlerinin sanayi ürünleri karşısında fiyatlarının düşürülmesi şeklinde fiyatlarla oynanarak şehirlere değer aktarımı yapılmaya başlandı. Bu uygulamalar sonucu, özellikle dağ köyleri ile kıraç ve verimsiz topraklara sahip kırsal kesim hızla topraktan kopup şehirlere yöneldi. Örneğin; Sivas, Yozgat ve Ordu illerinin ilk olarak en kıraç, sulama olanağının en zayıf, toprağın ve-

rimsiz olduğu bölgeleri boşaldı. 90'lara doğru başlayan süreç 2000'lerin başlarında kırsalda köylerin boşalmasına ve toprakların ekilmeyerek terk edilmesine evrildi. Bir genelleme yapacak olursak bu bölgelerde yaşayan halk artık topraktan elde ettiği gelire geçinemeye hale geldi. 1980'lerde uygulamaya konan neo-liberal politikalar aynı zamanda sermayenin tarımsal üretime de girmesinin önünün açılmasını öngörüyor ve önündeki engellerin kaldırılmasını istiyordu. Bu tarımda da kapitalist üretimin geliştirilmesinin istendiği anlamına geliyordu. Ki, "ihracata dayalı sermaye birikim modelinde" yarı-sömürge ülkelere tarımsal ürünlerini ihraç etmeleri öneriliyordu. 1980 sonlarında darbe, siyasal ortamı ve uygulanan ekonomi politikaları da bir anlamı ile toplumsal ekonomik yapıyı alt üst etti. Köylülük hızlı bir göç hareketi içine girdi. Göç vermeyen köy kalmadığı gibi bazı köylerde gençlerin önemli bir kesimi mevsimlik olarak çalışmak için şehirlere gitmeye başladı. Dolayısı ile kır ve şehir arasında insan sirkülasyonunun yoğunlaştığı bir süreç açıldı. Yazın hasat mevsiminde köyler dolup taşarken, hasat sonu köyler ıssızlaşmaya başladı. Bunun yanında pazar için üretim yapan, sulanabilir, şehir merkezlerine yakın ovalardaki köylerde tarımda mekanizasyon ve teknik kullanımı arttı. Üretimin pazar için yapıldığı buralarda göçler de oldukça ender görülüyordu. Fakat köy yaşantısı, kahvehaneler ve marketlerin açılmasıyla; ürün alımı için tüccarların sık sık uğramasıyla; kamyonlarla ürünlerin şehre gönderilmesiyle canlandı ve değişti. Köylerin önemli bir kısmı boşalırken, yarı boşalan köylerde daha sağlam konutların yapılması, taksi ve minibüs gibi araçların girmesi sağlandı. 1980-1990 dönemi köylerin yolları yapıldı. Büyük oranda elektrik çekildi. Köylere telefon girdi. Yani iletişim ve ulaşım olanakları artırıldı. Artık bazı ilçelerden bile İstanbul'a otobüs seferleri yapılır hale geldi. Bu toplumsal yapının değiştiğini gösteriyordu. Sistem için ürünlerin ve iş gücünün hızla merkezlere çekilmesi ve ürünlerin köylere kadar dağıtımının yapılması anlamına geliyordu.

1990'ların başında kent nüfusu genel nüfusun % 60'ını oluşturuyordu. Bunun yanında genel nüfus artışında yavaşlama eğilimi de başlamıştı. Nüfus planlaması kapsamında 1970'lerde uygulamaya konulan doğum kontrol sistemi etkisini göstermeye başladı. 1990'ların başında % 2,17 seviyesine inen genel nüfus artışı 90'ların ortalarında % 1,50 değerine indi.

1980'deki bu kitlesel, kırdan şehirlere ve şehirlere büyük şehirlere göç hareketi şehirlerde konut sorununa zirve yaptırdı. Gecekondu yaygınlaştı ama gecekondu yapılacak alanların da sonuna yaklaşıldı. Gecekondu yasal statüler verildi. Gecekonduların bir kısmı kentsel alanların rant gelirini artırması sonucu çehre değişti. Gecekondularda kiracılık dö-

nemi başladı. İşçi hareketi dönem sonunda ivme kazandı. Toplumsal hareketlerde canlanmalar başladı. Başta işçi sınıfı, üretici köylüler, öğrenciler hak arayışları için alanlara indi.

Bu dönemde revizyonist ülkeler ağıktan kapitalist sisteme geçiş yaptı. Dolayısı ile bu ülkelere, emperyalist ve diğer kapitalist ülkelere doğru yoğun bir göç başladı. Bu kapsamda Türkiye'ye de göçler oldu.

1980'le başlayan neo-liberal politikaların özü yarı-sömürgelerin; emperyalizmle var olan bağımlılık ilişkisinin artırılması ve derinleştirilmesi, emperyalist sermayenin dizginsizce her alana girmesi için önünün açılması ve ucuz işgücü cennetine çevrilmesidir. Bunun için işçi ücretleri sıkı bir denetim altına alınıp, ücretlerin dondurulması veya düşük tutulması isteniyordu. Bu emperyalist sömürünün artırılması için (bunun yabancı sermaye çekmek için yapıldığı utanmazca söyleniyordu) yapılıyordu.

Ücretler reel olarak düştü. Ücretlerin 1980 yılında milli gelir içindeki payı % 30 iken, 1986'da % 15'e; tarım gelirleri aynı yıllarda % 24'ten % 18'e düştü. Buna karşılık finans gelirlerinde 1979-1986 yılları arasında yüzde 50'den fazla artış olduğu saptandı. Bundan da anlaşılacağı gibi bir taraftan köylüler geçinemeyip köylerinden koparak şehirlere gelirken, diğer yandan şehirlere de işsizlik artmış, ücretler düşmüş, yoksulluk yaygınlaşmış ve kronik bir hal almıştı.

Ekonomide böylesi gelişmeler olurken 1990'larla birlikte göçün yavaşladığını görüyoruz. 1990'da kır nüfusu oranı % 41 iken, şehir nüfusunun oranı % 59 oldu. 2000 yılında ise kır nüfusunun genel nüfusa oranı % 35 iken, şehir nüfusunun oranı % 65 oldu. Bu on yıllık periyotta şehirlerin nüfus artış hızı % 5,90'dır. Genel nüfus artış hızı bu yıllarda % 2,17'den % 1,82'ye düştü. Şehirlere kırsaldan gelen nüfusun oranı % 4'lerde kaldı. Şehir nüfusu mutlak olarak bir artış içindeydi. 1990'da 33 milyon olan şehir nüfusu, 2000'de 44 milyona ulaşarak 11 milyonluk bir artış gösterdi.

1990'lı yıllarda göç hareketini etkileyen iki önemli olay vardır. Birincisi 1990'larda daha üst boyuta sıçrayan kırsaldaki silahlı sosyal kurtuluş mücadelesi ile Kürt Ulusal Hareketinin mücadelesinin gelişmesi karşısında, köy yakmalar ve köy boşaltmalar şeklinde devreye sokulan zorunlu göç olayıdır. Ki, bunu ayrı başlık altında ele alacağız. İkincisi, 5 Nisan 1994 Türk ekonomisinin yaşadığı derin kriz sonrası yürürlüğe konan kararlardır. Bu kararlar şehirlere işsizliği artırdı. Yılın belli dönemini şehirlere çalışarak geçiren işçilerin -özellikle inşaat işçilerinin- köylerine dönmeleri yer yer görüldü. Genelde bu kararların köylerden şehirlere göçü yavaşlatıcı etkisinin olduğunu söyleyebiliriz.

Bu dönemde nüfus hareketlerini, dolayısı ile göç hareketlerini anlamak için 1990 Nüfus Genel Sayım Sonuçları (GNS) ile 2000 yılı GNS sonuçlarına baktığımızda öncelikle en hızlı nüfus artış oranının Marmara Bölgesi olduğunu görürüz. Bu bölgeyi Akdeniz Bölgesi takip etmektedir. Daha sonra Ege ve İç Anadolu bölgeleri geliyor. Nüfus artış hızının en düşük olduğu bölge Karadeniz, sonra Doğu Anadolu'dur. Şehirlerin nüfus artış hızı her bölgede köylerden daha fazladır. Marmara Bölgesi köylerin nüfus artış hızında da ilk sırada yer alıyor. Onu Akdeniz ve Ege takip ediyor. Bu bölgelerde köylerin yıllık nüfus artışı, genel köylerin nüfus artışından da yüksek orandadır.

Buradan, bu üç bölgenin kırsalının da diğer bölgelerden göç aldığını çıkarmak mümkün. Özellikle Marmara ve Akdeniz bölgesinin kırsal kesimi yüksek oranda diğer bölgelerden göç alıyor. İç Anadolu bölgesinin köylerinin yıllık nüfus artış oranı, genel köylerin yıllık nüfus artış oranından düşük; bu bölgede başka bölgelere göç vermekle birlikte mutlak olarak köylerin azalma durumu yok demektir. Ama Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgesinde, köylerin yıllık nüfus artış oranı eksilerdedir. Genel olarak köylerin yıllık nüfus artış hızı olan % 4,21 oranını göz önüne aldığımızda Karadeniz % 15,14 oranında köylü nüfusunda göç veriyor. Bununla birlikte şehirlerin yıllık nüfus artış hızına baktığımızda ilk sırayı, T. Kürdistan'ını kaplayan iki bölgenin, Güney Doğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgeleri olduğunu görüyoruz. Onları; Marmara, Ege, İç Anadolu ve Karadeniz izliyor. Şehirlerinin yıllık nüfus artış hızı, şehirlerin yıllık genel nüfus artış hızının üstünde olan bölgeler, sırasıyla G.D. Anadolu, Doğu Anadolu ve Marmara bölgeleridir. Öncelikle G.D. Anadolu ve Doğu Anadolu bölgesinde kırsaldan şehirlere önemli bir göç hareketi var. Marmara Bölgesi'nin şehirleri de köyleri gibi hala göç alıyor. Ki, ikisini birlikte düşündüğümüzde Marmara Bölgesi, bir bütün kırsal-şehri, diğer bölgelerin şehir ve köylerinden göç alıyor. Akdeniz Bölgesi şehirlerinin yıllık nüfus artış oranı da şehirlerin genel yıllık nüfus artış oranına yakındır; hakeza Ege Bölgesi de. Bu iki bölgenin köylerinin yıllık nüfus artışı ile köylerin genel nüfus artış oranını karşılaştırdığımızda bölgelerdeki köylerin yıllık nüfus artış oranının fazla olduğunu görüyoruz. Yani bu iki bölge de göç alıyor. Onların dışında kalan İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinin hem şehirleri hem de köyleri göç veriyor ama daha yoğun olarak köylerden şehirlere doğru göç veriyor.

Genel nüfusun içinde bölgelerin nüfusunun oranına baktığımızda, Marmara Bölgesi'nin nüfusu, genel nüfusun % 26'sını oluşturuyor. Yani genel nüfusun dörtte biri Marmara Bölgesi'nde yaşıyor. Diğer bölgelerin genel nüfus içindeki oranları da şöyle; İç Anadolu % 17, Akdeniz % 13, Ege % 13, Karadeniz % 13, G.D. Anadolu % 10, Doğu Anadolu % 9'dur.

1990-2000 yılı arasında yaşanan kırdan kente göçün esası T. Kürdistanı'ndaki zorunlu göçler-göçertilmelerdir. Bu bakımdan zorunlu göçleri incelemek önemlidir.

1990-2000 Yıllarındaki Zorunlu Göçler-Göçertilmeler:

Zorunlu göç akademisyenlerce; *"Devletin çeşitli sosyal, ekonomik ve güvenlik vb. konularda aldığı kararların yerine getirilmesi aşamasında nüfusta oluşan hareketlilik"* olarak tanımlanır.

Osmanlı'nın son döneminden TC'nin 90 yıllık tarihinde değişik dönemlerde zorunlu göç, zorunlu iskan politikalarına hep rastlanır. Baştan oluşturulmaya çalışılan Türk milliyetçiliği "mevzubahis olan vatan ise gerisi teferruatır" desturunu benimsemiştir. Böyle bir yaklaşımda "vatan" hakim sınıfların; sömürsü, iktidarını sağlamlaştırma, güvenliği garantiye almaktır. Onun için milyonlarca insan ölmüş, yerlerinden sürülmüş; bunun hesabı mı olur!? Kaldı ki kapitalizmin dini milliyetçiliktir: Halkı uyuşturmanın temel argümanıdır. Vatan konu olduğu için Ermeni, Rum ve Süryaniler soykırımdan geçirilir, diğer azınlık milliyetlerin ise adı bile anılmadan yok edilir. Kürtler inkar ve imha edilir; kalanlar geri dönmek üzere sürgüne gönderilir.

1990'ların başı ile birlikte toplumsal hareketlerde bir canlanma yaşanmaya başladı. Bu hareketlilik şehirlerdeki işçi grevlerinden öğrenci eylemlerine, silahlı eylemlerden esasta kırsalda ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesi temelinde gelişen gerilla hareketlerine kadar uzanır.

Özellikle kırsalda yürütülen silahlı mücadele devleti zor duruma soktu. Artık gerilla mücadelesi ile baş edemez hale geldi. Hem Botan'da silahlı mücadele yürüten güçlerin eylem yapması hem de Zonguldak maden işçilerinin greve çıkışları ile simgeleşen toplumsal muhalefetin bir bütün hareket halinde olma durumu vardı.

Gerilla karşısında başarısız olan devlet yöntem olarak gerillanın denizini kurutmak için gerilla bölgesinde bulunan halka yöneldi. Halkın doğal önderi konumunda olan birçok insan faili devlet olmak üzere "faili meçhul" bir şekilde katledildi. Köylerin ileri gelenleri asker ve JİTEM elemanlarınca köylerinden, işyerlerinden ve tarlalarından kaçırılıp bir daha haber alınmayan bir süreç yaşatılmaya başlandı. Gerilla bölgelerindeki köyler yakılıp yıkıldı. Türk Ordusu'na bağlı birlikler güpegündüz köyleri kuşatarak köylüleri meydana topluyor ve evdeki eşyalarla, ahırdaki hayvanlarla birlikte köyleri yakıyordu. Direnenlerden öldürülen olduğu gibi çoğu işkenceden geçirilip tutuklanıyordu. Köyler yakıldıktan sonra o alan yasak bölge ilan edilip, insanlar ilçe merkezlerine sürülüyordu.

Savaş; gerilla bölgeleri T. Kürdistanı olması ve Ulusal Hareket'in etkinliğinin belirleyici olması nedeniyle Kürt halkını da bizzat hedef almaya başladı. Bunun temel mantığı gerillanın mücadele yürüttüğü alanı insansızlaştırmaktır. Bu kapsamda katliam ve köy yakmalarla birlikte devreye sokulan zorunlu göç-göçertme olgusu ile birlikte bir kez daha muhatap oluyordu Kürt ulusu.

Göç-Der zorunlu göçle ilgili 2001 yılında hazırlamış olduğu raporda durumu şöyle ortaya koyuyor; *"Kürt sorunu kaynaklı gerilim ve çatışma ve çatışmaları önleme konusunda kamu yönetiminin uyguladığı politikaların Türkiye'de yol açtığı bu nüfus hareketliliği ve nüfusun yer değiştirme hareketi 'zorunlu göç, zorlama göç', 'göç ve kaç hareketleri' olarak adlandırılmaktadır. Özellikle 1989-1999 yılları arasında bu soruna dayalı olarak ortaya çıkan göç hareketi, Türkiye'nin sosyal yapısını, ekonomik, kültürel ve psikolojik ortamını alt üst etmiş, 3.438 kırsal yerleşim biriminin boşaltılması sonucunu doğurmuş, 4 ile 4,5 milyon arasında anadili Kürtçe olan Türkiye Cumhuriyeti yurttaşını yaşadığı yerleşim alanından kopartmış, üreticilik niteliklerinin kaybolmasına yol açmıştır."* (Göç-Der 2001 Göç Raporu'ndan)

1990'larda yapılan zorunlu göç; göçertilen insanların göçe yönelik hiçbir hazırlık yapılmadan; arazisi, hayvanları gibi mülkünü satıp ekonomik bir birikim elde ettirilmeden; hatta malı, davarı, ekili tarlası bırakılarak yapıldı. Tam bir savaş hali durumu söz konusuydu. Canını kurtarmanın başarı sayıldığı bir savaş ortamı yaratıldı. Savaş ortamında sivil halk dahi olsa düşman olarak görülen halka merhamet göstermek, en temel ihtiyaçlarını dahi karşılamak, gittiği yerde *"Zorunlu göç mağdurlarının temel ihtiyaçlarının giderilmesi, iş, konut, temiz su, sosyal güvence ile huzur ve güven verilmesi gibi temel ihtiyaçların karşılanması zorunludur"* denmesine karşın savaş ortamında bunların en insanileri bile karşılanmamış, bir bütün Kürt ulusu düşman görülmüştür. Zorunlu göç esasta 1989-1995 arasında yapıldı. İlk başlarda devlet gizli gizli köyleri, mezraları yaktı ve bunları üstlenmedi. Daha sonra bilumum ordu ve kontra elemanları ile alenen yapılan yakma ve yıkımlar üstlenilmeyip, hatta bunu gerillalar yapıyor diye propaganda etti.

Göçertilen Kürt köylerinin büyük bölümü topluca, yani köy ve mezralarda yaşayan halkın hep birlikte zorla boşaltılması sonucu, kitlesel göç şeklinde oldu. Göçlerin % 86,4'ü bu şekilde gerçekleşti. (Göç-Der Raporu)

Göç araştırmasının ortaya koyduğu sonuçlara göre zorunlu göçe tabi tutulanların % 87,1'inin geçimini tarım ve hayvancılıkla sağladığı, yani köylü oldukları anlaşılıyor. Göç ettirilen köylülerin sınıf dağılımı şöyle;

- * % 33,3'ünü orta köylülük,
- * % 17'sini yoksul köylü tabakası,
- * % 16,2'sini küçük köylü tabakası,
- * % 8'ini zengin köylü tabakası,
- * % 20,3'ünü topraksız tarım işçileri oluşturuyor. (Göç-Der Raporundan)

Bu rakamların anlattığı zorunlu göç esas olarak emekçi köylülüğü vurmuştur. Göçertme koşullarını da göz önüne aldığımızda köylerin mal varlıklarının büyük bölümü de talan edilmiştir. Dolayısı ile zorunlu göçe tabi tutulan halk yoksulluğa mahkum edilerek ikinci kez cezalandırılmıştır. Yapılan araştırmalar da bunu doğrulamıştır. Göçertilenlerin aile reislerinin % 29,1'i işsizken, çocuklar ve gençler seyyar satıcı, pazarcı, amele, inşaat işçiliği ve niteliksiz hizmet işlerinde çalışmaktadır.

T. Kürdistanı'nda 1990'larda başlayıp 1999'a kadar devam eden köy yakma ve yıkma şeklinde devam eden boşaltmalar sonucu, TMMOB-İnsan Hakları Komisyonu Zorunlu Göç Raporu'na göre *"3700 yerleşim alanından üç milyondan fazla bir nüfus (emekçi köylü) kendi irade ve denetimleri dışında yaşam ortamlarını terk etmek zorunda kalmıştır. Yaşam alanlarından kopartılan insanlar, herhangi bir yer gösterilmeksizin, sahipsiz bir biçimde bölgedeki ve bölge dışındaki kent merkezlerine göç etmek zorunda kalmışlardır. Barınma, iş, sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlerden bütünüyle yoksun kalmışlardır. Esasen eksik olan yaşam alanlarından kopartılarak temel hak ve özgürlüklerinden yoksunlaştırılan bu insanlar yoksulluk sınırı altında yaşamaya mahkum edilmişlerdir. Aileleri parçalanmıştır. Göçtükleri kimi yeni yerleşim alanlarında kimliklerinden ötürü saldırıya maruz kalmışlardır."* (TMMOB-İ.H.K. Göç Raporu 2003-2004)

Bütün bu raporlardan da anlaşıldığı gibi yoksul ve emekçi Kürt köyleri şehirlere sürülmüştür. Ama bu olmasa da zorla köylülüğün köylülükten çıkarılması süreci yaşanmıştır. Bu göçün 1980'de başlayan kitlesel köylü göçlerinden farklılıkları vardır. İlk başta gidilen yerler bölge illeridir. Bunlar Diyarbakır, Urfa, Van, Batman, Antep ve Elazığ gibi büyük kentler ya da tarım işçiliği gibi beceri gerektirmeyen iş olanaklarının bulunduğu Adana, Mersin ve Antalya gibi güney kentleridir. Bunun yanında İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük kentlere; akrabaların ve iş olanaklarının olması gibi nedenlerden dolayı zorunlu göç sonrası gidenler olmuştur. Gidilen iller bakımından daha önceki göçlerden farklılık göstermiştir bu göçler.

Daha önce zincirleme diye tanımlanan ailenin bir üyesinin göçmesi, gidilen yere yerleşmesi sonrası peşinden akrabalarının da gelmesi şeklinde bir dayanışma içinde olunuyordu. Zorunlu göçün oluş biçimi bu durumu

da ortadan kaldırıyordu. Bir bütün köy kitlesel olarak göçertildiği için birbirleri ile dayanışma imkanı da olmuyordu. Daha önce gerçekleşen kırdan-kente göçlerde kente yerleşenler açısından da köyden aldıkları destek -ki bu tüketilen gıdanın büyük bölümüydü- kesildi. Zorunlu göçertmede, baştan, ekili ürünler hasat ettirilmedi, evdeki gıda ürünleri yakıldı ve terk ettirilen yerleşim alanına girişler yasaklanıp, yasak bölge ilan edildi.

Bu dönemde görülen göçün diğer bir özelliği de aşamalı bir şekilde olmasıdır. Önce en yakın vilayete sonra kalmak istediği başka vilayete geçiş şeklinde seyir etmesidir.

Bütün bunların Türkiye’de neo-liberal ekonomi politikalarının hayata geçirildiği bir dönemde olması da yoksullaşmanın boyutunu büyüterek derinleştirdi ve kronik hale getirdi. Kaldı ki, zaten uygulanan ekonomi politikalarıyla kentlerde işsizlik artmış, enformel işler yaygınlaşmış ve ücretler reel olarak düşürülmüştü. Devletin yoksulların gözünü boyamak için yaptığı kurumsal desteklerin de kaldırıldığı bir ortam vardı. Böyle bir durumda, elinde avucunda hiçbir şey olmayan insanlar şehirlere sürüldü. Zorla göçertilen Kürt köylülerinin satabilecekleri sadece işgücü vardı. Onun da alıcısı yoktu. Daha önce kırdan-kente göçenlerin yaptığı gibi gecekondu yapmak barınma sorununu gidermiyordu. Tamamen dermeçatma barakalarda yaşamak, enformel ve marjinal işlerde çalışmak zorunda bırakılan gençler ve çocukların, sokaklarda çalışmaya mahkum edilmiş olma durumu söz konusuydu.

Yapılan araştırmalarda 1990’a kadar şehre göçmüş göçmenler içinde tekrar köye dönme isteği çok azdır. 1990-2000 arası zorunlu göçe tabi tutulanlar arasında geri köyüne dönme isteği oldukça yüksektir. (Mersin-Demirtaş Mahallesi Araştırması ve Göç-Der 2001 Raporu)

1990-2000 dönemi sonunda T. Kürdistanı’ndaki kentlerin nüfusunun kırsal nüfusu geçtiği de görülüyor. 2000 nüfus sayımına göre bölge illerin kentleşme oranı şöyle: Urfa % 58, Diyarbakır % 60, Erzurum % 59, Van % 51, Malatya % 58, Mardin % 55, Adıyaman % 54, Elazığ % 64, Ağrı % 47, Batman % 66, Muş % 35, Bitlis % 56, Şırnak % 60, Kars % 43, Erzincan % 54, Siirt % 58, Bingöl % 48, Hakkari % 58, Iğdır % 48, Ardahan % 29 ve Tunceli % 58.

1990-2000 arası T. Kürdistanı’ndan göçler yalnızca kırdan kente olmamış, Urfa, Şırnak, Diyarbakır, Mardin ve Bingöl gibi illerden de daha varlıklı ve eğitilmiş nüfus arasından büyük şehirlere göç hareketi olmuştur. (Göç-Der 2001 Raporundan) Diyarbakır’ın nüfusu 7 yılda 4 kat artarak 380 binden 1,5 milyona çıkmıştır. Bu durum bölgenin diğer kentleri için de

geçerlidir. Van'ın nüfusu 1990'da 151 bin iken 1997 yılında 500 bine, Batman'ın 149 binden 400 bine, Urfa'nın 226 binden 700 bine, Antep'in nüfusu 627 binden 1,5 milyona, bir ilçe olan Bismil'in nüfusu 38 binden 150 bine çıkmıştır. (Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge, Cilt 1/sf: 164) Bu zorunlu göçle birlikte her kentte iki ayrı kentin oluştuğunu söylemek abartılı olmaz. Bir tarafta tokların kenti, bir tarafta açların kenti. Ki bugün, kentlerde ikinci kentin büyüklüğü gözle görülen biçimdedir. Diyarbakır'ın % 85'i BM standartlarına göre yoksulluk sınırının altında yaşıyor. Göç sonucu gelenlerin çoğunluğu bu oranın içindedir.

Kırsal alandan zorunlu göçle kitlesel bir göç hareketi yaşandı. Bunun sonucu olarak şehirler yoksul Kürtlerle dolduruldu. Halk yoksullaştırılıp, yoksulluğa mahkum edildi. Bugün kentlerde görülen işsizlerin, niteliksiz hizmet işçilerinin, seyyar satıcı, pazarcı, amele ve çocuk işçilerin, mevsimlik işçilerin Kürtler olması bir rastlantı değildir. 1990'la birlikte uygulamaya konulup 1999'a kadar süren zorla göç ettirme politikasının ürünüdür bu. Kürt Ulusal Hareketi'nin tabanı yoksul ve emekçilerinin ağırlıklı olmasında bu politikanın önemli etkisi oldu. Dolayısı ile Kürt Ulusal Hareketinin tabanı serhildanlarda, sokak gösterilerinde örtük bir sınıfsallık da taşıyor ve sınıfsal mücadeleye yakınlıklarını gösteriyor.

1990'larla birlikte batı bölgelerinde, İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük kentlerin dışında; Bursa, Adana, Denizli, Kayseri ve Konya gibi kentlerde, şehirden-şehre olan göçler daha yoğundur. Fakat T. Kürdistanı'ndaki göçler ise -zorunlu göç de dahil olmak üzere- daha çok kırdan kente oluyor. 2000 yılında yapılan nüfus sayımına göre kentlerin yıllık nüfus artış hızı % 26,81 iken, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde şehirlerin yıllık nüfus artış hızı sırasıyla; % 35,7 ve % 36,57'dir. Köylerin yıllık nüfus artış hızı % 4,21 iken, Doğu Anadolu Bölgesi köylerinde yıllık nüfus artış hızı % -6.10, G.D. Anadolu Bölgesinde de % 7,67'dir. Yani yoğun bir şekilde kırdan kente göç hareketi yaşanıyor.

Zorunlu göçün sonucu göçertilenler göç ettikleri kentlerin en yoksulları, işgücü piyasasında en güvencesiz işlerde, en kötü koşullarda ve en düşük ücretle çalışmayı kabul etmek zorunda olan kesim oldu. Bu durum bugün de değişmiş değil. Zorunlu göçle şehirlere sürülen Kürt emekçiler, gerilla mücadelesinin ivme kazandığı, saldırıların olduğu dönemde milliyetçilerin hedefi oldu/oluyor.

Neoliberal kapitalist politikaların toplumda emekçilere karşı saldırıları ile birleşen bu durum işçiler içinde şovenist duyguların propaganda edilmesi ile ciddi bir bölünmeyi de beraberinde getirdi. Zorunlu göçle göçer-

tilen emekçiler, ücretleri düşüren ve işleri “çalanlar” olarak görüldü; patron tarafından gösterilmeye çalışıldı.

Bugünkü yaşanan yoksullaşma sürecinin iki nedeni vardır; birisi emekçi halka dönük saldırı politikasının formülleşmiş şekli olan neo-liberalizm, diğeri de T. Kürdistanı’nda yoksul Kürt halkını üretim araçlarından ve üretimden koparıp şehirlere, yoksulluğun kucağına atan, zorunlu göçtür.

Göçle ilgili yapılan araştırmalarda şehre ilk göçenlerin Aleviler ve Kürtler olduğu görülmüştür. Yani göçerten süreçler ilk önce Alevileri ve Kürtleri vurmuş, toplumun yoksul kesimi içinde ilk sırayı bu kesimden insanların aldığı görülmüştür.

1990’ların sonu ile birlikte Türk hakim sınıfları yakma ve yıkmayla ve savaşı finanse etmek için her türlü pis işleri de yaparak savaşta bir tıkanma yaşama sürecine girdi. Başta ABD olmak üzere emperyalist güçler Ortadoğu politikalarının önünü açmada faydalı olacağını düşündüğü için, Türk komprador burjuvazisinin önüne koyacağı ekonomik ve yapısal programı rahatça yaptırmak için Kürt Ulusal Hareketi’nin önderini yakalayıp TC’ye teslim etti. Bunun yaratmış olduğu hava ile en milliyetçi partiler iktidara geldi. Bu en milliyetçi partiler emperyalistlerin ve komprador burjuvazinin istedikleri yapısal değişiklikleri, IMF ve DB’nin görevlendirdiği memurun yönlendirmesiyle yaptı. Neo-liberal politikalar doğrultusunda emperyalist sermayenin girmek istediği alanlardaki engelleri temizlemek için canla başla çalıştılar. 15 günde 15 yasa çıkarılarak, özellikle tarım kesiminde küçük köylülüğün üretimini kısıp emperyalist ve kompradorların üretim yapmasının önünü açtılar. Bunun için yapısal uyum yasaları getirip, tarım ürünlerine ağır kotalar koydular, var olan birçok kurumu tasfiye ettiler. Tarımda sübvansiyonları tamamen kaldırmanın adımı attılar. Devletin yalnızca emperyalist ve komprador burjuvazinin bekleliği görevini kamufle etmeye gerek duymadan, çıplak bir şekilde düzenlediler.

Bu süreç 1980’in devamı olarak onun tamamlanması anlamına da geliyordu. Emperyalist ve komprador burjuvazinin istemleri doğrultusunda, esasta, köylülüğü üretemez hale getirip üçüncü bir kitlesel çözülme sürecine sokmayı hedefliyordu. Başta ABD ve AB olmak üzere emperyalistler yapısal uyum programlarında köylülüğün çözülmesi sürecine hız verilmesini istiyordu. Yarı-sömürgelerde çözülme süreçleri kapitalizmin serbest rekabetçi dönemdeki gibi sanayinin gelişip kırdan sürülenleri emerek ve hemen işçileştirerek gerçekleşmiyordu. Şehre sürülen insanlar işsizler ordusuna nefer oluyordu.

Yarı-sömürgelerde sanayileşmenin serbest rekabetçi dönemdeki gibi ol-

maması, bu dönemde işçi sınıfının yaşamış olduğu yoksulluk ve sefalet sürecinin daha da derin yaşanmasını koşulluyordu. Yarı-sömürgelerde bir bütün yarı-feodal yapının tasfiye edilememesinden kaynaklı özellikle tarımda küçük üretim yaygındı. Bu süreçte emperyalizm ve yerli işbirlikçileri mutlak ve nispi artı-değer sömürsünü artırmak amacı ile enformelleşme ya da alt sözleşme ilişkileri ile üretim ilişkileri ve emek süreçlerindeki esnek ve güvencesiz çalışmanın hukuki zeminini oluşturuyordu. Bunun bir ürünü olarak küçük üretim desteklendi, yaygınlaştırıldı. Önceki yapıda küçük üretim tarım sektöründe yaygın iken yeni süreçte bir bütün sektörlerde yoğunlaştırıldı. Bu süreçte 2001 ekonomik krizi ve peşinden siyasi kriz yaşandı.

Bu süreçte göç hareketlerine damgasını vuran işte bu ekonomik ve politik kararlar oldu. Uygulanan politikalar hemen sonuç verdi. Yoğun olarak kırdan şehre bir göç hareketi yaşandı.

Ocak 2011'de TÜİK-ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) 2010 yılına ait nüfus verilerini açıkladı. Buna göre nüfus 73 milyon 722 bin 988 kişidir. Nüfusun % 76.3'ü il ve ilçelerde, % 23.7'si köylerde yaşıyor. 2000'de nüfusun % 64.9'u şehirde, % 35.1'i de köyde yaşıyordu. Yıllık nüfus artış oranının ortalama % 1,5 civarında olduğunu kabul edersek yaklaşık % 11 oranında bir nüfusun kırsal alandan şehirlere göçtüğünü söyleyebiliriz.

Oluşturulan ADNKS'ye göre il ve ilçeler şehir, il ve ilçe dışı kırsal kabul ediliyor. Biliyoruz ki nüfusu 10 binin altında olan ilçelerin sayısı az değil. Dolayısıyla kır olarak tanımlanan yerin kapsamı dar tutuluyor. İstanbul'un nüfusu 13 milyon 255 bin 685 kişi ile ülke nüfusunun % 18'inin yaşadığı yerdir. Kırdan şehre göç hareketinin başladığı 1950'den bugüne 10'ar yıllık periyotlara bölerek incelediğimizde; 1980-90 aralığından sonra kırdan şehre göçün en yoğunlaştığı dönem 2000-2010 aralığıdır. Bu dönem Kürt Ulusal Hareketi'nin önderinin yakalandığı bir dönem olması uzun süre çatışmasızlık ortamının yaşanmasından kaynaklı zorunlu göçertmenin durduğu, çatışmaların neden olduğu göçlerin azaldığı bir süreç olduğunu göz önüne aldığımızda göçlerin esasının ekonomik zordan kaynaklı olduğunu söyleyebiliriz. Bu dönemde göçün esas nedeni IMF ve DB'nin dayattığı ekonomik programın uygulanmasıdır. Bunun sonucu olarak sıkça tarımın tasfiyesinden bahsedildiğini ve büyük emperyalist şirketler ile komprador burjuvazinin tarımsal üretime sermaye yatırımlarının yoğunlaştığını görüyoruz.

2000-2010 aralığında nüfusun nerede ise % 35'i İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa ve Adana gibi beş büyük kentte yaşar hale gelmiştir.

Üçüncü büyük göç dalgasında, T. Kürdistan'nda kırdan-şehre göç hız kazanmış ve ağırlığı oluşturmuş iken, batıda şehirden şehre göç ağırlık ka-

zanmıştır. Daha çok küçük üreticilerin ekonomik politikardan olumsuz etkilendiği görülmüştür. Örneğin; 2000-2010 arasında Konya köylerinden önemli bir göç yaşanmıştır. Hava koşullarının yanında buğday fiyatlarının Şikago borsasına göre belirlenmesi ile fiyatların, maliyet fiyatlarının bile altına düşmesinin, göçlerin yaşanmasında önemli etkisi olmuştur.

Açıklanan 2010 ADNKS sonuçlarına göre en çok artan ve azalan on ile baktığımızda 2010 yılında rekor denecek bir nüfus patlamasının üç ilde olduğu görülür. Yapılan incelemede bu nüfus artışının bu illere açılan üniversitelerden dolayı olduğu anlaşılıyor. Bu sonuca ulaşmamızı doğum oranlarının düşmesi ve 20-24 yaş arası nüfustaki artış sağlıyor.

Bir önceki yıl (2009) nüfusu azalan 14 il varken, 2010 yılında 28 ilin nüfusunun azaldığı görülüyor. Bu kentten kente göçün arttığını gösteriyor.

Verilerden anlaşıldığı gibi üç büyük göç hareketi ile birlikte köylülüğün çözülmesinin çok önemli boyutlara vardığı görülüyor. Bu anlamı ile 1980 ve 2000 sonrası göçler belirleyicidir.

TC'nin kuruluşundan günümüze oransal olarak nüfusun büyük bölümü göçmüş ya da göçertilmiştir. Kuruluştan, dört yıl sonra, 1927 yılında yapılan sayıma göre nüfusun % 24.22'si şehirlerde yaşarken 2010 yılında nüfusun % 23.7'si köylerde yaşıyor. Görüldüğü gibi köy nüfusu 1927'lerin de altına düşmüştür. Bu, uzun yıllara yayılan göç hareketleri –ekseri zorunlu göçertmeler- sonucu olmuştur.

2000-2008 aralığında kırdaki genel nüfus artış hızı, yıllık binde -35.5'tir. Mutlak olarak kır nüfusu azalan ilçe sayısı, ilçelerin % 81'ini oluşturuyor. Aynı dönemde kır nüfusu artan ilçeler (% 18.4) arasında yakılıp yıkılarak boşaltılan köylere geri dönüş olan ilçelerin ağırlıklı olduğu görülüyor. Anlaşıldığı üzere 2000-2010 aralığında tekrar yerleşime açılan zorla boşaltılan yerlere geri göçler de yaşanıyor.

Sonuç:

Göç olgusu nedenleri ve sonuçlarının yaratmış olduğu sorunlarla birlikte ele alınıp değerlendirilmelidir. Durağan bir olgu değil, dinamik bir olgudur göç. Biz göçün nedenlerini ve göç hareketlerini bir olgu olması bakımıyla inceledik. Sonuçları bakımıyla tam olarak ele almadık, kapsamlı bir çalışma olacağı için, ona kısmen değindik. Fakat göç hareketlerinin nedenleri ve olgusal olarak oluş süreçleri tam kavranamazsa sonuçları ve sonuçlarının yarattığı sorunlar kavranamaz ve isabetli çözümler üretilemez.

Sosyal ve ekonomik yapıdaki değişimlere paralel olarak ortaya çıkıyor göç. İnsanlık tarihi boyunca yaşanan göçler, mekanda eşitsiz biçimde da-

ğıtılmış ekonomik olanaklardan yararlanma isteğinin bir sonucu olabildiği gibi, ekolojik dayatmalar (doğal afetler) ya da devlet gibi bir otoritenin dayattığı sürgünler, mecburi iskanlar ve savaşlar nedeni ile bir yer değıştirme olarak ortaya çıkıyor.

Göçler hem göçü veren toplumsal birimde hem de göçü alan toplumsal birimde etkiler yaratır. Toplumunu değıştirmek isteyenler bunları inceleyip ortaya çıkarmalıdır. Bu bağlamda bütün köylerde ve şehirlerde ortaya çıkan değışimler de incelenmiş olacaktır. Köyler açısından ortaya çıkan durum genç ve dinamik işgücünün köyleri terk etmesi ilk sırada gelir. Yani göçen, daha fazla üretim yapabilecek, genç ve üretken erkek nüfusu oluşturur. Dolayısı ile göçler köylerin sosyo ekonomik yapısını olumsuz etkiler, buralarda üretimi sınırlar. Bununla birlikte küçük birikimlerin gidilen yere götürülmesiyle servet de şehirlerde toplanır ve köylerin ekonomik durumu ve gelişimi yavaşlar. Göç veren köylerde ekonomik canlılık yitirilir. Kırsal alanın toplumsal ve kültürel yaşamında da değışikliğe neden olur. Kentte öğrenilenler köye taşınır. Tüketim kültürü, eğlence kültürü farklılaşır. Köylere sadece kapitalist metalar değıil onun yarattığı toplumsal ilişkiler de gider. Ve böylece köyün toplumsal değıer yargıları da farklılaşır. Bu kapsamda ilk dikkat çekici değışim ataerkil tutumların az da olsa değışimidir. Toplumsal cinsiyet konusunda değıer yargılarında farklılaşmadır. Yani kırın kapalı yapısı kırılır.

Göçü alan toplumsal yapı üzerinde değışimler daha kapsamlıdır. Bunu bir bütün kentleşme konusu altında incelemek daha yerinde olacaktır. Genelde göçün etkileri şu başlıklar altında incelenebilir; göçün işçi sınıfına -işgücü ve istihdama- etkileri, bu bağlamda ücretlere etkileri, kentin fiziki dokusuna-mekana etkileri, kentin sosyal-kültürel yapısına etkileri.

Bizim göç hareketlerini incelediğimiz dönem feodal, yarı-feodal Osmanlı'nın son dönemlerinden, TC'nin kuruluş süreci ve sonrası sosyo-ekonomik gelişmelere ve yarı-sömürge, yarı-feodal toplum yapısının ortaya çıkışına paralel ele alınmıştır. Bu tarihsel sürece bakarak Osmanlı'nın son dönemi ve TC'nin bir göç ve göçertme tarihi olduğunu söylemek pek abartı olmayacaktır.

Feodal toplumsal yapının içinde kapitalizmin filizlenme süreçleri hep sancılı olmuştur. Bir toplumsal alt üst oluşa paralel nüfus hareketlerinin de yoğun yaşandığı bir süreç olmuştur. Feodal üretim ilişkilerinin hakim olduğu Osmanlı toplumunun yarı-feodalleşmesi bir dizi toplumsal olayla birlikte olmuştur. Yarı-feodal Osmanlı İmparatorluğu'nun ulus devletlere ayrılması, Osmanlı'nın bu bakiyesinden Türk ulus devletinin kurulması katliamlar, soykırımlar ve göçler/göçertmelerle birlikte olmuştur. Bu maddi ya-

pının değişmesi kaynaklı kapitalist üretim ilişkilerinin, feodal üretim ilişkilerini bozma sürecidir. Kapitalist ulus devletleşme süreçleri burjuvazinin pazara hakim olma isteminin koşullanması ile hep kanlı bir süreç olmuştur. Türk ulus devletinin kuruluğu da böyle bir süreci izleyerek gerçekleşmiştir. Ulus devletin başka ulusları ve milliyetleri baskı altında tutmaları tabii ki pazar ve sömürü içindir. Bundan dolayı Türk hakim sınıfları da başta Kürt ulusu olmak üzere başka ulus ve ulusal azınlıkları ezme, göçertme politikasını izlemiştir. Türk devletinin kuruluşunda soykırım, katliam, zorla göç ettirme, zorunlu iskanlar sıklıkla başvurulan yöntemler olmuştur. Bunun yanında ilk kuruluşta olduğu gibi günümüzde de güncelliğini koruyan Kürtleri baskı altında tutma, zorla göç ettirme ve zorunlu iskana tabi tutma durumu yaşanmıştır, yaşanmaktadır.

Gelişmenin bir aşamasında Türkiye’de de kırdan şehre göç hareketleri başlamıştır. 1945’le başlayan bu süreç bazen çok hızlanarak, bazen göreceli yavaşlayarak, ama, durmadan günümüze kadar devam etmiştir. Köylülüğün çözüme süreci emperyalistlerin ve komprador burjuvazinin sermaye birikim süreçleri ve politikalarına paralel bir seyir izlemiştir. Yurtdışına göç bu bağlamda yaşanmış ve hala yaşanan bir olgu olarak duruyor. Bu bağlamda ekonomik yapı kaynaklı işgücü ihraç eden bir ülke olmaya devam edeceğini, yurtdışı göçlerin de durmayacağını söyleyebiliriz.

1945’le başlayıp, 1980-90 ve 2000-2010 aralığında yoğunlaşan kır-kent göçünün azalarak devam edeceği, ancak iç göçün ana eksenini kentlerin belirleyeceği söylenebilir. Bununla birlikte Bursa, İzmit, Sakarya, Adana, Mersin, Antep, Kayseri, Konya, Denizli, Diyarbakır ve Urfa gibi bölgesel merkezi şehirlerin de ciddi göçler alacağı tahmin edilebilir. Elbette göç alan illerin ekonomik yapısı göz önünde bulundurulmuştur.

TC kurulduktan sonra kırdan-kente yaşanan göç hareketlerini üç katedride ele almak mümkündür, her kategorinin kendi içinde farklı süreçleri olduğunu da gözden irak tutmayarak, 1- 1927-1945’e dek durgun ve kentlerin emme kapasitesi düzeyinde seyreden göç dönemi; 2- 1945-80 arası montaj sanayinin gelişmesi ile örtüşen köylülüğün çözülmeye başlamasıyla birlikte göç edenleri sanayinin emmediği, şehre yığılmanın başladığı ve ithal ikameci sermaye birikim sürecine paralel gerçekleşen iç göç hareketinin olduğu dönem; 3- 1980-2010 arası neo-liberal sermaye birikim süreciyle birlikte köylülüğün çözümleninin hızlandığı, buna kentler arası göçün de eklendiği siyasi nedenli göç ve zorla göçün de olduğu dönem olarak ele alınabilir.

Göç, kapitalizm koşullarında her dönem güncel bir olgu olarak karşımıza çıkıyor. Önce ulus devlet yaratmak ve yeni toplumsal işbölümü kay-

naklı, sonra işgücünün mekansal örgütlenmeleri kaynaklı, sonra kentsel rant alanlarının farklılaşması kaynaklı, olmak üzere sürekli farklı biçim ve nedenlerden olmasına karşın hiç durmayan bir harekettir, göç hareketi.

Proleter devrimciler, toplumu değiştirmeyi önlerine bir hedef olarak koydukları için toplumsal yapıdaki her hareketi nedenleri ve sonuçları ile incelemek, bunlardan çalışmalarına yön verecek sonuçlar çıkarmak zorundadır.

Değişimi kavrayanlar, değişime yön verip onu dönüştürme gücüne erişecektir!

Kaynakça:

- * Kapital-1. Cilt/Karl Marx-Sol Yayınları
- * Kapital-3. Cilt/Karl Marx, Sol Yayınları
- * Türkiye’de Toplumsal Dönüşüm/Kemal H. Karpat, İmge Kitabevi Yayınları
- * Kentsel Yeniden Yapılanma/Kazananlar Kaybedenler-32. Dünya Şehircilik Kolokyumu Cilt 2
- * Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge/Dünya Şehircilik Günü 28. Kolokyum Cilt 2
- * Kentin Mültecileri/Sevilay Kaygalak-Dipnot Yayınları
- * Kentleşme Politikası/Ruşen Keleş-İmge Yayınları
- * Tarih, Sınıflar ve Kent/Dr. Besime Şen-A. Ekber Doğan-Dipnot Yayınları
- * Göç-Der 2001 Zorunlu Göç Raporu
- * Türkiye’de İç Göçe Katılanların Kent Yaşamına ve Emek Piyasalarına Etkileri/Mustafa Öztürk
- * Cumhuriyet Dönemi Türkiye’sinde Göç Hareketleri/A. İçduygu-İ. Sirkeci
- * Türkiye’de İç Göç ve İç Göçün İşçi Hareketine Etkisi/ A. İçduygu-İ. Sirkeci-İ. Aydınğün
- * Mersin’de Kentleşme, Göç, Bütünleşme ve Kent Yoksulluğu/Mesut Sarı (Yüksek Lisans Tezi)
- * Türkiye’de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma/Ç. Keyder-F. Adamen
- * Kent Nüfusunun En Yoksul Kesiminin İstihdam Yapısı ve Geçişme Yöntemleri/Ayşe Buğra Kavala-Çağlar Keyder
- * Toplum ve Bilim Dergisi, 2010-Sayı 118
- * Toplum ve Bilim-Göç Sosyolojisi Özel Sayı-Sayı 17, Ekim 2003
- * Şehrin Zulası/Ankara Kalesi-İletişim Yayınları
- * Resmi Tarih Tartışmaları-Cilt 8/Özgür Üniversite Forumu Yayınları
- * İttihat ve Terakki’nin Müslümanları İskan Politikası (1913-1918) Fuat Dündar
- * Seçme Yazılar/İbrahim Kaypakkaya-Umut Yayımcılık

PARTİZAN DERGİSİ MAKALE YAZIM KURALLARI VE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN BAZI HUSUSLAR

Partizan Dergisi gönderilecek yazıların daha önce yayımlanmış ya da başka bir dergide yayımlanmak üzere değerlendirme aşamasına girmiş olması belirleyici değildir. Yazı Kurulu -belirli kıstasları gözeterek- yararlı olacağını düşündüğü her makaleyi yayımlayabilir. Makaleler dergiye elden ulaştırılabileceği gibi, e-mail adresi üzerinden ya da posta yoluyla gönderilebilir.

Partizan Dergisi yayımlanan imzalı tüm yazıların sorumluluğu yazara aittir. Dergide imzasız yayımlanan yazıların sorumluluğu yazı kuruluna aittir. Gönderilen yazıların yayımlanması yayın kurulunun kararına bağlıdır. Dergide yayımlanan yazılara telif ücreti ödenmez. Yazılar yayımlanmasa da yazar(lar)ına iade edilmez. Dergide yayımlanan yazıların telif hakkı **Partizan** Dergisi aittir. Yayımlanmış yazının tamamının tekrar yayımlanması **Partizan** Dergisi iznine bağlıdır. **Partizan** Dergisi yayımlanan yazılardan kaynak belirtme koşuluyla alıntı yapmak serbesttir.

Partizan Dergisine makale yollayan okur ve yazarlarımızın özellikle dikkat etmesi gereken noktaların arasında makalelerinde kullandıkları referanslar ve kaynakça yazımı bulunmaktadır. Çalışmalarda ilgili referansların ve kaynakçanın yeterli duyarlılıkla verilmemesi yazı kurulunu sıkıntıya sokmaktadır.

Alıntılardaki özensizlik ve kaynakça belirtmekteki duyarsızlık beraberinde yeni araştırmaları ve düzeltmeleri gündeme getirmekte, bu durum iş yükünü bir hayli arttırmaktadır. Oysa yapılması gereken makale yazım aşamasında duyarlı davranmaktır. Bu durum yazarlarımıza ek bir iş yükü getirmeyeceği gibi, makaleyi daha güçlü kılacak ve en önemlisi de yazı kurulunun iş yükünü azaltacaktır.

Makale yazımında, özelliklede alıntılarda ve kaynakça yazımında yaşanan sıkıntılardan dolayı yazarlarımıza belli bir fikir vermesi açısından aşağıdaki dokümanı incelemekte yarar vardır. Tüm yazarlarımızın makalelerinde bu hususları dikkate almalarında fayda vardır.

Genel Kurallar

i.) Tüm yazılar, MS Word programında, Times New Roman karakterinde, 12 punto ve 1,5 aralıkla yazılmalıdır. Yazının kapak sayfasında sadece yazının başlığı, yazar(lar)ın ad(lar)ı ve kurum bilgileri yer almalıdır. Yazışmaların yapılacağı adres belirtilmeli ve yazar(lar)ın açık posta adres(ler)i yanında, varsa faks numarası ve elektronik posta adres(ler)i de verilmelidir. İkinci sayfada özet ve anahtar kelimeler bulunmalıdır.

ii.) Genel yazım kuralları için Türk Dil Kurumu'nun internet sitesinde (www.tdk.org.tr) yayımlanmakta olan esaslar benimsenmelidir. Hapishanelerden yazan yazarlarımız için ise Türk Dil Kurumu'nun Yazım Kılavuzu dikkate alınmalıdır.

iii.) Yazılarda sözcük sınırlamaması bulunmamaktadır. Ancak yazarlarımızın asgari bir düzeyi gözetmelerinde yarar vardır.

iv.) Yazılarda en fazla dört düzeyde başlık kullanılmalıdır. Bu başlıklar hiyerarşik olarak şu biçimde yazılmalıdır:

Birinci Düzey Altbaşlık : **Xxxxxxxxxxxxxx** (İlk harfi büyük ve koyu)

İkinci Düzey Altbaşlık : *Xxxxxxxxxxxxxx* (İlk harfi büyük ve italik)

Üçüncü Düzey Altbaşlık : i) Xxxxxxxxxxxx (i, ii, iii, vb. ile başlar)

Dördüncü Düzey Altbaşlık : Xxxxxxxxxxxx (Tire işaretiyle başlar)

v.) Yazılarda, paragraf başı içeriden olmamalı, iki paragraf arasında bir satır boşluk bırakılmalıdır.

vi.) Yazılarda, açıklama notu dipnot olarak değil sonnot biçiminde verilmelidir. Yazarların açıklama notu sayısını asgari düzeyde tutmaya özen göstermeleri beklenmektedir.

vii.) Yazılarda kullanılan grafik, fotoğraf, tablo vb. görseller, metin içerisinde uygun yerlere yerleştirilmelidir. Bu tür görseller Tablo1, Tablo2 ve Şekil1, Şekil2 biçiminde sıralanmalıdır.

viii.) Kapak sayfası dışında, metin içerisinde yazar(lar)ın adı yer almamalıdır. Kaynakçada yazar(ar)ın kendi çalışmalarına referans verilmişse, yazar(lar)ın adı yerine yalnızca "Yazar" ifadesi yazılmalı ve yıl belirtilmeli, yazar(lar)ın çalışmalarına dair başka hiçbir bilgi (makale başlığı, kitap adı, vb.) yer almamalıdır. Yazar(lar)ın adı ayrıca Word formatındaki metnin "Özellikler" seçeneğinden de silinmelidir. (Bu seçeneğe Microsoft Word programının "Dosya" bölümünden ulaşılabilir).

ix.) Hapishaneden yazan yazarlarımızın metnin sağ alt kısmına tarih yazmaları yeterlidir.

x.) Hapishane koşullarında yazan yazarlarımız "özgün" koşullarından dolayı 1 ve 8. maddelerin haricindeki genel kuralları dikkate almalıdırlar.

Referans Kuralları

Makalelerdeki referanslar Harvard sistemine göre yazılmalıdır. Buna göre;

i) Bir kaynağa genel olarak referans verilecekse ve yazarının adı metinde geçiyorsa, parantez içinde sadece eserin yayın yılı yer almalıdır.

Örnek: Engel (2011) bu konuda daha eleştirel bir tutum sergilemektedir.

ii) Bir kaynağın belli bir sayfasına (veya sayfa aralığına) referans verilecekse ve yazarının soyadı metinde geçiyorsa, parantez içinde yayın yılı ve sayfa numarası/sayfa aralığı yer almalıdır.

Örnek: Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal yapısına genel bakışı ortaya koyan Tekin (2012: 113)...

iii) Bir kaynağın belli bir sayfasına (veya sayfa aralığına) referans verilecekse ve yazarın adı metinde geçmiyorsa, parantez içinde yazarın soyadı, yayın yılı ve sayfa numarası yer almalıdır.

Örnek: Ermeni Soykırımının tamamlanması Kurtuluş Savaşıyla olmuştur. (Vartanoğlu, 2011: 117-143)

iv) Birden çok yazarlı bir kaynağa atıf yapılırken yazarların soyadları arasına "ve" konmalıdır. Şayet yazar sayısı üçten fazlaysa ilk yazarın soyadından sonra "vd." yazılmalıdır.

Örnek: Komünist Manifesto'da da belirtildiği gibi (Marx ve Engels, 1998: 55), ...

Örnek: 20. yüzyıla ilişkin bir diğer önemli çalışmada (Best vd., 2006), ...

v) Bir konuda birden çok kaynağa aynı anda referans verilecekse, bu kaynakları ayırmak için ";" işareti kullanılmalıdır.

Örnek: Bismarck'ın kurduğu ittifaklar sistemi (Armaoğlu, 1975: 184-212; Ülman, 2002: 144-157) ...

vi) Bir yazarın aynı tarihli birden çok kaynağı kullanılmışsa, bu kaynakların yayın yıllarına bitişik olarak a, b, c ... harfleri konulmalıdır.

Örnek: Çetin Altan, son altı ay içinde bu konuyu üç kez ele almıştır (2012a; 2012b; 2012c).

vii) Bir yazarın farklı tarihli kaynaklarına aynı anda referans verilecekse bu kaynakların yayın yılları arasına virgül konulmalıdır.

Örnek: Osmanlı tarihiyle ilgili çalışmalarında Timur (1994, 1996, 1998), ...

viii) İkincil kaynağa referans verilecekse önce ikincil kaynağa ait bilgiler verilecek, bunun ardından "aktaran" ifadesi yazılarak ve aktaran kaynağa ait bilgiler belirtilecektir.

Örnek: 1983-1986 döneminde Fransa'nın Bask bölgesinde GAL tarafından yapılan eylemlerde, 10'u ETA'yla hiçbir bağı bulunmayan Fransız olmak üzere 27 kişi hayatını kaybetmiştir (Roller, 2002: 116 aktaran Aktoprak, 2010: 382)

viii) Bir kurumun yayınına referans verilecekse kurum adı, yayın yılı ve varsa sayfa numarası sırasıyla yazılmalıdır.

Örnek: Konuyla ilgili veriler (TÜİK, 2011: 7) ...

ix) Süreli yayınlara referans,

- Köşe yazısı/makale: Yazarın soyadı, yılı ve sayfa numarası.

Örnek: Balyoz davasıyla ilgili eleştirilerin dile getirildiği bir yazıda (Çetinkaya, 2012: 5) ...

- Yazarı belli olmayan haber: Yayının adı (*İtalik*), tarihi ve varsa sayfa numarası.

Örnek: Düşürülen uçakla ilgili olarak ortaya atılan bazı iddialar (*The Economist*, 2012: 16) ...

x) Elektronik kaynaklar:

- Bir internet sitesinde yazarı belli olmayan bir kaynağa verilecek referanslar sonnotlarda, Belgenin başlığı, (belge tarihi). İnternet adresi. Son erişim tarihi, GG/AA/YYYY biçiminde yazılmalıdır.

Örnek: The Monnet Plan. <http://www.cvce.eu/recherche/unit-content/-/unit/5cc6b004-33b7-4e44-b6db-f5f9e6c01023/4802c240-1497-4127-9b14-f7b6896d6fd9>. Son erişim tarihi, 15/10/2012.

- Süreli yayınlarda yazarı belli olan kaynağa referans: Yazarın soyadı ve yayın yılı.

Örnek: Balyoz davasıyla ilgili eleştirilerin dile getirildiği bir yazıda (Çetinkaya, 2012) ...

xi) Metin içerisinde yer alan alıntılarını kısaltmak için üç nokta şu şekilde kullanılmalıdır:

Örnek: Günümüzde devletin içine düştüğü zor duruma ilişkin şu saptama yerindedir:

Devlet şimdi çok daha sorunlu bir konumdadır. Bir yandan ulusal çıkar adına büyük sermayenin faaliyetlerini düzenlemesi talep edilmekte, öte yandan ise, yine ulusal çıkar adına, ulusötesi ve küresel finans kapitali cezbetmek ve daha çekici ve kârlı iklimlere doğru sermaye kaçışını... engellemek için "iş hayatı açısından çekici bir ortam" yaratmaya zorlanmaktadır. (Harvey, 1999: 195)

Örnek: Bu açıdan bakıldığında "paradoksal biçimde, köylü devriminin nihai zaferi... köylülüğün sonunu getirir" (Hardt ve Negri, 2004: 140).

xii) Dört satırı geçecek alıntılar için bir satır atlanarak içeriden paragraf başı yapılmalı ve alıntı, tırnak içinde olmaksızın, 1 satır aralığında ve 11 punto büyüklüğünde yazılmalıdır.

Örnek: Günümüzde devletin içine düştüğü zor duruma ilişkin şu saptama yerindedir:

Devlet şimdi çok daha sorunlu bir konumdadır. Bir yandan ulusal çıkar adına büyük sermayenin faaliyetlerini düzenlemesi talep edilmekte, öte yandan ise, yine ulusal çıkar adına, ulusötesi ve küresel finans kapitali cezbetmek ve daha çekici ve kârlı iklimlere doğru sermaye kaçışını... engellemek için "iş hayatı açısından çekici bir ortam" yaratmaya zorlanmaktadır. (Harvey, 1999: 195)

Örnek: Günümüzde devletin içine düştüğü zor duruma ilişkin Harvey (1999: 195) şu saptamayı yapmaktadır:

Devlet şimdi çok daha sorunlu bir konumdadır. Bir yandan ulusal çıkar adına büyük sermayenin faaliyetlerini düzenlemesi talep edilmekte, öte yandan ise, yine ulusal çıkar adına, ulusötesi ve küresel finans kapitali cezbetmek ve daha çekici ve kârlı iklimlere doğru sermaye kaçışını... engellemek için "iş hayatı açısından çekici bir ortam" yaratmaya zorlanmaktadır.

xiii) Kişisel görüşmelere verilecek referanslar şu şekilde yazılmalıdır:

Örnek: Bu konuya kuşkuyla yaklaştığını belirten Çelenk (Kişisel görüşme, 10.12.2012)...

Kaynakça Yazımı

Makalenin sonuna eklenecek Kaynakça, Harvard sistemine göre yazılmalıdır. Buna göre;

i) Tüm kaynaklar, yazarların soyadlarına göre alfabetik olarak sıralanmalıdır.

ii) Yazarların soyadları, sadece baş harfleri büyük olacak şekilde yazılmalıdır.

iii) Bir yazarın birden çok eserinden yararlanılmışsa, yazarın adı her eser için yeniden yazılmalı ve sıralama eserlerin tarihlerine göre eskiden yeniye doğru yapılmalıdır.

iv) Kaynakça yazımı için gerekli olan bilgilerin eksik olması halinde aşağıdaki işaretler kullanılacaktır:

tarih yok	t.y.
basım yeri yok	y.y.
yayıncı yok	yay.y.

v) Kitap şu şekilde yazılmalıdır:

Örnek: Kurlansky M (2005). *1968: The Year That Rocked The World*. London: Vintage.

Örnek: Marx K ve Engels F (1998). *Komünist Manifesto*. Çev. M Erdost, Ankara: Sol Yayınları.

Örnek: Oran B (der) (2001). *Türk Dış Politikası*. Cilt I, 2. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Örnek: Best A vd. (2008). *Uluslararası Siyasi Tarih: 20. Yüzyıl*. Çev. T U Bilge ve E Kurt, İstanbul: Yayın Odası.

vi) Derleme kitapta bölüm şu şekilde yazılmalıdır:

Örnek: Ferrarotti F (1997). Bir Karşı Kültürün Doğuşu: Kropotkin'den Sakharov'a. İçinde: Mayor F ve Forti A (der), *Bilim ve İktidar*, Çev. M Küçük, Ankara: TÜBİTAK, 107-123.

Örnek: Akdevelioğlu A ve Kürkcüoğlu Ö (2001). Orta Doğu'yla İlişkiler. İçinde: B Oran (der), *Türk Dış Politikası*, Cilt I, 2. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 357-369.

vii) Dergiden makale (söz konusu dergide aksi belirtilmedikçe) şu şekilde yazılmalıdır:

Örnek: Okay M O (2003). Modernleşme ve Türk Modernleşmesinin İlk Dönemlerinden İnanç Krizlerinin Edebiyata Yansımaları. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 3, 53-64.

Örnek: Cooke P (1988). Modernity, Postmodernity and the City. *Theory, Culture and Society*, 5(2-3), 475-492.

Örnek: Türel O (2011). 2011 Yazında Orta Doğu'yu Düşünürken. *Mülkiye Dergisi*, 35(3), 9-60.

viii) Tez şu şekilde yazılmalıdır:

Örnek: Albayrak Ö (2003). Refah İktisadının Teorik Temelleri: Piyasa Refah İlişkisi. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.

ix) Süreli yayınlar şu şekilde yazılmalıdır:

- Yazarı belli olan haber/köşe yazısının yazımı

Örnek: Zeyrek D (2012). Savaş Değil Barış. *Radikal*, 19 Ekim, 7.

- Yazarı belli olmayan haber şu şekilde yazılmalıdır:

Örnek: Radikal (19/10/2012). Yüksekova'da bir okul kundaklandı. 12.

x) İnternet kaynakları şu şekilde yazılmalıdır:

- Süreli yayında yazarı belli olan haber/köşe yazısının yazımı

Örnek: Zeyrek D (2012). Savaş Değil Barış. *Radikal*, 19 Ekim. Son erişim tarihi, 21/10/2012.

- Süreli yayında yazarı belli olmayan haber şu şekilde yazılmalıdır:

Örnek: *Radikal* (19/10/2012). Yüksekova'da bir okul kundaklandı. Son erişim tarihi, 21/10/2012.

- Yazarı belli olmayan kaynakların yazımı

Belgenin başlığı. internet adresi. Son erişim tarihi, GG/AA/YYYY.

Örnek: The Monnet Plan. <http://www.cvce.eu/recherche/unit-content/-/unit/5cc6b004-33b7-4e44-b6db-f5f9e6c01023/4802c240-1497-4127-9b14-f7b6896d6fd9>. Son erişim tarihi, 15.10.2012.

- Yazarı belli olan kaynakların yazımı

Yazarın soyadından sonra adının baş harfi (varsa tarih). Belgenin başlığı. internet adresi. Son erişim tarihi, GG/AA/YYYY.

Örnek: Chomsky N (06.10.2012), Issues That Obama and Romney Avoid. <http://www.zcommunications.org/issues-that-obama-and-romney-avoid-by-noam-chomsky>. Son erişim tarihi, 19.10.2012.

x) Kurum raporu şu şekilde yazılmalıdır:

Kurum adının kısaltması (Kurumun tam adı) (belge tarihi). Belgenin başlığı. Yayın yeri: Kurum adı/yayıncı.

Örnek: TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2011). İstatistiklerle Türkiye 2011. Ankara: TÜİK.

xi) Kişisel görüşme şu şekilde yazılmalıdır:

Örnek: Taner Timur'la kişisel görüşme, 27.09.2012.

xii) Yazı içinde referans verilen ikincil kaynaklar Kaynakça içinde gösterilmemelidir.